

Nycklar till Brukssamhället

En vägledning till källor om värmländsk brukshistoria

— Thomas Kvarnbratt —

Nycklar till brukssamhället

Nycklar till brukssamhället

– en vägledning till källor om värmländsk brukshistoria –

Thomas Kvarnbratt

Omslagsbild: Arbetsbild från Hagfors Järnverk.

Foto: Jan Weborg.

Ur Uddeholms bildarkiv, volym 121.

Tryckt med stöd av:

Näringslivsarkivens stödfond

Stiftelsen Prytziska fonden 1

Författare: Thomas Kvarnbratt

Utgivare: Föreningen Värmlandsarkiv

Layout och original: Sten G. Elfman

Tryck: City Tryck i Karlstad AB – 2006

Miljömärkt trycksak, licensnummer 341 144

© Författaren och utgivaren

ISBN 13: 978-91-631-9602-7

ISBN 10: 91-631-9602-6

Innehåll

Förord	6
Allmänt om brukshistoria	9
Värmländsk brukshistoria, alfabetisk källförteckning	13
Topografiskt register över bruksanläggningar	190

Förord

Bakgrund

Värmland brukar ibland karaktäriseras som brukens landskap. Huruvida detta ger en riktig bild av landskapets näringslivshistoriska struktur kan diskuteras, men man kan i varje fall konstatera att landskapet är rikt på både materiella och immateriella lämningar efter bruksnäringarna. Det ger naturligtvis särskilt gynnsamma förutsättningar för forskning kring bruken och de miljöer de verkade i.

Den här sammanställningen över källorna till den värmländska brukshistorien gör inte anspråk på att vara heltäckande. Det skulle vara näst intill omöjligt att fånga in allt relevant källmaterial som rör förhållanden på de värmländska bruksorterna. Därför kan det synas vara förmätet att tala om en brukshistorisk forskningsguide. Dock visar de titlar som listats att åtskillig forskning har gjorts genom åren, och sammanställningen kan också ge en fingervisning om vilka bruk som är sämre utforskade än andra. Likaså ges en överblick över källäget för respektive bruk.

Den huvudsakliga inventeringen av källorna genomfördes av undertecknad under åren 1996–1997 som en del av projektet "Nycklar till bruksamhället". Arkiv, bibliotekskataloger, småtryckssamlingar och tidskrifter genomgicks då grundligt i jakt på uppgifter om de värmländska bruken. En del av projektet redovisades först på en CD-ROM-skiva 1998, därefter 2002 med en egen hemsida.

Adressen till hemsidan är: <http://www.ra.se/vla/Nycklar/index.htm>.

Källuppgifterna blev dock till stor del "över", och låg i obearbetad form i projektarivet. Under några veckor kring årsskiftet 2002/2003 arbetade Bill Nordén med att renskriva uppgifterna, och dessa har därefter uppdaterats och kompletterats av undertecknad.

Avgränsningar och definitioner

Avgränsningen i sammanställningen gäller bruk i landskapet Värmland. Termen "bruk" har givits en vid definition. Oftast används uttrycket som en benämning på äldre tiders industriföretag där någon form av förädling skett av en produkt. Primärt tänker de flesta på järnframställning, men begreppet tillämpas även på glas-, massa- och papperstillverkning. Vidare har titlar tagits med som berör olika led omkring produktionen. Därför finner man även litteratur om t.ex. gruvor, hyttor, sågverk, flottning, båt- och järnvägstransporter o.s.v. Däremot har inte verkstadsindustrin tagits med eftersom det skulle leda för långt, och medföra diskussioner om hur urvalet gjorts för städernas industrier. Vidare tas inte källmaterial av indirekt betydelse upp, t.ex. fackföreningsrörelsens arkivmaterial, även om det naturligtvis också har sin plats i sammanhanget. Exempel på källmaterial av generell karaktär har däremot medtagits, men kan inte ses som heltäckande på något vis.

Metod

Inventeringen har på en del punkter genomförts på ett djupare plan än vad man gör när man t.ex. söker i databaser och register. Tidskrifter har genomgått för att hitta vissa artiklar, vissa arkivbestånd har granskats ned på dokumentnivå. De grunduppgifter som redovisas för varje bruk med t.ex. uppgift om verksamhetstid, produktionsinriktning och topografisk placering härrör huvudsakligen från några särskilda källor. Uppgifter om gruvor är hämtade från *"Värmlandsberg. Atlas över Sveriges*

bergslag" (2003). Uppgifter om hyttor och järnbruk kommer från Jalmar Furuskogs *"De värmländska järnbruken"* (1924) och Kjell Åbergs *"Tusen svenska hamrar och järnbruk"* (1994). Uppgifter om sågverk, pappers- och massabruk kommer från *"Värmlands skogsbruk fordom och nu"* (1929), Nisser och Sjunnessons *"Pappers- och massafabriker i Värmland och Dalsland"* (1973) samt *"Billerud 1883–1983"* (1983). Där så varit nödvändigt har kompletterande uppgifter inhämtats från aktiebolags- och näringskalendrar, hembygdsböcker, arkivförteckningar och arkivhandlingar. I boken finns för varje bruk i regel en förteckning som uppger användbara källor, som ju ofta innehåller viss grundinformation. Den topografiska bestämningen har knutits till socken samt nuvarande kommunala tillhörighet.

Problem

Ett urval är ett urval som gjorts efter vissa bedömningar. Det är således ingen helhet man ser. Uppgifterna som redovisas bygger på andra källor, som ju i sig kan innehålla felaktigheter eller begränsningar. Viss empirisk kännedom har också använts, men det är ju så att kunskapen om vissa verksamheter är djupare än andra. I några fall tycks det finnas senare material än vad som anges som verksamhetstid. Det kan bl. a. bero på att företagsnamnet har levt kvar även om den industriella produktionen i någon form nedlagts. Flera bruk efterföljdes av mekaniska verkstäder och gju-terier, eller så fortgick lantbruksrörelsen efter brukets nedläggning.

Förkortningar

För ett antal institutioner som förvarar arkivbestånd anges förkortningar. Dessa är:

- FA (Folkrörelsernas arkiv för Värmland)
- GLA (Landsarkivet i Göteborg)
- MSA (Malmö Stadsarkiv)
- RA (Riksarkivet)
- TM (Tekniska Museet)
- ULA (Landsarkivet i Uppsala)
- VA (Värmlandsarkiv)
- VM (Värmlands Museum)

I några fall förekommer uppgift om privat förvaring. Oftast finns handlingarna kvar hos arkivbildaren, men närmare upplysningar går att få från Riksarkivets avdelning för enskilda arkiv som förvarar den enkät över enskilda arkiv som gjordes 1988.

Karlstad 2006-05-15

FÖRENINGEN VÄRMLANDSARKIV

Thomas Kvarnbratt

Allmänt om brukshistoria

Arkiv

Bergskollegium, advokatfiskalskontoret (RA): insända rättsprotokoll från Värmland 1657–1813 m. m.

Bergskollegium, huvudarkivet (RA): protokoll 1642–1857, kungliga brev rörande Värmlands bergmästardöme 1720–1857, jordeböcker 1654–1825 m. m.

Bergmästaren i västra distriktet (VA): alfabetiska handlingar rörande hyttor och masugnar, järnbruk och manufakturverk m. m.

Bergstingsrätterna i västra bergmästardistriktet (VA): domböcker 1714–1851, inneliggande handlingar 1779–1850 m. m.

Brandförsäkringsverket för byggnader å landet (Brandförsäkringsverket): försäkringshandlingar för bruk 1780-tal–1920-tal.

Jernkontoret (RA): reseberättelser 1749–1898 m. m.

Carl Sahlins bergshistoriska samling (TM): handlingar rörande bruks- och gruvföretag m. m.

Carl Sahlins fotosamling (Jernkontoret): fotografier av brukstjänstemän.

Litteratur

Akre, Egil: *Några sekel i Värmlandsskogen. Vad har vi gjort av den – och med den.* Karlstad 2004.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914.* Stockholm 1960.

Arpi, Gunnar: *Den svenska järnhanteringens träkolsförsörjning 1830–1950.* Jernkontoret. Stockholm 1951.

Asplund, Marie – Axelsson, Håkan: *Pappers- och massaindustriarkiv i Ångermanland.* Skogsindustriernas historiska utskott 1998.

Attman, Artur: *Svenskt järn och stål 1800–1914. Jernkontorets bergshistoriska skriftserie 21.* Stockholm 1986.

Axelsson, Håkan: *Folk i bokföringen. Räkenskapsböcker i bruksarkiv. Sveriges släktforskarförbunds årsbok, 1991.*

Bergdahl, Ewa - Isacson, Maths - Mellander, Barbro: *Bruksandan – hinder eller möjlighet? Smedjebacken 1997.*

Berglund, Bengt: *Industriarbetarklassens formering: arbete och teknisk förändring vid tre svenska fabriker under 1800-talet.* Göteborg 1982.

Björkenstam, Nils: *Den svenska järnhanteringens tekniska utveckling. Jernkontorets bergshistoriska utskott H 65.* Stockholm 1996.

Boethius, Bertil: *Jernkontorets historia.* Stockholm 1947 och 1968.

Bonnevier, Fr. Lennart: *Om bruksforskning. De värmländska hyttorna och hamrarna. Blad för bergshanteringens vänner, 1961:2.*

Brunnström, Lisa: *Den rationella fabriken. Om funktionalismens rötter.* Umeå 1990.

Carlberg Jr, Mats - Scholander, Axel: *Teknisk uppkäftighet. Om veteraner och tekniksprång i massa- och pappersindustrin.* Stockholm 1989.

-
- Curman, Jöran: *Industriens arbetarebostäder*. Uppsala 1944.
- Dahlberg, Ulf: *Kopparhanteringen i Wermeland*. 4 häften. Sunne 2006.
- Darell, J. G.: *Bruks- och gruvsregister till Jernkontorets annaler 1817–1936: omfattande samtliga svenska gruvor, hyttor, hammare och järnverk omnämnda i huvudtidskriften, i Bihang till Jernkontorets annaler 1900–1918 samt i Tidskrift för svenska bergshanteringen 1843–1945*. Stockholm 1984.
- De Geer, Gerard: *När järnet bröt bygd*. Stockholm 1975.
- Eliasson, Per: *Skog, makt och människor. En miljöhistoria om svensk skog 1800–1875*. Lund 2002.
- Ericsson, Christer: *Vi är alla delar av samma familj: patronen, makten och folket vid Nyby bruk 1880–1940*. Stockholm 1997.
- Essemyr, Mats: *Bruksarbetarnas livsmedelskonsumtion. Forsmarks bruk 1730–1830*. Uppsala 1988.
- Flottnig: *vattendragen, arbetet, tekniken*. Nordiska Museet 2000.
- Fritz, Martin: *Svensk stålindustri under efterkrigstiden*. Stockholm 1988.
- Frostlund, Jörgen: *Ett initiativ i tiden. Bergselementarskolan i Filipstad 1830–1860*. Akademisk avhandling i pedagogiskt arbete. Karlstad 2005.
- Furuhagen, Hans: *Mercurius och Vulcanus: en krönika om järnet i Sverige. Jernkontorets bergshistoriska skriftserie 32*. Stockholm 1997.
- Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*. Filipstad 1924.
- Gårdlund, Torsten: *Svensk industrifinansiering under genombrottsskedet 1830–1913*. Stockholm 1947.
- Hellspong, Mats: *Borlänge. Studie av ett brukssamhälle*. Falun 1973.
- Hildebrand, Karl-Gustaf m. fl.: *Fagerstabrukens historia 1–5*. Stockholm 1957–59.
- Hildebrand, Karl-Gustaf: *Svenskt järn. Sexton- och sjuttonhundratals. Exportindustri före industrialismen. Jernkontorets bergshistoriska skriftserie 20*. Stockholm 1987.
- Holmström, Per: *Bruksmakt och maktbruk. Robertsfors AB 1898–1968*. Umeå 1988.
- Hännestrand, Bo: *Relationen mellan företag och lokalsamhälle. Historisk Tidskrift*, 1979.
- Isacson, Maths: *Alla flöden gav Värmland växtkraft. Värmländsk kultur*, 2002:5, s. 2 ff.
- Isacson, Maths: *Bruket och folkhemmet. Häften för kritiska studier*, 1991:2.
- Jakenberg, Klas-Erik: *Den värmländska bruksindustrin efter andra världskriget. Nationen och hembygden*, XIV, s. 137–156. Uppsala 1992.
- Jakobsson, Bertil: *Företaget, kommunen och individen. En studie i relationerna mellan Söderfors bruk AB och Söderfors kommun och dess invånare 1885–1925*. Stockholm 1976.
- Jakobsson, Eva: *Industrialiseringen av älvar: studier kring svensk vattenkraftutbyggnad 1900–1918*. Göteborg 1996.
- Johansson, Alf: *Arbetets delning: Stocka sågverk under omvandling 1856–1900*. Lund 1988.
- Johansson, Christina: *Glasarbetarna 1860–1910. Arbete, levnadsförhållanden och facklig verksamhet vid Kosta och andra glasbruk under industrialismens genombrottsskede*. Göteborg 1988.
-

-
- Jonsson, Sverker: *Företag och samhälle i förvandling: Hellefers Bruks AB och Hellefors järnbruk 1864–1992*. Stockholm 1993.
- Järnbruksminnen. Svenskt arbete och liv nr 14. Nordiska Museet. Stockholm 1952.
- Jörnmark, Jan: *Skogen, staten och kapitalisterna. Skapande förstörelse i svensk basindustri 1810–1950*. Lund 2004.
- Karlsson, Per-Arne: *Järnbruken och ståndssamhället: institutionell och attitydmässig konflikt under Sveriges tidiga industrialisering 1700–1770*. Stockholm 1990.
- Kilbom, Karl: *Vallonerna*. Stockholm 1958.
- Kolmert, Gunnar: *Värmländska industribilder*. Stockholm 1961.
- Lindberg, Olof: *Näringsgeografiska studier över den svenska pappersindustriens lokalisering*. Uppsala 1951.
- Lindström, Rune: *Järnbruksliv*. Stockholm 1970.
- Lundberg, Bertil: *Industriella beroenden. Rumslig och strukturell förändring i ett värmländskt perspektiv*. Karlstad 1991.
- Lundberg, Ove: *Skogsbolagen och bygden. Ekonomisk, social och politisk omvandling i Örnsköldsviksområdet 1860–1900*. Kungälv 1984.
- Lundén, Bo: *Flottningen på Klarälven*. Ekshärad 1986.
- Lundkvist, Sven: *Folkkrörelserna i det svenska samhället 1850–1920*. Uppsala 1977.
- Mellander, Barbro: Bland bergsmän och brukspatroner. *STF:s årsbok*, 1985, s. 51–60.
- Montelius, Sigvard: *Säfsnäsbrukens arbetskraft och försörjning 1600–1865*. Falun 1962.
- Nerander, Karl-Gustaf: Skogsindustrin i Värmland. *Nationen och hembygden*, X, s. 41–80. Uppsala 1969.
- Nergård, Maj-Britt: *Mellan krona och marknad. Utländska och svenska entreprenörer inom svensk järnhantering från ca 1580 till 1700*. Uppsala 2001.
- Nordström, Alf: *Bergsmän och brukspatroner*. Stockholm 1987.
- Nordström, Olof: *Glasbruk och hyttor i Sverige 1555–1985*. Växjö 1986.
- Prydz, Alf: *Slipmassaindustriens tekniska utveckling i Sverige 1857–1950*. Stockholm 1952.
- Rydberg, Sven: Papper i perspektiv. Svensk skogsindustri under 100 år. *Historiska utskottets skriftserie nr 10*. Stockholm 1990.
- Schröder, Gustaf: *En bruksbokhållares minnen*. Malung 2001.
- Schön, Lennart: *En modern svensk ekonomisk historia. Tillväxt och omvandling under två sekel*. Stockholm 2000.
- Sjöberg, Maria: Järn bryter bygd – en sanning med variation. *Scandia*, 1992:1.
- Skogsbruk i omvandling*. Karlstad 1982.
- Skogshistorisk forskning i Europa och Nordamerika: vad är skogshistoria, hur har den skrivits och varför? *Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden 22*. Stockholm 1999.
-

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Stjernlöf, Bengt: *Transporter på Klarälven. Pråmdragare, rallkuskar och ångbåtskaptener*. Hammarö 2005.

Svenska järnstämplor. Gamleby 1987.

Söderberg, Johan: *Sociala och demografiska verkningar av bruksdöden i Värmland 1860–1910*. RiG, 1983:1.

Tillhagen, Carl-Herman: *Järnet och människorna*. Stockholm 1981.

Valloner – järnets människor. Hedemora 2002.

Westerlund, Kerstin: *Kvinnliga brukspatroner*. Stockholm 2004.

Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.

Vikström, Eva: *Platsen, bruket och samhället. Tätortsbildning och arkitektur 1860–1970*. Stockholm 1991.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Åberg, Kjell: *Tusen svenska hamrar och järnbruk*. Mellerud 1994.

Hemsidor

Brukskultur Åtvidaberg: beskriver brukssamhället Åtvidaberg med utställningar, fotografier och mycket matnyttigt för brukshistorisk forskning. Adress: <http://atvidaberg.se/brukskultur/index2.html>

Filipstads bergslag: ideellt webbprojekt som presenterar gruvor, hyttor och bruk i Filipstads bergslag. Adress: <http://www.filipstadsbergslag.com>

Jernkontoret: företräder stålindustrin i gemensamma frågor, men leder också den nordiska stålforskningen och bedriver bergshistorisk forskning. Bibliotekets undersidor innehåller en bruksbibliografi samt en sökbar databas över den brukshistoriska bildsamlingen. Adress: <http://www.jernkontoret.se>

Järnriket: Läns museet i Gävleborg beskriver på denna hemsida hur järnet påverkat människors situation i Gästrikland under 2000 år. Adress: <http://www.jarnriket.com>

Libris: Kungliga Bibliotekets katalog över boktitlar. Adress: <http://www.kb.se>

NAD på nätet: Nationella arkivdatabasen innehåller idag uppgifter om arkiv som förvaras inom den statliga arkivorganisationen. Många landsarkiv har förnämliga bestånd av företagsarkiv. Adress: <http://www.nad.ra.se>

Nycklar till brukssamhället: en digital forskarhandledning till brukshistorisk forskning med utgångspunkt från Borgviks bruk i Värmland. Adress: <http://www.ra.se/vla/Nycklar/index.htm>

Tekniska muséet: informativ hemsida om teknikhistoria. En sökbar databas över muséets arkivbestånd avslöjar att ca 1.000 hyllmeter bruksarkiv finns i samlingarna. Adress: <http://www.tekniskamuseet.se>

Värmländsk brukshistoria

Abrahamsfors bruk (se Föskefors)

Beläget i Ekshärads socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1774–1795.

Acktjärns/Ackkärrs bruk (se även Lundsberg/Matlången)

Beläget i Lungsunds socken, Storfors kommun. Järnbruk 1620–1877.

Arkiv

Ackkärrs bruk (VA), 5 hm: dagsverksböcker 1856–1904, privilegier 1625, konkurshandlingar 1867, brukningskontrakt 1702–1885, kapitalböcker 1847–1900, avräkningsböcker 1847–1900 m. m.

Ackkärrs gård (VA), < 1 hm: kassaböcker 1903–1913, specialer 1906–1913, månadsjournaler 1906–1910.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:1 (VA): undersökningsprotokoll 1834, Bergskollegi beslut och resolutioner 1791–1847, handlingar rörande Björklunds kvarn 1826–1835 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 2 c:3 (VA): syneprotokoll 1846.

Färnebo häradsrätt, volym F III:17 (VA): bruksinspektör Per Ulrik Alsterblads konkurshandlingar 1840.

Dito, volym F III:26 (VA): fältsekreterare Joh. Henrik Herlenius konkurshandlingar.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 146 och 394. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia. Studieåret 1984/1985.

Adolfsfors bruk (se även Åmotfors)

Beläget i Köla socken, Eda kommun. Järnbruk 1744–1888, träsliperi 1888–1936, sågverk 1905–?, kraftrörelse.

Arkiv

Adolfsfors AB (VA), 21 hm: protokoll 1902–1974, mantalsuppgifter 1819–1909, avverkningsjournaler 1946–1954, handlingar angående skogsbruk och flotning 1876–1975, försäkringar 1896–1977, huvudböcker 1902–1977, avräkningsböcker 1864–1945 m. m.

Adolfsfors bruk, delarkiv i Nitro Nobel AB (Örebro läns företagsarkiv): specialer 1871–1872.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:1 (VA): undersökningsprotokoll 1826–1837, värderingsprotokoll 1748–1842, kungliga brev 1824, privilegier 1744–1839 m. m.

Litteratur

Adolfsfors 1744–2000: En sammanställning av olika skeenden i och omkring Adolfsfors. Från järnbruk till fritidsställe. Åmotfors 2000.

Erco, Carl: Adolfsfors bruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 65 ff. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 304 och 436. Filipstad 1924.

Hasselmo, Wilner: *Händelser kring Adolfsfors: Uggla-Waern-tiden 1744–1824: ett krönikespel*. Arvika 1945.

Hill, Nils Gunnar: Adolfsfors-Noreborgs bruk. *Arvika Nyheter*, 11/12 1974.

Kolmert, Gunnar: Åmotfors Pappersbruks Aktiebolag. *Värmländska industribilder*, s. 155 ff. Stockholm 1961.

Montelius, Esther: *Adolfsfors*. Stockholm 1920.

Olsson, Henry: Minnesstenen över Jonas Waern. *I Köla: skrifter del 4*. Adolfsfors 1963.

Schotte, Gösta: Adolfsfors bruks- och personhistoria. *I Köla: skrifter del 5*. Adolfsfors 1966.

Simonsson, Per: En midsommar på 1860-talet vid Adolfsfors bruk. *I Köla: skrifter del 3*. Adolfsfors 1961.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 161. Filipstad 1929.

Aggruvefältet

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1694–1894.

Arkiv

Agegruve Bolag (VA), 1 hm: protokoll 1854–1906, huvudböcker 1821–1959, avräkningsböcker 1840–1896.

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:31 och 44 (VA): gruvstämmoprotokoll 1854–1890.

Persbergs Grufve AB, volym D 2:1 (VA): gruvmatriklar 1875–1881 och 1909–1948.

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 12 (VA): kassabok 1927–1961.

Agnhammars bruk

Beläget i Grums socken, Grums kommun. Sågverk och tegelbruk 1873–1923, lantbruksrörelse. Uppköpt av Rottneros 1919.

Arkiv

Rottneros bruk, volym F 1:5 (VA): handlingar angående affären med Agnhammar 1905–1925.

Litteratur

Agnhammar – historik. *Grums församlingsblad*, höst och advent 1981.

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Grumsindustri före Gruvön. *Vi Grumsare*, 1950, s. 1 f.

Kjelleberg, Åke: Grumsfjorden – en viktig sjöled till Agnhammar och Borgvik. *Grums församlingsblad*, pingst 1977.

Larsson, Nils Johan: Agnhammar och Ustad. *Näverluren*, 1993:4 s. 6 f.

Olsson, Hasse: Grums – en bygd med industritraditioner. *Vi på Gruvön*, 1995:5.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*. Kristinehamn 2005, s. 110.

Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet. Grums 1969.

Sundh, Bengt: Agnhammars bruk. *Grums församlingsblad*, pingst 1970.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 172. Filipstad 1929.

Agnhammars herrgård i förfall. Foto: Thomas Kvarnbratt 1997.

Alexandersgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1843–?

Alkvetterns bruk/Lanfors bruk

Beläget i Bjurtjärns socken, Storfors kommun. Järnbruk 1666–1862, hytta 1685–1871, sågverk 1749–?, kraftrörelse, lantbruksrörelse. Alkvetterns AB bildat 1864. Uppköpt av Katrinefors AB 1912.

Arkiv

Alkvetterns bruk (VA), 59 hm: bolagsstämmoprotokoll 1842–1919, brevkopieböcker 1859–1916, virkesjournaler 1848–1912, avverkningsrapporter 1926–1970, utlämningsjournaler för spannmål 1788–1937, mejerijournaler 1867–1909, dagsverksböcker 1842–1899, inkomna brev 1860–1916, dossierer i skilda ämnen 1629–1972, handlingar angående husesyner 1813–1865, huvud- och kapitalböcker 1727–1944, avräkningsböcker 1830–1942, dagsverks- och avlöningslistor 1859–1968, kassaböcker 1788–1944, ritningar, fotografier m. m.

Bergmästaren i Nora m. fl. bergslag, volym F IV:13 (ULA): handlingar angående Lanfors 1666–1854.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:30 (VA): inkommande skrivelser 1848–1849 m. m.

Karlstads stift stiftsnämnden, serie F II c (VA): handlingar rörande Alkvettern (överförda från Katrinefors AB).

Katrinefors AB, serie F 8 A (GLA): Alkvetterns AB:s handlingar.

Stiftelsen Kungliga gyttjebad och brunnsanstalten Loka brunn, volym F 2 B:1 (Örebro läns företagsarkiv): handlingar angående Alkvettern 1828–1855.

Litteratur

Axinger, Rickard: *Alkvetterns bruk 1853–1863. Sociala och demografiska verkningar av bruksdöden*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2004.

Björklund, Annica: *Arbetarna vid Alkvetterns bruk*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Hegardt, Stig B.: *Alkvettern. Ett gammalt gods med anor*. Stockholm 1946.

Larsson, Nils: Alkvetterns herrgård. *Karlskoga bergslag*, 1997 s. 74–87.

Petersson, Anders Gustaf: *Alkvetterns säteri i Bjurkärn: bidrag till gårdens och dess ägares historia under c:a 660 år*. Kristinehamn 1930.

Alsters bruk

Beläget i Karlstads socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1640–1854, sågverk, kvarnrörelse, tegelbruk.

Arkiv

Alsters bruk (VA), 16 hm: protokoll 1900–1935, kassaböcker 1867–1923, huvudböcker 1875–1920, avräkningsböcker 1885–1918 m. m.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:21 (VA): Gunnerud: undersökningsprotokoll 1784–1839, privilegier 1839, inkomna skrivelser 1651–1838, syne- och värderingsprotokoll 1784–1853 m. m.

Brattfors bruk, volym 315 (VA): sågjournal vid Alsters ångsåg 1889.

Gunneruds bruk (VA), 2,5 hm: avräkningsböcker 1800–1849, kapitalböcker 1813–1849, journaler 1838, Olof Lennart Geijers arkiv 1819–1856 m. m.

Karlstads stifts- och läroverksbiblioteks handskriftssamling, volym F 14:39 (FA): brev från riddaren Christoffer Arvidsson, Gunneruds bruk 1777.

Litteratur

Eriksson, Benkt: *Alster 600 år*. Karlstad 1997.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 191 f., 271 och 415. Filipstad 1924.

Halén, B. A.: *AB Alsters industrier. Kort historik*. Manuskript. Alster 1939.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: *Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden*, XIV, s. 47–121. Uppsala 1992.

Zernander, Albin: *Alster*. Kristinehamn 1921.

Alstrums bruk (se Forsnäs)

Anders-, Andersbergs eller Anders Persgruvorna

Belägna i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1823–1918.

Anders Persgruvorna (se Andersgruvorna)

Andersbergsgruvorna (se Andersgruvorna)

Andersfors bruk

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1858–1887.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:2 (VA): uppgifter om tillverkningen 1859–1860.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 416. Filipstad 1924.

Annebergs glasbruk (se även Liljedal)

Beläget i Botilsäters socken, Säffle kommun. Glasbruk 1761–1774. Flyttat till Mässvik och därefter till Liljedal.

Arkiv

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): excerpt 1773.

Litteratur

Bratt, Christian: *Bratt från Brattfors. En släktkrönika*, s. 45 ff. Brattska släktföreningen. Stockholm 1992.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk I. Carlsdal, Anneberg, Liljedal i Bro. *Småskrifter utgivna av Värmlands museum* 4. Karlstad 1963.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Annefors bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1798–1858, sågverk 1799–1890, 1902–? Övertogs av Statens skogsindustrier.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:2 (VA): undersökningsprotokoll 1797–1846, Bergskollegi beslut och privilegier 1798–1847, uppgifter om tillverkningen 1815–1830 m. m.

Fryksdals nedre häradsrätt, volym F III:7 (VA): brukspatron Henrik Jesper Geijers konkurshandlingar 1838–1839.

Nordsjö gårdsarkiv, volymerna F 1 A:2, F 1 B:1 och F 1 C:1 (VA): handlingar angående anställning av inspektor vid Annefors manufakturverk 1802, lottning av spikhamrar 1803, brukande av Annefors 1802 m. m.

Litteratur

Annefors: *Bruk och kronopark*. NBV:s studiecirkel i Munkfors. Munkfors 2001.

Berggren, Uno: *Brukspatroner, svedjefinnar och torpare*. Munkfors 2000.

Brodin, Linus: *Fryksdalens herrgårdar och bruk del 1*, s. 79–87. Filipstad 1923.

Dahlgren, Lisbet - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 288 och 425. Filipstad 1924.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 155. Filipstad 1929.

Antonströms bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1760–1865.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:34 (VA): se Löfstaholm.

Litteratur

Dahlgren, Lisbet - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 285 och 424. Filipstad 1924.

Aspgruvan (se Hallgruvan)

Asphyttans bruk

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Järnbruk och manufakturverk 1545–1738, hytta 1560–1845.

Arkiv

Asphyttans faktori (VA), < 1 hm: protokoll 1832–1909, forsedlar 1832–1857 m. m.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:1 (VA): undersökningsprotokoll 1795, värderingsprotokoll 1768–1814, privilegier 1679, hyttstämprotokoll 1833–1848 m. m.

Dito, volym D IV c:1 (VA): blåsningsjournaler 1839–1847.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1768 och 1771.

Färnebo häradsrätt, volym F III:7 (VA): löjtnant Henrik S. Kolthoffs konkurshandlingar 1817.

Dito, volym F III:27 (VA): bergsman Olof Larssons konkurshandlingar 1869.

Litteratur

Carlstedt, Arvid: *Asphytteälvens hamrar och Bjurbäckens kanal. Värmland vår hembygd*, 1957, s. 116-125.

Eriksson, Gösta E-son. *Lite historia om Asphyttan, Åminnefors och Bjurbäcken. Strövtåg i hembygden*, s. 116 f. Filipstad 1992.

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Falk, Harald: Asphyttan och Kroppa – två gamla kronobruk. *Uddeholmaren*, 1953:1, s. 12 ff.

Furuskog, Jalmar: Asphyttan – Värmlands äldsta järnbruk. *Värmland förr och nu*, XVII, 1919, s. 65–89 och XIX, 1921, s. 29–57.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 68, 93, 120, 136 och 383. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert : Asphyttan – ett 400-årsminne. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1945/1946, s. 31 f.

Palmqvist, Albert: Medeltidsdokument om Asphyttan. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1949/1950, s. 25.

Palmqvist, Albert: Pergamentbrevet 1504 om Asphyttan. *Bergslagen i ord och bild*, hösten 1954, s. 2 ff.

Schoultz, Gösta von: Hyttbacken vid Asphyttan 1818. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 188 f.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia. Studieåret 1984/1985.

Bada bruk

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Järnbruk 1649–1878, träsliperi 1896–1913, sågverk före 1825–?

Arkiv

Bada bruk (VA), 4 hm: liggare angående produktion 1876–1880, dagsverksböcker 1869–1876, kapitalböcker 1840–1925, avräkningsböcker 1843–1922, kassaböcker 1866–1925 m. m.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:3 (VA): undersökningsprotokoll 1795–1837, värderingsprotokoll 1771–1852, privilegier 1649–1838, Bergskollegi beslut, resolutioner och tillståndsbevis 1702–1853 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): upplysningar till bruksförvaltaren Grötting om vattenfallen och bruksägarna 1922.

Handelsfirman D. Carnegie & Co, volymerna H I:58–59, H II a:60–63 och H II b:64 (GLA): tillverkningsjournaler 1832–1833, avräkningsböcker 1832–1835 och kapitalbok 1832.

Fryksdals övre häradsrätt, volym F III:1 (VA): brukspatron Anders Sjöstedts konkurshandlingar 1817.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 277 och 423. Filipstad 1924.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Ohlsson, Bror-Erik: Mannen från Bada bruk i Värmland som for till Nya Zeeland. I *Bergslagsarkiv*, 17/2005 s. 41–52.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 148. Filipstad 1929.

Badstugugruvan och Stretortsgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1762–?

Baggesjöhyttan

Belägen i Lungsunds socken, Storfors kommun. Hytta.

Litteratur

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia: studieår 1984/1985.

Beckgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1848–1871.

Berga hammare (se Lerafors)

Bergholmens ångsåg

Belägen i Hammarö socken, Hammarö kommun. Sågverk 1895–1957. Uppköpt av Trävaru AB Niels Chr. Jensen 1905.

Arkiv

Trävaru AB Niels Chr. Jensen (VA), 20 hm: protokoll 1905–1964, lönekort 1934–1958, avlöningslistor 1949–1958, handlingar angående brand, ritningar m. m.

Litteratur

Ronge, Mats: *Det gamla Carlstad*, s. 536 ff. Carlstad 1958.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 185. Filipstad 1929.

Bergmästargruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1865–1907.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 7–8 (VA): kassabok 1864–1876, dagsverksbok 1878.

Billeruds AB

Industrikoncern med säte i By socken, Säffle kommun. Skogsindustri, kraftrörelse m. m 1883–1983. Uppköpt av Stora 1984. Firmanamnet åter i bruk 2001 i ett bolag ägt av Stora Enso och Assi Domän.

Arkiv (företagets bruksarkiv redovisas under respektive bruk)

Billeruds AB (VA), 450 hm: ritningar m. m.

Billeruds AB, fotoarkiv (VA): fotografier.

Billeruds AB, huvudkontorets dossierer (VA), 39 hm: handlingar rörande fastigheter, anläggningar, skogsbruk, tillverkning, lantbruk, kraftförsörjning, kommunikationer, ekonomi m. m.

Billeruds AB, direktör Rydholm, Aracruz (VA): oförtecknade handlingar.

Billeruds AB, jordbruksförvaltningen (VA): stamrullor 1923–1962, kontrolliggare 1927–1963 m. m.

Billeruds AB, rederiavdelningen (VA): personalhandlingar 1879–1968, handlingar rörande båtar 1922–1968, ekonomiska redovisningar 1957–1968 m. m.

Billeruds AB, speditjonskontor, Göteborg (VA): orderböcker 1923–1929, skeppningsjournaler 1919–1928, avsändningsjournaler 1923–1940, speditjonsböcker 1919–1929, huvudböcker 1947–1959, avräkningsböcker 1919–1946, avlöningsböcker 1920–1960, kassaböcker 1919–1961 m. m.

Litteratur

Ameén, Walter: *Billerud under femtio år*. Uppsats till IVA:s 50-årsjubileum. 1969.

Ameén, Walter: *BJ och Billerud. Bergslagernas Jernvägssällskap 100 år*. 1979.

Berg, Wilhelm: *Seffle Kanal och Byälfovens vattendrag: historik utarbetad på uppdrag af styrelsen för Seffle kanalbolag*. Stockholm 1912.

BIB-nytt. Personaltidning.

Billerud runt. Personaltidning 1980–1984.

Billeruds Aktiebolag, Säffle, Sweden. 1883–1923. Säffle 1924.

Billeruds bruk 75 år. 1883–1958. Säffle 1958.

Billerudskoncernen. Broschyr. 1963.

Billerudsörnen. Personaltidning 1966–1979.

Billerunt. Personaltidning 1985–1993.

Bjurbom, Mats: *Människor i STORA*. Falun 1986.

En bok om Billerud. Göteborg 1958.

Broman, Anders: *Billerud och Uddeholm under andra världskriget – företagsutveckling, styrelseagerande och påverkande faktorer*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1998.

Dahlström, Sven-Erik: *Säffle kanal – vikingaleden*. Säffle 1987.

Drakenberg, Sven: *Maktstrid i Värmland och andra historier*. Otryckt manuskript.

Edvardsson, Jan: *Om Billeruds utträde ur SAF 1931*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Gröjer, Jan-Erik: *Teori om lokalt fackligt inflytande vid strukturförändringar*. Forskningsrapport 1982:1, Rädda jobbenprojektet i Billerud 3. Högskolan i Karlstad 1982.

Höök, Svante: *Billerud 1883–1983*. Karlstad 1983.

Höök, Svante: *Billerud och Värmland. Några funderingar om industrialiseringen av Värmland framförallt vad gäller skogsindustrins utveckling inom landskapet*. Opublicerat manuskript u. å.

Jansson, Barry: *Billeruds registreringssystem. Ett värmländskt företags förhållande till det Universella Decimalklassifikationssystemet 1946–1950. Arkiv- och informationsvetenskap vid Mitthögskolan. Rapport nr 3*. Härnösand 1999.

Jansson, Bertil: *Billeruds bruk genom 100 år – en minneskavalkad*. Säffle 1985.

Kolmert, Gunnar: *Billeruds AB och Billeruds bruk. Värmländska industribilder*, s. 93–102. Stockholm 1961.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Molae Chartariae Suecanae. Svenska Pappersbruksföreningens Tjugofemårsskrift, s. 340–346. Stockholm 1923.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 37–52. Stockholm 1973.

Nyström, Annica: *Billeruds Bruk/Peterson Seffle 1883–1995*. B-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1995.

Ohlsson, Lars Gunnar: *Billeruds pappersbruk 1931–1937 och 1939. Sysselsättning, löner och produktion*. Uppsats för proseminariet i historia, ekonomisk-historisk linje. Göteborgs universitet 1967.

Pettersson, Jan Erik: *Billerud 100 år. Daedalus*, 1983, s. 165 ff.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Rydholm, Sven: *Ett värmlandsepos*. Säffle 1982.

Sahlin, John: *Om anställning vid Billeruds fabrik i Säffle åren 1884–1891*. Opublicerat manuskript.

Schyman, Ivar: *Christian Storjohann. Mannen som byggde Billerud*. Stockholm 1968.

Sjunnesson, Helene: *En aktie i Billerud 1883. Värmland förr och nu*, 1977, s. 182–188.

Swahn, Birgitta: *Forskning och utveckling inom Billerud från slutet av 1950-talet och 25 år framåt: en dokumentation av sexton Billerudsforskare*. Stockholm 2001.

Billeruds mångåriga ledare, norrmannen Christian Storjohann i kretsen av sina tjänstemän. Foto: Ludvig Åberg ca 1920. Ur Billeruds fotoarkiv K1:23.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

110-årig historik i bild. Billeruds bruk/Peterson Seffle 1883–1993. Säffle 1994.

Billeruds bruk (se Billerud AB)

Beläget i By socken, Säffle kommun. Pappersmassfabrik 1883–, pappersbruk 1920–, spritfabrik 1919–1956. Idag verksamhet under firmanamnet Nordic Paper Seffle AB.

Bjurbäckens bruk

Beläget i Lungsunds socken, Storfors kommun. Järnbruk och manufakturverk 1602–1890.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:5 (VA): Bjurbäcks och Åminnefors bruk: undersökningsprotokoll 1813–1822, värderingsprotokoll 1848–1870, inkomna handlingar 1666–1670, Bergskollegi beslut, resolutioner och tillståndsbevis 1689–1845 m. m.

Bjurbäckens bruk (VA), 34 hm: vågböcker 1829–1880, kolböcker 1830–1880, dagsverkslängder 1802–1880, uttagslistor 1855–1912, dagsverksböcker 1767–1908, huvudböcker 1776–1880, avräkningsböcker 1680–1912, järnböcker 1711–1852 m. m.

Bjurbäckens brukshandel (VA), < 1 hm: kassaböcker 1876–1880, kopieböcker 1875–1880 m. m.

Litteratur

Bjurbäcken 400 år. Lungsund 2002.

Carlstedt, Arvid: Asphytteälvens hamrar och Bjurbäckens kanal. *Värmland vår hembygd*, 1957, s. 116–125.

Eriksson, Gösta E-son: I 300 år var Bjurbäcken en betydande industribygd. *Strövtåg i hembygden*, s. 163 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Kanalen en levande sjöled – hundratals slussningar. *Strövtåg i hembygden*, s. 165. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Lite historia om Asphyttan, Åminnefors och Bjurbäcken. *Strövtåg i hembygden*, s. 116 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Falk, Harald: Bjurbäcken eller Filipstads bergslags kanal. *Uddeholmaren*, 1956:1.

Falk, Harald: Bjurbäcks bruk i Lungsunds socken. *Uddeholmaren*, 1953:4, s. 7 ff.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 143, 257 och 394. Filipstad 1924.

Hedfors, Josefin: *Potatisodlingens genombrott i Värmland. En studie med utgångspunkt från tre järnbruk under 1800-talets första hälft*. D-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. Storfors 1993.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Schoultz, Gösta von: Bjurbäckens bruk omkring år 1800. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 108 f.

Schoultz, Gösta von: Skogsmonografi från Bjurbäcken 1802. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 192 f.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia: Studieåret 1984/1985.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia. Studieåret 1985/1986.

Björkaholms såg

Belägen i Lysviks socken, Sunne kommun. Sågverk ca 1800–?

Arkiv

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): verifikationer 1875–1881, skogstaxeringar 1879–1880 m. m.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 151. Filipstad 1929.

Björkborns bruk

Beläget i Karlskoga socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1639–1900.

Arkiv

Bergmästaren i Nora m. fl. bergslag, volym F IV a:2 (ULA): handlingar angående Björkborns bruk 1640–1854.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:5 (VA): inkomna handlingar 1836 m. m.

CM Lybecks arkiv/Björkborns bruk (TM): räkenskaper 1853–1905.

Björkefors bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1695–1854.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:5 (VA): undersökningsprotokoll 1832, värderingsprotokoll 1827–1853, Bergskollegi beslut och resolutioner 1827–1854 m. m.

Fryksdals nedre häradsrätt, volym F III:9 (VA): bruksinspektör A. E. Paulins konkurshandlingar 1848.

Dito, volym F III:12-15 (VA): brukspatron Carl Johan Tjeders konkurs 1852–1854.

Litteratur

Brodin, Linus: *De sista kavaljererna*, s. 66–75. Göteborg 1944.

Brodin, Linus: *Fryksdalens herrgårdar och bruk, del 1*, s. 29–35. Filipstad 1923.

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 228 och 424. Filipstad 1924.

Björlundsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1868.

Björnbergsfältet

Beläget i Nordmarks socken, Filipstad kommun. Gruvverksamhet 1740–1854.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 9 (VA): kassaräkning 1904–1930.

Björneborgs bruk

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1695–. Bedriver verksamhet idag under firmanamn Scana Steel Björneborg AB.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:6 (VA): privilegier 1656–1852, undersökningsprotokoll 1842–1852, värderingsprotokoll 1847–1862, Bergskollegi beslut, resolutioner och tillståndsbevis 1684–1848 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1758.

Björneborgsarkivet (Kungliga Bibliotekets handskriftssektion): handlingar angående familjen Nordenfeldt.

Björneborgs brukshandel, delarkiv i Björneborgs Jernverks AB (VA): styrelseprotokoll 1918–1922, inventarieböcker 1865–1892, journaler 1877–1905 m. m.

Björneborgs Jernverks AB (VA), 122 hm: bolagsstämmoprotokoll 1870–1913, styrelseprotokoll 1912–1927, kopieböcker 1852–1934, aktieböcker 1872–1934, inventarieförteckningar 1820–1928, dagsverksböcker 1795–1889, kolböcker 1873–1927, masugns- och hyttejournaler 1850–1946, orderböcker 1881–1946, fraktböcker 1849–1951, avsändningsjournaler 1874–1946, fastighetshandlingar 1596–1933, huvud- och kapitalböcker 1759–1947, avräkningsböcker 1737–1928, kartor 1693–1840 m. m.

Björneborgs sågverk, delarkiv i Björneborgs Jernverks AB (VA): kapitalböcker 1910–1911, avräkningsböcker 1910–1911 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): Drottning Christinas skattebrev på hemmanet Elfbrotorp 1648, domboksutdrag 1668–1846 m. m.

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol F 4 BA:4 (VA): aktiebrev 1922.

Litteratur

Aronsson, Margit: Ett villaområde med intressant historia vid Björneborgs bruk i sydöstra Värmland. *Näverluren*, 1985:1, s. 12 ff.

Björneborg i våra hjärtan, del 1 och 2. Björneborg 1994 och 1997.

Dahlgren, Lotten: *Nordenfeldtarna på Björneborg: en värmländsk släkthistoria*. Stockholm 1922.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 119 och 417. Filipstad 1924.

Janzon, Bode: Under golvtilljorna hittades bruksbibliotekets låneliggare. *Upptecknat*, 1996:5.

Johansson, Berry: Björneborgs jernverk en institution lika självklar som kyrkan. Störst i Sverige vid utbyggnad 1874. *Värmlands Folkblad* 15/11 1975.

Kolmert, Gunnar: Björneborgs Jernverks Aktiebolag. *Värmländska industribilder*, s. 190–195. Stocholm 1961.

Lundh, Hans Lennart: *Björneborgs bruk. Studier i värmländsk brukshistoria*. Göteborg 1959.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 89, 180 f., och 214 f. Karlstad 2002.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: *Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden*, XIV, s. 97–121. Uppsala 1992.

Björntjärnsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ?–1806, ?–1894.

Blankagruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1867–1882.

Arkiv

Blanka grufvebolag, delarkiv i Hällefors gruvor (VA): protokoll 1896–1900, verifikationer och arbetsrapporter 1873–1900.

Blombacka bruk

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Pappersbruk 1849–1872, tändsticksfabrik 1872–1879, järntrådtillverkning och linslageri 1882–1990. Uppköpt av Uddeholm 1929.

Arkiv

Blombacka bruk (VA), 76 hm: protokoll 1881–1968, brevkopieböcker 1896–1931, personalregister 1892–1984, inkomna brev 1911–1950, inkomna order 1911–1981, försäljningshandlingar 1880–1975, kapitalböcker 1867–1953, avräkningsböcker 1868–1930, dagsverksböcker 1905–1923, kassaböcker 1881–1956, kartor och ritningar, fotografier m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): ingenjör C. Hallins anteckningar.

Direktör Edvin Fornanders arkiv, volym 1 (VA): fotografier från Blombacka bruk.

Ingenjör C. J. Nilsson, Högsäter Lindfors arkiv (VA), < 1 hm: hyllningar på 80-årsdagen 1908.

Nyeds häradsrätt, volym F IV:14 (VA): pappersbruksidkaren S. Blombergs konkurshandlingar 1869.

Dito, volym F IV:16 (VA): Blombacka AB:s konkurshandlingar 1876.

Uddeholms AB, bostadsavdelningen (VA), 25 hm: handlingar angående byggnader vid Blombacka bruk.

Uddeholms AB, centralförvaltningens dossierer, volymerna 179 och 403 (VA): handlingar angående Blombacka bruk.

Litteratur

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 414. Filipstad 1924.

Hallin, G.: *Blombacka bruks historia*. Manuskript. Molkom 1950.

Kolmert, Gunnar: *Blombacka bruk. Värmländska industribilder*, s. 78. Stockholm 1961.

Nyed som storkommun 1951–1970. Studieförbundet Vuxenskolan. Molkom 2001.

Pettersson, Einar: Blombacka - en idyllisk Uddeholmsindustri. *Vi Uddeholmare*, 1948:8, s. 8 f.

Pettersson, Einar: Blombacka, linor och tråd. *Uddeholmaren*, 1951:8, s. 10 ff.

Rung, Gunilla: Nedräkningen är över för Blombacka. *Värmlands Folkblad*, 3/9 1990.

Bockgruvan/Orremyrsgruvan (se Gunnarskogs gruvor)

Bofors

Beläget i Karlskoga socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1636–. Idag försvarsindustri uppdelad i flera olika företag.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:6 (VA): uppgifter till bruksvallängden 1851.

Bofors bruk (Karlskogas bergslags hembygdsförening): handlingar 1894–1936.

Bofors bruk (Bofors AB/Swedish ordnance, Karlskoga), 2000 hm: handlingar 1640–.

Kapten Mauritz Sahlins familjearkiv (tjänsteman vid Bofors utlandsavdelning) (VA), 2 hm: brev och släkthandlingar.

Litteratur

Bande, Alf: *Bland bybor och bruksfolk: minnesbilder från Karlskoga och Bofors*. Karlskoga 1988.

Bande, Alf: *Bofors – ett bruk i Karlskoga bergslag*. Örebro 1977.

Bande, Alf: *Från brukspatronvälde till arbetaremakt: 100 år med arbetarrörelsen i Karlskoga*. Karlskoga 1978.

B-pilen. Personaltidning 1946–1984.

Edenborg, B.: *Tvillingorter i svensk samhällsbildning*. Licentiatavhandling. Chorus nr 16. Kulturgeografiska institutionen. Göteborgs universitet 1969.

Fransson, Stig: *Bofors 350 år*. Stockholm 1996.

Hellman, L.: *Relation bostad – arbetsplats för de anställda vid AB Bofors*. Uppsats 2B i kulturgeografi. Göteborgs universitet 1972.

Holm, Hans Th.: *Några minnesanteckningar från mina Bofors-år*. Stockholm 1956.

Holmström, Algot: *Boforsarbetarna under 50 år. Avdelning 76 Svenska Metallindustriarbetarförbundet 1898–1948*. Örebro 1948.

Industriebostäder. Ett urval ritningar och bilder av 1940-talets bostadsbyggande vid industriens bostadsförenings medlemsföretag, s. 46 ff. Stockholm 1950.

Jernberg, Anna: *Kvinnoarbete vid AB Bofors och AB Bofors Nobelkrut 1898–1945*. C-uppsats i kulturgeografi. Karlstads universitet 2000.

Järnbruksminnen, s. 125–137: Svenskt arbete och liv nr 14. Nordiska Museet. Stockholm 1952.

Kolmert, Gunnar: *AB Bofors. Värmländska industribilder*, s. 80–92. Stockholm 1961.

Några uppgifter om Aktiebolaget Bofors och dess verksamhet. Karlskoga 1954.

Ohlsson, Stefan: *Karlskoga 1936–45 – AB Bofors roll vid samhällsetableringen utifrån bostadsbyggandet*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2000.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Steckzén, Birger: *Bofors en kanonindustris historia*. Stockholm 1946.

Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.

Bolandsgruvan (se Lyckfallsgruvan)

Bolhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta före 1540–1876.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:2 (VA): hyttstämmaprotokoll 1833–1838, auktionsprotokoll 1780 m. m.

Dito, volym D IV c:1 (VA): blåsningsjournaler 1841–1849.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Om det "anonyma" Bolhyttan. *Strövtåg i hembygden*, s. 114 f. Filipstad 1992.

Erneclou, Hans: *Yrken som förviner*. Olsäter 1969. (Om Viktor Nilsson vid Bolhyttan s. 46 ff).

Borgviks bruk

Beläget i Borgviks socken, Grums kommun. Järnbruk ca 1600–1924, träsliperi 1902–1916, snickerifabrik 1896–1986, sågverk 1896–1986, kvarnrörelse –1954. Fusion med Brunsbergsverken 1862. Uppköpt av Billerud 1920. Upphörde som eget bolag 1953.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:7 (VA): undersökningsprotokoll 1775–1846, värderingsprotokoll 1812–1849, privilegier 1660–1847, Bergskollegi beslut och resolutioner 1627–1854 m. m.

Billeruds bildarkiv, volym K 1:13, K 1:83 och K 1:99 (VA): fotografier från bruket.

Billeruds AB, huvudkontorets dossierer, volym F 1 y:30 och 32 (VA): aktiebrev 1863, ägarlängd, kartor mm.

Borgviks bruk (VA), 60 hm: protokoll 1886–1953, korrespondens 1839–, räkenskaper 1839– m. m.

Borgviks brukshandel (VA), 7 hm: prislistor, kassaböcker 1925–1978 m. m.

Borgviks snickerifabrik (VA): oförtecknat.

Gillbergs häradsrätt, volym F IV:6 (VA): kammarrådet Johan Helins konkurshandlingar 1854.

Grums häradsrätt, volym F IV:5–6 (VA): kammarrådet Johan Helins konkurshandlingar 1839–1841.

Dito, F IV:8 (VA): brukspatron P. Schagerströms konkurshandlingar 1852.

Dito, volym F IV:2 (VA): brukspatron Anders Götrich Ungers konkurshandlingar 1824–1825.

Helge Kjellin, volym 182–184 (VA): fotografier från bruket.

Domar Skaftes samling, volym F 7:6 och 10 (VA): fotografier från bruket samt underlag till författarens bok om Borgvik.

Hovmarskalk Nils Adolf Wattrang, volym 1–4 (VA): korrespondens angående Borgviks bruk 1863–1880.

Värmlands Museums byggnadsminnen, volym 9 (VM): handlingar angående Borgviks herrgård.

Dito, topografi, volym 1 (VM): fotografier från brukssamhället.

Litteratur

Andersson, Greger: *Bildning och nöje: bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Hans: *Brännvinskonsumtionen på Borgviks bruk – varför inträffar en kraftig konsumtionsminskning under mitten av 1800-talet?* B-uppsats i ekonomisk-historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Borg, Peter: En blivande brukspatrons resa till Amerika 1869–70 (om Frans Westerlund). *Värmlands anor*, 2003:2, s. 6 ff.

Borg, Sven-Hugo: *Borgviks järnbruk: utveckling och nedgång 1840–1924*. Borgvik 1998.

Borg, Sven-Hugo: Några tankar kring Borgviks bruk. *Upptecknat*, 2003:21.

Borg, Sven-Hugo: Vålboren eller vålaktad... *Värmlands anor*, 2004:3, s. 17.

Borgvik: en gammal bruksbygd. Grums 1977.

Breckoff, Aja: *Den sista vilan vid Värmeln: en bebyggelsearkeologisk studie kring ett värmländskt sjösystem*. C-uppsats i arkeologi. Lunds universitet 1995.

Bylöv, Patrik: *Borgviks bruk – en studie av smedernas livsmedelsuttag vid Borgviks bruk 1850–70*. B-uppsats i ekonomisk-historia. Högskolan i Karlstad 1997.

Carlsson, Fredrik: *Borgvik förr och nu: vermländsk kulturteckning*. 1904.

Carlsson, Gustaf: Borgvik. *Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet*, s. 71–92. Grums 1969.

Ekström, G.: Ny bygd och förlorad. (En jämförelse mellan Borgviks och Skoghalls samhällen). *Värmland förr och nu*, 1951, s. 81 ff.

Erco, Carl: *Från svarta till vita kol, del 2*. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 217 och 428. Filipstad 1924.

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Gustavson, Sigurd - Lundberg, Erik: Borgviks bruk och kyrka. *Värmland vår hembygd*, III, s. 171–196. 1959.

Hamnén, Mona: *Smederna vid Borgviks bruk – uttag av livsmedel ur bruksmagasinet 1845, 1852 och 1859*.

Smältsmederna Ludvig Siik och Carl Engberg strax före nedläggningen av Borgviks bruk.
Foto: Ludvig Åberg ca 1923. Ur Domar Skaftes samling, volym F 7:10.

B-uppsats i ekonomisk-historia. Höskolan i Karlstad 1997.

Herlenius, Emil: En cause celebre i Värmland 1852 – om en process mellan Carl Gustaf Löwenhielm och Carl A. Sköldebrand. *Värmland förr och nu*, 1937, s. 37–90.

Hill, Nils Gunnar: Borgviks bruk. *Arvika Nyheter* 22/7 1977.

Jacobsson, Ewa - Jansson, Birgitta: Något om redovisningen vid Borgviks bruk under perioden 1839–1865. C-uppsats. Handelshögskolan i Stockholm 1975.

Jörälv, Lennart: Järn och lax i Borgvik. *Sällsamheter kring Vänern*, s. 229 ff. 1990.

Karlsson, Andreas: *Järnproduktionens industrialisering – en studie av Borgviks järnbruk under tiden för Sveriges industriella genombrott*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 1999.

Kjelleberg, Åke: *Borgvik: en gammal bruksbygd*. 2 uppl. 1981.

Kjelleberg, Åke: Grumsfjorden – en viktig sjöled till Agnhammar och Borgvik. *Grums församlingsblad*, pingsten 1977.

Kullander, Sven: *Värmarnas land. Från istid till nutid*. Borgvik 2005.

Kulturhistorisk bebyggelseinventering i Borgviks tätort. Värmlands Museum 1981.

Kulturhistorisk bebyggelseinventering i Borgviks, Eds, Grums och Värmskogs socknar. Grums kommun 1982–83.

Lilljebjörn, Knut: *Hågkomster*. Stockholm 1911.

Lilliehöök, Ulf: *Borgviks herrgård. Värmland förr och nu*, 1961, s. 84 f.

Norborg, Jan-Erik: *Borgviks bruks kolförsörjning på 1840-talet*. Uppsats 1997.

Norborg, Jan-Erik: *Borgviks bruks kolförsörjning på 1860-talet*. Uppsats 1998.

Norborg, Jan-Erik: *Träkolsfångsten för Borgviks bruk 1850–1900*. Uppsats 1999.

Olsson, Fredrik: *Emigrationen från Borgviks socken till Amerika och Worcester, Massachusetts åren 1870–83*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2000.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 33 ff. Kristinehamn 2005.

Schoultz, Gösta von: *Borgviks bruk. Värmland förr och nu*, 1979, s. 112 f.

Schoultz, Gösta von: *Borgviks kyrka. Värmland förr och nu*, 1961, s. 70 f.

Schoultz, Gösta von: *En karta från Borgvik 1767. Värmland förr och nu*, 1969, s. 180 f.

Skaft, Domar: *Beskrivning över Borgviks kyrka, bruk och församling. Borgvik förr och nu i 9 delar 1957–1981*.

Skaft, Domar: *Borgvik*. Grums 1983.

Skaft, Domar: *Borgviks kyrka*. Karlstad 1950.

Skaft, Domar: En bruksägarläkt i Borgvik. *Nya Wermlands Tidningen*, 28/11 1978 (om familjen Schagerström).

Stålhandske, Henrik: *Förändringsvindar i bruksbygd – demografisk utveckling, proletarisering och industrialisering i Borgviks socken 1780–1920*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2000.

Så var det förr – pensionärer i Värmland berättar, s. 13–29. (Gunnar Kåreland och Svante Borg berättar om livet i Borgvik). Karlstad 1976.

Tham, Louise: *Borgviks kyrka*. Karlstad 1966.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 170 f. Filipstad 1929.

Bornshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta ?–1820.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:2 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1838, jorddelningsprotokoll 1771–1809 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 59 och 383. Filipstad 1924.

Borshyttan

Belägen i Nyeds socken, Karlstads kommun. Hytta 1642–1729.

Litteratur

Ericsson, Sten-Åke – Hedström, Roland: *Nyeds bergslag. Lindfors bruk 1628–1883*. Dokumentation av studiecirkel. Vuxenskolan i Molkom 2003.

Borsjöhyttan (se Hättsjöhyttan)

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Hytta.

Bortans gruva (se Gunnarskogs gruvor)

Bosjö bruk/Gräsbosjöhyttan

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1637–1883, Bosjö järnbruk 1611–1738, Gräsbosjö hammar 1637–1861, träsliperi 1887–1914, snickerifabrik 1914–1921. Uppköpt av Billerud 1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:21 (VA): undersökningsprotokoll 1821–1854, privilegier 1660–1833, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1854 m. m.

Dito, volym F IV a:4 (VA): Gräsbosjöhyttan: resolutioner 1851, Bergskollegi beslut 1648–1772 m. m.

Dito, volym D IV c:2 (VA): blåsningsjournaler 1841–1845.

Bosjö bruk (VA), 7 hm: inventarieböcker 1885–1920, liggare över tillverkningen 1865–1917, dagsverksliggare 1865–1915, ämnesordnade handlingar 1629–1909, kapital- och huvudböcker 1864–1929, avräkningsböcker 1862–1928 m. m.

Bosjö bruk (TM): handlingar.

Bosjöns bruk (privat förvaring): handlingar 1862–1928.

Brattfors bruk, volym 34, 36, 220, 265, 270 (VA): kapitalböcker 1841, 1884, avräkningsböcker 1841, 1884, journal 1878.

Färnebo häradsrätt, volym F III:18 och 20 (VA): brukspatron August Gottschalk Geijers konkurshandlingar 1842 och 1845.

Litteratur

Bergström, Berit: *En kort berättelse om Gräs-Bosjöhyttan, dess historia, släkter m. m.* 1928.

Eriksson, Gösta E-son: Bosjöbruk - läge och historia. *Filipstads Tidning*, 6/7 1978. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 423. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Patron Albert Bergströms tid: Nya industrier och Bosjöbanan. *Strövtåg i hembygden*, s. 425 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Ännu ett strövtåg i hembygden med E-son. En resa i trakterna norr om Brattfors med Arvid Mossberg som kunnig ciceron. *Filipstads Tidning*, 12/10 1972. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 402 f. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 135, 256 och 384 f. Filipstad 1924.

Lindman, Kristian: *Om Värmlands och Örebro läns skogs- och kolareskolor: historik*. Filipstad 1931.

Mörling, Staffan: *Historik över Lindfors-Bosjöns järnväg*. Stockholm 1977.

Nordin-Kamph, Frida: *Bosjö bruks arkiv. Ett försök till rekonstruktion av Bosjö bruks arkiv som det såg ut i tre förteckningar 1789–1841*. Uppsats i arkivkunskap. Högskolan i Karlstad 1997.

Palmqvist, Albert: *Finnehyttor i Värmlands bergslag: Gräsbosjön och Skåltjärnshyttan i Färnebo socken: några anteckningar ur 1600-talets skattelängder och domböcker*. Rämnen 1937.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 131. Filipstad 1929.

Brandåsgruvan

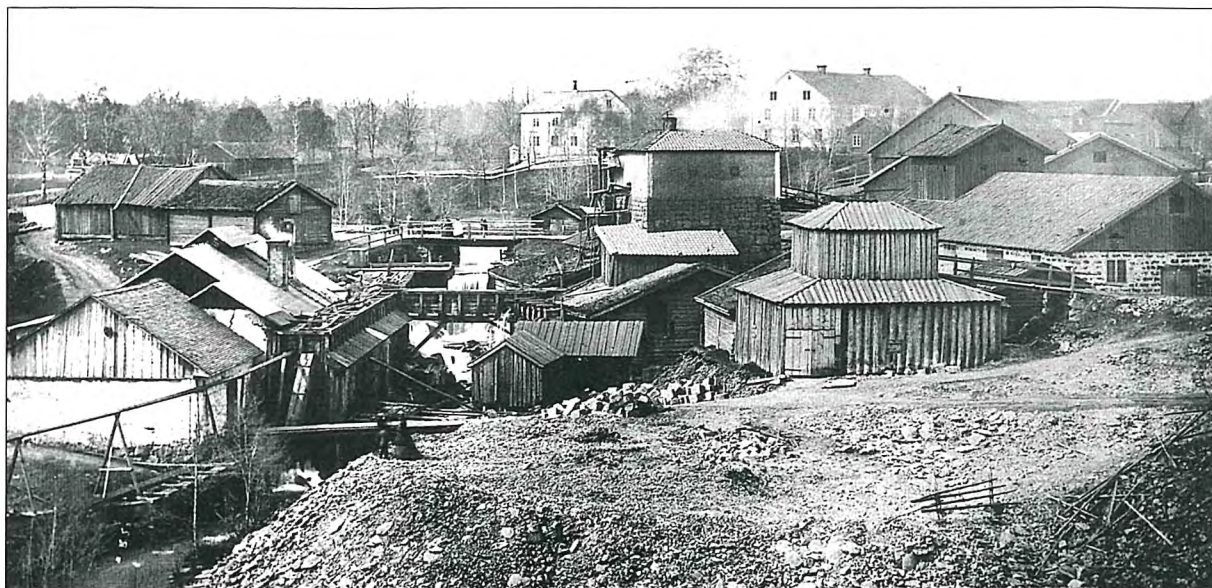
Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1821–1850?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:3 (VA): geschworneredogörelse 1821.

Brattfors bruk

Beläget i Brattfors socken, Filipstads kommun. Hytta före 1540–1920, järnbruk före 1615–1918, gruvverksamhet, sågverk. Uppköpt av Uddeholm 1913.

Vy från Brattfors bruk 1863. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 73.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:2 (VA): värderingsprotokoll 1828, hyttstämmaprotokoll 1833, inkomna skrivelser 1817–1835 m. m.

Dito, volym F V a:7 (VA): undersökningsprotokoll 1813–1847, värderingsprotokoll 1806–1857, privilegier 1649, Bergskollegi beslut och resolutioner 1686–1854 m. m.

Dito, volym D IV c:2 (VA): blåsningsjournaler 1839–1846.

Dito, volym F III aa:1 (VA): geschworneredogörelse för Brattfors och Grundsjö gruvor 1821.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1749.

Brattfors bruk (VA), 24 hm: avräkningsböcker 1819–1932, kapitalböcker 1820–1919, specialer 1832–1919, hyttjournaler 1917–1918, fastighetshandlingar 1638– m. m.

Dejefors AB, serie G 2 A mm (VA): avräkningsböcker för Brattfors timmerhandel 1887–1905 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:15 (VA): auditören och brukspatronen Christoffer Reinhold Geijers konkurshandlingar 1838.

Dito, volym F III:17 (VA): bergsman Henrik Svenssons konkurshandlingar 1840.

Grundsjö och Brattfors gruvor (VA), 4 hm: protokoll 1849–1866, disponentböcker 1814–1832, kapitalböcker 1850–1867, avräkningsböcker 1853–1867, journaler 1834–1865, gruvspecialer 1849–1867 m. m.

Uddeholms bildarkiv, volym 73 (VA): fotografier.

Vallongillet i Värmland, volym F 1:1 (FA): forskningsanteckningar kring Brattfors.

Litteratur

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Bergström, Irma A.: Brattforshyttan. *Värmland förr och nu*, 1961, s. 112 f.

En bok om Filipstad, s. 92 och 115. Filipstad 1962.

Bratt, Christian: *Bratt från Brattfors. En släktkrönika*. Brattska släktföreningen. Stockholm 1992.

Bratt, Helmer: *Några anteckningar om släkten Bratt från Brattfors*. Stockholm 1951.

Ekström, Hans: Något om Nordmarksbergs gruvor: Grundsjö-, Brattfors och Nygruvorna. *Näverluren*, 1985:1, s. 16.

Eriksson, Gösta E-son: Brattfors blev jordbrukets bygd men också de många järnhyttornas. *Strövtåg i hembygden*, s. 400 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Ewerlöf, Frans Anton: *Frans Anton Ewerlöfs minnen som informator på Föskeds bruk 1818–1820*. Sancte Örjans gille 1948.

Falk, Harald: Brattfors – ett gammalt järnbruk från 1500-talet. *Uddeholmaren*, 1954:1.

Ferrmark, Helge: Brattfors socken. *Sveriges bebyggelse, Värmlands län, del 1*. Uddevalla 1962.

Frankén, Wiola: *Järnhanteringen i Brattfors*. Filipstad u. å.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52 f., 59, 148, 256 och 386 f. Filipstad 1924.

Geijer, Reinhold: *Levnadsminnen*. Geijerska släktföreningens meddelanden 11. Munkfors 1992.

Lindgren, Ludvig: Gamla bokföringsböcker berättar. *Värmlands Folkblad*, 4/7, 6/7, 8/7, 11/7, 13/7, 15/7, 18/7, 20/7 och 22/7 1977.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 146. Karlstad 2002.

Olsson, Fritiof: Informatorn på Brattfors. *Uddeholmaren*, 1962:6, s. 12 ff.

Sjögren, Anton: *Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags grufvor från äldsta tider intill år 1880*. 1885.

Så var det förr – pensionärer i Värmland berättar, s. 30 ff. Karlstad 1976.

Tiberg, Hugo Viktor: *Drag ur näringslifvet i Filipstads bergslag serskildt vid Långbanshyttan*. 1912.

Bro bruk

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1570–?

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 73 och 93. Filipstad 1924.

Brunsbjergs bruk (se Brunsbjergsverken)

Beläget i Brunskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk och manufakturverk 1684–1882, sågverk och kvarnrörelse.

Brunsbjergsverken (se även Borgvik)

Järnbruksbolag i vilket bruken Brunsbjerg, Moriansfors, Nolby, Reinholdsfors, Rinnefors och Åmot ingick. Fusionerat med Borgvik 1862.

Arkiv

Arkivalier från Brunsbjergsbruk, Brunskog (VA): räkenskaper 1828–1838.

Arkivfragment 28 (VA), < 1 hm: avräkningsbok 1850 och invägningslängder 1828–1836 för Rinnefors.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:8 (VA): undersökningsprotokoll 1783–1837, värderingsprotokoll 1774–1856, inkomna skrivelser 1772–1854, privilegier 1684–1839 m. m.

Billeruds bildarkiv, volym K 1:15 (VA): fotografier.

Borgviks bruk (VA), 60 hm: protokoll 1886–1953 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): värderingsinstrument 1795.

Brunsbjergs bruk (VA), 35 hm: brevkoncept 1892–1924, inventarieligare 1864–1932, dagsverksböcker 1823–1922, tillverkningsrapporter 1815–1920, kolböcker 1890–1924, ämnesordnade handlingar 1637–1924, räkenskaper 1796–1929 m. m.

Brunsbjergska verken (Brunskogs hembygdsförenings arkiv): kopieböcker 1857–1861, husesyner 1853–1855, dagsverksböcker 1831–1905, avräkningsböcker 1829–1920, handlingar om kugelbana 1852–1861 m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:23 (VA): bruksinspektör Jakob Sivers konkurshandlingar 1847.

Moriansfors bruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: invägningsbok 1826, järnräkningar 1857–1862, arbetsjournal vid verkstaden 1919, inventariebok vid verkstaden 1919, dagbok vid gjuteriet 1929 m. m.

Nolby bruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: handlingar från Bergskollegium 1732–1783.

Reinholdsfors bruk (VA), < 1 hm: fraktböcker 1841–1845, specialer 1873–1875, järnräkningar 1852, invägningsböcker 1827–1838 m. m.

Reinholdsfors bruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: besiktningsprotokoll 1859, tackjärnskontrakt 1878.

Rinnfors bruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: invägningsbok 1834, dagsverksböcker 1853, 1861, privilegier 1695 m. m.

Rämen-Liljendahls bruk, volym 387 a (VA): register till fastighetshandlingar för Borgviks och Brunsbergs bruk.

Vallongillet i Värmland, volym G 1:1 (FA): invägningsbok för Brunsbergs bruk 1839–1840.

Hovmarskalk Nils Adolf Wattrang, volym 1–4 (VA): korrespondens angående Borgviks bruk (även Brunsberg) 1863–1880.

Åmots bruk (VA), < 1 hm: invägningsböcker 1828–1840, tackjärnsböcker 1845–1856 m. m.

Åmots bruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: privilegier 1839, tackjärnskontrakt 1879–1880 m. m.

Litteratur

Arninge, Georg: Skålsjökatastrofen. *En bok om Brunskog*, s. 391–404. Arvika 1946.

Aronsson, Georg: En sjötappningskatastrof i Värmland jämte några allmänna kvartärgeologiska iakttagelser i området i fråga. *Värmland förr och nu*, 1912, s. 1–41.

Borg, Sven-Hugo: *Borgviks järnbruk: utveckling och nedgång 1840–1924*. Karlstad 1998.

Brunskogs industriella storhetstid. *Nya Wermlands Tidningen*, 20/2 1930.

Drakenberg, Sven: De Brunsbergiska verken. *En bok om Brunskog*, s. 356–372. Arvika 1946.

Erco, Carl: De gamla bruken vid Brunsberg och Moriansfors. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 34–42. Arvika 1943.

Eriksson, A-G.: Minnen från Brunskog. *En bok om Brunskog*, s. 373 ff. Arvika 1946.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 289 ff. och 428 f. Filipstad 1924.

Haglund, Lillemor: *Inventering av Brunskogs Hembygdsförenings samling*. B-uppsats i arkivkunskap. Högskolan i Karlstad 1996.

Hedfors, Josefin: *Potatisodlingens genombrott i Värmland. En studie med utgångspunkt från tre järnbruk under 1800-talets första hälft*. D-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Hill, Nils Gunnar: Brunsbergiska verken: Brunsberg, Rinnefors, Nolby, Reinholdsfors, Moriansfors, Åmot. *Arvika Nyheter*, 1/4 1977.

Le Moine, Osborne: De gamla järnverken vid Brunsberg och Moriansfors. Wärmlands första manufakturverk. *Järnhandlaren*, november 1939, s. 846 ff.

Lindahl, Karl F.: *Brunskogsfinnarna. 1600-talets finnar i Mangskogs och Brunskogs socknar*, s. 172 ff. Karlstad 1982.

Linnarsson, Linnar: *Mäster Hults värmlandshistorier. Minnen och äventyr från västra Värmland*. Stockholm 1952.

Nilsson, Gösta: De Brunsbergiska verken och Skålsjökatastrofen. *Arvika Nyheter*, 18/3 1988.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*. Arvika 2004, s. 69–82.

Nybelin, Orvar: Skålsjökatastrofen i Brunskog 1782. Ett märkligt 150-årsminne. *Nya Wermlands Tidningen*, 23/9 1932.

Nyman, Leif: *Strövområdet Nolby*: faktasamling. Edane u. å.

Schützer, Harry: *Historia och historier från Brunskog och övriga Sverige*. Brunskog 2003.

Sjunnesson, Helene: Brunsbergs bruk 1774. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 114 f.

Skafta, Domar: *Borgvik*. Grums 1983.

Wiman, Sven: *Spångedalen som blev Brunsbergs bruk*. Brunskog 2003.

Bränningsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–?

Brättne bruk (se Sälboda)

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun.

Buskegruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1871–?

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 13–15 (VA): räkenskaper 1872–1946 m. m.

Uddeholms AB, smågruvorna (VA) < 1 hm: protokoll 1891–1954, kassaböcker 1904–1965.

Bålhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta före 1540–1876.

Bäckhammars bruk/Krontorps bruk

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Bäckhammars järnbruk 1690–1871, Krontorps järnbruk 1682–1871, sulfatfabrik 1871–, pappersbruk 1886–, papp- och kartongbruk 1946–1963. Idag verksamhet under firmanamn Bäckhammars Bruk AB, ägt av Wermland Paper.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:29 (VA): Krontorp: undersökningsprotokoll 1818–1844, Bergskollegi beslut och privilegier 1682–1852 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): E. Larssons förteckning över Bäckhammar 1870.

Bäckhammars bruk (VA), 50 hm: bolagsstämmoprotokoll 1928–1981, styrelseprotokoll 1929–1981, kopieböcker 1891–1922, aktieböcker 1894–1978, orderböcker 1890–1976, fraktböcker 1890–1928, korrespondens 1912–1975, kapitalböcker 1891–1953, avräkningsböcker 1891–1930, kassaböcker 1891–1952, försäljningsjournaler 1890–1976, avlöningsböcker 1902–1976 m. m.

Helge Kjellins samling, volym 335 (VA): inventarier och balanser vid Krontorps bruk och Hults lastageplats 1864.

Krontorps bruk (TM)

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol F 4 AC:111–148 och serie F 4 AA (VA): korrespondens och räkenskaper m. m från Krontorps gård 1922–1936.

Vänerskogs konkursarkiv (VA): delvis oförtecknat.

Litteratur

Dahlgren, Göran: *En krossad dröm. En analys av Vänerskogskoncernen*. Stockholm 1990.

Ernvik, Arvid: *Bäckhammars bruk. Minnesskrift till brukets 100 årsjubileum*. Trelleborg 1971.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 199 och 417. Filipstad 1924.

Gavelin, Gunnar: Bäckhammar – Fågel Fenix i säckpapper. *Nordiska Cellulosa*, 1985:1, s. 6 ff.

Kolmert, Gunnar: Bäckhammars Bruk AB. *Värmländska Industriebilder*, s. 206 ff. Stockholm 1961.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 182 och 215. Karlstad 2002.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 97–121. Uppsala 1992. (om Krontorps herrgård).

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 93–106. Stockholm 1973.

Rysjö, Matz: *Utbyggnaden av Bäckhammars bruk och effekterna av denna*. C-uppsats i kulturgeografi, Höskolan i Karlstad 1973.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Böckelshammaren (se Fösked och Lindfors)

Belägen i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1642–1883.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:32 (VA): se Lindfors.

Carlsdals glasbruk

Beläget i Segerstads socken, Karlstads kommun. Glasbruk 1792–1818.

Litteratur

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk I. Carlsdal, Anneberg och Liljedal i Bro. *Småskrifter utgivna av Värmlands museum* 4. Karlstad 1963.

Charlottenbergs bruk/Morastfors

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Järnbruk 1827–1906, träsliperi 1894–1906, lantbruksrörelse. Uppköpt av Billerud 1917.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:11 (VA): värderingsprotokoll 1834–1852, privilegier 1827, Bergskollegi tillståndsbevis 1857 m. m.

Charlottenbergs AB (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Charlottenbergs bruk (VA), 44 hm: styrelse- och stämmoprotokoll 1890–1918, kopieböcker 1857–1928, orderböcker 1860–1902, liggare angående produktionen 1865–1899, vågböcker 1874–1892, inkomna skrivelser 1854–1909, kapitalböcker 1855–1931, avräkningsböcker 1855–1929, kassaböcker 1853–1928, varuspecialer 1855–1905, kartor och ritningar m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:32 (VA): brukspatron Jan Mauritz Sandelins konkurshandlingar 1851.

Dito, volym F III:36 (VA): inspektör Fredrik Albert Sundströms konkurshandlingar 1856.

Litteratur

Andersson, Gerger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Greger: När mässingsmusiken kom till bruket. *Värmland förr och nu*, 1982, s. 54–77.

Berglund, Bengt: *Industriarbetarklassens formering: arbete och teknisk förändring vid tre svenska fabriker under 1800-talet*. Göteborg 1982.

Eda Kommun 1948: En handledning tillägnad kommunens invånare.

Erco, Carl: Charlottenbergs Järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 15–21 Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 433. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Charlottenbergs bruk. *Arvika Nyheter*, 11/11 1974.

En lancashiresmed berättar. *Järnbruksminnen*, s. 138–159. Svenskt arbete och liv nr 14. Nordiska museet. Stockholm 1952.

Lindgren, Carl W.: Då slaggs-kotten dånade och smälthammaren dunkade. Minnen från Charlottenbergs bruk. *Det hände i vår tid: om det gamla som var och det nya som kom*, s. 51–58. Stockholm 1966.

Pettersson, Thomas: *...skola vi färga hela Värmland rött. En historia kring den socialdemokratiska arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i Värmland*. Karlstad 1992.

Schotte, Gösta: Charlottenbergs bruk. *Eda i gammal och ny tid*, s. 548–556. Karlstad 1975.

Törnblom, Wilhelm: *Berättelsen om Charlottenbergs bruk*. Arvika 1953.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

D

Dalkarlsjöhyttan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1642–1859.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:2 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1780, Bergskollegi beslut 1642–1742 m. m.

Dito, volym D IV c:3 (VA): blåsningsjournaler 1842–1849.

Dalkarlsjöhytte intressenter, delarkiv i Lesjöfors bruk, volym Ö 1:1 (VA): protokoll och räkenskaper 1845–1915.

Litteratur

De Geer, Gerhard: *Dalkarlsjön*. Stockholm 1957.

De Geer, Gerhard: *När järnet bröt bygd*, s. 9–24. Stockholm 1975.

Eriksson, Gösta E-son: Hundratals ättlingar i bygden efter Simon finne i Dalkarlsjön. *Filipstads Tidning*, 28/12 1972. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 386 ff. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 152 och 388. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: *Dalkarlsjöhyttan – en finnehytta. Till 300-årsminnet av dess grundande*. Rämnen 1942.

Damaskegruvan (se Hästskogruvan)

Dammarna

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Järnbruk 1835–1870.

Litteratur

Augustsson, Ingmarie - Bruhn, Monika - Elfving, Birgitta: *Flyttningsrörelsen i Glava kommun 1930–1969*. Billerudsundersökningen. Trebetygsuppsats, kulturgeografiska institutionen. Göteborgs Universitet 1970.

Hill, Nils Gunnar: Glavabruken: Glasfors, Hillringsberg, Dammarna, Lenungshammar, Haga. *Arvika Nyheter*, 24/10 1975.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*. Arvika 2004 s. 89 ff.

Dammhammaren/Dammhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1600–1791, bergsmanshammare 1618–1680-talet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:2 (VA): syneprotokoll 1788, handlingar rörande tack-järnsblåsningen 1750–1785 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Dammhyttan - en vacker liten by med sex gårdar. *Filipstads Tidning*, 10/6 1975. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 141 f. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 130 och 256. Filipstad 1924.

Dammhyttan (se Dammhammaren)

Degerfors bruk (se även Strömsnäs)

Beläget i Degerfors socken, Karlskoga kommun. Järnbruk och järnverk 1660–. Benämndes Strömsnäs fram till 1939. Idag verksamhet under firmanamn Outokumpu Group/Avesta Polarit AB.

Arkiv

Degerfors arbetares understödsförening (VA), 4,5 hm: årsmötesprotokoll 1873–1961, styrelseprotokoll 1894–1959, räkenskaper 1874–1972 m. m.

Degerfors järnverk (VA), ca 600 hm: bolagsstämmoprotokoll 1869–1960, disponentberättelser 1933–1966, styrelseprotokoll 1870–1951, kopieböcker 1868–1932, smidesjournaler 1866–1933, hyttjournaler 1896–1959, aktieböcker 1857–1948, prisböcker 1879–1932, inkomna brev 1893–1930, ämnesordnade handlingar 1639–1975, kapitalböcker 1809–1933, avräkningsböcker 1809–1933, gårdsjournaler 1838–1871, fotografier, kartor och ritningar m. m. Oförtecknade arkivleveranser finns.

Litteraur

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Asplund, Börje: *Bruksdöden i Värmland – en studie av två bruk. Torsby bruk och Degerfors bruk 1870–80*. C-uppsats i ekonomisk historia. Karlstads universitet 2002.

Bergström, Lennart: Kring Degerfors järnverk. *Uddeholms personaltidning*, 1955:2, s. 1–8.

Bergström, Nils: *Som modellsnickare vid järnverket 1940–57*. Minnesanteckningar, Degerfors 1990.

Christerson, Susanna: *Bruksparken: byggnadsinventering*. Degerfors 1997.

Dahl, Magnus: *Beskrifning öfver Carlsskoga sochn och därtill hörande bergslag i Wermland*. Örebro 1779.

Elgh, Per: Ekologi och expansion vid Degerfors järnverk 1660–1990. *Bergslagsarkiv*, 1992, s. 21–33.

Ericsson, Christer: *Fotboll, bandy och makt. Idrott i brukssamhället*. Stockholm 2003.

Ericsson, Christer: Fotbollskulturen i brukssamhället Degerfors. *Upptecknat*, 2004:23.

Gårdevall, Christer: *Strömsnäs Jernverks Aktiebolag 1895–1932*. Trebetygsuppsats. Uppsala universitet 1968.

Gullers, K. W.: *Degerfors järnverk 1660–1960*. Stockholm 1960.

Hallström, N.: Degerfors järnverk. Något om dess historik och utveckling. *Vi Uddeholmare*, 1947:1, s. 2–9.

Huhtakanjas, Raimo: *Storstrejken 1909 med inriktning på Strömsnäs Jernverks AB i Degerfors*. B-uppsats i ekonomisk historia, Högskolan i Karlstad 1995.

Höglund, Rune: *Degerfors näringspolitik 1968–1989: en historisk studie av protokollförda näringspolitiska händelser*. Handelshögskolan. Göteborgs universitet 2001.

Jacobsen, Ulrika: *Ernst Odelbergs betydelse för Strömsnäs Jernverks AB och Degerfors Jernverks utveckling*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1998.

Jansson, Jonas: Bevarande och återanvändning av industribyggnader vid Degerfors järnverk. *Bergslagsarkiv*, 2002, s. 5–34.

Jansson, Rolf: *Stålbadet i Degerfors. Lönsamhet till döds*. Stockholm 2002.

Johansson, Johan Olof: *Smeder, brukspatroner och bergsmän*, s. 302 ff (om patron Odelberg). Stockholm 1933

Kolmert, Gunnar: Degerfors järnverk. *Värmländska industribilder*, s. 61–71. Stockholm 1961.

-
- Lekberg, Dan: *Vägen till bruket: anteckningar från Degerfors*. Örebro 1982.
- Lindberg, G.: *Om Degerfors. Karlskoga Bergslag. Historia och beskrifningar*. Stockholm 1895.
- Moberg, Ragnar W.: *Bruket i Degerfors under 300 år 1660–1960*. Degerfors 1989.
- Moberg, Ragnar W.: *Från grovplåt till atomreaktorkärl (från pressverk till Uddcomb) vid Degerfors järnverk*. Degerfors 1988.
- Moberg, Ragnar W.: *Om boende på bruket i Degerfors 1886–1939 under Strömsnäs Jernverks AB*. Degerfors 1995.
- Moberg, Rune: *Joseph Larsson och Degerfors Aktiebolag 1870–1884*. Degerfors 1966.
- Nordenvall, Per: *Degerfors bruk. Tiden 1860–95. En studie i expansion med många förhinder*. Trebetygsuppsats. Uppsala universitet 1966.
- Olofsson, Johan: *Degerfors bruk i förändring. Hur bruket påverkades av att det blev uppköpt av Uddeholm 1939*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.
- Olofsson, Johan: *Degerfors bruk 1933–51 – ett företags förändring under en händelserik period*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1996.
- Sarwe, Wilhelm: *Minnesblad öfver Degerfors bruk i Wermland*. Stockholm 1894.
- Sukuvaara, Evelina: *Reaktionen i Degerfors på konflikten i Ådalen 1931*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1998.
- Toivonen, Petter: *Fackföreningen vid Degerfors Järnverk 1904–10*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.
- Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.

Deglundsfors bruk (se Geijersholm)

Dejefors bruk

Beläget i Nedre Ulleruds socken, Forshaga kommun. Järnbruk 1660–1873, träsliperi 1889–1940, sulfatfabrik 1906–1977, pappersbruk 1913–1988, sågverk ca 1700–?, kraftrörelse. Ingick i Mölnbacka-Trysilkoncernen.

Arkiv

Dejefors AB (VA), < 1 hm: oförtecknade handlingar 1978–1981 ur Vänerskogs konkursarkiv.

Dejefors AB (VA), 41 hm: protokoll 1865–1887, brevkopior 1864–1904, timmerinmärkningslängder 1857–1905, orderböcker 1877–1905, laxjournaler 1854–1876, dossierer 1655–1914, kapitalböcker 1850–1905, avräkningsböcker 1850–1905 m. m.

Dejefors-Forshaga järnvägs och slussverk AB (VA), 4 hm: protokoll 1854–1964, handlingar rörande kanal och sluss 1822–1958, huvudböcker 1859–1958, kassaböcker 1862–1927, fraktjournaler 1873–1925 m. m.

Dejefors kraft- och fabriks AB (VA), 32 hm: bolagsstämmoprotokoll 1905–1959, styrelseprotokoll 1905–1959, kraftjournaler 1931–1958, inkomna brev 1906–1953, flottningshandlingar 1906–1955, juridiska handlingar 1827–1957, kapital- och huvudböcker 1906–1948, avräkningsböcker 1906–1941, kartor och ritningar 1849–1956 m. m.

AB Mölnbacka Trysil före 1939, volym F 2:3, F 2:7, F 3:7 och 9 m. fl. (VA): handlingar rörande Dejefors kraftstation 1927–1938, Dejefors sliperi 1904–1939, Dejefors såg 1928–1938 m. m.

AB Mölnbacka Trysil efter 1939, volym F 1 B:1, F 5 A:5–6 m. fl. (VA): bidragsansökningar till egnahemsbyggen i Deje 1948–1954, utredningar om Dejefors kraftverk 1941–1945 m. m.

Skoghallsverken, volym F 11 A:1, 3–4 och F 11 B:4–5 (VA): PM angående tillverkningens framtid vid Deje pappersbruk 1967, produktionsuppgifter 1964–1976, handlingar om permitteringar och uppsägningar i Deje 1967–1970 m. m.

Vänerskogs konkursarkiv (VA): delvis oförtecknat.

Litteratur

Augustsson, Lars-Åke - Stolpe, Jan: Det stora spelet om Värmland (om nedläggningshotad skogsindustri i Deje). *Folket i Bild Kulturfront*, 1977 häfte 22, s. 2 ff. och 44.

Berggren, Axel: *En liten saga om en stor såg: berättat midsommartiden nittonhundrafyrtiosex*. Deje 1946.

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Dahlgren, Göran: *En krossad dröm. En analys av Vänerskogskoncernen*. Stockholm 1990.

Erco, Carl: *Dejefors Bruk. Från svarta till vita kol, del 2*, s. 77 ff. Arvika 1948.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Fagerholm, Valter: *Rapport från bruket. Hörsägen och egna iakttagelser: korta sammandrag*. Karlstad 1975.

Forsberg, Inger: *Träförädlingen vid Dejefors bruk 1909–1918*. C-uppsats i ekonomisk historia. Göteborgs universitet 1970.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 204 och 410. Filipstad 1924.

Jansson, Bernt: *Trälbåtarna: prämtrafiken mellan Munkfors och Deje under 1800-talets senare del*. B 1-uppsats i etnologi. Högskolan i Karlstad 1979.

Kolmert, Gunnar: *AB Mölnbacka-Trysil. Värmländska industribilder*, s. 137 ff. Stockholm 1961.

Molae Chartariae Suecanae. Svenska pappersbruksföreningens tjugofemårsskrift, s. 116–126. Stockholm 1923.

Mollmyr, Hanna - Söderholm, Katarina: *En bruksort i förändring med exempel från Deje*. B-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1996.

AB Mölnbacka-Trysil: Broschyr 1963.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, 129–140. Stockholm 1973.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Schoultz, Gösta von: *Dejeforsen 1763. Värmland förr och nu*, 1969, s. 176 f.

Sjunnesson, Helene: *En skattläggningshandling för Degerfors såg år 1755. Värmland förr och nu*, 1977, s. 88–94.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Svenska Pappersindustriarbetareförbundet avd 97 Deje 60 år 1907–1967. Minnesskrift. 1967.

Ullerud: vår plats i universum. Dejeprojektet. Deje 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 177 ff. Filipstad 1929.

Didriksfors bruk

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1814–1890.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:41 (VA): se Råmen.

Litteratur

Furuskog, Jalmár: *De värmländska järnbruken*, s. 268. Filipstad 1924.

Dressfallets anrikningsverk (se Torskbäcken)

Dränkagruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1789–1894.

Dunderbacksgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1753–1875.

Duvkullsgruvan och Karlbogruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1837–?

Dyviksgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–?

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 16–17, 98 (VA): skjutareböcker 1867–1910.

Dömle bruk

Beläget i Nedre Ulleruds socken, Forshaga kommun. Järnbruk 1628–1884, sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:12 (VA): undersökningsprotokoll 1786, värderingsprotokoll 1796–1861, privilegier 1649 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): förvaltare R. J. Cronborgs handlingar till Bergstingsrätten 1839.

Dömle bruk (VA), 12 hm: kapitalböcker 1808–1895, avräkningsböcker 1802–1895, journaler 1857–1908, kassaböcker 1846–1895, handlingar angående besiktning av kvarn 1783 m. m.

Litteratur

Bergenlund, Gurli: *En beskrivning av Dömle bruk 1865–1885*. Uppsats i ekonomisk historia. Göteborgs universitet 1956.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 204, 273 och 410. Filipstad 1924.

Ullerud: *vår plats i universum*. Dejeprojektet. Deje 1999.

Wasikkaoja, Jan - Westling, Anders: *Mästersmeder och torpare vid Dömle bruk*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1997.

E

Eda glasbruk

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Glasbruk 1834–1953.

Arkiv

Eda glasbruk (VA), 72 hm: bolagsstämmoprotokoll 1868–1940, styrelseprotokoll 1877–1940, brevkopior 1858–1887, orderböcker 1844–1891, glastillverkningsböcker 1852–1881, packjournaler 1854–1891, priskuranter, huvud- och kapitalböcker 1843–1950, avräkningsböcker 1842–1949, avlöningsböcker 1870–1950, kartor, ritningar över byggnader och glasmönster, arsenikböcker 1877–1908, disponent Edvard Strömbergs handlingar 1927–1935 m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:36 (VA): glasfabrikanten Erik Peter Nordlanders konkurshandlingar 1856.

Litteratur

AB Eda glasbruk. Arvika 1987.

Andersson, Greger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Greger: När mässingsmusiken kom till bruket. *Värmland förr och nu*, 1982, s. 54–77.

Arfwidsson, Y. - Fagerström, C.: *Personliga kontaktfält i Eda glasbruk, Värmlands län*. Uppsats 3B i kulturgeografi. Stockholms universitet 1971.

Eda glasbruk – minnesbilder. ABF Västra Värmland 1985.

Eda kommun 1948: En handledning tillägnad kommunens invånare.

Fogelberg, Torbjörn - Lersjö, Gunnar: Eda glasbruk. Värmländska glasbruk 4. *Småskrifter utgivna av Värmlans museum*: 13. Karlstad 1977.

Fogelberg, Torbjörn: En patentstrid mellan fönsterglasbruken Bronö och Eda på 1840-talet. *Glasteknisk tidskrift*, 1976:1, s. 11–23.

Ivarsson, Hjärdis: *Eda glasbruk 1842–1856. Förmedlingen av spannmål och andra förnödenheter till anställda*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1979.

Ivarsson, Martha: *Eda glasbruk. En studie om inflyttad arbetskraft åren 1844, 1845, 1846, 1852, 1880, 1881, 1890*. Projektarbete. Solbergagymnasiet. Arvika 2003.

Lersjö, Gunnar: *Eda glasbruk 1830–1850. Byggnader, personal, produktion*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1975.

Lersjö, Gunnar: *Eda glasbruk 1842–1868. Kapital och produktion*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1976.

Lersjö, Gunnar: *Gammalt glas*. Västerås 2005.

Lersjö, Gunnar: *Glas från Eda*. Arvika 1997.

Lersjö, Gunnar: *Glasindustri på Magnor 1896–1940*. Skotterud 1986.

Lind Erlandsson, Marianne: *Föreningar kring Eda glasbruk i Värmland 1927–33*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Linnarsson, Linnar: *Mäster Hults Värmlandshistorier*, s. 115 ff. 1952.

Nilsson, Maud: *Eda glasbruk – från glasbruk till museum*. B-uppsats i kulturgeografi. Karlstads universitet 2000.

Nilsson Portén, Irene: *Kristallen den fina har en smutsig baksida. Barnarbetet inom glasindustrin med utgångspunkt från Eda glasbruk 1901–1952*. C-uppsats i historia. Karlstads universitet 1999.

Nisbeth, Åke: *Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden, XIV, s. 29–62*. Uppsala 1992.

Priskurant öfver Eda glasbruks tillverkning af hushållsglas. Åmotfors 1993. (Faksimil av 1890 års upplaga).

Priskurant öfver Eda glasbruks tillverkning af släkta och pressade glasvaror. 1988. (Faksimil av 1888 års upplaga).

Quintin - Baxendale, Marion: *Carnival glass worldwide*. Cornwall 1983, s. 24–30 och 110–117.

Schotte, Gösta: *Eda glasbruk. Eda i gammal och ny tid*, s. 543 ff. Karlstad 1975.

Sjunnesson, Helena: *Eda glasbruk 1919. Värmland förr och nu, 1979*, s. 116 f.

Westberg, Thomas: *Konflikten vid Eda glasbruk 1907*. D-uppsats i ekonomisk historia. Karlstads universitet 1999.

Edanesågen

Belägen i Brunskog socken, Arvika kommun. Sågverk 1863–. Ägs idag av Moelven, och bedriver verksamhet under firmanamn Moelven Edanesågen AB.

Arkiv

Edane sågförening (Brunskogs hembygdsförenings arkiv): dagböcker 1897–1903, kassaböcker 1900–1910 m. m.

Litteratur

Lövgren, Karin: *Bland sågspån och jössehåringar*. En etnologisk samtidsdokumentation av Edanesågen. Värmlands museums skriftserie nr 20, 1990.

Eds-/Kalhytte eller Stora och Lilla Kalkgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1702–1821.

Edsvalla bruk

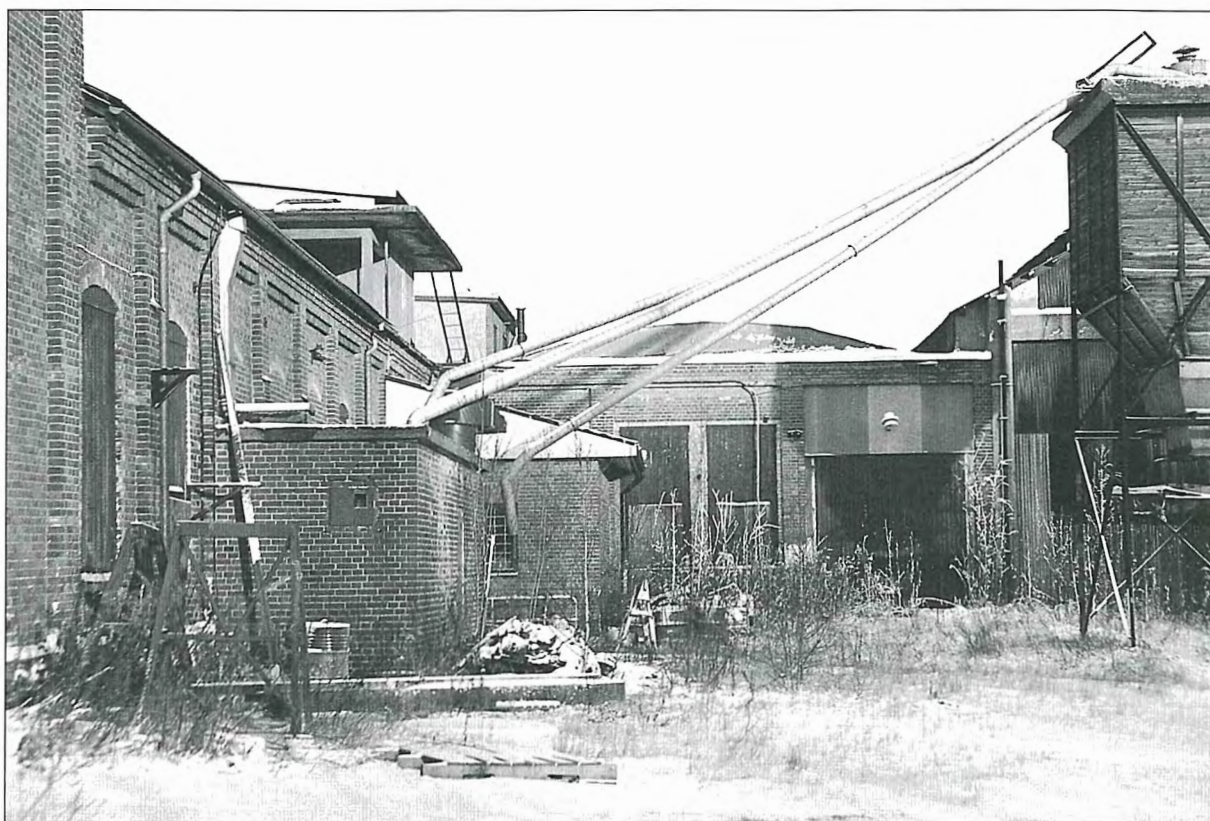
Beläget i Nors socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1644–1914, kvarn –1914, sågverk ca 1739–?, träsliperi 1889–1927, sulfittfabrik 1907–1967. Ingick i Mölnbacka-Trysilkoncernen.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:13 (VA): besiktningsprotokoll 1838, värderingsprotokoll 1781–1859, privilegier 1672–1739, tillverkningsuppgifter 1857–1858 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): J. E. Myrins historik över Edsvalla bruk, auktionskungörelser 1860, köpebrev 1873, brandbrev 1875.

Dejefors kraft- och fabriks AB, volym F 2 A:1–6 (VA): handlingar angående vattenfrågor och kraftverk, Edsvalla 1914–1962.

Pappsalen vid Edsvalla bruk. Foto: Thomas Kvarnbratt 1999.

Edsvalla bolags timmerhandel, delarkiv i Torsby bruk, volym 1284–1441 (VA): timmermärkningsjournaler 1854–1874, kapitalböcker 1858–1875, avräkningsböcker 1848–1875 m. m.

Edsvalla bruk (VA), 41 hm: styrelse- och stämmoprotokoll 1908–1957, kopieböcker 1876–1916, inventarieböcker 1892–1964, journaler vid sulfittfabriken 1912–1957, inkomna brev 1898–1917, korrespondens 1951–1967, ämnesordnade handlingar 1672–1968, huvudböcker 1881–1958, avräkningsböcker 1881–1935, kartor och ritningar, fotografier m. m.

AB Edsvalla bruks fria personalstiftelse (VA), < 1 hm: huvudböcker 1948–1957, protokoll 1948–1977 m. m.

AB Edsvalla bruks pensionsstiftelse (VA), < 1 hm: huvudböcker 1948–1957, inventarieböcker 1948–1957 m. m.

AB Edsvalla bruks personals pensionsstiftelse (VA), < 1 hm: protokoll 1928–1948, medlemsbok 1929–1947 m. m.

Edsvalla bruks semesterstiftelse (VA), < 1 hm: oförtecknat.

AB Edsvalla bruks sociala fond (VA), < 1 hm: inventariebok 1951, protokoll 1961–1976 m. m.

Frykfors AB, volym F 1:1 (VA): handlingar angående Edsvalla 1896–1920.

Fryksdalens flottningsförening, volym F 2:4–7, 18 och F 5:4 (VA): handlingar angående buntlyftning i Edsvalla 1934, utredningar om kraftverket 1943–1949, tidsstudier av buntlyftning 1953, byggnads-handlingar från kraftverksbygget 1942–1943 m. m.

Gillbergs häradsrätt, volym F IV:6 (VA): kammarrådet Johan Helins konkurshandlingar 1854.

Grums häradsrätt, volym F IV:5–6 (VA): kammarrådet Johan Helins konkurshandlingar 1839–1841.

Dito, volym F IV:15 (VA): bruksägaren J. F. Björlingssons konkurshandlingar 1873.

Dito, volym F IV:7 (VA): Johan och Gustaf Norströms konkurshandlingar 1843.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 1 A:3–4, serie F 3 m. fl. (VA): avtal vid Edsvalla träsliperi 1920–1924, handlingar angående Edsvalla bruk 1919–1950, handlingar rörande vattenrättsfrågor och kraftverk m. m.

AB Mölnbacka-Trysil efter 1939, serie E 2 AA, volym F 1 A:11, F 5 A:3–5 och F 7 AC:1 m. fl. (VA): korrespondens med tekniske direktören vid Edsvalla bruk 1958–1963, handlingar angående nedläggningen av Edsvalla sulfittfabrik 1961–1967, handlingar angående Edsvalla kraftverk 1941–1948, lönefrågor vid Edsvalla 1939–1964 m. m.

AB Mölnbacka-Trysils och AB Edsvalla bruks studiekassa (VA), < 1 hm: stadgar 1958–1965, ansökningar om studiebidrag 1959–1967 m. m.

Skoghallsverken, volym F 11 A:3–4 och F 11 B:2 (VA): handlingar angående produktionen vid Edsvalla bruk 1964–1967, nedläggningen 1967–1970 och försäljningen av bruksbyggnaderna 1967–1968.

Litteratur

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Beskrivning jämte historia över till Aktiebolaget Edsvalla Bruk hörande egendomar och anläggningar. Manuskript 1920.

Bladh, Gabriel: *Finnskogens landskap och människor under fyra sekler: en studie av samhälle och natur i förändring*. Högskolan i Karlstad 1995.

Blom, Thomas: Aktiebolaget Edsvalla bruk – en arbetares vardag. *Nors hembygdsförenings medlemsblad*. 2002:1, s. 20–22.

Borregaard: The Kellner Partington paper pulp Co. Ltd: 1889–1939. Oslo 1939.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 215 och 426. Filipstad 1924.

Kolmert, Gunnar: AB Edsvalla Bruk. *Värmländska industribilder*, s. 145 ff. Stockholm 1961.

Magnusson, Ragnar: *En stråle av ljus. Svenska Rayon AB 1943–1993*. Karlstad 1993.

Magnusson, Ragnar: *Edsvalla bruk under fyra sekler: bygden, människor, händelser*. Edsvalla 1999.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 76 f. och 142. Karlstad 2002.

Mellkvist, Carl: *Nor socken*, s. 296–317. Karlstad 1963.

Mogren, Bengt - Mogren, Mats: *Musiklivet vid Edsvalla bruk under 100 år. Nationen och hembygden*, XIII, s. 135–55. Uppsala 1985.

Nors hembygdsförenings medlemsblad.

Thorén, Per: *Vi sjunker med järnet men flyter på träet – en brukshistorik över Edsvalla bruk med inriktning på bruksdöden efter år 1850*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Wennberg, Kåa: *Gustaf Schröder*, s. 13 ff. Saltsjö-Boo 1993.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 172 ff. Filipstad 1929.

Elzbergsgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1842–1888. Benämndes före 1846 Eriksbergsgruvan.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 112 (VA): räkenskapsbok 1842–1852.

Elsbergsgruvan (VA), < 1 hm: protokoll 1846–1862, kapitalbok 1855–1860, avräkningsbok 1854, skjutareböcker 1888–1906 m. m.

Emilsdals bruk

Beläget i Gillberga socken, Säffle kommun. Järnbruk 1842–1876.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:28 (VA): se Kolsäter.

Kohlsätters AB, volym F 1:1 (VA): fastighetshandlingar från Emilsdal 1779–1951.

Litteratur

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 439. Filipstad 1924.

Eriksbergsgruvan (se Elzbergsgruvan)

Eriksdals bruk (se även Älvsjöhyttan)

Beläget i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1751–1844.

Litteratur

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 258 och 389. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Eriksdal, Gustavström och Älvsjöhyttan. *Bergslagen i ord och bild*, 1948/1949, s. 28 f.

Fagerbergsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1862–1901.

Fallgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1763–1874?

Arkiv

Grufve AB Långban, volym Ö 1:1–2, 8–9 (VA): protokoll med bilagor, mutsedlar, viloståndsresolutioner 1870–1906, kontrakt 1873–1876, malmuppfordring 1873, dagsverksböcker 1873–1875, räkenskaper 1874–1876 för Fallgruvan m. m.

Fallgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1785–1894.

Fallgruvorna/Myssåsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1752–1907?

Fantgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1754–1878.

Arkiv

Storfors bruk, volym Ö 2:3 (VA): dagsverksbok för Fantgruvan 1875–1876.

Femtå bruk

Beläget i Norra Ny socken, Torsby kommun. Järnbruk 1837–1865, sågverk och snickerifabrik 1897–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:59 (VA): se Likanå.

Femtå bruk (VA), < 1 hm: journaler 1847–1862, specialer 1846–1851.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 395. Filipstad 1924.

Johnsson, Marianne: *Tillkomsten av Likanå och Femtå bruk*. Uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1983.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 143 f. Filipstad 1929.

Filipstads östra såg

Belägen i Filipstads stad, Filipstads kommun. Sågverk 1897–?

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 190. Filipstad 1929.

Finnfalls gruva

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Koppargruva 1915.

Finnfallsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1762–1906.

Finnmossens gruvor

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:24 och 38 (VA): gruvstämmoprotokoll 1848–1891.

Finnmosse gruvbolag (VA), 11 hm: protokoll 1853–1934, förteckningar över delägare 1901–1926, specialer 1856–1933, malmutlastningsböcker 1874–1944, skjutareböcker 1869–1903, kapitalböcker 1856–1931, avräkningsböcker 1855–1929, inventarie- och huvudböcker 1932–1948 m. m.

Tabergs gruvbolag (VA), 34 hm: malmrapporter, malmutlastningsböcker m. m. rörande Finnmosse gruvor.

Uddeholms AB, bostadsavdelningen, volym J 1:7 (VA): ritningar och fotografier från Finnmossens gruvförvaltning.

Litteratur

Ekström, Hans: På vandring i gammal gruvbygd. Finnmossefältet och dess historia. *Filipstads Tidning*, 11/5 1985.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 246. Filipstad 1924.

Pihlström, Claes: Sägner om Nordmarks, Tabergs och Finnmossens gruvor i Bergslagen. *Värmländska sägner och historier*. Karlstad 1967.

Sundström, Kjell: *Gruvbyggnader i Bergslagen*. Rapport 1993:2 Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Stockholm 1993.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Finshyttans bruk

Beläget i Färnebo socken, Filipstads socken. Järnbruk 1647–1689, hytta före 1540–1751, 1876–1938, gruvverksamhet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:3 (VA): syneprotokoll 1819–1851, privilegier 1679, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1836 m. m.

Dito, volym A II aa:33 och 43 (VA): gruvstämmoprotokoll 1855–1886.

Dito, volym F III ab:10 (VA): gruvmätningar vid Finshyttebergsfältet 1885.

Finshyttans bruk AB (privat förvaring): handlingar 1859–1904.

AB Finshytteskogar (VA), < 1 hm: styrelse- och bolagsstämmoprotokoll 1930–1947, inventarie- och huvudböcker 1937–1948 m. m.

Litteratur

Ekeröth, Gunnar: Aktiebolaget Finshyttan. Separattryck ur *Svenska industriella verk och anläggningar*. Stockholm 1905.

Ekström, Hans: Grundläggaren av Finshyttan – Olof Bergström. *Bryggan*, 1992:2, s. 40 ff.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 59, 130, 246, 255 och 382. Filipstad 1924.

Kolmert, Gunnar: AB Finshyttans bruk. *Värmländska industribilder*, s. 133 ff. Stockholm 1961.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Flintkärrsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1837–1847.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och utdrag ur geschwornerberättelser 1821–1830.

Fogdhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta före 1350–1842, bergsmanshammare 1647–1689.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:3 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1807–1846, hyttstämmoprotokoll 1815–1849, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1836 m. m.

Dito, volym D IV c:3 (VA): blåsningsjournaler 1840–1841.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1763.

Fogdhytte hyttelag (FA), < 1 hm: avräkningsböcker 1858–1911, protokoll 1911–1928 m. m.

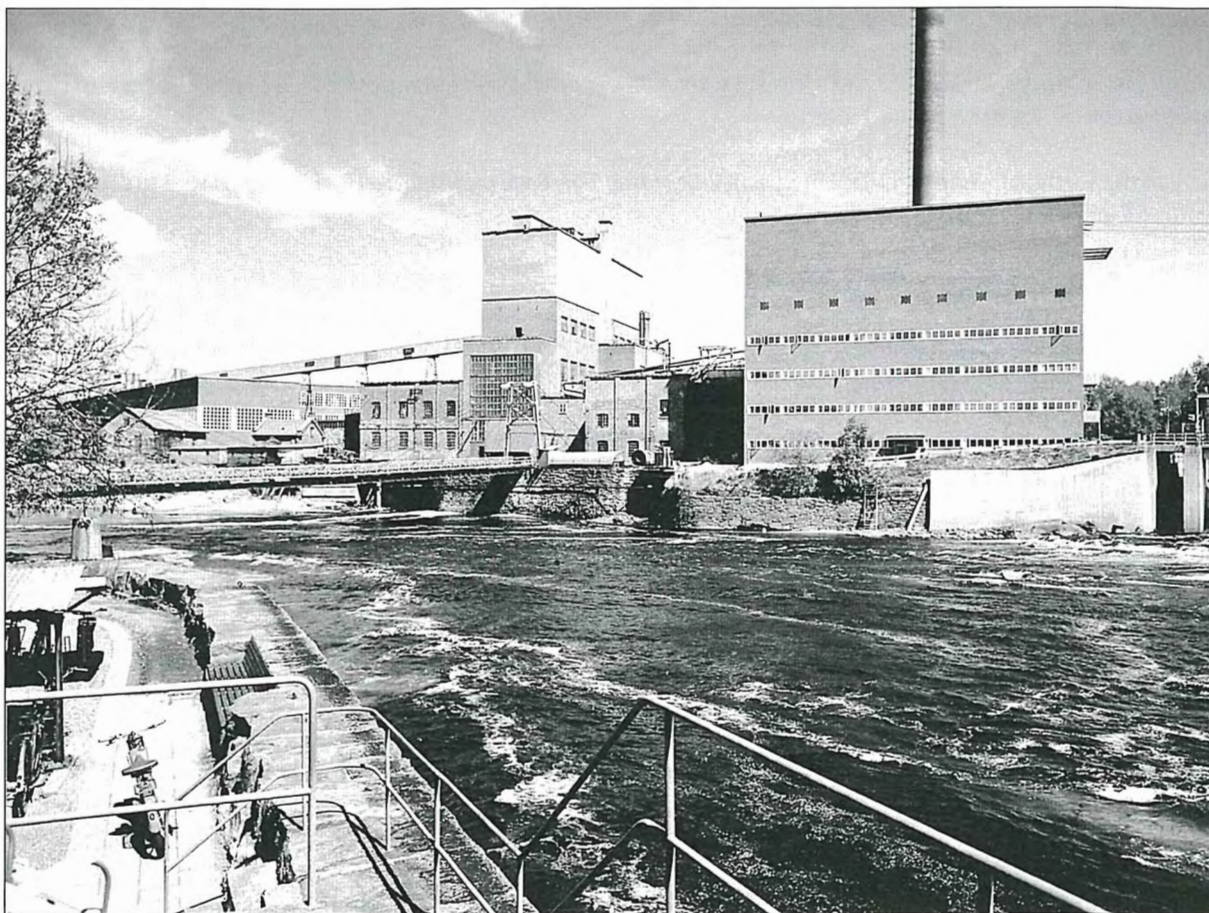
Fors hammare (se Storfors)

Fors träsliperi (se Hillringsberg)

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Träsliperi 1886–1920. Ingick i Hillringsbergs bruk.

Forshaga bruk (se även Klarafors)

Beläget i Grava/Forshaga socknar, Forshaga kommun. Sulfitfabrik 1893–1934, sågverk 1856–?, kvarn, laxfiske.

Mölnbacka-Trysils sulfitfabrik i Forshaga. Foto: Lindgrens Foto, 1958. Ur Uddeholms bildarkiv volym 55 b.

Arkiv

Forshaga AB (VA), 7 hm: kopieböcker 1882–1900, dagsverksböcker 1882–1900, tillverknings- och dagböcker 1882–1889, utlämningsböcker 1882–1900, kapitalböcker 1882–1900, avräkningsböcker 1882–1900 m. m.

Forshaga bolag (VA), 8 hm: kopieböcker 1872–1882, dagsverksböcker 1862–1881, tillverkningsböcker 1862–1881, utlämningsböcker 1862–1881, kapitalböcker 1858–1881, avräkningsböcker 1857–1881 m. m.

Forshaga sulfit AB (VA), 12 hm: styrelse- och bolagsstämmoprotokoll 1910–1959, tillverknings- och lagerböcker 1900–1941, timmerjournaler 1906–1926, orderböcker 1904–1930, aktieböcker 1897–1909, huvudböcker 1893–1956, avräkningsböcker 1893–1939 m. m.

Forshaga sulfit AB, delarkiv i Forshaga hembygdsförening (FA), < 1 hm: rapportbok för sulfitmassa 1898–1900.

AB Mölnbacka-Trysil efter 1939, volym F 1 A:8–9 (VA): handlingar rörande massamagasin i Forshaga 1959–1961.

Skoghallsverken, serierna F 11 A och F 11 B (VA): årsrapporter från Forshaga sulfitfabrik 1962–1963, avvecklingen av verksamheten i Forshaga 1967–1969 m. m.

Uddeholms AB, direktionen, volym 138–140 (VA): handlingar angående Forshaga.

Litteratur

Augustsson, Ann-Kristin: *Från brukssamhälle till sportfiskekommun – har man lyckats att förändra bilden i Forshaga kommun?* C-uppsats i kulturgeografi. Karlstads universitet 2000.

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Bergkvist, Gunde: *Forshagastrejken 1898: en konflikt om arbetarnas föreningsrätt och löner*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1970.

Eriksson, Torbjörn - Ollén, L-O: *Företagsnedläggning: Forshaga sulfittfabrik 1969*. C-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1977.

Forshagabygd: Forshaga hembygdsförening 1986.

Fällman, Peter: *Vad handlade strejken i Forshaga 1898 om – bakgrund, förlopp och följder*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Jansson, Albert: *Forshaga, verk och vila*. Forshaga 1975.

Jordansson, Peter - Lagerlöf, Katarina - Rydbom, Lars: *Råa bostäder för arbetare i Forshaga*. Bebyggelseantikvarisk uppsats. Göteborgs universitet 1982.

Kolmert, Gunnar: AB Mölnbacka Trysil. *Värmländska industribilder*, s. 137–144. Stockholm 1961.

Lundström, Anita - Nordström, Ulf: *Forshaga och storstrejken år 1909*. Trebetygsuppsats. Linköpings högskola 1972.

Nielsen, Bertil: *Äldre transportsystem i Forshagabygd*. Forshaga 1990.

Pettersson, Thomas: *...skola vi färga hela Värmland rött. En historia kring den socialdemokratiska arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i Värmland*. Karlstad 1992.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Sandin, Gustaf Magnus: *Grava och Forshaga*. Kulturhistoriska anteckningar. Forshaga 1930.

Thörne, Waldemar: *Svenska pappersindustriarbetareförbundet avd. 109 Forshaga 60 år. 1897–1957 en återblick*. Forshaga 1957.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 132. Filipstad 1929.

Forshaga fönsterglasbruk

Beläget i Grava/Forshaga socknar, Forshaga kommun. Glasbruk 1862–1896.

Arkiv

Forshaga glasbruk (VA), 2 hm: kopieböcker 1868–1895, orderböcker 1889–1897, kapitalböcker 1868–1873, avräkningsböcker 1868–1873 m. m.

Litteratur

Fogelberg, Torbjörn: *Forshaga fönsterglasbruk och Karlstads glasbruk*. *Värmlands Museums skriftserie 17*. Karlstad 1982.

Nisbeth, Åke: *Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner*. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Forshyttan

Belägen i Brattfors socken, Filipstads kommun. Hytta 1642–1846.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:3 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1781–1836, hyttstämmaprotokoll 1833–1856, laga skiftesprotokoll 1834, privilegier 1642 m. m.

Dito, volym D IV c:4 (VA): blåsningsjournaler 1838–1846.

Forshyttans arkiv ingår i Svartå bruk (VA), 6 hm: protokoll 1848–1889, kapitalböcker 1847–1848, avräkningsböcker 1836 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Forshyttan. Föreningsorten med bondekultur och idrottsfolk. *Strövtåg i hembygden*, s. 419. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 150 och 385. Filipstad 1924.

Forsnäs bruk (se även Alstrums bruk)

Beläget i Alsters socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1628–1862.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:2 (VA): Alstrums bruk: Bergskollegi beslut 1663–1853, undersökningsprotokoll 1752, värderingsprotokoll 1803–1856 m. m.

Dito, volym F V a:16 (VA): Forsnäs: Bergskollegi beslut och privilegier 1628–1839, taxeringsuppgifter 1835 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1752.

Väse häradsrätt, volym F IV:8 (VA): brukspatron Olof Berggrens konkurshandlingar 1832.

Dito, volym F IV:2 (VA): brukspatron Olof Hettelius, Allström, konkurshandlingar 1802.

Dito, volym F IV:8 (VA): bruksinspektör Carl G. Ståhls, Alström, konkurshandlingar 1834.

Litteratur

Alsterdal, Helmer: Den gamla hammarsmedsmästaren. När Forsnäs hammare stängdes (om Jöns Bock). *Nya Wermlands-Tidningen*, 21/2 1977.

Forsnäs bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1637–1862.

Fredriksbergsgruvan och Hultgruvan

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1737–1886.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 104–108 (VA): huvudböcker 1899–1902 och arbetslistor 1900 för Stora Hultgruvan.

Fredriksbergsgruvan (VA), < 1 hm: protokoll 1840–1861, avräkningsböcker 1848–1854, malmuppfordringsbok 1846 m. m.

Fredriksgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1843–1861.

Fredros bruk

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1743–1869, kopparverk 1736–1750-talet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:17 (VA): Fredros, Rexed, Treskog, Mitandersfors: undersökningsprotokoll 1835–1847, värderingsprotokoll 1827–1859, kungliga brev 1791–1848, privilegier 1736–1847 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): lagfartsprotokoll 1838–1845, brandförsäkringar 1836–1860, beskrivning över Fredros och Treskogs bruk.

Jösse häradsrätt, volym F III:3 (VA): brukspatron Jakob Juels konkurshandlingar 1802.

Dito, volym F III:4–5 (VA): brukspatron Christian Niklas Werlings konkurshandlingar 1817–1818.

Litteratur

Erco, Carl: Treskog och Fredrosverken. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 37–44. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 301 och 434. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*. Arvika 2004 s. 46 ff.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Frykfors

Beläget i Stora Kils socken, Kils kommun. Träsliperi 1887–1932, sågverk, kraftförelse.

Arkiv

Dejerfors kraft- och fabriks AB, serie F 2 AC (VA): handlingar angående vattenfrågor och kraftverk, Frykfors.

Frykfors AB (VA), 5 hm: stämмо- och styrelseprotokoll 1887–1957, kopieböcker 1888–1908, ämnesordnade handlingar 1756–1949, huvud- och kapitalböcker 1887–1958, avräkningsböcker 1888–1928 m. m.

Fryksdalens flottningsförening, volym F 2:4–6, 13–14, 18, 31, F 3:2 och F 5:4 (VA): handlingar rörande buntlyftning, dammar och kraftverk i Frykfors.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 2:3 (VA): handlingar angående Frykfors träsliperi 1904–1939.

Uddeholms AB, direktionen, volym 152–153 (VA): handlingar angående Frykfors.

Litteratur

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 428. Filipstad 1924.

Henriksson, Erik: *Vardagsliv i ord och bild. Gunnita-Frykfors*, s. 62 ff. Kil 2004.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 132 och 175. Filipstad 1929.

Fryksands ångsåg (se Fryksta)

Fryksta/Fryksands ångsåg

Belägen i Stora Kil socken, Kils kommun. Sågverk 1872–1922.

Arkiv

Kils häradsrätt, volym F IV a:24 (VA): sågverksägare Hans Kaasens konkurshandlingar 1877.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 1 A:3 (VA): avtal med Fryksta ångsåg 1919–1923.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 176. Filipstad 1929.

Fönsterglasbrukens AB (se även Glava glasbruk och Karlstads glasbruk)

Glasbrukskoncern med säte i Stockholm, i vilken bland annat Glava och Karlstads glasbruk ingick. Verksamhetstid 1917–1932.

Arkiv

Fönsterglasbrukens AB (VA), 2 hm: protokoll 1921–1931, konkurshandlingar 1921–1922, huvudöcker 1919–1930, inventarieböcker 1919–1930, specialer över glasförsäljning 1921–1926, avlöningsspecialer 1921–1929 m. m.

Fönsterglasbrukens försäljnings AB (VA), < 1 hm: protokoll 1928–1936, korrespondens 1927–1930 m. m.

Föskeds bruk

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1649–1850.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:18 (VA): Fösked och Råglanda: undersökningsprotokoll 1804–1853, syne- och värderingsprotokoll 1791–1858, privilegier 1649–1795 m. m.

Litteratur

Ewerlöf, Frans Anton: *Frans Anton Ewerlöfs minnen som informator på Föskeds bruk 1818–1820*. Sankte Örjans gille 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 185 f., 272, 279 f., 406 och 413 f. Filipstad 1924.

Nyed: en lokalhistorisk studie och hembygdsbok. Molkom 1970.

Föskefors bruk

Beläget i Ekshärads socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1755–1884, sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:19 (VA): undersökningsprotokoll 1782–1829, värderingsprotokoll 1759–1855, privilegier 1782–1833 m. m.

Föskefors bruk (VA), 18 hm: kontoböcker 1764–1815, bruksböcker 1803–1808, avräkningsböcker 1809–1886 m. m.

Halgå bruk, volym G 4:10 (VA): kassabok från Föskefors bruk 1878–1879.

Litteratur

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 279 och 406. Filipstad 1924.

Hallgren, Sven: *Föskefors – ett bruks och skogsrevirs historia, miljö och människor*. Ekshärad 1990.

G

Gamla Hejssmossgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1805–1807.

Gammalhyttehammaren

Belägen i Färnebo, Filipstads kommun. Eventuell hytta före 1540.

Litteratur

Palmqvist, Albert: Sandsjöhyttan och Gammalhyttehammaren. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1952/1953, s. 8 f.

Gammalkroppa

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Hytta före 1540–1904, bergsmanshammare 1611–1859. Uppköpt av Storfors bruk 1897.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:19 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1837–1857, privilegier 1842, Bergskollegi beslut 1738–1853 m. m.

Dito, volym F IV a:4 (VA): syneprotokoll 1784, hyttstämmaprotokoll 1833–1840, Bergskollegi beslut och resolutioner 1723–1853 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1756 och 1761.

Färnebo häradsrätt, volym F III:14 (VA): bergsman Nils Nilssons konkurshandlingar 1836.

Gammalkroppa bruk (VA), < 1 hm: uttags- och dagsverksböcker 1870–1916, kapitalböcker 1899–1902 m. m.

Gammalkroppa skogsskola (Gammalkroppa skogsskola): oförtecknat.

Nykroppa brukshandel (VA): handlingar rörande Gammalkroppa brukshandel.

Storfors bruk, volym F I:22 och 24 m. fl. (VA): anteckningar ur jordeböcker 1540–1584, köpebrev 1653 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: En gammal järnbygd vid farleden Yngen. *Strövtåg i hembygden*, s. 160. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 59, 142, 257 och 392. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Gasthallsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1819.

Gatgruvan (se Pumpgruvan)

Geijersholms bruk

Beläget i Norra Råda/Gustav Adolfs socknar, Hagfors kommun. Järnbruk 1731–1889.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:19 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1842, privilegier 1731–1746 m. m.

Geijersholms bruk (VA), 2 hm: brukslängder 1777–1795, avräkningsböcker 1826–1863, specialer 1838–1878 m. m.

Stjernsfors bruk, volym 70, 82, 95, 100, 107, 115 och 124 (VA): kapitalböcker för Geijersholm 1838–1846.

Uddeholms AB, Geijersfors revir ingår i Hagfors revir (VA), 8 hm: utlämning av virke 1878–1882, kolningsredogörelser 1867–1887 m. m.

Litteratur

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 276 och 404. Filipstad 1924.

Getbergsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1817–1875.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 23–24 a (VA): intressentbok 1856–1871, protokoll och räkenskaper 1872–1899.

Grufve AB Långban, volym Ö 1:1–2 (VA): protokoll med bilagor för Stora Getbergsgruvan 1887–1891, räkenskaper 1887–1891, korrespondens 1891–1894 m. m.

Getbergsgruvorna (se även Getbergsgruvan)

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1680-talet–1888?

Getöhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Silverhytta 1862, gruvverksamhet 1740–1918.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:23 (VA): gruvstämmoprotokoll 1848–1869.

Diverse gruvbolag, volym 25–27a (VA), < 1 hm: dagsverksbok 1849, räkenskaper 1846, 1908, protokoll 1845–1852 m. m.

Grufve AB Långban, volym Ö 1:17 (VA): brytningsrapporter, malmräkningar och korrespondens för Getögruvan 1903–1905.

Litteratur

Ekström, Hans: Getön, Yngen – en gång platsen för en blyhytta. *Wernlandica*, 1992, s. 45–48.

Eriksson, Gösta E-son: E-son på strövtåg i hembygden. Strandhugg på Getön bland alla gruvhålen. *Filipstads Tidning*, 24/4 1975. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 137 f. Filipstad 1992.

Gladåkers bruk

Beläget i Karlanda socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1823–1865, manufakturverk 1838–1867.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:20 (VA): undersökningsprotokoll 1838, privilegier 1823–1838 m. m.

Gladåkers bruk (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1861–1862, avräkningsböcker 1861–1863, kassabok 1862, tillverkningspecialer 1861–1863.

Litteratur

Erco, Carl: Gladåker och Lenungshammar. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 8–15. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 438. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 99. Arvika 2004.

Östlind, Birgitta: *Järnbrukstiden i Årjängs kommun*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1977.

Glasfors bruk (se Hillringsberg)

Glava glasbruk

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Glasbruk 1857–1939, sågverk 1923–1939, järnväg 1884–1938. Ingick i Svenska Fönsterglasbruken AB. Uppköpt av Billerud 1940.

Arkiv

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): vattenrättsutredningar 1917.

Fönsterglasbrukens AB (VA), 2 hm: protokoll med bilagor 1921–1931, ämnesordnade handlingar om Glava 1915–1922 m. m.

Fönsterglasbrukens försäljnings AB (VA), < 1 hm: protokoll 1928–1936 m. m.

Glava glasbruk (VA), 79 hm: protokoll 1857–1957, kopieböcker 1862–1919, liggare över arbetare 1914–1939, liggare över olycksfall 1925–1939, packningsjournaler 1874–1905, orderböcker 1873–1918, ankomna brev 1892–1941, fastighetshandlingar 1840–1921, utredningar 1904–1939, konkursbouppteckning 1921, kapitalböcker 1860–1943, avräkningsböcker 1858–1940, dagsverksböcker 1876–1915, kartor och ritningar m. m.

AB Glava skogar (VA), 2 hm: brev 1927–1940, huvud- och inventarieböcker 1923–1943, skogsböcker 1928–1939, bolagsstämmoprotokoll 1941–1960 m. m.

Litteratur

Andersson, Greger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårens under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Greger: *När mässningsmusiken kom till bruket*. Värmland förr och nu, 1982, s. 54–77.

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner*. Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Augustsson, Ingmarie - Bruhn, Monica - Elfving, Birgitta: *Flyttningsrörelsen i Glava kommun 1930–1969*. Billerudsundersökningen. Trebetygsuppsats vid kulturgeografiska institutionen. Göteborgs universitet 1970.

Boken om Glava glasbruk. Glava 1979.

Erneclou, Harry: *Yrken som försvinner*, s. 41 ff. (om glasblåsaren Einar Bräck). Olsäter 1969.

Fogelberg, Torbjörn: *Glava fönsterglasbruk. Värmländska glasbruk: 5*. Karlstad 1963.

Glava socken i forntid och nutid. Arvika 1936.

Hill, Nils Gunnar: *Glava glasbruk. Arvika Nyheter*, 17/5 1976.

Nisbeth, Åke: *Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 110 ff. Arvika 2004.

Quist, Sven-Olof: *Ett glasbruk föds*. Haninge 2004.

Sahlin, Åke: *Industrier inom Glava socken*. Arvika 1926.

Sveriges handel och industri: Glava Glasbruks AB. Stockholm 1904.

Glava skifferbrott

Beläget i Glava socken, Arvika kommun.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F XI:4 (VA): handlingar rörande Glava skifferbrott 1847.

Litteratur

Erco, Carl: Glava skifferbrott. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 79 f. Arvika 1943.

Sahlin, Åke: *Industrier inom Glava socken*. Arvika 1926.

Glumseruds bruk/Glumshammaren

Beläget i Väse socken, Karlstads kommun. Glumseruds järnbruk 1765–1868, Glumshammaren 1644–1873.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:21 (VA): undersökningsprotokoll 1794–1823, privilegier 1642–1721 m. m.

Väse häradsrätt, volym F IV:6 (VA): brukspatron Jonas Larssons konkurshandlingar 1830.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 193, 270 och 416. Filipstad 1924.

Glumshammaren (se Glumserud)

Granbergsdals bruk (se även Karlsdal)

Beläget i Karlskoga socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1644–1925.

Arkiv

Bergmästaren i Nora m. fl. bergslag, volym F IV:7 (ULA): handlingar angående Granbergsdalshyttan 1638–1865.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:4 (VA): kungliga brev 1835, protokollsutdrag 1835–1851 m. m.

Dito, volym D IV c:5 (VA): blåsningsjournaler 1842–1850.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll för Granbergsdalshyttan 1757.

Granbergsdals AB (Fagersta kommuns centralarkiv), < 1 hm: handlingar 1906–1952.

Granbergsdals hytta (TM): räkenskaper, ämnesordnade handlingar 1647–1936 m. m.

Granbergsdals hyttelag (Karlskoga Bergslags Hembygdsförening): handlingar 1913–1917.

Granbergsdals masugn (Örebro läns företagsarkiv): handlingar 1791–1912.

Gravgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1849.

Grundsjö och Brattfors gruvor (se Brattfors)

Grundsjöhyttan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1624–1804.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:4 (VA): hyttstämmaprotokoll 1823–1858, kungliga brev 1830, privilegier 1624–1642 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:18 (VA): bergsman Erik Magnussons konkurshandlingar 1842.

Litteratur

Ekström, Hans: Något om Nordmarksbergs gruvor: Grundsjö-, Brattfors- och Nygruvorna. *Näverluren*, 1985:1, s. 16–17.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 151 och 387. Filipstad 1924.

Gruvåsens gruvor

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1551–1920.

Gruvöns bruk (se även Billeruds AB)

Beläget i Grums socken, Grums kommun. Sågverk 1890–, tegelbruk 1875–, sulfat- och pappersbruk 1931–, papp- och kartongfabrik 1968–. Ursprungligen Gustaf Hallgrens Trävaru AB, uppköpt av Billeruds AB 1918. Idag verksamhet under firmanamn Billerud AB (pappers- och massabruket) och Stora Enso Timber (sågverket).

Arkiv

Billerud AB, huvudkontorets dossierer, volym F I b:34 och 36, F I r:19 m. fl. (VA): handlingar rörande utbyggnad av Gruvön 1971–1974, utredningar om hamnen 1974, reparationskostnader vid Gruvön 1931–1932 m. m.

Gruvöns bruk (Gruvöns bruks centralarkiv, Grums): handlingar från fabriken byggande 1929–1931 m. m.

Gruvöns sågverk (Gruvöns bruks centralarkiv, Grums).

Gustaf Hallgrens Trävaru AB (VA), 12 hm: protokoll 1914–1918, kopieböcker 1914–1936, tillverkningsjournaler 1921–1929, orderböcker 1908–1926, korrespondens 1911–1924, köp- och leveranskontrakt 1914–1924, huvudböcker 1914–1928, inventarieböcker 1914–1932, avlöningsböcker 1911–1928, arbetsböcker vid sågen 1920–1928 m. m.

Svenska Pappersindustriarbetarförbundet, avd. 96 (SPIAF:s fackexpedition, Grums).

Litteratur

Bilderbok om Gruvön. Säffle 1976.

Billeruds nya bruk bjuder utlandet spetsen. *Göteborgs-Posten*, 16/3 1931.

Billeruds nya stora pappersfabrik. *Svenska Dagbladet*, 15/3 1931.

Bjurbom, Mats: *Människor i STORA*. Falun 1986.

Brodin, Linus: Grums- en gammal kulturbygd. *Nya Wermlands-Tidningen*, 1/11 1930.

Byström, Bengt: Gruvön idag. *Grums församlingsblad*, pingst 1988.

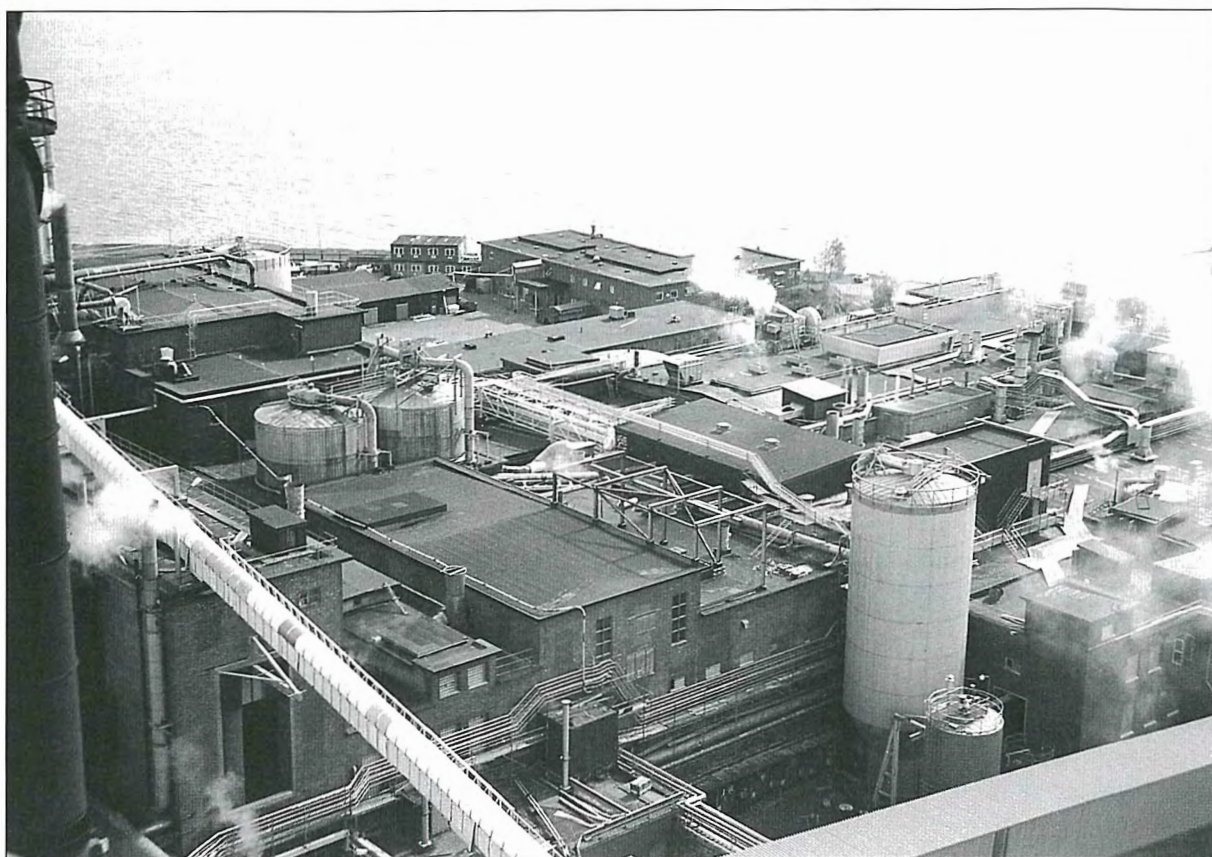
Dahlgren, Bo: *Vardagsbilder från Gruvöns pappersbruk 1987–88*. Grums 1989.

Drakenberg, Sven: *Maktstrid i Värmland och andra historier*. Opublicerade memoarer.

Efter 50 år inom Billerud: Hasse har hållit reda på 2.000 meter bolagshistoria (arkivarie Hasse Olsson pensioneras). *Vi på Gruvön*, 1995:6.

Försök att få Gruvöanläggningen byggd i Åmål. *Dalslänningen*, 18/3 1931.

Grums, ett lyckligt samhälle utan arbetslöshet. Billerudsbolagets stora anläggningar skapar arbetstillfällena men också åtskilliga kommunala problem. *Göteborgs-Posten*, 30/9 1931.

Vy över del av Gruvöns bruk. Foto: Thomas Kvarnbratt 2001.

Gruvön 50 år. Jubelpresstrycket 1981.

Gruvöns bruk 50 år. *Grums församlingsblad*, pingst 1981.

Gruvöns musikkår 60 år. *Grums församlingsblad*, advent 1971.

Gruvöns musikkår 75 år. Grums 1986.

Höök, Maria: *Gruvöns bruk 1931–1944*. B-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1994.

Höök, Svante: *Billerud 1883–1983*. Karlstad 1983.

Karlsson, Axel - Lagerkvist, Allan: Gruvöns bruk – de första åren. *Grums församlingsblad*, pingst 1973.

Karlsson, Axel: *En återblick på Gruvöns bruk*. Opublicerad uppsats.

Kolmert, Gunnar: Gruvöns bruk. *Värmländska industribilder*, s. 113 ff. Stockholm 1961.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 53–62. Stockholm 1973.

Några data om Billerud. Broschyr 1948.

Några data om Gruvön. Broschyr 1954.

Olsson, Hasse: Grums – en bygd med industritraditioner. *Vi på Gruvön*, 1995:5.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 97–109. Kristinehamn 2005.

Olsson, Hasse: För 25 år sedan: Storbrand hotade Gruvön. *Vi på Gruvön*, 1995:3.

Sahlén, Kicki: Vi tror på Gruvöns framtid. *Grums församlingsblad*, fastan 1983.

Schyman, Ivan: *Christian Storjohann. Mannen som byggde Billerud*. Stockholm 1968.

Skååre, Åke: Gruvöns bruk. *Grums församlingsblad*, advent 1973, fastan 1974 och pingst 1974.

Stolpe, Sven: En rundvandring på Gruvön. *Nya Wermlands-Tidningen*, 17/3 1939.

Sundemar, Åke - Sandberg, Bengt: Bebyggelse och boende – första egna hemmen Åsgatan samt Sägverksgatan. *Grums församlingsblad*, advent 1984.

Svensk trävarutidning, 1932, s. 69–75 (om Gruvöanläggningen).

Vi på Gruvön. Personaltidning.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 171. Filipstad 1929.

96:an 50 år. SPIAF 1981.

Gräsbosjöhyttan (se Bosjö)

Grässåsskärpningarna (se Jakobsbergsfältet)

Gröngruvorna (se Kråkåsgruvorna)

Guldkakegruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1753–1858.

Gullkoberget (se Kobergs zinkgruva)

Gullsby pappersbruk

Beläget i Brunskogs socken, Arvika kommun. Pappersbruk 1804–1884.

Arkiv

Gullsby pappersbruk (Brunskogs hembygdsförenings arkiv), < 1 hm: register över Gullsby egendomar 1877, pappersprover u. å. m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:11 (VA): bruksförvaltare Ulrik Gustav Edgrens konkurshandlingar 1837.

Dito, volym F III:5 (VA): bergshauptman Olof Nauclérs konkurshandlingar 1829.

Laurellska släktarkivet, volym F:1 (MSA): manuskript och handlingar rörande Gullsby pappersbruk.

Litteratur

Ambrosiani, Sune: *Dokument rörande de äldre pappersbruken i Sverige*, s. 78 ff. Föreningen för svensk kulturhistoria. Stockholm 1919–1923.

En bok om papper, s. 395, 398, 402 och 409. Uppsala 1944.

Erco, Carl: Gullsby pappersbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 55 ff. Arvika 1948.

Ericson, Harry: *Värmlands första pappersbruk: Gullsby i Brunskogs socken*. Edane 1971.

Linderoth, Anna-Greta: *Gullsby pappersbruk 1804–1884*. Järfälla 1986.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 83 f. Arvika 2004.

Olsson, David: Gullsby pappersbruk och slakten Nauclé. *En bok om Brunskog*, s. 378–384. Arvika 1946.

Schützer, Harry: *Historia och historier från Brunskog och övriga Sverige*. Brunskog 2003.

Sjunnesson, Helene: Gullsby bruk. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 118 ff.

Gunnarskogs gruvor (Bockgruvan, Bortans gruva, Jägmästargruvan, Kattgruvan, Källargruvorna och Mörtälvsgruvan)

Belägna i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Gruvverksamhet.

Arkiv

Arkivfragment 45, (VA), < 1 hm: juridiska handlingar och korrespondens 1892–1971.

Litteratur

Erco, Carl: Gruvdriften i Gunnarskog. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 52 ff. Arvika 1943.

Gunneby bruk (se Letafors)

Gunneruds bruk (se Alster)

Gustavsdals bruk

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Järnbruk 1849–1862, sågverk 1849–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:22 (VA): Gustavsdal och Lyrstahammar: undersöknings-

protokoll 1837–1848, privilegier 1838, Bergskollegi resolutioner och tillståndsbevis 1849–1854 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 421 och 451. Filipstad 1924.

Hasselstig, Elis: *Boken om Lekvattnet*. Forshaga 1995.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Gustavsfors bruk

Beläget i Ekshärad/Gustav Adolfs socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1746–1908.

Kolkörning till Gustavsfors. Foto: E. Ölander 1927. Ur Uddeholms skogsbilder nr 1023.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:22 (VA): undersökningsprotokoll 1828–1857, syne- och värderingsprotokoll 1842–1857, Bergskollegi beslut 1748–1760 m. m.

Gustavsfors bruk (VA), 18 hm: brukslängder 1782–1801, avräkningsböcker 1807–1908, kontoböcker 1809–1850, dagsverksböcker 1846–1853 m. m.

Uddeholms AB, Gustavsfors revir (VA), 9 hm: arrendeliggare 1915–1964, personalhandlingar 1917–1964, kapitalböcker 1909–1917, avräkningsböcker 1909–1945 m. m

Litteratur

Berg, Valter: *Den svarta piskan: en berättelse om nainsfinnarna och bruket*. Hagfors 1995.

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Fornander, Nils P.: Anteckningar om Gustavsfors revir 1911–1937. *Gustavabygden*, sommaren 1985, s. 3–9 samt julen 1985, s. 3–11.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 271, 401 och 404. Filipstad 1924.

Gustavsgruvorna (se även Limgruvan)

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1800–1923.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:40 (VA): gruvstämmoprotokoll 1872–1890.

Dito, volym F III aa:6 (VA): gruvinspektioner och utdrag ur geschworneredogörelser för Västra Gustavsgruvan 1821–1830.

Dito, volym F III aa:9 (VA): dito för Gustavsgruvan 1825–1833.

Grufve AB Långban, volym Ö 1:2, 12–13 (VA): räkenskaper 1868–1874, korrespondens 1875, kapital- och avräkningsbok 1883, protokoll, räkenskaper och malmuppföring 1868–1873 för Gustavsgruvan.

Gustavsströms bruk (se även Älvsjöhyttan)

Beläget i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1749–1897.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:23 (VA): uppgifter till bruksvallängden 1855–1861.

Gustavsströms bruk (VA), 10,5 hm: materialböcker 1880–1909, kapitalböcker 1788–1896, avräkningsböcker 1753–1896, kassaböcker 1873–1896 m. m.

Karlstads stifts- och läroverksbiblioteks handskriftssamling, volym 44–45 (FA): kapitalböcker för Gustavsströms bruk 1755 och 1770.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Kända smedssläkters gårdar från Gustavsströms glanstid ligger alla nästan öde. *Filipstads Tidning*, 5/6 1969. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 294–295. Filipstad 1992.

Fahlander, Bo: Gustavsströms bruk. *Värmländsk kultur*, 2004:5, s. 20 f.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 258 och 389. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Eriksdal, Gustavsström och Älvsjöhyttan. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1948/1949, s. 28 f.

Palmqvist, Albert: Om brännstålsverken i Bergslagen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1949/1950, s. 33 f.

Gårdsjö bruk

Beläget i Östra Ämterviks socken, Sunne kommun. Järnbruk 1694–1875.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:23 (VA): privilegier 1694–1840, undersökningsprotokoll 1839, syne- och värderingsprotokoll 1781–1853 m. m.

Fryksdals nedre häradsrätt, volym F III:2 (VA): brukspatron Erik Gustaf Walls konkurshandlingar 1818.

Nordsjö gård, volym F 1 B:2 och F 1 C:1 (VA): strödda handlingar angående Gårdsjö bruk.

Litteratur

Brodin, Linus: *De sista kavaljererna*, s. 55–65. Göteborg 1944.

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 232 och 425. Filipstad 1924.

Mörling, Staffan: Gårdsjö och vattnets kraft. *Värmländsk kultur*, 2001:2, s. 7 f.

Nygren, Greta: *Gårdsjö: en sann värmlandshistoria*. Sunne 1995.

Gåsborns mangangruvor/Igelströms- och Stålmalmsgruvan

Belägna i Gåsborns socken, Filipstad kommun. Gruvverksamhet 1607–1918.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Mangangruvan i Gåsborn – ännu ett 50-årsminne. *Filipstads Tidning*, 4/4 1968. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 244 ff. Filipstad 1992.

Gåsbornshyttan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Hytta 1584–1866.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:5 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1817–1854, hyttstämmaprotokoll 1816–1858, Bergskollegi beslut och resolutioner 1683–1780 m. m.

Dito, volym D IV c:6 (VA): blåsningsjournaler 1839–1850.

Färnebo häradsrätt, volym F III:12 (VA): bruksinspektör Carl Johan Eks konkurshandlingar 1832.

Dito, volym F III:19 (VA): bergsman Paulus Petterssons konkurshandlingar 1844.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Hyttan i Gåsborn fyller 400 år. *Filipstads Tidning*, 3/8 1984. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 229. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 58 och 388. Filipstad 1924.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895.
Filipstad 1896.

Gåsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ca 1850–. Idag kalkverk under firmamnamn SMA Karbonater AB.

Arkiv

Gåsgruve bolag (VA), 1,5 hm: protokoll 1877–1895, dagsv.böcker 1888–1917, huvudböcker 1861–1918 m. m.

Litteratur

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Gåstjärnsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1860–1869.

Gåsängs- och Mauritzgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1871.

Haborshyttan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1540–1738.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:5 (VA): syne- och besiktningsprotokoll 1835, utmättningsprotokoll 1817, Bergskollegi resolutioner 1738 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:5 (VA): bergsman Håkan Svenssons konkurshandlingar 1811.

Dito, volym F III:4 (VA): bergsman Jöns Svenssons konkurshandlingar 1810.

Dito, volym F III:2 (VA): bergsman Nils Svenssons konkurshandlingar 1803.

Dito, volym F III:5 (VA): bergsman Nils Svenssons konkurshandlingar 1811.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 59, 151 och 256. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Tidig finnbebyggelse i Bergslagen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1947/1948, s. 32 ff.

Persson, Gottfrid: När Haborshyttan ödelades. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1938–1939, s. 12 f.

Pihlström, Claes: Sägner om Nordmarks, Tabergs och Finnmossens gruvor i Bergslagen. *Värmländska sägner och historier*. Karlstad 1967.

Hackatallsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1753–?

Haga träsliperi (se Hillringsberg)

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Träsliperi 1889–1933. Ingick i Hillringsbergs bruk.

Hagfors järnverk (se även Uddeholms AB)

Beläget i Norra Råda/Hagfors socknar, Hagfors kommun. Järnverk 1873–. Verksamheten bedrivs idag under firmanamn Uddeholm Tooling AB.

Arkiv

Ivan Folkes arkiv (RA): handlingar angående Folkes tid som kontorschef vid Hagfors järnverk m. m.

Direktör Edvin Fornanders arkiv, volym 2–4 (VA): fotografier från Hagfors järnverk 1941–1943.

Hagfors bruk (järnverk) (VA), 100 hm: kapitalböcker 1875–1918, specialer 1876–1915, journaler 1876–1919, avräkningsböcker 1875–1949, avlöningsböcker 1876–1925, orderböcker 1886–1929, förhandlingsprotokoll 1924–1946, reseberättelser 1930–1951, olycksfallsanmälningar 1918–1950, valsningsprotokoll 1948–1951, personalkort 1885–1942, kartor och ritningar, oförtecknade handlingar m. m.

Bokförare C. G. Kåberg's samling (VA), < 1 hm: fotografier 1912–1962 m. m.

Vy över Hagfors järnverk 1947. Ur Edvin Fornanders samling, volym K I:19.

Litteratur

Adamsson, Rolf: Kring Hagfors järnverk. *Värmland förr och nu*, 1977, s. 173 ff.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Arpi, Gunnar: *Hagfors och Nykroppa järnverks träkolsförsörjning*. Geographica 9. Uppsala 1940.

Bergström, Irma A.: Samverkan kommun – industri (om Hagfors bostadsproblem). *Uddeholmaren*, 1954:1, s. 6 f.

Bergström, Irma A.: Staden kring järnverket. *Uddeholms personaltidning*, 1954:2, s. 1, 6 ff. och 11.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Falk, Hjalmar: Några anteckningar om E. G. Danielsson – Hagfors Järnverks skapare. *Uddeholmare*, 1955:1, s. 13 ff.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 402 och 450. Filipstad 1924.

Gruneau, Peter: *Järnhanteringskoncentrationsutveckling för bruksarbetarna i de nedläggningsdrabbade orterna 1850–1920*. Uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1970.

Hammar, Leif: *Sista valsen – Hagfors järnverk hösten 1993*. Karlstad 1993.

Industriebostäder. Ett urval ritningar och bilder av 1940-talets bostadsbyggande vid industriens bostadsförenings medlemsföretag, s. 30 f. Stockholm 1950.

Förman Ragnar Fransson kontrollerar våghyvelstål före leverans vid Hagfors järnverk.
Foto: K. W. Gullers, ca 1960. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 121.

Jacobsson, Peter: *Konflikter och paternalistiska samarbeten mellan bruksledning och fackförening vid Hagfors Järnverk 1905–17*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Jakenberg, Klas-Erik: *Uddeholms aktiebolag 1870–1985*. Hagfors 1991.

Kolmert, Gunnar: *Hagfors järnverk. Värmländska industribilder*, s. 54 ff. Stockholm 1961.

Metall avd. 138 Hagfors 75 år: en minneskavalkad 1905–1980. Hagfors 1980.

Nilsson, Folke: *Hagfors järnverk – utveckling och framtid*. *Uddeholmare*, 1951:5, s. 2 ff.

Nilsson, K. Folke: *Hagfors Jernverk. Rådabygdens ojämförligt största industri*. Manuskript. U. å.

Nilsson, Nils: Brukssamhället i utveckling – en hagforsrapso. *Uddeholms personaltidning*, 1958:4–5, s. 10 ff.

Nilsson, Nils: Brytningstid i Hagforsbygden. *Uddeholms personaltidning*, 1956:8–9, s. 1, 4 f. och 15.

Nilsson, Nils: Ett brukssamhälle skiftar form – Hagforsminnen från 1920-talet. *Uddeholmaren*, 1961:1, s. 6 ff.

Nilsson, Nils: Hagfors 1914–1920 – växtvärk och kristid. *Uddeholmaren*, 1959:8, s. 6 f., 10 och 16.

Nordin, O.: Farligt brandtillbud i Hagfors 1929. *Uddeholms personaltidning*, 1950:9.

Nyström, Cecilia: Industrihistoria som resurs för lokal utveckling : idéer och förslag samt förslag till åtgärder i Hagfors kommun. *Bergsmän och bruksfolk: rapport 1999:1*. Karlstad 1999.

Rundquist, Boo: *Hagfors: historia 1880–1980 i bild*. Hagfors 1984.

Svensson, Marie: *Grundandet av Hagfors järnverk på 1870-talet*. B-uppsats i historia. Höskolan i Karlstad 1997.

Svensson, Marie: *Uddeholmsbolaget och proteströrelserna – en studie om hur Uddeholmsbolaget ställde sig till nykterhetsrörelsen, väckelserörelsen och arbetarrörelsen i Hagfors 1883–1909*. C-uppsats i historia. Karlstads universitet 2002.

Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.

Haggruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1686–1890-talet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och utdrag ur geschwornerberättelser för Östra Hagegruvan 1821–1830.

Diverse gruvbolag, volym 28 (VA): protokoll och räkenskaper 1800–1824, kapitalböcker 1885–1886.

Dito, volym 99 (VA): räkenskaper för Västra Hagegruvan 1842–1851.

Halgå bruk

Beläget i Ekshärads socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1834–1884, sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:23 (VA): undersökningsprotokoll 1829, syne- och värderingsprotokoll 1835–1855, privilegier 1834 m. m.

Föskefors bruk, volym 49,51, 53–55, 82, 381, 445 och 461 (VA): avräkningsböcker 1833–1843, memorial 1880 och specialer 1884–1885 för Halgå bruk.

Halgå bruk (VA), 3 hm: husesyner 1868–1877, vågbok 1880, inkomna handlingar 1836–1880, kapitalböcker 1870–1880, avräkningsböcker 1870–1880 m. m.

Litteratur

Falk, Hjalmar: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 395. Filipstad 1924.

Hall-, Ny- och Aspgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–1849.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 1 (VA): räkenskaper för Aspgruvan 1877.

Hall- och Horrsjögruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1705–1875.

Hallgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ?–1767, 1785–1863?

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 32–33 (VA): malmbok 1820–1827, malmredovisningar 1851–1854.

Storfors bruk, volym Ö 2:3 (VA): dagsverksbok för Hallgruvorna 1875–1876.

Hallsätesgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1851–1859.

Hannäs ångsåg

Belägen i Stora Kils socken, Kils kommun. Sågverk 1873–1978. Ägdes vid nedläggningen av Vänerskog.

Arkiv

Vänerskogs konkursarkiv (VA): oförtecknat.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 175. Filipstad 1929.

Harstigsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1857–1918. Uppköpt av Storfors bruk.

Hedensskogshyttan (se även Brattfors)

Belägen i Brattfors socken, Filipstads kommun. Hytta 1642–1880.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:5 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1840–1867, hyttstämmaprotokoll 1852–1863, privilegier 1642–1645 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 149 och 386. Filipstad 1924.

Hedgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1763–1871.

Hektorshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1600–1738. Sammanslogs med Mögsjöhyttan.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:5 (VA): auktionsuppbördslängd 1783, privilegier 1683.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 134. Filipstad 1924.

Hennikehammars bruk

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Järnbruk och manufakturverk 1606–1889.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:25 (VA): undersökningsprotokoll 1778–1840, värderingsprotokoll 1858–1862, Bergskollegi beslut och privilegier 1680–1842 m. m.

Hennikehammars bruk (VA), < 1 hm: huvudböcker 1899–1907, räkenskaper för Hennikehammars gård 1912–1914, försäkringar, värderingsinstrument och kartor 1816–1907 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 120, 131, 256 och 383. Filipstad 1924.

Hasselblad, Åke: *Bergslagsliv i flydda tider*. Stockholm 1927.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Herrhultsgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1714–1830.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:4 (VA): geschwonerredogörelser för Norra och Södra Herrhultsgruvorna 1821.

Herrhultshyttan

Belägen i Kroppa socken, Storfors kommun. Hytta 1566–1738, järnbruk 1621–1689.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:6 (VA): auktionsprotokoll 1771, Bergskollegi resolutioner 1689, kungörelser 1783 m. m.

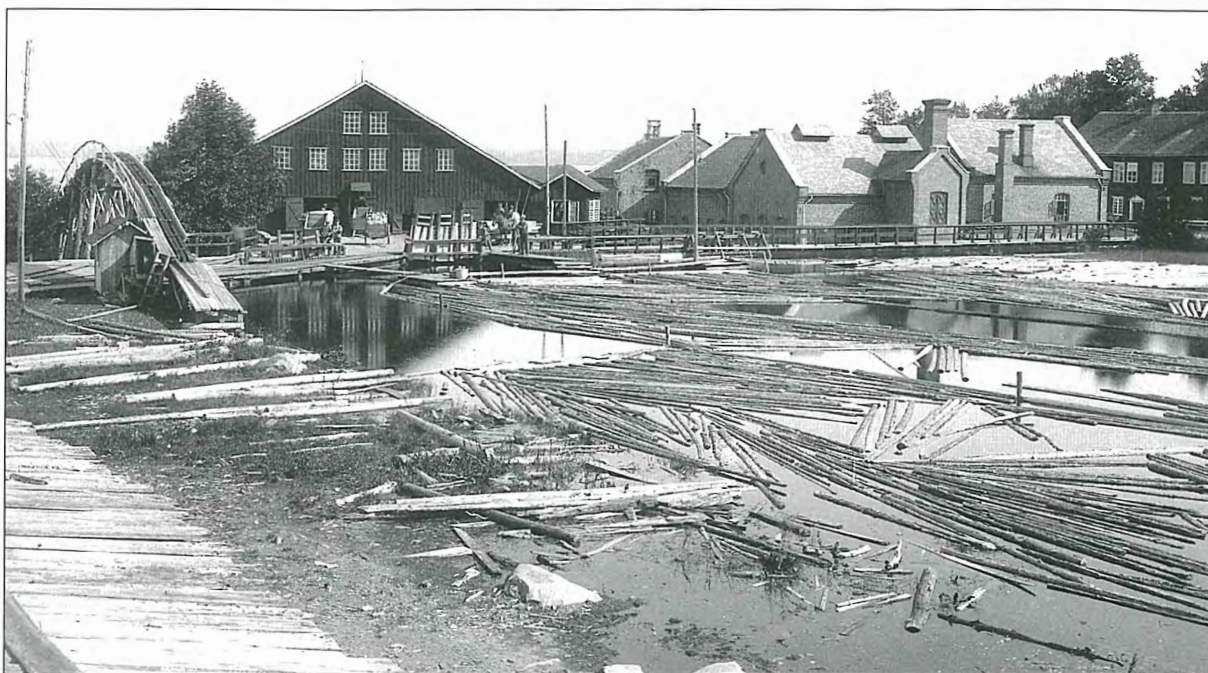
Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 57, 59, 141 och 257. Filipstad 1924.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Hillringsbergs bruk (se även Glasfors)

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Järnbruk 1692–1883, sågverk 1804–1970, Fors träsliperi 1886–1920, Haga träsliperi 1889–1933, kraftrörelse, lantbruksrörelse. Bruket benämndes under järnbrukstiden Glasfors. Hillringsbergs AB bildades 1870. Uppköpt av Billerud 1907.

Dammen vid Hillringsbergs såg i västra Värmland. Foto: Bröderna Kjellqvist, Glava, 1915. Ur Billeruds fotoarkiv, volym K I:11.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:20 (VA): Glasfors: undersökningsprotokoll 1804–1840, värderingsprotokoll 1787–1837, privilegier 1692–1833, Bergskollegi beslut 1787–1849 m. m.

Billeruds AB, fotoarkiv (VA): fotografier.

Billeruds AB, huvudkontorets dossierer, volym F I b:43, F I x:9 och 14 m. fl. (VA): handlingar angående linbana 1921–1923, obligationslån 1901–1912 och lånehandlingar 1905–1913 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): handlingar rörande brukspatron Nils Lönbom 1764.

Hillringsbergs AB (GLA), < 1 hm: kopiebok 1900–1902.

Hillringsbergs bruk (VA), 53 hm: styrelseprotokoll 1871–1916, revisionsberättelser 1873–1916, brevkopior 1870–1901, dagsverksböcker för träsliperierna 1887–1907, tillverkningsspecialer 1860–1903, timmerböcker 1876–1909, utskeppningsböcker 1880–1925, inkomna brev 1876–1905, ämnesordnade hand-

lingar 1754–1972, kapitalböcker 1860–1928, avräkningsböcker 1860–1971, personkort 1948–1971, kasaböcker 1862–1928, ritningar m. m.

Hillringsbergs gård (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Karlstads stifts- och läroverksbiblioteks handskriftssamling, volym F 14:56–57 (FA): protokoll m. m från Hillringsbergs bruk 1867–1872.

Litteratur

Andersson, Sanna: *Livet på Hillringsbergs bruk*. Uppsats, Solbergagymnasiet i Arvika 2004.

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner*. Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Augustsson, Ingmarie - Bruhn, Monika - Elfving, Birgitta: *Flyttningsrörelsen i Glava kommun 1930–1969*. Billerudsundersökningen. Trebetygsuppsats. Kulturgeografiska institutionen. Göteborgs universitet 1970.

Berger, Sune: *Företagsnedläggning – konsekvenser för individ och samhälle*. Geografiska regionstudier nr 9. Uppsala 1973.

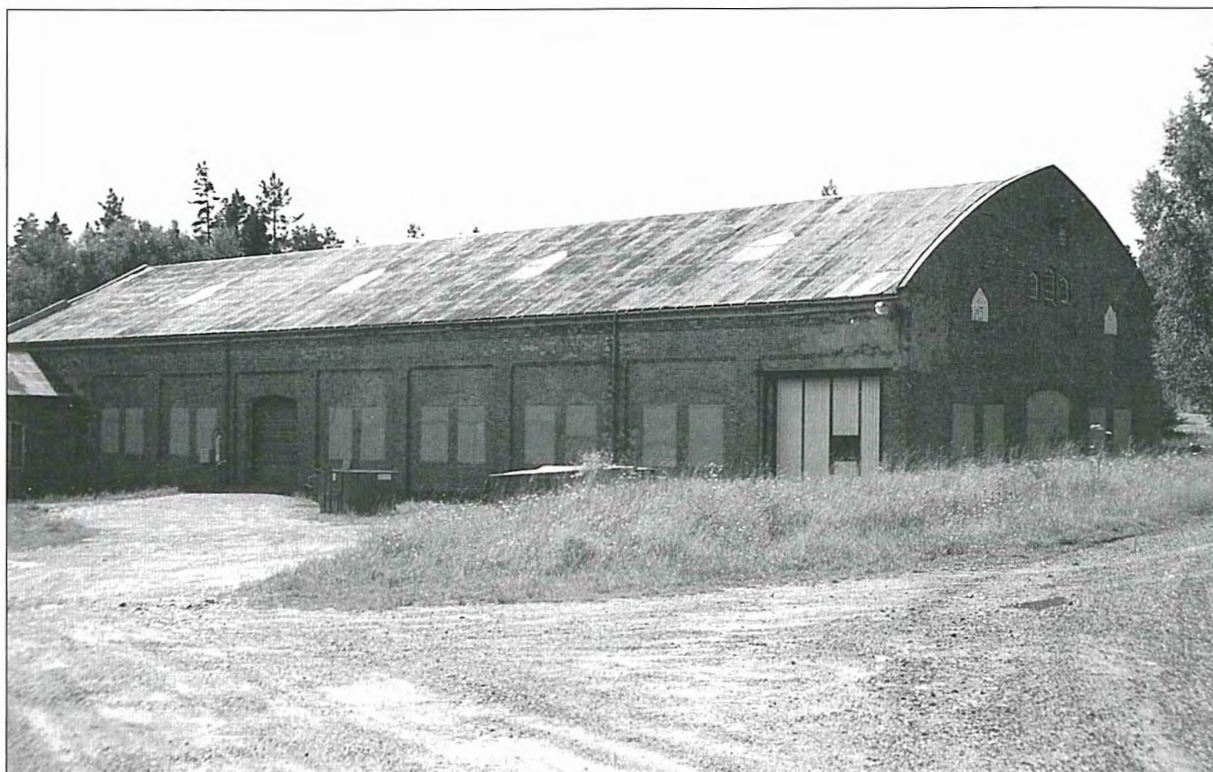
Erco, Carl: *Hillringsbergs bruk. Från svarta till vita kol, del 1*, s. 16–26. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 298 och 438. Filipstad 1924.

Glasfors – Hillringsbergs bruks historia. Glava 1987.

Glava socken i forntid och nutid. Arvika 1936.

Hill, Nils Gunnar: *Glavabruken: Glasfors, Hillringsberg, Dammarna, Lenungshammar, Haga*. *Arvika Nyheter*, 24/10 1975.

Haga träsliperi. Foto: Thomas Kvarnbratt 2001.

Karlsson, Åsa - Fredricksson, Marie: *Den svenska sågverksindustrin och Hillringsbergs bruk 1930–45*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1997.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 89 ff. Arvika 2004.

Sahlin, Åke: *Industrien i Glava socken*. Arvika 1936.

Schyman, Ivan: *Christian Storzjohann. Mannen som byggde Billerud*. Stockholm 1968.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 167. Filipstad 1929.

Holmgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1819–1859.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:4 (VA): geschworneerredogörelser för Norra och Södra Holmgruvorna 1821.

Storfors bruk, volym Ö 2:2 (VA): dagsverksbok för Norra Holmgruvorna 1855–1864.

Hornkullens silvergruvor

Belägna i Kroppa socken, Storfors kommun. Silvergruvor 1551–1850.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III ab:2 (VA): handlingar rörande Hornkullens silvergruvor och silververk 1666–1846.

Färnebo häradsrätt, volym F III:20 (VA): bruksförvaltarna Bengt och Magnus Antonssons konkurshandlingar 1845.

Horrsjögruvorna (se Hallgruvorna)

Horrsjöhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1580–1847.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:6 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1784, hyttstämmaprotokoll 1833–1852, Bergskollegi beslut och resolutioner 1669–1834 m. m.

Dito, volym D IV c:7 (VA): blåsningsjournaler 1840–1847.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Framsynt hyttelag i Horrsjön ordnade snabbt telefonfrågan och en mönstergill jaktvård. *Filipstads Tidning*, 19/5 1970. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 214 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Ännu finns 17 hyttdelägare i Horrsjön. *Filipstads Tidning*, 6/6 1974. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 220. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 129 och 383. Filipstad 1924.

Hultgruvan (se Fredriksbergsgruvan)

Hults ångsåg

Belägen i Grava socken, Karlstads kommun. Sågverk.

Arkiv

Hults ångsåg (VA), 2 hm: kassaböcker 1882–1890, avräkningsböcker 1882–1891, dagsverksböcker 1882–1893, tillverkningspecialer 1882–1902 m. m.

Hultjärnsgruvorna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1873–1903.

Arkiv

Hultjärnsgruvan (VA), < 1 hm: räkenskaper 1899–1906, specialer 1899–1903 m. m.

Håkansbols bruk

Beläget i Nysunds socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1679–1889.

Arkiv

Arkivfragment 148 (VA), < 1 hm: kopior av handlingar rörande Håkansbol och Hålunda 1749–1750.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:26 (VA): Håkansbol och Lidetorp: undersökningsprotokoll 1837, syne- och värderingsprotokoll 1835–1860, privilegier 1679–1838 m. m.

Fattigvårdsstyrelsen i Nysunds landskommun (Degerfors kommuns centralarkiv): fastighetshandlingar angående Lidetorps gård 1804–1951.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 200 och 418. Filipstad 1924.

Moberg, Ragnar W. - Ulf, Christian: *Håkansbols bruk – ett industriminne*. Degerfors u. å.

Hällplatsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1880–1883.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 33–35 (VA): räkenskaper 1881–1884, verifikationer 1881–1884.

Hånsfors bruk

Beläget i Töcksmarks socken, Årjängs kommun. Träsliperi 1872–1897, kraftrörelse, pappersbruk 1897–?

Arkiv

Hånsfors brukshandel (VA), 1,5 hm: inventarier 1898–1907, avräkningsböcker 1902–1907, journaler 1899–1907 m. m.

Hånsfors pappersbruk (VA), < 1 hm: orderbok 1899–1912, tillverkningsböcker 1898–1912, inventarier 1907.

Litteratur

Molae chartariae Suecanae, s. 294 f. Svenska pappersbruksföreningens tjugofemårsskrift. Stockholm 1923.

Prydz, Alf: *Slipmassaindustriens tekniska utveckling i Sverige 1870–1950*. Stockholm 1952.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 132. Filipstad 1929.

Hånsjösågen

Belägen i Sunne socken, Sunne kommun. Sågverk 1873–1901.

Litteratur

Magnusson, Ragnar: *Värmlandsbygd*, s. 60 ff. Edsvalla 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 155 f. Filipstad 1929.

Häljebodafors bruk

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Järnbruk och manufakturverk 1796–1880.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:24 (VA): undersökningsprotokoll 1804–1840, värderingsprotokoll 1806–1848, privilegier 1805–1837 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): kungörelse om offentlig auktion av Heljebodafors bruk 1818.

Jösse häradsrätt, volym F III:20 (VA): brukspatron Carl Axel Svederus och hustru Christina Sofia konkurshandlingar 1843.

AB Kroppstafors (VA), 14 hm: bolagsordning och aktier 1898–1919, brevkopior 1893–1925, inkomna skrivelser 1893–1920, kontrakt 1874–1920, huvudböcker 1893–1925, avräkningsböcker 1893–1925 m. m.

Litteratur

Eda kommun 1948. En handledning tillägnad kommunens invånare.

Erco, Carl: *Heljebodafors Järnbruk. Från svarta till vita kol, del 2*, s. 23 ff. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 302 och 431. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: *Häljebodafors bruk. Arvika Nyheter*, 17/6 1974.

Schotte, Gösta: *Häljebodafors bruk. Eda i gammal och ny tid*, s. 540 ff. Karlstad 1975.

Hästskogruvan och Damaskegruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1781–1888.

Hättsjöhytte hammar/Svånghyttan

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Hytta 1640–1643, Svånghyttan 1661, järnbruk 1611–1738.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 142. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Hättälvs hammar

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Järnbruk 1600–1845.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 82, 140 och 393. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Högbergsfältet/Hökbergsgruvorna

Beläget i Färnebo, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1672–1905.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:30 (VA): gruvstämmoprotokoll 1854–1866.

Högbergs grufvebolag (VA), 2 hm: protokoll 1855–1865, gruvspecialer 1856–1865, kapitalböcker 1842–1865, avräkningsböcker 1856–1865 m. m.

Litteratur

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Högbergsgruvan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1789–?

Högeråsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1872.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 39–41 (VA), < 1 hm: intressenters bok 1872–1873, dagsverksböcker 1872–1873.

Högfors bruk (se även Kymsberg)

Beläget i Gräsmarks socken, Sunne kommun. Järnbruk 1744–1878, sågverk ca 1740–?, träsliperi 1870-talet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:27 (VA): undersökningsprotokoll 1833, kungliga brev 1750–1830, privilegier 1744–1837 m. m.

Högfors AB (VA), < 1 hm: protokoll 1873–1973 för Silverhöjdens sågverk.

Högfors bruk (VA): avräkningsbok 1830.

Högfors trämassfabrik (VA), < 1 hm: protokoll 1871–1873, kapitalböcker 1873–1874, avräkningsböcker 1873–1874 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: Högfors järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 35 f. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmár: *De värmländska järnbruken*, s. 287 och 422. Filipstad 1924.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 150. Filipstad 1929.

Högåsens träullsfabrik (se även Blombacka)

Belägen i Nyeds socken, Karlstads kommun. Träullsfabrik 1902–1911. Uppköpt av Blombacka AB 1909.

Arkiv

Högåsens träullsfabrik (VA), < 1 hm: korrespondens 1907–1911, avräkningsböcker 1907–1911, ritningar.

Hökbergsgruvorna (se Högbergsfältet)

Hökebro bruk (se Fösked och Lindfors)

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1641–1844.

Hökkullsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1754–1858.

Igelströmsgruvan (se Gåsborns mangangruvor)

Jakob Persgruvan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1884–1900.

Arkiv

Grufve AB Långban, volym Ö 1:1–2, 5–7 (VA): protokoll och bilagor för Jakob Persgruvan 1868–1926, kontokuranter 1907–1909, räkenskaper 1887–1902.

Jakob Persgruvan, delarkiv i Hällefors gruvor (VA): räkenskaper 1877–1899.

Jakobsbergsfältet/Grässåsskärpningarna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1694–1919.

Jakobsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1844–1895.

Jonsbols bruk

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1684–1886.

Arkiv

Arkivfragment 56 (VA), < 1 hm: räkenskaper för Jonsbols gård 1921–1922.

Dito 86 (VA), < 1 hm: avräkningsbok för Östra Jonsbols hammare 1845.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:27 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1770–1840, undersökningsprotokoll 1814–1848, privilegier 1684 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1772.

Jonsbols bruk (TM)

Visnums häradsrätt, volym F IV:2 (VA): bruksinspektor Lars Petter Bellanders konkurshandlingar 1818.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 199 och 417. Filipstad 1924.

Jordåsgruvorna/Jordåskärrgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1658–1879.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 44–48 a (VA): kapital- och avräkningsbok 1842–1846, malmredovisning 1851, malmböcker 1852–1855, dagsverksböcker 1859–1860.

Jordås- och Vinteråsgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet –1794, 1807–1883.

Jordåskärrgruvorna (se Jordåsgruvorna)

Jägmästaregruvan (se Gunnarskogs gruvor)

Jössefors bruk

Beläget i Arvika/Ny socknar, Arvika kommun. Sulfitfabrik 1928–1969, pappersbruk 1919–1949, spritfabrik 1941–1961, experimentfabrik 1956–1966, sågverk 1913–1930, träsliperi 1871–1930. Uppköpt av Billerud 1917.

Arkiv

Billeruds AB, huvudkontorets dossierer, volym F I b:36–37 och 42–43 m. fl. (VA): handlingar rörande reparationer 1931–1952, bruksherrgården, linbana mellan Jössefors och Brättne 1922–1930 m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:24 (VA): bruksinspektor Jan Sandelins konkurshandlingar 1847.

Jössefors AB (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Jössefors bruk (VA), 20 hm: protokoll 1880–1917, brevkopior 1898–1921, orderböcker 1904–1923, kapitalböcker 1881–1927, avräkningsböcker 1906–1928, avlöningsbokföring 1914–1918, handlingar rörande Palmvikens ångsåg 1905–1918, kartor och ritningar m. m.

Litteratur

Andersson, Ingegerd: Företagsnedläggningen. Konsekvenser. Jössefors bruk. *Rapport från Personaladministrativa rådet nr 82. Billerudsundersökningen, delrapport 7.* 1975.

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner.* Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Berger, Sune: *Företagsnedläggning – konsekvenser för individ och samhälle.* Kulturgeografiska institutet, geografiska regionstudier nr 9. Uppsala 1973.

Bäck-Wiklund, Margareta: Företagsnedläggningen. Konsekvenser. *Rapport från Personaladministrativa rådet nr 85. Billerudsundersökningen, delrapport 6.* Stockholm 1975.

Erco, Carl: Jössefors bruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 67 ff. Arvika 1948.

Fristedt, Erik: *Jonas Andersson på Trossnäs: en värmländsk odalman.* Karlstad 1967.

Hill, Nils Gunnar: *Jössefors och Jössefors bruk.* Arvika 1949.

Kolmert, Gunnar: Jössefors bruk. *Värmländska industribilder*, s. 118 ff. Stockholm 1961.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32.* D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Larsson, Roger - Lundgren, Sven - Strandberg, Roger: *Jössefors – en studie över händelseförloppet i ett nedläggningsdrabbat brukssamhälle.* Institutet för företagsekonomi. Umeå universitet 1978.

Mossfeldt, Peter: *Sista skiftet: en rapport om tjugo års forskning kring företagsnedläggning.* Arbetslivscentrum. Stockholm 1983.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 60 ff. Arvika 2004.

Peterson, William: Företagsnedläggningars konsekvenser för personalen: läget för de anställda vid Jössefors bruk ca ett år efter nedläggningen. *Rapport från Personaladministrativa rådet nr 80. Billerudsundersökningen, delrapport 9.* Stockholm 1973.

Peterson, William: Nedläggningen av Jössefors bruk: sysselsättningsläget för de anställda fyra månader efter nedläggningen. *Rapport från Personaladministrativa rådet nr 0026. Billerudsundersökningen, delrapport 2.* Stockholm 1970.

Skeppstedt, Helena: *Jössefors bruk – en historisk kartläggning av året 1914.* C-uppsats i historia. Karlstads universitet 1999.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år.* Stockholm 1999.

Kalhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1566–1738.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:6 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1776–1780, Bergskollegi beslut och resolutioner 1660–1798 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1770.

Färnebo häradsrätt, volym F III:12 (VA): bruksinspektor Emanuel Berggrens konkurshandlingar 1831.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Idag handlar det mest om herrgården som byggdes på 1700-talet. *Filipstads Tidning*, 2/4 1974.

Eriksson, Gösta E-son: Kalhyttan med kyrka och masugn – vår mest historiska plats! *Filipstads Tidning*, 16/3 1974.

Eriksson, Gösta E-son: Spöslitning och hängning var fordom straff på Galgbacken. *Filipstads Tidning*, 19/3 1974.

Fahlbeck, Anders: *Mögsjö dagbok: verskrönika från Mögsjön, Kalhyttan, Filipstad och Ransäter åren 1793–94*. Stockholm 1963.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 55, 59 och 255. Filipstad 1924.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Palmqvist, Albert: *Värmlandsberg och Kalhyttan. Skidfrämjandets årsskrift*, 1938.

Kalhyttegruvan (se Edsgruvan)

Kalkkullsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1819–1840?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:7 (VA): gruvinspektioner och geschworner-redogörelser 1821–1831.

Diverse gruvbolag, volym 111 (VA): intressenters räkenskaper 1808–1824.

Kammargruvan (se Skärpsgruvan)

Kankasgruvan/Kankgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1866–1875.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 49–50 (VA): räkenskaper 1872, intressenters bok 1866–1871.

Kankgruvan (se Kankasgruvan)

Karin Jacobsgruvan (se Östra Skogbacksgruvorna)

Karl Sigfridsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet –1806?

Karlbogruvan (se Duvkullgruvan)

Karsbols tegelbruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Tegelbruk.

Litteratur

Gustafsson, Olle: Karsbols tegelbruk. *Sunnebygda*. Sunne hembygdsförenings årsskrift, 1995, s. 6 ff.

Karlsdals bruk (se även Granbergsdal och Kortfors)

Beläget i Karlsdals socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1670–1904, hytta ?–1925, ångsåg, hyvleri, kvarn, lantbruk.

Arkiv

Bergmästaren i Nora m. fl. bergslag, volym F IV a:11 (ULA): handlingar angående Kortfors 1669–1833.

Carlsdahls AB (Fagersta AB): handlingar 1666–.

Karlsdals bruk (VA), 34 hm: bolagsstämmoprotokoll 1896–1917, styrelseprotokoll 1896–1917, fraktjournaler 1898–1933, gjuteriböcker 1843–1855, kapitalböcker 1815–1934, avräkningsböcker 1817–1936, specialer 1828–1932, blåsningsjournaler för Granbergsdals hyttelag 1873–1905 m. m.

Karlsdals bruk (privat förvaring): fotografier och kartor.

Karlsfors bruk

Beläget i Silleruds socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1748–1876.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:10 (VA): Karlsfors och Snarkil: undersökningsprotokoll 1777–1837, värderingsprotokoll 1813–1837, privilegier 1721–1838 m. m. Karlsfors nya bruk: privilegier 1777–1805, Bergskollegi beslut, resolutioner och tillståndsbevis 1748–1852 m. m.

Nordmarks häradsrätt, volym F IV:2-3 (VA): brukspatron Carl Peter Groths konkurshandlingar 1841.

Dito, volym F IV:9 och 17 (VA): bruksägaren Fredrik Wilhelm Ljungqvists konkurshandlingar 1863 och 1866.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 310 och 441. Filipstad 1924.

Östlind, Birgitta: *Järnbrukstiden i Årjängs kommun*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1977.

Karlstads glasbruk (se Fönsterglasbrukens AB)

Beläget i Karlstads socken, Karlstads kommun. Glasbruk 1897–1929.

Arkiv

Ingår i Fönsterglasbrukens AB (VA).

Litteratur

Fogelberg, Torbjörn: Forshaga fönsterglasbruk och Karlstads glasbruk. *Värmlands museums skriftserie nr 17*. Karlstad 1982.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Westberg, Thomas: *Karlstads Glasbruk 1929–30. Nedläggelse och försöken till återupptagande av driften*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Kattgruvan (se Gunnarskogs gruvor)

Klarafors bruk (se även Forshaga)

Beläget i Forshaga/Grava socknar, Forshaga kommun. Träsliperi 1870–1904, sulfatfabrik 1870–1900, sulfittfabrik 1900–1934, pappersbruk 1891–1967. Ingick i Mölnbacka-Trysilkoncernen från 1906.

Arkiv

Forshaga fabriks AB (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1872–1874, avräkningsböcker 1872–1874 m. m.

Klarafors AB, delarkiv i Forshaga hembygdsförening (FA), 1 hm: kapitalböcker 1877–1878, kassaböcker 1878–1879, avräkningsböcker 1882–1888 m. m.

Klarafors bruk (VA), 16 hm: bolagsstämmaprotokoll 1874–1892, styrelseprotokoll 1881–1886, tillverkningsjournaler 1891–1962, korrespondens 1910–1959, pappersprover 1930–1958, reserapporter 1937–1953, kapitalböcker 1884–1904, avräkningsböcker 1889–1906 m. m.

AB Mölnbacka-Trysil efter 1939, volym F 7 ac:3 och F 9:3 m. fl. (VA): handlingar angående friställd arbetskraft 1963, gratifikation till fest vid Klarafors 1965 m. m.

Skoghallsverken, serie F 11 A och F 11 B (VA): produktionsuppgifter från Klarafors 1964–1970, handlingar angående nedläggningen 1967–1968 m. m.

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol. F 4 AC:108 (VA): aktieregisterbok 1893–1899.

Litteratur

Augustsson, Ann-Kristin: *Bruksbebyggelsen i Skived*. B-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1997.

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Bergkvist, Gunde: *Forshagastrejken 1898 – en konflikt om arbetarnas föreningsrätt och löner*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1970.

Fällman, Peter: *Vad handlade strejken i Forshaga 1898 om – bakgrund, förlopp och följder*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Lundström, Anita - Nordström, Ulf: *Forshaga och storstrejken år 1909*. Trebetygsuppsats. Linköpings högskola 1972.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 89. Karlstad 2002.

Pettersson, Thomas: *...skola vi färga hela Värmland rött. En historia kring den socialdemokratiska arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i Värmland*. Karlstad 1992.

Sandin, Gustaf Magnus: *Grava och Forshaga. Kulturhistoriska anteckningar*. Forshaga 1930.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Klaratjärns sågverk

Beläget i Karlstads socken, Karlstads kommun. Sågverk.

Arkiv

Karlstads elvalskvarn & Klaratjärns sågverk (VA), < 1 hm: huvudböcker 1907–1910, avräkningsböcker 1902–1910, kassaböcker 1908–1910, dagböcker 1904–1910 m. m.

Knappåsågen

Belägen i Ekshärads socken, Hagfors kommun. Sågverk –2001. Ägdes vid nedläggningen av Moelven.

Knutsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1856–1869.

Kobergs zinkgruva eller Nyttsta silvergruvor/Gullkoberget

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1581–1915.

Kolsätters bruk

Beläget i Långseruds socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1694–1877, träsliperi 1871–1937, papp- och kartongbruk 1871–1937, sågverk ca 1700–?, lantbruksrörelse, kraftrörelse.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a: 28 (VA): Kolsäter och Emilsdal: undersökningsprotokoll 1800–1841, värderingsprotokoll 1809–1852, kungliga brev 1840–1850, privilegier 1694–1842 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): arvskifteshandling 1767, fullmakter 1811.

Kohlsätters AB (VA), 5 hm: protokoll 1923–1953, ladugårdsjournaler 1918–1928, ämnesordnade handlingar 1779–1951, huvudböcker 1917–1948, avräkningsböcker 1851–1935, avlöningsböcker 1926–1937 m. m.

Kohlsätters kraft AB (VA), < 1 hm: huvudböcker 1919–1948, kassaböcker 1919–1931 m. m.

Litteratur

Axelsson, Lennart: Några anteckningar om Kolsätters bruk. *Boken om Långserud, del 2*, s. 67–74. Värmlands Nysäter 1996.

Erco, Carl: Kohlsätters järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 7 ff. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 295 och 439. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: 243 år lång epok vid Kohlsätters bruk. *Arvika Nyheter*, 17/2 1978.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 147. Karlstad 2002.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 97–121. Uppsala 1992.

Kommissionsgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1776–1892.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:4 (VA): geschworneredogörelse 1821.

Konradsfors bruk

Beläget i Östmarks socken, Torsby kommun. Järnbruk 1838–1867.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:12 (VA): Conradsfors och Röjdåfors: undersökningsprotokoll 1837, värderingsprotokoll 1839–1857, privilegier 1839 m. m.

Konradsfors bruk (VA), < 1 hm: faktoribok 1852, forsedlar 1852–1855.

Litteratur

Börjesson, Nils: Conrad Fitinghoffs liv i medgång och motgång. *Bergslagsarkiv*, 1991, s. 41–48.

Dalhede, Christina - Mattsson, Anders: *Bland oxar och fryksdalingar: två värmlandsforskare berättar*. Karlstad 1997.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 420. Filipstad 1924.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Konradsforsågen

Belägen i Östmarks socken, Torsby kommun. Sågverk ca 1844–?

Litteratur

Lindgren, H. A.: Industrielokalisering – en gammal företeelse. *Billerudsörnen*, 1965:4, s. 8 f.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 145. Filipstad 1929.

Koppoms bruk

Beläget i Järnskogs socken, Eda kommun. Järnbruk 1831–1897. Träsliperi 1889–1964, pappersbruk 1889–1968, sulfitfabrik 1904–1934, sågverk, lantbruksrörelse. Uppköpt av Rottneroskoncernen 1964.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:29 (VA): undersökningsprotokoll 1829–1839, värderingsprotokoll 1838, kungliga brev 1835, Bergskollegi beslut och privilegier 1831–1845 m. m.

Charlottenbergs bruk, volym 1042–1051 (VA), 1 hm: Kapitalböcker 1881–1882, avräkningsböcker 1878–1882 och kassaböcker 1882 för Koppoms bruk.

Koppoms bruk (VA), 63 hm: protokoll 1889–1936, tillverkningsrapporter 1935–1967, orderböcker 1891–1916, korrespondens 1930–1964, massakontrakt 1936–1964, kapitalböcker 1830–1912, huvudböcker 1891–1962, avräkningsböcker 1838–1912, avlöningsböcker 1881–1964 m. m.

Koppoms bruk (TM)

Nordmarks häradsrätt, volym F IV:35 (VA): bruksägaren Hans Oskar Juels konkurshandlingar 1883.

Litteratur

Bäck-Wiklund, Margareta - Lindfors, Hans: *Landsbygd, livsform och samhällsförändring*. Göteborg 1990.

Bäck-Wiklund, Margareta - Lindfors, Hans: Samhälle i förändring: en studie av Koppom (och dess bruk) i västra Värmland. *Värmland förr och nu*, 1970, s. 86–113.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 435. Filipstad 1924.

Haldin, Knut: Koppoms bruk. Skildring från västra Värmland. *Värmland förr och nu*, XX, 1922, s. 5–39.

Hill, Nils Gunnar: Koppoms bruk. *Arvika Nyheter*, 8/12 1976.

Kolmert, Gunnar: Åmotfors Pappersbruks Aktiebolag. *Värmländska industribilder*, s. 155 ff. Stockholm 1961.

Koppomskrisen 1964. *Järnskebygda*, 1990:3.

Lindfors, Hans: Hur samhälleliga förändringar påverkat ett litet lokalsamhälle i västra Värmland under en tjugofemårsperiod. *Göteborgsforskare om Värmland*, s. 63–72. Högskolan i Karlstad 1994.

Molae chartariae suecanae, s. 296 f. Svenska pappersbruksföreningens tjugofemårskrift. Stockholm 1923.

Mossfeldt, Peter: *Sista skiftet: en rapport om tjugofem års forskning kring företagsnedläggning*. Arbetslivscentrum. Stockholm 1983.

Rottneros. Ett värmländskt bruks historia. Karlstad 1982.

Strand, Anders: Studie över näringslivets utveckling i en västvärmländsk skogssocken. *Nationen och hembygden*, IV, 1945, s. 137–162.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 165. Filipstad 1929.

Kortfors bruk (se Karlsdal)

Beläget i Karlsdals socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1669–1862.

Kotjärnsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1889.

Krangruvan/Persbergs odalfält

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun 1658–1920-talet.

Arkiv

Krangruvan (VA), < 1 hm: arbetsbok 1872–1873.

Kristinagruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1827–1875?

Kristinefors bruk

Beläget i Vitsands socken, Torsby kommun. Järnbruk 1803–1878, sågverk 1803–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:12 (VA): undersökningsprotokoll 1803, värderingsprotokoll 1803–1849, privilegier 1806–1808 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): brandförsäkringshandlingar 1820–1860, Bergskollegi privilegier och utslag 1807 m. m.

Dito, volym 34 (FA): handlingar om spik tillverkningen vid Kristinefors 1877.

Fryksdals övre häradsrätt, volym F III:9 (VA): brukspatron E. G. Bergmans konkurshandlingar 1858.

Kristinefors bruk (VA), 1 hm: inventarieböcker 1865–1882, kapitalböcker 1865–1881, avräkningsböcker 1865–1883 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 418. Filipstad 1924.

Härdne, Helge: Ett järnbruk kommer till... och försvinner. *Finnkultur*, 1983:2, s. 13 ff.

Klarström, Marianne: Kristinefors. *Fryksdalens nordligaste järnbruk, byggnader och verksamheten 1800–1997*. Sunne 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 145. Filipstad 1929.

Kronobergsgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1828–1874.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 52 (VA): skjutarebok 1872–1874.

Krontorps bruk (se Bäckhammar)

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk.

Kroppa bruk (se även Gammelkroppa, Nykroppa och Storfors)

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Järnbruk.

Litteratur

Falk, Harald: Asphyttan och Kroppa – två gamla kronobruk. *Uddeholmaren*, 1953:1.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Kroppstafors bruk

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Träsliperi 1886–1926, sågverk 1865–?

Arkiv

AB Kroppstafors (VA), 14 hm: bolagsordning och aktier 1898–1919, brevkopior 1893–1925, inkomna skrivelser 1893–1920, kontrakt 1874–1920, huvudböcker 1893–1925, avräkningsböcker 1893–1925 m. m.

Nordmarks häradsrätt, volym F IV:36 (VA): Kroppstad Jernskogs Såg & Handels AB:s konkurs-handlingar 1883.

Litteratur

Eda kommun 1948. En handledning tillägnad kommunens invånare.

Hernström, Gunhild: Edaindustrins vagga stod vid Kroppstafors i Åmotfors. *Värmlands-Bygden*, 13/12 2002.

Schotte, Gösta: Kroppstadsfors bruk. *Eda i gammal och ny tid*, s. 533 ff. Karlstad 1975.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 163. Filipstad 1929.

Kråkås- och Gröngruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1773–1872?

Kråkåssågen

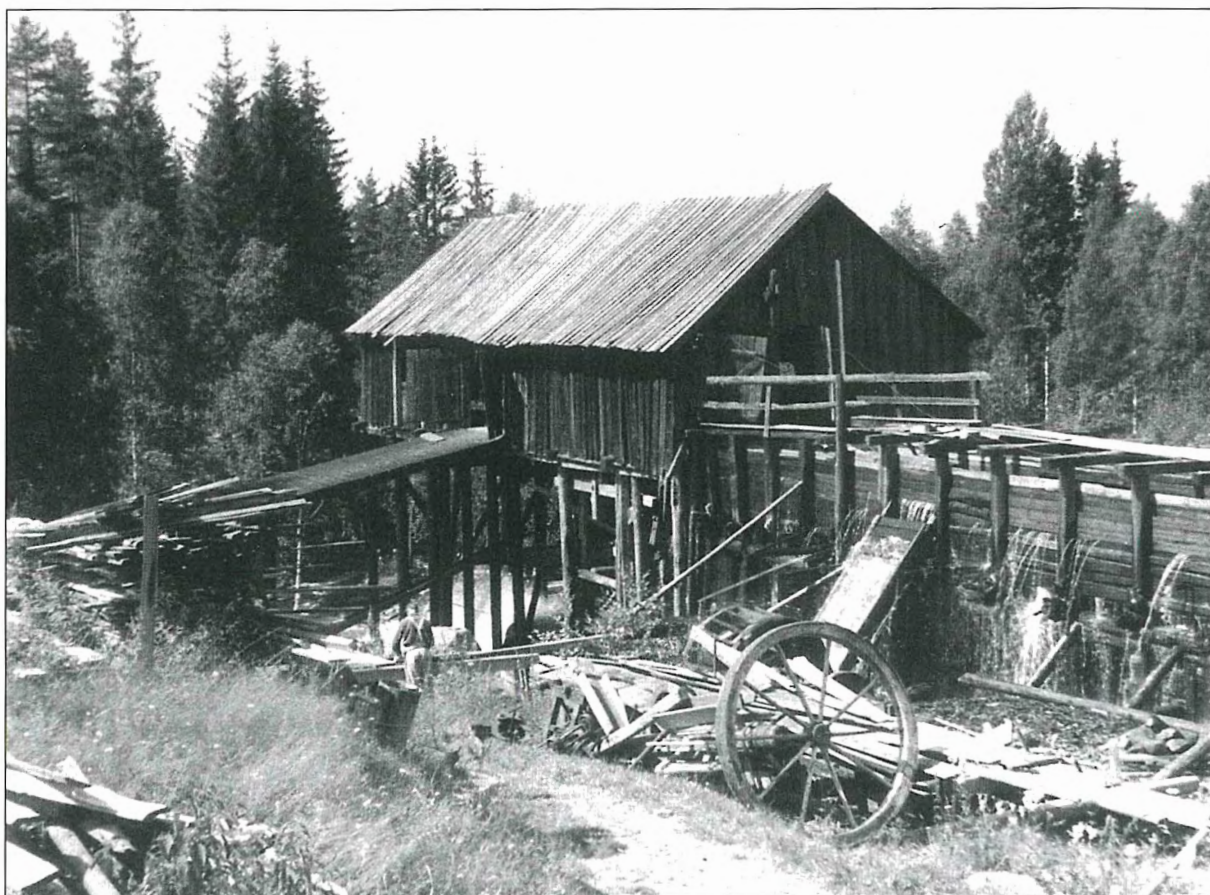
Belägen i Ekshärads socken, Hagfors kommun. Sågverk ca 1800–?

Litteratur

Arpi, Gunnar: Kråkåssågen. Några anteckningar om en gammal Uddeholmssåg. *Vi Uddeholmare*, 1948:4, s. 8 ff.

Nilsson, Alfred: Uddeholms träexport över 100 år. Några anteckningar om Kråkåssågen. *Uddeholms personaltidning*, 1952:4, s. 9 f.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 149. Filipstad 1929.

Kråkåssågen 1945. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 69.

Krämbryggegruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1840–1852.

Kungsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1859–1861.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 53 (VA): räkenskaper 1866–1943.

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 11 (VA): kassabok 1944–1945.

Kungshöjdsgruvan

Belägen i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Gruvverksamhet.

Litteratur

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Kungsskogshytte bruk (se även Borgvik)

Beläget i Lungsunds socken, Storfors kommun. Järnbruk 1678–1876, hytta, sågverk. Ingick i Borgviks AB. Övertogs sedan av Statens Skogsindustrier.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:7 (VA): undersökningsprotokoll 1813–1831, syne- och värderingsprotokoll 1853–1857, privilegier 1675–1678 m. m.

Dito, volym D IV c:9 (VA): blåsningsjournaler 1846.

Domänintendenten i Karlstads revir, volym E II:16–17 (VA): handlingar angående Kungsskogens sågverk 1930–1960-tal.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 146 och 394. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Kutholmsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1863–1865?

Kvarngruvan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1917–1918.

Kvarntorps bruk

Beläget i Nedre Ulleruds socken, Forshaga kommun. Järnbruk 1628–1877, hytta, träsliperi 1888–1924.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:38 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1829–1857, kungliga brev 1835 m. m.

Dito, volym F IV a:10 (VA): hyttstämmaprotokoll 1851, fördelningsprotokoll för inflyttade bergsmän 1841 m. m.

Dito, volym D IV c:8 (VA): blåsningsjournaler 1841–1850.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 4:9 och A 7:4 (VA): syneprotokoll 1803.

Kils häradsrätt, volym F IV a:22 (VA): Qvarntorps bruksbolags konkurshandlingar 1875.

Kvarntorps bruk (VA), 13 hm: tillverkningsspecialer 1882–1895, magasinsböcker 1840–1845, kapitalböcker 1827–1880, avräkningsböcker 1828–1886, dagsverksböcker 1840–1893, varuböcker 1847–1880 m. m.

Litteratur

Axelsson, Göran: Kvarntorp – ett stycke brukshistoria ställs ut. *Värmlands Folkblad*, 5/2 1985.

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 205 och 410. Filipstad 1924.

Ullerud: vår plats i universum. Dejepjektet. Deje 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Kväggeshyttan

Belägen i Bjurtjärns socken, Storfors kommun. Hytta.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:10 (VA): hyttstämmaprotokoll 1835–1843 m. m.

Dito, volym D IV c:9 (VA): blåsningsjournaler 1840–1849.

Kymsbergs bruk (se även Högfors)

Beläget i Gräsmarks socken, Sunne kommun. Träsliperi 1888–1905, sulfatfabrik 1871–1875.

Litteratur

Magnusson, Ragnar: *Edsvalla bruk under fyra sekler: bygden, människor, händelser*. Edsvalla 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 133. Filipstad 1929.

Kyrkebyns bruk

Beläget i Eds socken, Grums kommun. Sulfatfabrik 1907–1979. Uppköpt av Billerud AB 1920.

Arkiv

Grums hembygdsarkiv (FA): ritningar över Kyrkebyn.

Kyrkebyns bruk (VA), 29 hm: kopieböcker 1906–1929, produktionsjournaler 1914–1938, korrespondens 1906–1949, kapitalböcker 1905–1918, avräkningsböcker 1906–1928, kassaböcker 1901–1928, avlöningslistor 1908–1956, statistik 1918–1932 m. m.

Kyrkebyns gård (VA), < 1 hm: avräkningsböcker 1890–1920 m. m.

Litteratur

Améen, Walter: Billerud och silkemassa. *Om Kyrkebyn och Liljedal*. Stencilerat manuskript 1948.

Améen, Walter: Silkemassa. *Cellulosa och papper*. SPCI 1948.

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner*. Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Berger, Sune: *Företagsnedläggning – konsekvenser för individ och samhälle*. Geografiska regionstudier nr 9. Uppsala 1973.

Blom, Torsten: Kyrkebyns herrgård – en släktgård med anor. *Nya Wermlands Tidningen*, 13/5 1975.

Gerdén, Hjalmar: Några data angående personalen vid Kyrkebyns bruk under de 10 första åren. *Om Kyrkebyn och Liljedal*. Stencilerat manuskript 1948.

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Kolmert, Gunnar: Kyrkebyns bruk. *Värmländska industribilder*, s. 108 ff. Stockholm 1962.

Kyrkebyns bruk. Broschyr 1969.

Lager, Wilhelm: *Segmon och Kyrkebyn, Edsholms slott och Slottsbron*. Säffle 1933.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 63–73. Stockholm 1973.

Några data om Billeruds AB och Kyrkebyn. Broschyr 1957.

Olsson, Harry: Hur vi började vid Kyrkebyns sulfittfabrik. *Om Kyrkebyn och Liljedal*. Stencilerat manuskript 1948

Olsson, Harry: *Sulfittfabriken. En bok om Kyrkebyns bruk och Segmon*. Karlstad 1979.

Olsson, Hasse: Från sulfiten till svensktoppseliten (om Ingvar Karlsson, Sven Ingvars och bruket). *Vi på Gruvön*, 1995:2.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*. Kristinehamn 2005, s. 50 ff.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner. Vi på Gruvön*, 1995:5.

Om Kyrkebyn och Liljedal. Stencilerat manuskript 1948.

Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet. Grums 1969.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Kyrkviksgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1869–1870.

Kytthyttan

Belägen i Filipstads stad, Filipstads kommun. Hytta före 1566–?

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 56. Filipstad 1924.

Nilsson, Ulf: Ett unikt fynd av bortglömd hytta: Kytthyttan. *Filipstads Tidning*, 17/6 1982.

Källargruvan (se Gunnarskogs gruvor)

Käringbergsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1820–1827.

Kärn (se även Föskeds bruk och Näshammar)

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk och hytta.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:7 (VA): undersökningsprotokoll 1855, uppgifter om tillverkning 1861 m. m.

Kärnshyttan (VA), 2 hm: kapitalböcker 1856–1880, avräkningsböcker 1856–1880, blåsningsjournaler 1857–1884 m. m.

Nyeds häradsrätt, volym F IV:5 (VA): brukspatron Carl Wilhelm Geijers konkurshandlingar 1844.

Laggarbo- eller Nordgruvans utmål

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1782–1892?

Lahälls silververk och gruvor

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1615–?, silververk 1859–1866.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III ab:2 (VA): handlingar rörande Lahälls silvergruva och hytta 1802–1859.

Litteratur

Lahälls silververk. *Bergslagen i ord och bild*, 1952:17, s. 8.

Lanfors bruk (se Alkvettern)

Lennartsfors bruk

Beläget i Trankils socken, Årjängs kommun. Järnbruk och manufakturverk 1832–1877, träsliperi 1886–1939, mekanisk verkstad 1947–, kraftstation 1911–, lantbruksrörelse.

Arkiv

Arkivfragment 152 (VA): aktiebrev för Lennartsfors AB och Lennartsfors Skogs AB.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:30 (VA): undersökningsprotokoll 1822–1857, värderingsprotokoll 1841–1849, privilegier 1823–1842 m. m.

Lennartsfors bruk (VA), 55 hm: protokoll 1911–1955, verksamhetsberättelser 1912–1974, vågböcker 1852–1865, orderböcker 1889–1940, lönekort 1930–1975, inkomna brev 1888–1915, handlingar angående egendomar och fastigheter 1696–1973, huvudböcker 1840–1975, avräkningsböcker 1839–1960, ritningar m. m.

Lennartsfors brukshandel (VA), 7 hm: kopieböcker 1904–1944, inventarieböcker 1902–1946, avräkningsböcker 1861–1946, motboksjournaler 1892–1946 m. m.

Lennartsfors gård (VA), < 1 hm: liggare över utlämnad mjölk 1892–1946, stamrullor 1899–1940 m. m.

Lennartsfors skogs AB (VA), < 1 hm: protokoll 1964–1977, aktieböcker 1900–1975, bolagshandlingar 1883–1973 m. m.

Nordmarks häradsrätt, volym F IV:13 (VA): brukspatron Gustav Bäärnhjelms konkurshandlingar 1864.

Dito, volym F IV:14 (VA): Lennartsfors & Gustafsfors Bruks AB:s konkurshandlingar 1864.

Litteratur

Beskrifning af bruk och egendomar tillhöriga firman J. N. Biesert & Son. Manuskript. U. å.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 442. Filipstad 1924.

Helg-Skog, Maj-Lis: Lennartsfors – snart är allt bara brukshistoria. *Värmlands Folkblad*, 23/8 1978.

Hill, Nils Gunnar: Lennartsfors bruk. *Arvika Nyheter*, 9/12 1977.

Höglund, Gösta: *I sydväst: Trankils kyrka och socken samt Lennartsfors bruk*. Stockholm 1963.

Prydz, Alf: *Slipmassaindustriens tekniska utveckling i Sverige 1857–1950*, s. 49 ff. Stockholm 1952.

Sahlin, Mauritz: *Brukspatronerna Sahlin på Dal*, s. 104 f. Lidingö 2006.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 133. Filipstad 1929.

Lenungshammars bruk (se även Hillringsberg)

Beläget i Glava socken, Arvika kommun. Järnbruk 1823–1865, sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:20 (VA): se Hillringsberg.

Dito, volym F V a:30 (VA): undersökningsprotokoll 1822, värderingsprotokoll 1834–1851, privilegier 1823 m. m.

Lenungshammars bruk (VA), < 1 hm: handlingar rörande sågen, järnbruket och kvarnen 1766–1859 m. m.

Litteratur

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner*. Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Augustsson, Ingmarie - Bruhn, Monika - Elwing, Birgitta: *Flyttningsrörelser i Glava kommun 1930–1969*. Billerudsundersökningen. Trebetygsuppsats. Kulturgeografiska institutionen. Göteborgs universitet 1970.

Erco, Carl: Gladåker och Lenungshammar. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 8–15. Arvika 1943.

Glava socken i forntid och nutid. Arvika 1936.

Hill, Nils Gunnar: Glavabruken: Glasfors, Hillringsberg, Dammarna, Lenungshammar, Haga. *Arvika Nyheter*, 24/10 1975.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 95 ff. Arvika 2004.

Sahlin, Mauritz: *Brukspatronerna Sahlin på Dal*, s. 104 f. Lidingö 2006.

Sahlin, Åke: *Industrien inom Glava socken*. Arvika 1926.

Lerafors/Lersjöfors/Berga hammare

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1724–1794.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:30 (VA): privilegier 1724–1732, Bergskollegi beslut 1796 m. m.

Litteratur

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 283. Filipstad 1924.

Lerans ångsåg

Belägen i Sunne socken, Sunne kommun. Sågverk 1935–.

Litteratur

Johnson, Elin: *AB Lerans Ångsåg – om relation och arbetsmiljö på ett sågverk i Värmland*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.

Lerpgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ca 1740–1849.

Lersjöfors (se Lerafors)

Lesjöfors bruk

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Järnbruk och järnverk 1675–, sågverk 1814–? Verksamhet idag under firmanamnet Lesjöfors AB och Springwire Sweden AB för tillverkning av band, trådar och fjädrar.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:30 (VA): besiktningsprotokoll 1850, undersökningsprotokoll p. g. a. brand 1860, brandförsäkring 1866 m. m.

Gustaf Ekmans arkiv (TM).

Lesjöfors bruk (VA), 197 hm: protokoll 1867–1903, tillverkningsjournaler 1882–1943, ankomstjournaler 1892–1955, utlämningsliggare för bruksbiblioteket 1867–1884, kapitalböcker 1813–1951, avräkningsböcker 1813–1926, oförtecknade handlingar m. m.

Litteratur

Bergslagen i ord och bild, våren 1936 och oktober 1937.

Bilder från bruk och hyttor i Lesjöfors. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1948/1949, s. 20 f.

Bosaeus, Elis: Två brukspatroner Ekman och cellulosatekniken. *Industrihistorisk skriftserie*, nr 3. Uppsala 1945.

Dahlgren, E. W.: *Ätten De Geer*. Uppsala 1920.

De Geer, Gerard: *Genombrottstider i Bergslagen*. Stockholm 1951.

De Geer, Gerard: *När järnet bröt bygd. En krönika över liv och arbete i Lesjöfors under 300 år*. Stockholm 1975.

Ekman, G.: Gustaf Ekman. Svenska järnhanteringens nydanare för 100 år sedan. *Jernkontorets bergshistoriska skriftserie nr 12*. Stockholm 1944.

Eriksson, Arvid: *Lesjöfors aktiebolag 1867–1917*. Stockholm 1917.

Ericsson, Christer: Bruket – idrotten och den lokala samhällsgemenskapen. *Bergslagsarkiv*, 1998, s. 39–55.

-
- Ericsson, Christer: Folkhemmet och paternalismen. *Bergslagsarkiv*, 1994, s. 3–12.
- Ericsson, Christer: *Fotboll, bandy och makt. Idrott i brukssamhället*. Stockholm 2003.
- Eriksson, Gösta E-son: Epoken De Geer 50 år. *Filipstads Tidning*, 17/3, 24/3, 3/4 och 12/4 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 301–308. Filipstad 1992.
- Eriksson, Gösta E-son: Lars De Geer om framtiden. Stränggjutning och förvalning av stor betydelse för järnverket. *Filipstads Tidning*, 24/3 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 309. Filipstad 1992.
- Eriksson, Gösta E-son: Lesjöfors jubileum 1975. För 300 år sedan uppfördes den första hammaren vid Lesjöfors. *Filipstads Tidning*, 14/12 1974. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 297. Filipstad 1992.
- Eriksson, Gösta E-son: Tre epoker/familjer har fört fram bruket. *Strövtåg i hembygden*, s. 299. Filipstad 1992.
- Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.
- Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 155, 260 och 389. Filipstad 1924.
- Hedwall, Lennart: *"En öfversigt af musiken inom Wermland": bidrag till belysningen av det sena 1700-talets svenska musikliv*. Stockholm 1995.
- Kolmert, Gunnar: Lesjöfors Aktiebolag. *Värmländska industribilder*, s. 169 ff. Stockholm 1961.
- Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.
- Lesjöfors Aktiebolag*. Stockholm 1955.
- Lesjöfors och Gustaf Ekman. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1948/1949, s. 20 f.
- Norling, Herman: När folkrörelserna kom till det gamla bruket. *Värmland vår hembygd*, 1960, s. 43–70.
- Några ord om Lesjöfors Aktiebolag*. Broschyr 1955.
- Palmqvist, Albert: Lesjöfors hammarverk 1675–1725. *Filipstads Bergslags arkiv* 9. Filipstad 1941.
- Palmqvist, Albert: Lesjöfors norra egnahemssamhälle 1896–1946. Kort historik, utarbetad på uppdrag av firma Bröderna Albert Palm. *Filipstads bergslags arkiv* 2. Rämmen 1947.
- Palmqvist, Albert: Om brännstålstillverkning i Bergslagen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1949/1950, s. 33 f.
- Palmqvist, Albert: Sista lancashiresmeden vid Lesjöfors (Karl Forsell). *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1937/1938, s. 33 ff.
- Persson, Andreas: *Facklig organisering i Lesjöfors 1902–09*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2002.
- På Lesjöfors vid 1800-talets slut. *Järnbruksminnen*, s. 114–124. Svenskt arbete och liv nr 14. Nordiska museet. Stockholm 1952.
- Sjögren, A.: Minnestal över Gustaf Ekman. *Wermländska bergsmannaföreningens annaler*, 1877. Karlstad 1878.
- Slaggstänk*. Personaltidning för Lesjöforskoncernen 1950–1982.
-

Wanfors, Erik: Lesjöfors AB 300 år. *Filipstads Tidning*, 20/8 1975.

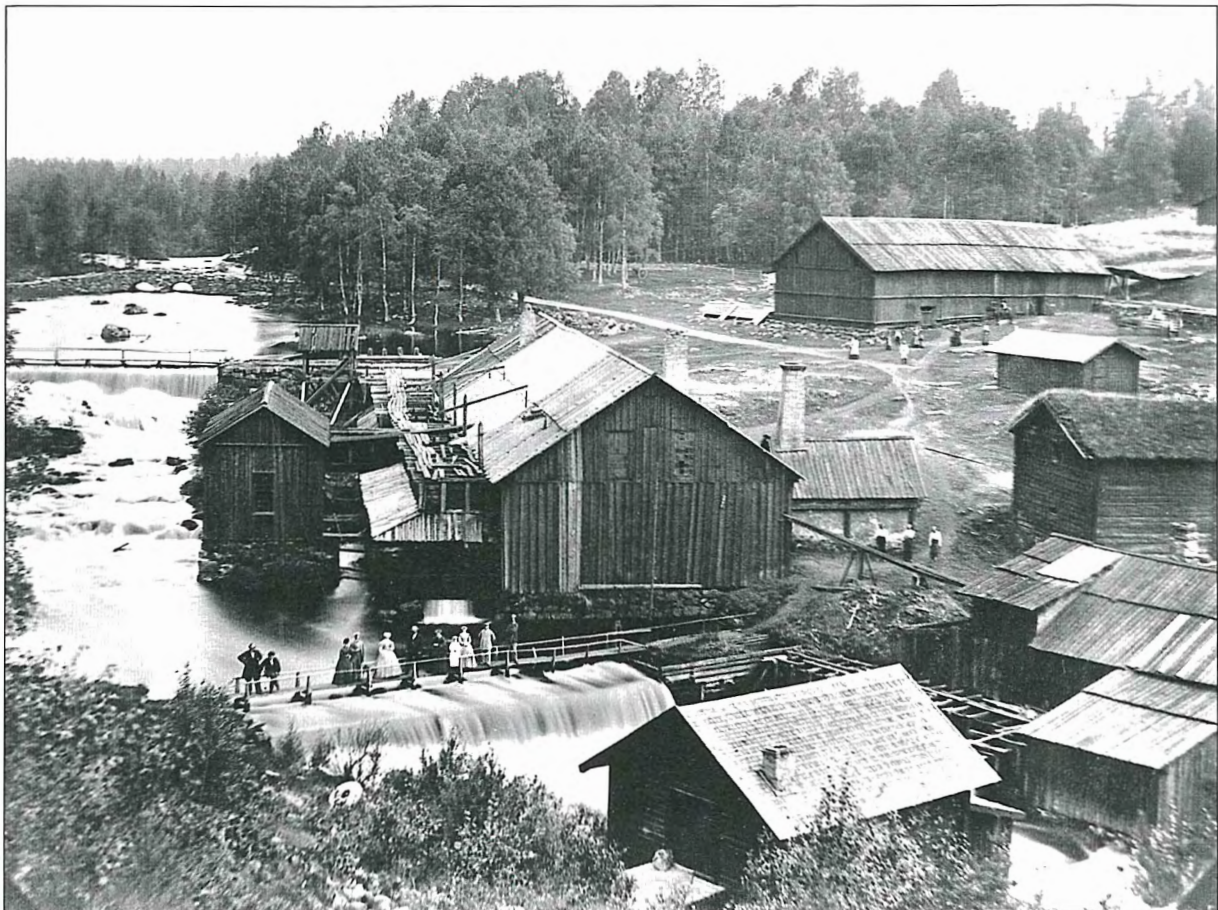
Möller, P. von: Gustaf Ekman. Bruksägare. *Levnadsteckningar över Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens efter år 1854 avlidna ledamöter*. Andra bandet. Stockholm 1878–1885.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 189. Filipstad 1929.

Åkerman, Richard: Gustaf Ekman. Bruksägare. *Levnadsteckningar över Kungl. Svenska Vetenskapsakademiens efter år 1854 avlidna ledamöter*. Fjärde bandet. Stockholm och Uppsala 1899–1912.

Letafors bruk

Beläget i Dalby/Södra Finnskoga socknar, Torsby kommun. Järnbruk 1729–1871.

Vy över Letafors bruk. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 69.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:31 (VA): undersökningsprotokoll 1804–1835, värderingsprotokoll 1805–1853, privilegier 1729–1835 m. m.

Värmlands museums gårdshandlingar, volym 2–3, 6, 9 och 11 (VA): ägorätts- och gårdshandlingar samt räkenskaper 17–1800-tal.

Litteratur

Bromander, C.V.: *Letafors. Fordom Wermlands nordligaste jernbruk*. Karlstad 1899.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 280 och 397. Filipstad 1924.

Ohlsson, Torbjörn: *Letafors bruk*. C-uppsats i historia. Göteborgs universitet 1996. Även utgiven av Montana förlag, Ransby 1996.

Otterberg, Rudolf: Barndomsminnen från Letafors bruk. *Wernlandica*, 1989, s. 79–104.

Lidefors bruk

Beläget i Nysunds socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1686–1894.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 200, 270 och 418. Filipstad 1924.

Lidetorps bruk (se Håkansbol)

Likanå bruk

Beläget i Dalby socken. Järnbruk 1837–1862.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:31 (VA): kungliga brev 1842–1845, privilegier 1837 m. m.

Halgå bruk, volym D 1:1, F 1:1 och G 5:1 (VA): husesyner vid Likanå förlag 1874–1877, revisionsanmärkningar 1859–1880.

Likanå bruk (VA), 11 hm: avräkningsbok 1838–1913, kapitalbok 1839–1912, kassaböcker 1848–1913 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 395. Filipstad 1924.

Johnsson, Marianne: *Tillkomsten av Likanå och Femtå bruk*. Uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1983.

Liljedals glasbruk (se även Anneberg)

Beläget i Eds socken, Grums kommun. Glasbruk 1781–1917. Verksamheten flyttad från Anneberg och Mässvik.

Arkiv

Liljedals arbetares sjuk- och begravningskassa (VA), < 1 hm: protokoll 1872–1922, huvudböcker 1906–1920 m. m.

Liljedals glasbruk (VA), 22 hm: protokoll 1866–1922, brevkopior 1866–1919, dagsverksböcker 1853–1920, buteljjournaler 1872–1916, orderböcker 1891–1909, dagsverksböcker för jordbruket 1879–1904, huvudböcker 1848–1922, avräkningsböcker 1841–1905, journaler 1850–1917 m. m.

Litteratur

Aktiebolaget Surte-Liljedal. Minnesskrift 1761–1930. 1930.

Andersson, Annika: *Liljedahls glasbruk – de anställdas situation efter nedläggningen 1917*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Andersson, Greger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårerne under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Greger: När mässingsmusiken kom till bruket. *Värmland förr och nu*, 1982, s. 54–77.

Appell Jonsson, Eva: *Industrins utveckling i några bruksorter. Historisk tillbakablick på företag i Arvika, Glava, Eds och Säfsnäs kommuner*. Billerudsundersökningen. Uppsala universitet 1970.

Fogelberg, Torbjörn - Nisbeth, Åke: Liljedals glasbruk. *Småskrifter från Värmlands museum 14*. Karlstad 1979.

Det gamla glasbruket på Liljedal. 1973.

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Jansson, Åke: Händelsen som förändrade Liljedal. För 80 år sedan lades glasbruket ned. *Säffle-Tidningen*, 23/10 1997.

Lundgren, Mats: *Liljedals glasbruk. Glastillverkningen, glasbrukets sociala miljö och aktiviteter*. Uppsats i etnologi. Uppsala universitet 1972.

Nilsson, John: Om Upsala hammare och Liljedals glasbruk. *Om Kyrkebyn och Liljedal*. 1951.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk I: Carlsdal, Anneberg och Liljedal i Bro. *Småskrifter från Värmlands museum 4*. Karlstad 1963.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*. Kristinehamn 2005, s. 44 ff.

Olsson, Hasse: Värmlands förste guldmålvakt som gjorde sig odödlig i sin hembygd. *Upptecknat* 2003:22, s. 5 ff. (om Vidolv Blidberg och Liljedals brukssamhälle).

Om Kyrkebyn och Liljedal. Stencil 1951.

Sjunneson, Helene: Liljedals glasbruk. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 124–125.

Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet. Grums 1969.

Stålhandske, Henrik: *Massflykt från glasblåsarland – amerikaemigrationen från Eds socken 1868–1920*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1998.

Åkerblom, Erik: *Livet på ett glasbruk*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Liljendals bruk (se även Rämén)

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1764–1890, träsliperi 1891–1930. Uppköpt av Billeruds AB 1915.

Arkiv

Billeruds AB, Rämmens revir (VA): oförtecknat.

Liljendals brukshandel (VA), 2 hm: oförtecknat.

Liljendals gård (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Rämen-Liljendals bruk (VA), 87 hm: protokoll 1827–1916, kopieböcker 1870–1931, inventarier i bruks-handeln 1887–1904, dagverksböcker 1782–1922, invägningspecial 1744–1778, tillverkningspecial 1815–1923, ankomna brev 1755–1897, kapitalböcker 1752–1928, avräkningsböcker 1750-1928 samt förtecknade handlingar m. m.

Litteratur

Berg, Valter: Liljendal. *Gustavabygden*, 2004:45, s. 3–11.

Berglund, Barbro: *Rämen och Liljendahl 1766–1811: en "case study" i värmländsk järnhantering*. Göteborg 1967.

Christoffersson, Peter: *Liljendal – ett av de många bruk som lades ned under bruksdödens epok*. C-uppsats i ekonomisk historia. Karlstads universitet 2002.

Eriksson, Gösta E-son: Liljendal – en av de nordligaste utposterna i Filipstads kommun. *Filipstads Tidning*, 24/10 1972. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 364 ff. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Liljendal var en betydande industriort men alla epokerna hade sitt slut – järnbruket, massafabriken och skogen. *Filipstads Tidning*, 28/10 1978.

Eriksson, Gösta E-son: Trots alla nedläggelser bor folket kvar i Liljendal. *Strövtåg i hembygden*, s. 371. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 266 och 391. Filipstad 1924.

Innan Liljendal anlades. *Bergslagen i ord och bild*, 1946, s. 12 f.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

En Liljendalsbeskrivning. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1947/1948, s. 8 f.

Palmqvist, Albert: Liljendal – ett gammalt värmlandsbruk. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1937/1938, s. 30 f.

Palmqvist, Albert: Om brännstålstillverken i Bergslagen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1949/1950, s. 33 f.

Palmqvist, Albert: Tegnerstål – PM till stämman 1841. Rämmens sockenkrönika. *Filipstads bergslags arkiv* 6:2 s. 12–19.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Lilla Kalkgruvan (se Edsgruvan)

Lillfors bruk

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Järnbruk 1605–1865.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 83, 141 och 393. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Lillgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1842–1860.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 54 (VA): skjutarebok 1865–1866.

Lillieswärdska sågen

Belägen i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Sågverk 1887–?

Litteratur

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 145. Karlstad 2002.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 191. Filipstad 1929.

Lim- eller Gustavsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–1910-talet.

Arkiv

Grufve AB Långban, volym Ö 1:1–2, 14–16 (VA): protokoll och räkenskaper för Lim- eller Gustavsgruvan 1868–1926, inmutningar 1899, räkenskaper 1883–1884 m. m.

Lim- eller Gustavsgruvan, delarkiv i Hällefors gruvor (VA): räkenskaper 1872–1889.

Limkullsgruvorna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1826–1837.

Lindbergshagegruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1835–1871.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 55–56 (VA): avräkningsbok 1853, protokoll 1849–1853.

Lindbomsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1805–?

Lindfors bruk (se även Fösked)

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1628–1883.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:32 (VA): undersökningsprotokoll 1843, värderingsprotokoll 1831, privilegier 1795, skiftesinstrument 1656 m. m.

Brattfors bruk, volym 487–488, 490, 497, 513, 525, 565 (VA): kapital- och avräkningsböcker för Lindfors 1906–1907 m. m.

Lindfors bruk (VA), 3 hm: brandförsäkringar 1843–1877, kapitalböcker 1867–1906, avräkningsböcker 1879–1906, specialer 1879–1906, kassaböcker 1866–1906 m. m.

Nyeds häradsrätt, volym F IV:6 (VA): brukspatron Bengt Gustaf Geijers konkurshandlingar 1845.

Dito, volym F IV:17 (VA): bruksägaren Jakob Fredrik Geijers konkurshandlingar 1879.

Dito, volym F IV:23 (VA): bruksägaren Herman August Geijers konkurshandlingar 1894.

Uddeholms AB, dossierer, volym 207 (VA): handlingar angående Lindfors bruk.

Litteratur

Ericsson, Sten-Åke – Hedström, Roland: *Nyeds bergslag. Lindfors bruk 1628–1883*. Dokumentation av studiecirkel. Vuxenskolan i Molkom 2003.

Hasselblad, Åke: *Bergslagsliv i flydda tider*. Stockholm 1927.

Mörling, Staffan: *Historik över Lindfors-Bosjöns järnväg*. Stockholm 1977.

Nyed: en lokallhistorisk studie och hembygdsbok. Molkom 1970.

Linfallsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1765.

Lovisebergs bruk

Beläget i Norra Råda socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1752–1886.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:32 (VA): undersökningsprotokoll 1836, syne- och värderingsprotokoll 1842, privilegier 1752 m. m.

Lovisebergs bruk (VA), 12 hm: ekonomiska besiktningar 1817–1899, korrespondens 1812–1900, bruksböcker 1763–1812, brukslängder 1767–1796, kapitalböcker 1814–1899, avräkningsböcker 1813–1899 m. m.

Litteratur

Englund, Arne: *Kvarnäsbygden i Norra Råda socken under 150 år*. Hagfors 1990.

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och ståndsprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 279 och 407. Filipstad 1924.

Wahlund, Pär: *Smederna vid Loviseberg*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Lundsbergs bruk (se Ackkärr och Matlången)

Lyckfallsgruvan och Bolandsgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1856–1903?

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 10–11 (VA): räkenskaper 1919–1934 och protokoll 1932–1933 för Bolandsgruvan.

Lyreds bruk

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1838–1879.

Arkiv

Arkivfragment 87 (VA), < 1 hm: kopior av handlingar 1834–1874.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:33 (VA): skattdömningsprotokoll 1854, undersökningsprotokoll 1834, värderingsprotokoll 1837–1841, privilegier 1835–1838 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: Lyreds hytta och järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 58–64. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 432. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Lyreds bruk. *Arvika Nyheter*, 25/3 1974.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 52 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Lyrstahammars bruk

Beläget i Lekvattnets socken, Torsby kommun. Järnbruk 1838 (privilegier men ej i drift).

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:22 (VA): se Gustavsdal.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 421. Filipstad 1924.

Hasselstig, Elis: *Boken om Lekvattnet*. Forshaga 1995.

Lysviks ångsåg

Belägen i Lysviks socken, Sunne kommun. Sågverk 1892–?

Arkiv

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol F 4 AA:57, 61, 68, 73 och 80 (VA): nödlidande fordringar 1933–1939

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 152. Filipstad 1929.

Långbans gruvor/Långbanshyttan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1667–1972, hytta 1548–1930, bergsmanshammare 1632–1808. Uddeholm dominerande ägare 1927.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:8 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1803–1864, hyttstämmaprotokoll 1823–1842, privilegier 1681, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1838 m. m.

Dito, volym A II aa:28, 35 och 48 (VA): gruvstämmaprotokoll 1853–1891.

Dito, volym D IV c:10 (VA): blåsningsjournaler 1846–1849.

Dito, volym F III ab:12 (VA): handlingar rörande slipverket vid Långbans gruvor 1826–1839.

Färnebo häradsrätt, volym F III:25 (VA): bergsman Erik Bruse och hustrun Catarinas konkurshandlingar 1856.

Dito, volym F III:22 (VA): bergsbruksidkare Nils Brusés konkurshandlingar 1850.

Dito, volym F III:20 (VA): bergsman Erik Erikssons konkurshandlingar 1845.

Dito, volym F III:2 (VA): gruvfogde Olof Erikssons konkurshandlingar 1803.

Dito, volym F III:25 (VA): gruvfogde Anders Petter Lagrelius konkurshandlingar 1856.

Dito, volym F III:24 (VA): bergsman Jan Erik Petterssons konkurshandlingar 1852.

Grufve AB Långban (VA), 13 hm: protokoll 1801–1947, brytningsrapporter 1926–1944, avlottningsböcker 1856–1952, fraktsedlar 1885–1938, ämnesordnade handlingar 1768–1971, kapitalböcker 1851–1951, avräkningsböcker 1835–1956, kassaböcker 1870–1960, handlingar angående särskilda gruvor 1858–1926, kartor och ritningar m. m.

Långbans nya handels AB (VA), 1,5 hm: bolagsstämmaprotokoll 1917–1918, priskuranter 1890–1891, kassa- och kapitalböcker 1876–1919, avräkningsböcker med leverantörer 1875–1897 m. m.

Långbanshyttan med Långbans egendom (VA), 15 hm: protokoll 1808–1913, blåsningsjournaler 1869–1930, kol-, malm- och fraktjournaler 1869–1930, kapitalböcker 1867–1909, kartor och ritningar m. m.

Litteratur

Andersson, Kerstin: *Ett värmländskt samhälle med nedlagd hytta och gruva*. Rapport från exkursion till Långban 17–19 september 1981. B-uppsats i etnologi. Högskolan i Örebro 1981.

Bergström, Irma A.: Kring en gruvbacke. *Uddeholms personaltidning*, 1952:8, s. 8 f.

Bergström, Irma A.: Med rykte över land och riken. *Uddeholms personaltidning*, 1954:4, s. 1 och 6 f.

Björklund, Peder: Långbans gruvby. *STF:s årsskrift*, 1985, s. 62 ff.

Carlborg, Harald: *Långbans malmtrakt i Filipstads bergslag, Värmlands län. Historik och teknisk ekonomisk beskrivning*. Filipstad 1931.

Eriksson, Gösta E-son: Ett bälte av järn kring midjan av Svea. *Filipstads Tidning*, 20/2 1980. Även i *Strövotåg i hembygden*, s. 450 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: E-son berättar om en livlig epok i Långbans arbetsliv. *Filipstads Tidning*, 15/11 1973. Även i *Strövotåg i hembygden*, s. 203. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Mysstjärnshyttan i Långban – ett 50-årsminne. *Filipstads Tidning*, 18/1 1968. Även i *Strövotåg i hembygden*, s. 196 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: När Lesjöfors AB ägde det mesta i Långban. *Filipstads Tidning*, 15/11 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 194 f.

Eriksson, Gösta E-son: Storbranden i Långban – ett dystert 50-årsminne. Många familjer husvilla. *Filipstads Tidning*, 30/5 1968. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 200. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Storsatsning på industriminnesmärken. Långbanshyttan restaureras för tre miljoner. *Filipstads Tidning*, 17/10 1980. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 221 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 4, 58, 129, 247, 256, 351 och 384. Filipstad 1924.

Holmgren, Ingela: *Hyttans och brukets närlandskap: sociala aspekter av rummets användande och arkeologins möjligheter i postmedeltiden*. CD-uppsats i medeltidsarkeologi. Lunds universitet 1999.

Hultman, Holter: *Långbanshyttan i forna tider*. Filipstad 1949.

Jansson, Anette: *Långban, förvandling, förnedring, framtid: en etnologisk nutidsdokumentation av ett gruv-samhälle*. B-uppsats i etnologi. Högskolan i Örebro 1981.

Jonsson, Erik: *Fissure-hosted mineral formation and metallogenesis in the Långban Fe-Mn-(ba-As-Pb-Sb...) deposit, Bergslagen, Sweden*. Institutionen för geologi och geokemi. Stockholms universitet 2004.

Lagvik, Elisabeth: Gamla papper från Långban. *Värmland förr och nu*, 1996, s. 88 ff.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Lundegårdh, Per H.: Från plattorna till Långban. *STF:s årsskrift*, 1985, s. 141–150.

Magnusson, Nils H.: *Långbansmineralen från geologisk synpunkt*. Geologiska förhandlingen 1924. Långbans malmtrakt, geologisk beskrivning. SGU Serie Ca nr 23. Stockholm 1930.

Mellander, Barbro: Långban – en bergslagsby i Värmland. *Bygd och natur*, 1991:1, s. 18 ff.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 92–121. Uppsala 1992.

Nilsson, Viktoria: *Vitalisering av Långbans gruvby*. Examensarbete vid arkitektlinjen. Chalmers tekniska högskola. Göteborg 1999.

Sjunnesson, Helene: *Långban – en vägledning*. Karlstad 1981.

Sundström, Kjell: *Gruvbyggnader i Bergslagen*. Rapport från Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer 1993:2. Stockholm 1993.

Tiberg, Hugo Viktor: *Drag ur näringslivet i Filipstads Bergslag*. Göteborg 1912.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Långbansändehyttan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Hytta 1638–1812.

Arkiv

Arkivfragment 107 (VA), < 1 hm: kopior av hyttbrev 1644.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:8 (VA): hyttstämmaprotokoll 1825–1833, Bergskollegi beslut och resolutioner 1833–1839 m. m.

Långskogsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1765–1874.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 57–64 (VA), < 1 hm: avräkningsböcker 1867–1874, räkenskaper 1867–1873, kassaräkningar 1908–1930.

Lässerudssågen

Belägen i Köla socken, Eda kommun. Sågverk 1839–1936.

Litteratur

Andersson, Anton: Lässerudssågen. I *Köla*: skriftserie del 5, s. 75 ff. Adolfsfors 1966.

Lövstafors bruk

Beläget i Karlanda socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1839–1868.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:34 (VA): undersökningsprotokoll 1836-1841, syne- och värderingsprotokoll 1842, privilegier 1839–1841 m. m.

Nordmarks häradsrätt, volym F IV:20 (VA): brukspatron B. A. Silvius konkurshandlingar 1868–1869.

Litteratur

Ercó, Carl: Lövstafors järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 11 ff. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 437. Filipstad 1924.

Östlind, Birgitta: *Järnbrukstiden i Årjängs kommun*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1977.

Lövstaholms bruk

Beläget i Lysviks socken, Sunne kommun. Järnbruk 1750-1880, sågverk – ca 1900.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:34 (VA): undersökningsprotokoll 1852, värderingsprotokoll 1852, privilegier 1760 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): verifikationer 1875–1881, skogstaxering 1879–1880 m. m.

Fryksdals nedre häradsrätt, volym F III:15 (VA): bruksförvaltare Per Söderbergs konkurshandlingar 1855.

Lövstaholm, delarkiv i Torsby bruk (VA): avräkningsböcker 1880–1882, kassaböcker 1881–1882, special 1852–1854 samt oförtecknade handlingar.

Litteratur

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 284 och 423. Filipstad 1924.

Minnen från Löfstaholms bruk. ABF Sunne. Sunne 1991.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 152. Filipstad 1929.

M

Malmbergskärrgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1781–1906.

Arkiv

Malmbergskärrgruvan (VA), < 1 hm: intressenters bok 1841–1850, dagsverksbok 1859, protokoll 1849–1853, malmredovisningsböcker 1852–1854.

Malmbergsåsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ca 1789–1876?

Malmögruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1711–?

Arkiv

Grufve AB Långban, volym Ö 1:17 (VA): protokoll med bilagor, viloståndsresolutioner, korrespondens och räkenskaper 1863–1917 för Malmögruvan m. m.

Malsjö träsliperi

Beläget i Grums socken, Grums kommun. Träsliperi 1897–1910.

Litteratur

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner. Vi på Grevön*, 1995:5.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Malvikens ångsåg

Belägen i Sunne socken, Sunne kommun. Sågverk 1902–1923, tegelbruk.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 155. Filipstad 1929.

Marracksgruvan

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1837–1841.

Matsbergsfältet

Beläget i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1806–1820.

Matlångens bruk (se även Lundsberg)

Beläget i Lungsunds socken, Storfors kommun. Järnbruk 1630–1867. Benämndes Matlången före 1719, därefter Lundsberg. Uddeholm förvärvade Lundsbergs skogar 1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:35 (VA): undersökningsprotokoll 1813–1822, värderingsprotokoll 1802–1857, Bergskollegi beslut 1709–1839 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:26-27 (VA): brukspatron Carl Fredrik Bergmans konkurshandlingar 1868.

Dito, volym F III:19 (VA): brukspatron Johan Anders Svenonius konkurshandlingar 1843.

Dito, volym F III:23 (VA): brukspatron Oskar Svenonius konkurshandlingar 1851.

Lundsbergs AB, delarkiv i Lundsbergs bruk (VA): dagsverksböcker 1903–1910, huvudböcker 1896–1911, avräkningsböcker 1896–1911 m. m.

Lundsbergs bruk (VA), 10 hm: brevkopior 1888–1892, dagsverksböcker 1835–1869, handlingar rörande hemman, lägenheter och skogar 1629–1896, huvudböcker 1834–1896, avräkningsböcker 1835–1896, pergamenthandlingar 1624–1807 m. m.

Lundsbergs fastighets AB (VA), 1 hm: deklARATIONER 1923–1977 m. m.

Lundsbergs skogs AB ingår i Uddeholms skogsförvaltning, Storfors revir (VA).

Litteratur

Berg, Torsten: *Lundsbergs herrgård*. Manuskript. Gerrards Cross 1969.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 146 och 394. Filipstad 1924.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Nylin, Ruth: *Ägare till Matlångens och Lundsbergs bruk 1600–1959*. Manuskript. 1959.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia: Studieåret 1984/1985.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia: Studieåret 1985/1986.

Mauritzgruvorna (se Gåsängsgruvorna)

Mitandersfors bruk

Beläget i Bogens socken, Arvika kommun. Järnbruk 1832–1874.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:17 (VA): se Fredros.

Litteratur

Erco, Carl: Mitandersfors järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 27 ff. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 430. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Mitandersfors bruk. *Arvika Nyheter*, 4/3 1974.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 49 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*, s. 370–390. Arvika 1962.

Molkoms bruk (se även Fösked)

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1629–1861, sågverk, kraftrörelse, mekanisk verkstad.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:35 (VA): värderingsprotokoll 1780–1791, privilegier 1629–1661 m. m.

Molkoms bruk (VA), 13 hm: oförtecknat.

Wermlands Enskilda Bank, huvudkontoret, volym F 4 AA:63 (VA): nödlidande fordringar rörande Molkoms Kvarn & Grynverk 1934.

Litteratur

Molkoms bruk, herrgård och brukspark. Uppsats. Molkoms folkhögskola 1998.

Nyed: en lokallhistorisk studie och hembygdsbok. Molkom 1970.

Nyed som storkommun 1951–1970. Studieförbundet Vuxenskolan. Molkom 2001.

Morastfors (se Charlottenberg)

Moriansfors bruk (se Brunsbergsverken)

Beläget i Brunsbogs socken, Arvika kommun. Järnbruk och manufakturverk 1783–1882, gjuteri och mekanisk verkstad.

Mossgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ca 1750–1871.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:1 (VA): geschworneredogörelse för Västra Mossgruvan 1821.

Mossgruvan (VA), < 1 hm: skjutareböcker 1868–1874.

Motjärnshyttan/Sundsjöhyttan

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1649–1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:8 (VA): Bergskollegi beslut och resolutioner 1666–1730 m. m.

Motjärnshyttan (VA), 22 hm: blåsningsjournaler 1866–1916, utlämningsjournaler 1864–1915, bruksböcker 1767–1827, kapitalböcker 1828–1914, avräkningsböcker 1828–1915 m. m.

Litteratur

Bergström, Irma A.: Motjärnshyttan. *Värmland förr och nu*, 1961, s. 108 f.

Björkenstam, Nils: *Bergsmän och hyttor på Värmlandsberg. Motjärnshyttan*. Stencilerad uppsats. Uddeholm 1968.

Det skogsfinska kulturarvet. FINNSAM. Falun 2001.

Eriksson, Gösta E-son: E-son berättar mera om Motjärnshyttan och dess grannsamhällen. *Filipstads Tidning*, 4/1 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 394 f.

Eriksson, Gösta E-son: Motjärnshyttan. Ingen ödebygd men folkminskningen har satt sina spår genom åren. *Filipstads Tidning*, 28/12 1972. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 389 ff. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 152 och 388. Filipstad 1924.

Gruneau, Peter: *Järnhanteringens koncentrationsutveckling för bruksarbetarna i de nedläggningsdrabbade orterna 1850–1920*. Uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1970.

Gruneau, Peter – Larsson, Bengt: *Järnhanteringens utveckling och dess betydelse*. Uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1970.

Ohlsson, Emil: Kriget i Motjärnshyttan. *Uddeholms personaltidning*, 1950:8.

Olsson, John: Motjärnshyttan. *Gustavabygden*, 1991:20, s. 3–9.

Sjunnesson, Helene: Motjärnshyttan 1929. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 126 f.

Strand, Jol: *Lång-Kristoffer*. 1939.

Östman, Arne: *Lång-Kristoffer: berättelsen om en finsk nybyggarfamilj i 1600-talets Värmland*. Torsby 2002.

Munkfors bruk (se även Uddeholms AB)

Beläget i Munkfors/Ransäters socken, Munkfors kommun. Järnbruk 1670–, kvarn, sågverk 1784–1912. Uppköpt av Uddeholm 1829. Verksamhet idag under firmanamn Böhler Uddeholm Precision Strip.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:36 (VA): Munkfors och Slöjdefors: besiktnings- och taxeringsprotokoll 1784, undersökningsprotokoll 1817–1847, privilegier 1670–1841 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): avskrifter och historiker av Hans Kjellgren 1956–1957.

Direktör Edvin Fornanders arkiv, volym 5 (VA): fotografier från Munkfors bruk.

Munkfors bruk (VA), ca 175 hm: konferensprotokoll 1930–1961, dagsverksböcker 1821–1919, register över personalbostäder 1896–1951, prov- och analysböcker 1899–1938, faktoriböcker 1842–1903, inkomna brev 1840–1896, disponentcirkulär 1916–1954, platschefens korrespondens 1916–1952, handlingar angående anställningar och avtalsfrågor 1832–1964, bostäder och industrianläggningar 1897–1967, reseberättelser 1923–1967, huvudböcker 1807–1919, avräkningsböcker 1802–1919, avlöningsböcker 1901–1919, handelsjournaler 1822–1869 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningens dossierer, volym 56, 63–64, 66–78, 92–93, 106–107 (VA): handlingar rörande Munkfors.

Värmlands Museums gårdshandlingar, volym 3 (VA): räkenskaper för byggnadsomkostnader vid Munkfors bruk 1802.

Litteratur

Andersson, Greger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Greger: När mässingsmusiken kom till bruket. *Värmland förr och nu*, 1982, s. 54–77.

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Avdelning 68 40 år. Minnesskrift över Svenska Metallindustriarbetarförbundet avd. 68. Munkfors 1944.

Avdelning 68 50 år. Minnesskrift 1904–1954. 1954.

Berggren, Kjell: *Kallvalsning på Laxholmen*. En ekonomisk-historisk uppsats om arbetare och arbete i Munkfors 1910–1930. U. å.

Bergsman, E. Börje: *Arved von Vegesack och det rostfria bladstålet (AEB) från Munkfors*. Jernkontorets Bergshistoriska utskott H:1101–5284:42. Stockholm 1988.

Bergström, Irma A.: Det var en gång i Munkfors. *Uddeholms personaltidning*, 1954:10, s. 10 f. och 14 f.

Bergström, Irma A.: Ett gammalt valsverk har tystnat. Fyraverket i Munkfors slog igen för alltid i somras. *Uddeholms personaltidning*, 1952:7, s. 4 f.

Björquist, Kajsa: *Munkfors gamla bruk: förslag till vård och utveckling*. Uppsats i arkitektonisk teori och historia. Chalmers tekniska högskola. Göteborg 1980.

Blomqvist, Folke: Samhällsutvecklingen i Munkfors. *Uddeholmaren*, 1951:6, s. 10 ff.

Carlson, Owe "Clapson": *Munkfors-Ransäter: bilder från förr*. Munkfors 1997.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Fredén, Filip: *Om Munkfors kraftverk och några andra nya moment vid Värmlands kraftförsörjning*. Stockholm 1932.

Furuskog, Jalmor: *De värmländska järnbruken*, s. 209 f., 273 f. och 407 f. Filipstad 1924.

Företag och samhälle i förändring: ett forskningsprojekt om två bruk och två bruksorter. Hällefors och Munkfors. 1988.

Göthberg, Per: Bland bruksbokhållare och brukstjänstemän i gamla Munkfors. *Vi Uddeholmare*, 1949:8, s. 2 ff.

Göthberg, Per: Bland knippsmeder och smältardrängar i gamla Munkfors. *Vi Uddeholmare*, 1947:4, s. 2 ff.

Hedfors, Josefin: *Smedernas livsmedelsförsörjning vid Munkfors bruk 1824–1836*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Hedin, Nathan: *En värmlänning berättar*, s. 81–89. 1949.

Helger, Nils: *Ransäter och Munkfors. Sockenbeskrivning i historisk framställning*. Ransäter 1944.

Hornschild, Fredrik: *Bruksarbetares och rika mäns giftermål. Hur gamla var de och hur gamla var deras fruar vid giftermålet? Munkfors bruk 1870–76, Karlstad 1870–82*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1995.

En industri och dess miljö. Rapport från forskarläggret "Ungdomar möter forskare" i Munkfors sommaren 1987. Högskolan i Karlstad 1987.

Jakenberg, Klas-Erik: *Uddeholms aktiebolag 1870–1985*. Hagfors 1991.

Jansson, Bernt: *Trälbåtarna: pråmtrafiken mellan Munkfors och Deje under 1800-talets senare del*. B 1-uppsats i etnologi. Högskolan i Karlstad 1979.

Kjellgren, Hans: Bruksförvaltare vid Munkfors bruk och deras nutida efterföljare. *Uddeholms personaltidning*, 1956:6, s. 1 och 5 ff.

Kjellgren, Hans: En gammal bruksbyggnad. *Uddeholms personaltidning*, 1956:10, s. 9 och 11.

Kjellgren, Hans: *Historik över Munkfors Bruk 1670–1956*. Manuskript. Munkfors 1956.

Kjellgren, Hans: Ordningssamfundet i Munkfors. "Tjänstemannaklubb" för 88 år sedan. *Uddeholms personaltidning*, 1956:2, s. 6 f. och 11.

Kolmert, Gunnar: *Värmländska industribilder*, s. 49–63. Stockholm 1961.

Kvinnoliv i Munkfors. 1995.

Liedgren, Rut: Folkets hus Gersheden. *Skrifter från Skansen 1*. Stockholm 1964.

Lothigius, Margaretha: *Religion i bruk: en studie av metodismen i Munkfors 1872–1890*. Uppsats. Högskolan i Karlstad 1994.

Lundell, Bengt: Ägare och delägare i Munkfors bruk 1670–1829. *Värmlands Folkblad*, 11/9 1978.

Lundell, Johan: *Munkfors bruksmagasin: en byggnadsdokumentation*. B-uppsats i etnologi. Uppsala universitet 1972.

Martinverket i Munkfors: vägledning. Föreningen värmländska industriminnesmärken 1980.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 97–121. Uppsala 1992.

Metall avd. 68 Munkfors 75 år. En minneskavalkad 1904–1979. Munkfors 1979.

Munkfors bruk, Uddeholms aktiebolag. Broschyr. Karlstad 1947.

-
- Mårtensson, Anders: *Traditionsuppteckningar gjorda vid Munkfors bruk*. Etnologisk fältundersökning. Lunds universitet 1956.
- Nilsson, Lars: *Mina 30 år vid bruket*. Munkfors 1991.
- Nisser, Marie: *Bebyggelseutvecklingen i Hällefors och Munkfors*. Stencil 1988.
- Nordström, Alf: *Bergsmän och brukspatroner*, s. 135–148. Stockholm 1987.
- Olsson, Maria: *Munkfors järnbruk – om bruksanda och patriarkalism åren mellan 1884 och 1930*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.
- Petter Släggsme å anner Munkforsinger. Dokumentation av Munkfors historia och nutid. Munkfors 1984.
- Pettersson, Thomas: *...skola vi färga hela Värmland rött. En historia kring den socialdemokratiska arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i Värmland*. Karlstad 1992.
- Ransäter och Munkfors, del 2*. Ransäters hembygdsförening 1971.
- Samuelsson, Johan: *Bolaget, kommunen och samhällsplaneringen i Munkfors 1919–47 – ett patriarkaliskt brukssamhälles möte med mellankrigstidens demokratisering*. C-uppsats i historia. Högsolan i Karlstad 1995.
- Sandin, Anders: *Brukets betydelse för bygden med exempel från Ransäter-Munkfors*. *Värmländsk kultur*, 1991:5, s. 20 f.
- Schoultz, Gösta von: *Munkfors 1801. Värmland förr och nu*, 1979, s. 128 ff.
- Sjunnesson, Helene: *Bruksarbetarbostäder i Munkfors*. *Värmland förr och nu*, 1977, s. 189 ff.
- Skeppstedt, Jan: *Munkfors, en beskrivning av ett brukssamhälle*. Uppsats i arkitektonisk teori och historia. Chalmers tekniska högskola. Göteborg 1975.
- Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.
- Staf, Nils: *Ransätersbruken och deras ägare*. Geijerska släktföreningen, meddelande 5. Munkfors 1974.
- Tropp, Björn: *Från bolagsangelägenhet till samhällsansvar. Bostadsförsörjning och social välfärd i efterkrigstidens Munkfors*. *Göteborgsforskare om Värmland*, s. 73–94. Högsolan i Karlstad 1994.
- Tropp, Björn: *Företagsnämnden och arbetarinflytande vid Munkfors bruk*. *Bergslagsarkiv*, 1996, s. 33–48.
- Tropp, Björn: *Munkforsband. Järnbruk och samhälle i förändring 1945–1985. Jernkontorets Bergshistoriska utskott H 59*. Stockholm 1995.
- Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975*. Stockholm 1998.
- Vinell, Gunnar: *Från Laxholmen till gårdet. Kortfattad återblick över utvecklingen vid kallvalsverket under 30- och 40-talet*. *Uddeholmaren*, 1951:6, s. 2 ff.
- Vinell, Gunnar: *Kallvalsningen vid Munkfors bruk*. *Vi Uddeholmaren*, 1946:7, s. 2–10.
- Värmlands skogsbruk fordom och nu*, s. 180 f. Filipstad 1929.
- Östman, Tage: *När jag började arbeta på Munkfors bruk*. *Gustavabygden*, 1991:19, s. 10 ff.
-

Munkfors hammare

Belägen i Nysunds socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1655–1724.

Myhrmans stoll

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1825–?

Myrhöjdsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–1805.

Myrmansfors

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1808–1890.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:41 (VA): se Rämen.

Färnebo häradsrätt, volym F III:25 (VA): bruksägaren och protokollsekreteraren Götrik Myhrmans konkurshandlingar 1863.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 268 och 390. Filipstad 1924.

Myssbergsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1916–1917.

Myssåsgruvorna (se Fallgruvorna)

Mångshyttan (se Borshyttan)

Mögsjöhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1638–1873.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:8 (VA): undersökningsprotokoll 1857, uppgifter om tillverkningen 1854–1861 m. m.

Dito, volym D IV c:10 (VA): blåsningsjournaler 1849.

Mögsjöhyttan (VA), < 1 hm: kapitalbok 1831, avräkningsböcker 1834–1845.

Litteratur

Bratt, Christian: *Bratt från Brattfors. En släktkrönika*, s. 30. Brattska släktföreningen. Stockholm 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Här satt patron på 1700-talet och skrev Mögsjö dagbok. *Filipstads Tidning*, 25/4 1974. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 16 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Mögsjö dagbok – en märklig och värdefull 1700-talsskrift. En god bild av

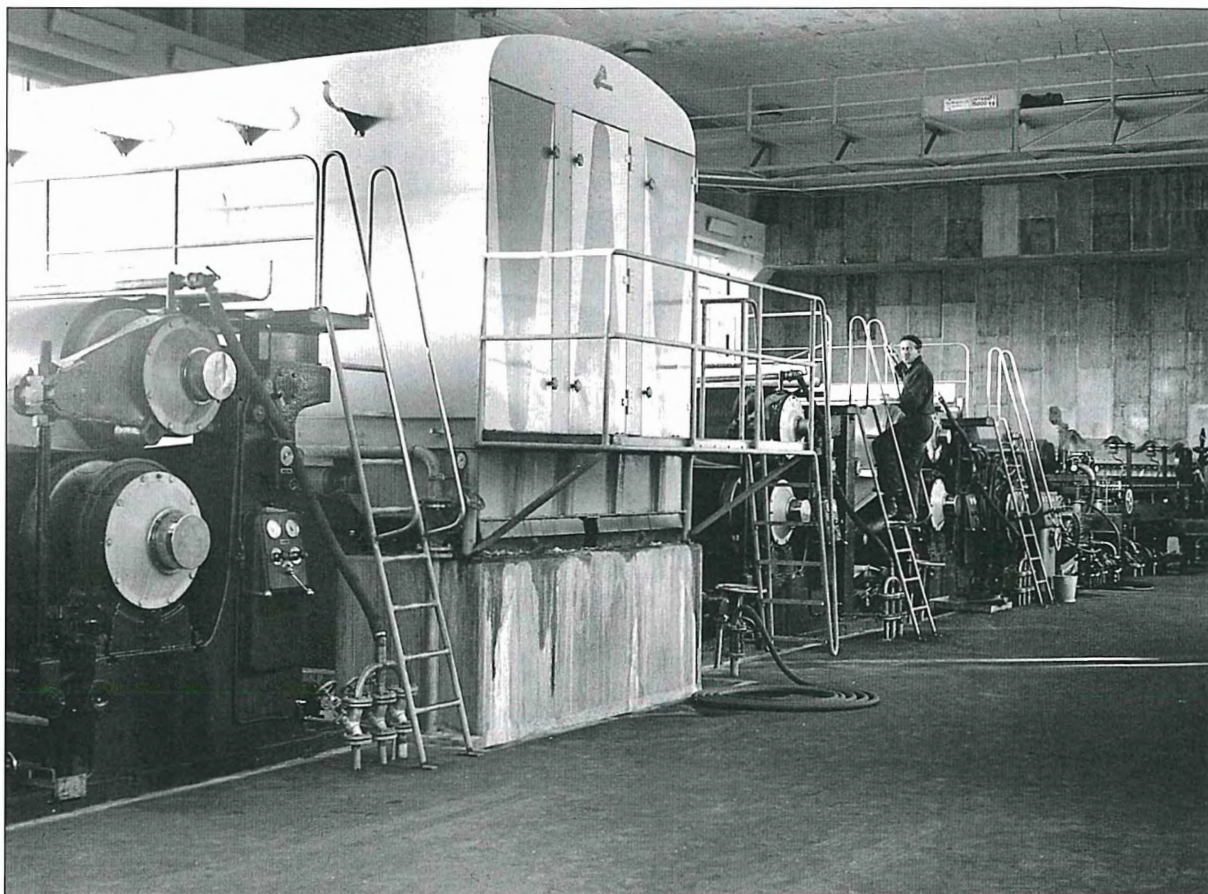
bergslagsbefolkningens livsvillkor på den tiden. *Filipstads Tidning*, 6/4 1974. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 15. Filipstad 1992.

Fahlbeck, Anders: *Mögsjö dagbok: verskrönika från Mögsjön, Kalhyttan, Filipstad och Ransäter åren 1793–94*. Stockholm 1963.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 134 och 385. Filipstad 1924.

AB Mölnbacka-Trysil

Industrikoncern inom skog och kraft med säte i Forshaga kommun 1873–1967. Uppköpt av A/S Borregaard 1917, sålt till Uddeholm 1967.

*Interiörbild från Edsvalla sulfittfabrik, ett av Mölnbacka-Trysils bruk.
Foto: Lindgrens foto, 1958. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 56.*

Arkiv (företagets bruksarkiv redovisas under respektive bruk)

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:37 (VA): Mölnbacka: undersökningsprotokoll 1803–1841, syne- och värderingsprotokoll 1788–1835, privilegier 1795–1842, Bergskollegi beslut 1683–1854, historik 1737–1780 m. m.

Karlstads stifts- och läroverksbiblioteks handskriftssamling, volym 21 (FA): kassabok för Mölnbacka bruk 1752–1754.

Kils häradsrätt, volym F IV a:10 (VA): brukspatron Gustaf Örns konkurshandlingar 1860.

Dito, volym F IV a:28 (VA): inspektor Per Wilhelm Ruhlins konkurshandlingar 1881.

Dito, volym F IV a:28 (VA): bruksägare P. H. Ugglas konkurshandlingar 1881.

Klarafors AB (VA), 16 hm: korrespondens med huvudkontoret 1937–1949 m. m.

Mölnbacka bruk (VA), 20 hm: bolagsstämmoprotokoll 1839–1877, kopieböcker 1862–1867, magasinböcker 1853–1872, juridiska handlingar 1630–1902, kapitalböcker 1838–1873, avräkningsböcker 1840–1873, timmerspecialer 1840–1872, disponenträkningar 1840–1873, kassaböcker 1839–1873 m. m.

Mölnbacka båtbolag (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1859–1866.

Mölnbacka handel (VA), 4,5 hm: avräkningsböcker 1830–1879, kontobok 1850, journaler 1858–1879 m. m.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939 (VA), 69 hm: protokoll 1873–1943, disponentberättelser 1895–1905, brevkopior 1886–1929, register över arbetare 1897–1928, tillverkningsjournaler 1874–1931, fraktjournaler 1910–1933, skogsböcker 1873–1914, avlöningsjournaler 1895–1932, korrespondens 1879–1948, handlingar rörande bostäder och industrianläggningar 1876–1961, juridiska handlingar 1644–1935, kapitalböcker 1874–1939, avräkningsböcker 1874–1941, kartor och ritningar, fotografier m. m.

AB Mölnbacka-Trysil efter 1939 (VA), 118 hm: protokoll 1942–1966, styrelseberättelser 1940–1967, företagsnämndens protokoll 1948–1968, leverantörsregister 1942–1947, arrendekontrakt 1941–1967, handlingar angående fastigheter och anläggningar 1948–1967, bolags- och patenthandlingar 1939–1967, handlingar angående Höljes kraftverk 1954–1964, handlingar angående arbetarskydd och olycksfall 1939–1967, huvudböcker 1940–1967, reskontrakort 1941–1963 m. m.

AB Mölnbacka-Trysils bostadsstiftelse (VA), < 1 hm: ritningar och lånehandlingar 1957–1966.

AB Mölnbacka-Trysils fria personalstiftelse (VA), < 1 hm: huvudböcker 1947–1957, inventarieböcker 1947–1957, protokoll 1948–1977 m. m.

AB Mölnbacka-Trysils och AB Edsvalla bruks studiekassa (VA), < 1 hm: stadgar 1959, ansökningar om studiestöd 1959–1967 m. m.

AB Mölnbacka-Trysils personals pensionskassa (VA), 3 hm: protokoll 1928–1974, korrespondens 1937–1974 m. m.

AB Mölnbacka-Trysils sociala fond (VA), 1,5 hm: protokoll 1951–1978, korrespondens 1950–1967 m. m.

AB Mölnbacka-Trysil, stiftelsen centralfonden (VA), < 1 hm: protokoll, ansökningar och korrespondens 1951–1978 m. m.

AB Mölnbacka-Trysil, Vägsjöfors skogsförvaltning (VA), 2,5 hm: cirkulär 1960–1965, dossierer 1896–1969 m. m.

A. Mörners samling, AB Mölnbacka-Trysil (TM): brevkopiebok 1887–1892.

Nynäs I, volym 424–437 (VA): Mölnbacka bolags disponentböcker 1855–1881 m. m.

Nynäs II, volym 20–26 (VA): brukspatron Carl Hammarhjelm's papper 1850–1894.

Nynäs III, volym 33–37 (VA): brukspatron Carl Hammarhjelm's papper 1872–1885.

Trysils bolag (VA), 7 hm: kronologiskt ordnade handlingar 1831–1889.

Uddeholms AB, direktionen, volym 130–137 (VA): handlingar rörande Mölnbacka-Trysil.

Litteratur

AB Mölnbacka-Trysil. Broschyr. Forshaga u. å.

Aktiebolaget Mölnbacka-Trysil. Karlstad 1949.

Berggren, Axel: *MT 1873–1948*. Deje 1948.

Beskrivning över Karlstad med omnejd, s. 122 f. Stockholm 1939.

Borregaard: The Kellner Partington paper pulp Co. Ltd: 1889–1939. Oslo 1939.

Cappelen, Fredrik: *Mölbacka-Trysil – ett värmlandsnamn på världsmarknaden. Värmland vår hembygd*, 1957, s. 97 ff.

Dahlman, Olle: *Historik m. m. berörande skogarna under Aktiebolaget Mölnbacka-Trysils skogsförvaltning, Forshaga*. Manuskript. Forshaga 1935.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 205, 273 och 409. Filipstad 1924.

Kolmert, Gunnar: *AB Mölnbacka-Trysil. Värmländska industribilder*, s. 137–144. Stockholm 1961.

Kortfattad historik över Aktiebolaget Mölnbacka-Trysils trämassefabriker. Lämnad till Svenska Cellulosaföreningen i november 1938 med anledning av föreningens 50 års jubileum. Manuskript. 1938.

Mölbacka förr och nu. Dokumentation av NBV:s studiecirkel 2002.

Mölbacka-Trysil. En märklig finansiell historik. *Svenska Dagbladet*, 11/1 1908.

Ullerud: vår plats i universum. Dejeprojektet. Deje 1999.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Mölbacka bruk (se Mölnbacka Trysil AB)

Beläget i Nedre Ulleruds socken, Forshaga kommun. Järnbruk 1628–1895, träsliperi 1889–1931, sågverk –1887.

Mörkhultsfältet

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1787–1925.

Mörtnäs hytta

Belägen i Stavnäs socken, Arvika kommun. Hytta ca 1600–1700.

Litteratur

Ros, Einar: *Söljeboken*, s. 8. Arvika 1986.

Mörtjärnshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1638–1736, järnbruk 1652–1689.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 130 och 256. Filipstad 1924.

Mörtälvs järnbruk

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1754–1869.

Litteratur

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 46 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: *Bruksrörelse inom Gunnarskog. En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Mörtälvsgruvan (se Gunnarskogs gruvor)

N

Nedre Adolfsfors (se Noreborg)

Niklasdamms bruk

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1666–1863, sågverk, kvarn, lantbruksrörelse. Uppköpt av Uddeholm 1928.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:37 (VA): värderingsprotokoll 1754–1837, privilegier 1687, undersökningsprotokoll 1837 m. m.

Linus Brodins samling, volyn 34 (FA): domboksutdrag 1733–1885, handlingar rörande Niklasdam 1674–1818.

Brukspatron Axel Julius Juhlin, volym 1 och 5 (VA): arrendekontrakt, handlingar angående försäljning av inventarier till Niels Chr. Jensen 1900.

Niklasdamms bruk (VA), 1 hm: protokoll 1917–1949, provmjölningsjournaler 1878–1882, kapitalböcker 1864–1948, avräkningsböcker 1871–1927 m. m.

Niklasdamms järnbruk (TM): korrespondens, räkenskaper och ämnesordnade handlingar 1818–1837.

Storfors bruk, volym Ö 3:1 (VA): protokoll och kassarapporter för Niklasdamms bruk 1873–1877.

Ölme häradsrätt, volym F IV:4 (VA): brukspatron Olof Hagbergs konkurshandlingar 1835.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 195 och 416. Filipstad 1924.

Nils Jernsgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet ca 1700–1820.

Nolby bruk (se Brunsbergsverken)

Beläget i Brunskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1740–1782. Nedlagt efter Skålsjöns tömning.

Nordgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1856–1870.

Arkiv

Nordgruve bolag (VA), 1 hm: protokoll 1884–1894, skjutareböcker 1873–1884, huvudräkenskaper 1873–1918, avräkningsböcker 1874–1889 m. m.

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 12 (VA): kassabok 1927–1961.

Nordgruvans utmål (se även Laggarbogruvan)

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1873–1884.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 97 och 100 (VA): räkenskaper 1873, kassaavräkning 1880–1883.

Nordmarkshyttan och Nordmarks gruvor

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1413–1962, hytta före 1540–1905, järnbruk 1647–1672, sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:9 (VA): undersökningsprotokoll 1835, syne- och värderingsprotokoll 1814–1862, hyttstämmaprotokoll 1832–1838 m. m.

Dito, volym D III ba:1-4 (VA): uppforderingsböcker för Nordmarks gruvor 1771–1844.

Dito, volym A II aa:4, 24, 39 och 47 (VA): gruvstämmaprotokoll 1749–1891.

Dito, volym D IV c:11–12 (VA): blåsningsjournaler 1838–1850.

Diverse gruvbolag, volym 70–72 (VA): skjutareböcker m. m 1865–1873 för Norra Nordmarksgruvan.

Färnebo häradsrätt, volym F III:3 (VA): bruksidkare Erik Erikssons konkurshandlingar 1806.

Dito, volym F III:15 (VA): bergsman Per Erikssons konkurshandlingar 1839.

Dito, volym F III:7 (VA): bruksinspektör Anders Forselius konkurshandlingar 1816.

Dito, volym F III:5 (VA): bergsman Olof Hinderssons konkurshandlingar 1811.

Dito, volym F III:2 (VA): gruvfogden Carl Johan Jägarwalls konkurshandlingar 1802.

Dito, volym F III:24 (VA): bergsbruksidkare Carl Evert Norrmans konkurshandlingar 1852.

Dito, volym F III:14-15 (VA): geschwornen Per Gustaf Piscators konkurshandlingar 1836–1837.

Dito, volym F III:22 (VA): bergsman Jan Sigurdssons konkurshandlingar 1850.

Dito, volym F III:12 (VA): brukspatron Fredrik Sjöstedts konkurshandlingar 1833.

Dito, volym F III:21 (VA): bergsbruksidkare Fredrik Sjöstedts konkurshandlingar 1849.

Dito, volym F III:18 (VA): bergsbruksidkare Johan Conrad Wahlunds konkurshandlingar 1841.

Dito, volym F III:15 (VA): bruksinspektör B. B. Wiklands konkurshandlingar 1840.

Nordmarks grufve AB (VA), 13 hm: protokoll 1822–1915, skifteshandlingar 1877–1878, skjutareböcker

1879–1912, gruvspecialer 1852–1905, kapitalböcker 1835–1915, avräkningsböcker 1819–1915, kassaböcker 1865–1915, dagsverksböcker 1850–1909 m. m.

Nordmarks gruvors fattigkassa (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1844–1878, avräkningsböcker 1855–1872.

Tabergs, Nordmarksbergs och Finnmosse gruvor (VA): dossierer.

Litteratur

Carlborg, Harald: *Nordmarks malmtrakt i Filipstads bergslag, Värmlands län*. Historik och teknisk-ekonomisk beskrivning. Stockholm 1929.

Ekström, Hans: Ett dokument om en strejk 1920 i Nordmark. *Filipstads Tidning*, 27/6 1985.

Ekström, Hans: Något om Nordmarksbergs gruvor: Grundsjö-, Brattfors och Nygruvorna. *Näverluren*, 1985:1, s. 16 f.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 3, 51 f, 60, 106, 151 och 388. Filipstad 1924.

Gruvminnen. Svenskt arbete och liv 25. Nordiska museet. Stockholm 1960.

Jacobson, Birgit: *Gruvarbetarförhållanden i Västerbergslagen och Värmlandsberg 1870–1910. Med särskild hänsyn till Nordmarks odalfält. Byggt på uppteckningar av gruvmogde Gunnar Persson, Nordmark*. Uppsats i etnologi. Lunds universitet 1971.

Kruse, J. - Carell, Lars: Nordmarksbergs gruvor. *Näverluren*, 1985:1, s. 12 f.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Ljunggren, Pontus: *The soft iron ores of Vermlands Taberg*. Stockholm 1958.

Magnusson, Nils H.: *Nordmarks malmtrakt*. Geologisk beskrivning. Stockholm 1929.

Nordmark. Gruvbyn från medeltid till nutid. Vägledning. 2001.

Palmqvist, Albert: Nordmarksgruvornas ålder och upptäckthistoria. *Bergslagen i ord och bild*, okt–dec 1946, s. 36 ff.

Persson, Gunnar: I Nordmark på gruvlagets tid. *Uddeholms personaltidning*, 1952:7, s. 6.

Persson, Gunnar: Nordmarks gruvor för 100 år sedan. *Uddeholms personaltidning*, 1950:3.

Petersson, Walfrid: *Nordmarks gruvsöders odalfält*. Stockholm 1896.

Pihlström, Clas: Det sägenomspunna gruvfältet vid Nordmarksberg. *Värmland vår hembygd*, 1957, s. 112 ff. Även i *Värmländska sägner och historier*. Karlstad 1967.

Pihlström, Clas: Ett gammalt gruvfält. *Uddeholms personaltidning*, 1955:6–7, s. 13 och 18.

Pihlström, Clas: Nordmarks socken. *Sveriges bebyggelse, Värmlands län, del 1*. Uddevalla 1962.

Pihlström, Claes: Sägner om Nordmarks, Tabergs och Finnmossens gruvor i Bergslagen. *Värmländska sägner och historier*. Karlstad 1967.

Schoultz, Gösta von: Nordmarks gruva 1786. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 132 f.

Schoultz, Gösta von: Nordmarks hyttor och gruvor 1685. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 142 f.

Sundström, Kjell: *Gruvbyggnader i Bergslagen*. Rapport Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer 1993:2. Stockholm 1993.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Vi gav järnet: gruvarbetare skildrar sina liv. Nordiska museet. Stockholm 1996.

Nordsjöbruket (se Rexeds bruk)

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1761–1779.

Noreborgs bruk/Nedre Adolfsfors

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Järnbruk 1751–1885, träsliperi 1887–1926.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:37 (VA): uppgifter om tillverkningen 1845 m. m.

Ingår i AB Kroppstafors (VA).

Noreborgs bruk (VA), < 1 hm: avräknings- och huvudböcker 1908–1920.

Litteratur

Eda kommun 1948. En handledning tillägnad kommunens invånare.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 304 och 436. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Adolfsfors-Noreborgs bruk. *Arvika Nyheter*, 11/12 1974.

Karlin, Thomas: *Varför ett träsliperi i Noreborg?* B-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1995.

Schotte, Gösta: Noreborgs bruk. *Eda i gammal och ny tid*, s. 536 ff. Karlstad 1975.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 134. Filipstad 1929.

Nors järnbruksbolag (se Edsvalla bruk och Torsby bruk)

Norsälvens sågverk (se även Valum)

Beläget i Nors socken, Karlstads kommun. Sågverk ca 1880–. Idag verksamhet under firmanamn Moelven Norsälven AB.

Arkiv

Sten G. Helmers privatarkiv (VA): oförtecknat.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 1 A:3 (VA): avtal med Valums ångsåg 1919.

Norsälvens sågverk (VA), 1,5 hm: inköpsjournaler 1953–1954, dagsverksböcker 1919–1922, journaler 1933–1942, reskontra 1942–1952, ritningar 1954, fotografier m. m.

Litteratur

Blom, Thomas: *Vålberg-Älvenäs: en kulturgeografisk exkursion i en bruksort i tiden*. Institutionen för samhällsvetenskap: avdelningen för geografi och turism. Karlstads universitet 2000.

Mellkvist, Carl: *Nor socken*. Karlstad 1963.

Norums bruk

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1629–1873, träsliperi 1894–1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:38 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1783–1853, privilegier 1630, kungliga brev 1795–1845 m. m.

Nyeds häradsrätt, volym F IV:12 (VA): bruksägaren Bengt Reinhold Lennartssons konkurshandlingar 1866.

Litteratur

Ewerlöf, Frans Anton: *Frans Anton Ewerlöfs minnen som informator på Föskeds bruk 1818–1820*. Sancte Örjans gille 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 185, 271 och 413. Filipstad 1924.

Nyed: en lokalhistorisk studie och hembygdsbok. Molkom 1970.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 134. Filipstad 1929.

Notnäs sågverk

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Sågverk ca 1880–. Idag verksamhet under firmanamnet Moelven Notnäs AB.

Arkiv

AB Notnäs trä (VA), < 1 hm: aktieregister 1936–1971, årsredovisningar 1968–1971.

Notnäs AB (privat förvaring): handlingar 1890–1982.

Litteratur

Berg, Karl: *Virkesmätning under 50 år – och andra händelser 1928–78*. Karlstad 1978.

Sjöman, Carl-Erik: Notnässågen. Dess historia och utveckling. *Torsby förr och nu*, 1978, s. 32–48.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 147. Filipstad 1929.

Notnäset/Näset

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Silvergruva 1653–1847.

Nya Limtjärnsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1854–1904.

Arkiv

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 12 (VA): kassabok 1927–1961.

Nya Ljunghedsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1868–1869.

Nya Norlandsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1737, 1898–1906.

Nygruvan (se Hallgruvan)

Nygruvan i Persberg

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:3 (VA): gruvstämmoprotokoll 1746–1806.

Dito, volym F III aa:1 (VA): geschworneredogörelse för Nygruvan 1821.

Dito, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och geschwornerberättelse för Västra Nygruvan 1821–1830.

Diverse gruvbolag, volym 77–80 (VA): räkenskaper 1841–1845, disponentavräkning 1820–1832, kontobok 1846–1853, intressenters konto 1873–1894.

Litteratur

Ekström, Hans: Något om Nordmarksbergs gruvor: Grundsjö-, Brattfors- och Nygruvorna. *Näverluren*, 1985:1, s. 16 f.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 105. Filipstad 1924 sid 105.

Nyhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1540–1738, järnbruk 1605–1681, manufakturverk 1616–1899, gruvverksamhet.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:9 (VA): Bergskollegi beslut 1738 m. m.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 2 c:1 (VA): syneprotokoll 1838.

Färnebo häradsrätt, volym F III:13 (VA): bruksinspektor A. M. Anderssons konkurshandlingar 1835.

Dito, volym F III:11 (VA): bergsman Nils Anderssons konkurshandlingar 1824.

Dito, volym F III:14 (VA): brukspatron Anders Fahlbäcks konkurshandlingar 1836.

Dito, volym F III:16 (VA): bergsman Per Hanssons konkurshandlingar 1839.

Nyhytte gruvor (VA), 1 hm: protokoll 1871–1899, avräkningsböcker 1872–1877, kapitalböcker 1873–1918, arbetsbok för byggnader 1876 m. m.

Storfors bruk, volymerna F 1:94, F 1:129 och Ö 2:1 (VA): bolagsordning för Nyhytte gruve AB 1874 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 60, 130 och 255. Filipstad 1924.

Nykroppa bruk

Beläget i Kroppa socken, Filipstads kommun. Hytta 1570-talet-, järnbruk, manufakturverk och järnverk 1585–1972.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:9 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1853 m. m.

Direktör Edvin Fornanders arkiv, volym 6–7 (VA): fotografier från Nykroppa bruk 1941.

Nykroppa bruk (VA), 100 hm: blåsningsjournaler 1840–1929, avräkningsböcker 1850–1949, avlöningslistor 1920–1952, dossierer, fotografier m. m.

Nykroppa brukshandel (VA), 4 hm: huvudböcker 1889–1915, avräkningsböcker 1890–1893 m. m.

Litteratur

Arpi, Gunnar: *Hagfors och Nykroppa järnverks träkolsförsörjning*. Geographica 9. Uppsala 1940.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 60, 75, 94, 140, 257 och 393. Filipstad 1924.

Grill, Werner: *Nykroppa järnbruk. Historik samt löneundersökning för åren 1893–1901*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högsolan i Karlstad 1973.

Herlenius, Emil: Några person- och kulturhistoriska anteckningar ur Storfors och Nykroppa äldsta historia. *Värmland förr och nu*, 1922, s. 41–64.

Industriebostäder. Ett urval ritningar och bilder av 1940-talets bostadsbyggande vid industriens bostadsförenings medlemsföretag, s. 32 f. Stockholm 1950.

Kalling, Sven: Nykroppa järnverk – 400-årigt företag med framtid. *Uddeholmaren*, 1951:8, s. 2 ff.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Nyttsta Krangruva

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1691–1875.

Nyttsta silvergruvor (se Kobergs zinkgruva)

Nyårsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1863–1908.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 81 (VA): intressenters bok 1863–1881.

Nyängs- eller Pathallsgruvans utmål

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1807–1905.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:3 (VA): gruvstämmoprotokoll 1872–1890.

Dito, volym F III aa:3 (VA): geschworneredogörelse för Pathallsgruvan 1821.

Nyängs gruvbolag (VA), < 1 hm: kontoböcker 1920–1959, räkenskaper 1872–1919.

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 12 (VA): kassabok 1927–1961.

Näset (se Notnäset)

Näsfors bruk

Beläget i Stora Kils socken, Kils kommun. Träsliperi 1888–1903, papp- och kartongfabrik 1889–1903.

Arkiv

Näsfors AB (VA), 1 hm: protokoll 1888–1901, kopieböcker 1890–1902, kapitalböcker 1890–1901, kassaböcker 1888–1901, avräkningsböcker 1890–1901, kartor och ritningar m. m.

Litteratur

Henriksson, Erik: *Vardagsliv i ord och bild. Gunnita-Frykfors*, s. 87 f. Kil 2004.

Näshammars bruk

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1639–1856.

Arkiv

Arkivfragment 25 (VA), < 1 hm: kapital- och avräkningsbok för Näshammar 1838.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:38 (VA): undersökningsprotokoll 1779, syne- och värderingsprotokoll 1770–1855, privilegier 1856 m. m.

Litteratur

Ewerlöf, Frans Anton: *Frans Anton Ewerlöfs minnen som informator på Föskeds bruk 1818–1820*. Sancte Örjans gille 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 186. Filipstad 1924.

Näsrämshyttan (se även Rämen)

Belägen i Rämmens socken, Filipstads kommun. Hytta 1649–.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV 1:10 (VA): hyttstämmoprotokoll 1833–1842, Bergskollegi beslut och resolutioner 1751–1766 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 155 och 263. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Näserämmen och Rämsberget i bergskollegii f. d. arkiv 1656–1680. *Bergslagen i ord och bild*, 1948:12, s. 31–37.

Palmqvist, Albert: *Rämsbergs gruvor och Näsrämshyttan. Bergshistoriska anteckningar*. Filipstad 1937. Även i *Bergslagen i ord och bild*, oktober 1937.

Oforsens bruk (se även Rämen)

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Träsliperi 1889–1930. Uppköpt av Billeruds AB 1915.

Arkiv

Oforsens bruksarkiv ingår i Rämen-Liljendals bruksarkiv (VA).

Litteratur

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Palmqvist, Albert: Oforsen – en återblick. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1952–53, s. 1 ff.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Oleby bruk (se även Torsby)

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Järnbruk 1693–1838, sågverk 1890–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:52 (VA): se Torsby.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): brandförsäkring 1824.

Oleby ångsåg (VA), 2 hm: dagsverksböcker 1887–1912, handlingar angående flottning och virkesleveranser 1895–1954, huvudböcker 1887–1915 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 226 och 422. Filipstad 1924.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 147 f. Filipstad 1929.

Ormberget

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1708–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:3 (VA): geschworneredogörelse för Ormbergets malmfält 1821.

Ormbergsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1821–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:31 (VA): gruvstämmoprotokoll 1854–1872.

Diverse gruvbolag, volym 82–84 (VA): konceptavräkning 1884–1885, räkenskaper 1868–1869.

Orremyrsgruvan (se Bockgruvan)

Orrholmens sågverk (se även Trävaru AB Niels Chr. Jensen)

Beläget i Karlstads socken, Karlstads kommun. Sågverk 1854–1957.

Arkiv

Trävaru AB Niels Chr. Jensen (VA), 20 hm: protokoll 1905–1964, lönekort 1934–1958, avlöningslistor 1949–1958, beskrivningar över byggnader 1955–1957, ritningar m. m.

Litteratur

Ronge, Mats: *Det gamla Carlstad*, s. 536 ff. Karlstad 1958.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 184. Filipstad 1929.

P

Pajsbergsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1842–1887.

Arkiv

Pajsbergs gruvbolag (privat förvaring): räkenskaper 1885.

Palmvikens ångsåg (se Jössefors)

Paradishyttan/Pardixhyttan

Belägen i Brattfors socken, Filipstads kommun. Hytta 1629–1873.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:10 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1780–1828, hyttstämmoprotokoll 1820–1853, tiondetackjärnsmedel m. m.

Dito, volym D IV c:13 (VA): blåsningsjournaler 1840–1849.

Färnebo häradsrätt, volym F III:28-29 (VA): bergsman Gustaf Bergenhems konkurshandlingar 1868–1869.

Dito, volym F III:27 (VA): bergsman Sven Henrikssons konkurshandlingar 1869.

Ingår i Svartå bruk (VA), 6 hm: protokoll 1849–1882, utgående handlingar 1861–1862, malm- och kolböcker 1857–1868, tackjärnsböcker 1861–1863 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmändska järnbruken*, s. 149 och 386. Filipstad 1924.

Henriksson, Harald: Finska inslag i Pardishyttans befolkning under 1600-talet. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1953/1954, s. 6 f.

Pardixhyttan (se Paradishyttan)

Pathallsgruvans utmål (se Nyängsgruvan)

Patrongruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet –1822, 1851–?

Pengruvorna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1849–1854.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 109–110 (VA): räkenskaper för Pengruve intressenter 1850–1859, avräkningsbok för Norra Pengruvan 1901.

Persbergs gruvor (Storgruvan, Skärstöten m. fl.)

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1413–1980.

Arkiv

Arkivfragment 26 (VA), < 1 hm: kapitalbok för Persbergs arbetares konsumtionsaktiebolag 1872.

Arkivfragment 27 (VA), < 1 hm: utlåningsliggare för Persbergs lånebibliotek 1897.

Bergmästaren i västra distriktet, volym C V: 4 (VA): gruvarbetarlängd för Persberg 1855–1860.

Dito, volym D III bb:1–3 (VA): uppfordringsböcker för Persbergs gruvor 1753–1827.

Dito, volym A II aa:7, 20, 27, 36, 41, 46 och 49 (VA): gruvstämmoprotokoll för Persbergs gruvor 1822–1892.

Dito, volym F III aa:10 (VA): gruvberättelser rörande Persberg 1856.

Dito, volym F III aa:13 (VA): gruvinspektioner i Persberg 1873–1884.

Dito, volym F III ab:11 (VA): handlingar rörande Persberg 1825–1891.

Bergstingsrätten i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1802.

Färnebo häradsrätt, volym F III:6 (VA): gruvfogde Carl Berggrens konkurshandlingar 1815.

Dito, volym F III:24 (VA): gruvdisponent Herman Sandbergs konkurshandlingar 1858.

Arbete i Persbergs gruvor. Foto: Henreids foto. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 58.

Dito, volym F III:23 (VA): gruvdisponent Johan Henrik Werlings konkurshandlingar 1851.

Disponent Carl Mossbergs arkiv (VA), 1,5 hm: handlingar rörande uppdrag och föredrag m. m.

Persbergs besparingsfond (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1888–1953 m. m.

Persbergs handelsbod (VA), 5 hm: inventarieförteckningar 1824–1901, kapitalböcker 1859–1906, avräkningsböcker 1857–1906 m. m.

Persbergs Grufve AB (VA), 85 hm: gruvstämoprotokoll 1800–1920, bolagsstämoprotokoll 1878–1959, styrelseprotokoll 1865–1956, gruvmatriklar 1875–1974, malmböcker 1828–1871, bergsuppfördringsböcker 1916–1969, olycksfallsböcker 1925–1954, personalliggare 1904–1978, inkomna brev 1830–1959, byggnadshandlingar 1864–1965, undersökningar och utredningar 1899–1982, strödda ämnesordnade handlingar 1686–1976, kapitalböcker 1826–1953, avräkningsböcker 1825–1947, fotografier, kartor och ritningar m. m.

AB Persbergs sprängämnesfabrik (VA), 3 hm: protokoll 1877–1973, kopieböcker 1880–1917, kapital- och avräkningsböcker 1875–1956 m. m.

Storfors bruk, volym Ö 2:1 (VA): förslag till omreglering av uppfordringsverk för Persbergs grufve AB 1860–1861, priskuranter 1901–1902 m. m.

Litteratur

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Bergström, Ann Marie - Stolpe, Staffan: Ett gruvsamhälle vid 1900-talets slut. *Fönstret*, 1978:9, s. 5–11.

Bergström, Irma A.: Att bygga på urgammal grund. *Uddeholms personaltidning*, 1952:10, s. 1 och 10 f.

Borgsten, Torbjörn: *Persbergstrejken 1869*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1980.

Brunnberg, K. G.: *Persbergs gruve aktiebolag 1866–1920*. Minnesskrift tillägnad Aug. Herlenius på sextioårsdagen den 22 december 1921. Stockholm 1921.

Eriksson, Gösta E-son: *Strövtåg i hembygden 1965–1985*. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 3, 50, 104, 247, 312 och 351. Filipstad 1924.

Herlenius, Emil: Det malmborgska dramat i Persberg. *Värmland förr och nu*, 1927, s. 133–140.

Johansson, Kenneth: *Teknik, malmproduktion, arbetsmoment och arbetsolyckor i Persberg. En studie av ett värmländskt bergverk 1865–1905*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Linderholm, Mats: *Persbergsgruvorna 1850–70. Var aktiebolagsbildningen orsak till ökat missnöje ibland gruvarbetarna?* C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Magnusson, Nils H. - Carlborg, Harald: *Persbergs malmtrakt och berggrunder i de centrala delarna av Filipstads bergslag*. Geologisk beskrivning. Stockholm 1925.

Persberg. En järngruva med ren malm och gamla anor. Uddeholm u. å.

Persbergsskildring från 1800-talet. *Bergslagen i ord och bild*, okt–dec 1946, s. 34 f.

Pettersson, Thomas: *...skola vi färga hela Värmland rött. En historia kring den socialdemokratiska arbetarrörelsens uppkomst och utveckling i Värmland*. Karlstad 1992.

Rudberg, Henry: *Persbergs gruvor*. Manuskript. 1950.

Rudberg, Henry: Uddeholms aktiebolags malmtillgångar. *Vi Uddeholmare*, 1948:4, s. 2 f.

Schoultz, Gösta von: Stånggången vid Yngshyttan, Persbergs gruvfält 1804. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 186 f.

Sjunnesson, Helene: Persberg omkring 1800. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 140 ff.

Sjunnesson, Helene: Persbergs gruvor 1798. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 134–139.

Sjögren, Anton: *Förslag till Persbergsfältets förening i ett bolag med gemensam äganderätt i grufvorne afgifvet i maj 1862*. Stockholm 1862.

Stolpe, Staffan: *Jernberget i Persberg. En historik i ord och bild*. Filipstad 1982.

Stolpe, Staffan: *Persberg 1869: dokument kring en av Sveriges första strejker uppsatta efter poetiska principer*. 1977.

Sundström, Kjell: *Gruvbyggnader i Bergslagen*. Rapport Riksantikvarieämbetet och Statens historiska museer 1993:2. Stockholm 1993.

Törnebohm, A. E.: *Geognostisk beskrifning öfver Persbergets grufvefält*. Stockholm 1875.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895. Filipstad 1896.

Wallroth, Gunnar: *Persbergs odalgrufvefält. Bergslagen i ord och bild, vintern 1945–46*, s. 5 f.

Wågman, Agneta: *De sista gruvarbetarna i Värmlands bergslag*. Karlstad 1993.

Persbergs odalfält (se Krangruvan)

Pumpgruvan och Gatgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1821–1859.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och geschworneberättelse för Pumpgruvorna 1821–1830.

Diverse gruvbolag, volym 22 (VA): malmredovisning för Gatgruvan 1851–1852.

R

Ransbergs bruk (se även Ransätersbruken)

Beläget i Ransäters socken, Munkfors kommun. Träsliperi 1889–1938, papp- och kartongfabrik 1889–1938.

Arkiv

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 2:6 (VA): handlingar angående Ransbergs bruk 1922–1942.

Ransbergs bruk (VA), 3 hm: huvudböcker 1904–1910, avräkningsböcker 1904–1934, avlöningsjournaler 1904–1932, tillverkningsjournaler 1905–1935 m. m.

Litteratur

Berggren, Uno: *Brukspatroner, svedjefinnar och torpare*. Munkfors 2000.

Persson, Margit: *Ransbergs herrgård: 25 år som scoutgård: från historisk bruksherrgård till modern kursgård*. Munkfors 1989.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 134. Filipstad 1929.

Ransbysågen

Belägen i Dalby socken, Torsby kommun. Sågverk. Ägs av Moelven. Verksamheten bedrivs under firmanamn Moelven Ransbysågen AB.

Ransätersbruken

Beläget i Ransäters socken, Munkfors kommun. Järnbruk 1646–1883.

Arkiv

Arkivfragment 127 (VA), < 1 hm: vågräkningar för Ransäter, nedre bruket 1823–1838.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:39 (VA): undersökningsprotokoll 1811–1841, värderingsprotokoll 1783–1850, privilegier 1646–1684 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): handlingar rörande Hovsekreteraren Riddaren B. G. Geijers dispositioner 1790–1815.

Kils häradsrätt, volym F IV a:1 (VA): brukspatron Bengt Gustaf Geijers konkurshandlingar 1815.

Dito, volym F IV a:1 (VA): brukspatron Per Abraham Hülphers konkurshandlingar 1818.

Nordsjö gårdsarkiv, volym B 1:1 och F 1 A:2 (VA): handlingar angående tillverkning och hammar-smedskassan vid Ransäters nedre bruk 1830–1870, värderingsinstrument 1820 och handlingar angående bruksdriften 1831.

Ransäter, mellan bruket (VA), < 1 hm: kopieböcker 1868–1873, kapitalböcker 1859–1867, avräkningsböcker 1859–1866 m. m.

Litteratur

Berggren, Uno: *Brukspatroner, svedjefinnar och torpare*. Munkfors 2000.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 207 och 408. Filipstad 1924.

Hellqvist, Sven: *Smeriket i Ransäter. Bygd och natur*, 1978, s. 99 ff.

Nilsson, Halvar: *Det Ransäter som var*. Karlstad 2003 s. 85 ff.

Sandin, Anders: *Brukets betydelse för bygden med exempel från Ransäter-Munkfors. Värmländsk kultur*, 1991:5, s. 20 f.

Staf, Nils: *Ransätersbruken och deras ägare*. Meddelande från Geijerska släktföreningen 5. Munkfors 1974.

Staf, Nils: *Ransätersbruken: några kompletterande bidrag*. Meddelande från Geijerska släktföreningen 9. 1984.

Ranåns bruk (se även Ransäter)

Beläget i Ransäters socken, Munkfors kommun. Träsliperi 1899–1922, papp- och kartongfabrik 1904–1922, sågverk 1800–1890.

Litteratur

Berggren, Uno: *Brukspatroner, svedjefinnar och torpare*. Munkfors 2000.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 182. Filipstad 1929.

Reginagruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1871–1876.

Reinholdsfors bruk (se Brunsbergsverken)

Beläget i Mangskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk och manufakturverk 1761–1882.

Rexeds bruk

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1763–1882.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:17 (VA): se Fredros.

Dito, volym F V a:49 (VA): se Sälboda.

Rexeds bruk, delarkiv i Sälboda bruk (VA): kapitalböcker 1872–1877, avräkningsböcker 1872–1885, dagsverksböcker 1866–1898 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: Rexeds järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 76 ff. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 302 och 434. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 41 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Ribbingfors bruk

Beläget i Amnehärads socken, Gullspångs kommun. Järnbruk 1827–1876.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:58 (VA): se Årås.

Ribbingfors bruk (Skaraborgs länsmuseum), < 1 hm: räkenskaper 1829–1897.

Ribbingfors bruk och gård (privat förvaring): handlingar 1753–1929.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 418. Filipstad 1924.

Geijerstam, Nils af: *Ribbingfors: anteckningar om gårdens ägare och barndomsminnen från 1870-talet*. Meddelanden från Geijerska släktföreningen 4. Munkfors 1971.

Rika randen eller Rika randsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1740–1859.

Rinnfors bruk/Rinnefors bruk (se Brunsbergsverken)

Beläget i Boda socken, Kils kommun. Järnbruk 1695–1868, sågverk och kvarnrörelse.

Rosenhöjdsgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1853–1857.

Rottnedal/Rottneholms bruk (se Rottneros)

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Rottnedals järnbruk 1693–1880, Rottneholms järnbruk 1691–1880.

Rottneros bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk 1630–1880, träsliperi 1887–, sågverk 1804–, mekanisk verkstad, kraftrörelse 1884–1918. Idag verksamhet under firmanamnet Rottneros Rockhammar AB.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:40 (VA): Rottneros, Rottnedal, Rottneholm och Skarped: undersökningsprotokoll 1858, värderingsprotokoll 1785–1858, privilegier 1693 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): bolagskontrakt för Rottneros och Skarpeds bruks- och lantegendomar 1839, offerter 1897 m. m.

Rottneros AB, delarkiv i Vänerskogs konkursarkiv (VA), 2 hm: oförtecknat.

Rottneros bruk (VA), 47 hm: styrelseprotokoll 1916–1973, brevkopior 1890–1913, trämassajournaler 1886–1928, mejerijournaler 1882–1929, dossierer 1697–1977, huvudböcker 1883–1958, avräkningsböcker 1886–1937, ritningar m. m.

Rottneros kraft AB (VA), 1,5 hm: protokoll 1946–1955, huvudböcker 1945–1958, kraftdebiteringsjournaler 1946–1960 m. m.

Rottneros träsliperi, delarkiv i Vänerskogs konkursarkiv (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Skarpeds handel, delarkiv i Torsby bruk (VA): kapital-, avräknings- och fakturaböcker 1855–1876 m. m.

Litteratur

Andersson, Kjell - Wahlstedt, Göran: *En analys av Rottneros Bruks AB 1972–81*. Uppsats i företagsekonomi. Högskolan i Karlstad 1983.

Bratt, Christian: *Bratt från Brattfors. En släktkrönika*, s. 39 ff. Brattska släktföreningen. Stockholm 1992.

Brodin, Linus: *De sista kavaljererna*, s. 9–18. Göteborg 1944.

Brodin, Linus: *Fryksdalens herrgårdar och bruk, del 1*, s. 5–28. Filipstad 1923.

Bågspännaren. Personaltidning för Rottneroskoncernen 1963–1976.

Dahlgren, Göran: *En krossad dröm. En analys av Vänerskogskoncernen*. Stockholm 1990.

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 229 f. och 425. Filipstad 1924.

Gustavson, Sigurd: Svante Pålson. *Värmland vår hembygd*, 1960, s. 71–94.

Hedwall, Lennart: *”En öfversigt af musiken inom Wermland”*: bidrag till belysningen av det sena 1700-talets svenska musikliv. Stockholm 1995.

Jonazon, Göran: Högt spel på Rottneros: Hans giv gav full pott. Intervju med Carl-Johan Wettergren. *Veckans Affärer*, 9/11 1975, s. 63 ff.

Kolmert, Gunnar: Aktiebolaget Rottneros Bruk. *Värmländska industribilder*, s. 149 ff. Stockholm 1961.

Kvarnbratt, Thomas: *Rottnerosbolagets verksamhet i Grums kommun. En studie av Slottsbrons träförädlings AB med särskild tonvikt på tiden 1945–67*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1994.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 76, 145 och 211 ff. Karlstad 2002.

Nilwert, Gunnar: Rottneros bruk. *Värmland vår hembygd*, 1957, s. 79–87.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 107 ff. Stockholm 1973.

Prydz, Alf: *Slipmassaindustriens tekniska utveckling i Sverige 1857–1950*, s. 52, 71 ff. och 169. Stockholm 1952.

Rottneros: ett värmländskt bruks historia. Karlstad 1982.

Rottneros bruk 100: 1887–1987. Rottneros 1987.

Sjunnesson, Helene: Rottneros 1852. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 144 f.

Sundell, Eric: *Kvarnarna vid Rottnafallen*. Karlstad 1997.

Sundin, Bosse: Hampus Edward Montgomery – grundaren av nuvarande Rottneros bruk, Sunne. *Svenskt Biografiskt Lexikon* bd 24, s. 707 ff. 1982–1984.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 134. Filipstad 1929.

Rundgruvan (se Sven Persgruvan)

Rådmansgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruverksamhet –1827.

Råglanda bruk

Beläget i Nyeds socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1630–1877.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:18 (VA): se Fösked.

Litteratur

Ewerlöf, Frans Anton: *Frans Anton Ewerlövs minnen som informator på Föskeds bruk 1818–1820*. Sancte Örjans gille 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 185, 272 och 413. Filipstad 1924.

Råtlågagruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1638–1875.

Rämens bruk (se även Liljendal)

Beläget i Rämmens socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1764–1890, sågverk 1878–1931. Uppköpt av Billeruds AB 1915.

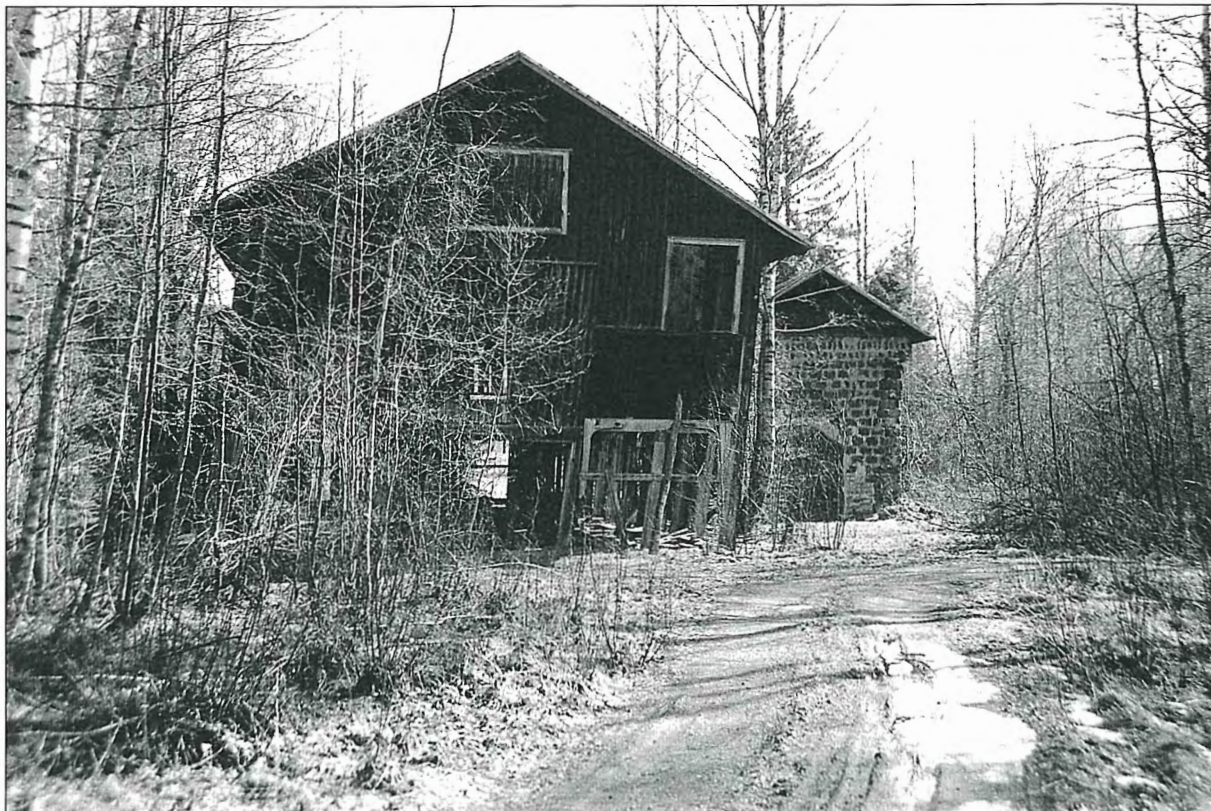
Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:41 (VA): värderingsprotokoll 1779–1862, privilegier 1770–1839 m. m.

Billeruds AB, Rämens revir (VA): oförtecknat.

Myhrmanska släktarkivet (Lunds universitetsbibliotek): handlingar angående släkten Myhrman.

Rämen-Liljendals bruk (VA), 87 hm: protokoll 1827–1916, kopieböcker 1870–1931, inventarier i bruks-handeln 1887–1904, dagverksböcker 1782–1922, invägningspecial 1744–1778, tillverkningsspecial 1815–1923, ankomna brev 1755–1897, kapitalböcker 1752–1928, avräkningsböcker 1750–1928 samt oförtecknade handlingar m. m.

Resterna av såghuset vid Rämmens sågverk i Östervik. Foto: Thomas Kvarnbratt 2001.

Litteratur

Berglund, Barbro: *Rämen och Liljendahl 1766–1811: en "case study" i värmländsk järnhantering*. Göteborg 1967.

Bergslagen i ord och bild, 1935:1, våren 1936 och december 1936.

Bilder från bruk och hyttor 2: Rämen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1949–50, s. 20 f.

Eriksson, Gösta E-son: Rämnenbygden. *Strövotåg i hembygden*, s. 342 ff. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 155 och 391. Filipstad 1924.

Hasselblad, Åke: *Bergslagsliv i flydda tider*. Stockholm 1927.

Holst, Catharina von - Otter, Carolina von: *Rämnen – från industriort till glesbygd*. Tvåbetygsuppsats. Institutet för folklivsforskning. Stockholms universitet 1972.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Lagvik, Elisabeth: *Järnet bröt bygd: industrimiljöer i Filipstadstrakten*. Filipstad 1996.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: *Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden, XIV, s. 97–121*. Uppsala 1992.

Myrén, Curt: *Rämen – bruks- och herrgårdskultur*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Palmqvist, Albert: *Bouppteckning efter bergsrådet Chr. Myhrman d. y. på Rämnen. Bergslagen i ord och bild, vintern 1952–53, s. 12 f.*

Rämnen – en klenod i vår kulturella skattkammare. *Bergslagen i ord och bild, vintern 1948–49, sid 6 ff.*

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 188 f. Filipstad 1929.

Rämsbergsgruvan (se Rämens bruk)

Belägen i Rämens socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet.

Litteratur

Falk, Harald: *Rämsbergsgruvan. Uddeholms första järnmalmgruva. Uddeholmaren, 1953:5, s. 2 och 12.*

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken, s. 263*. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: *Näserämnen och Rämberget i bergskollegii f. d. arkiv 1656–1680. Bergslagen i ord och bild, 1948:12, s. 31–37.*

Palmqvist, Albert: *Rämsbergs gruvor och Näsrämshyttan. Bergshistoriska anteckningar. Filipstad 1937. Även i Bergslagen i ord och bild, okt 1937.*

Rävviksgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1787–1819.

Römossegruvorna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1737–1807?

Röna koppargruva

Belägen i Östmarks socken, Torsby kommun. Gruvverksamhet 1830-talet–1863.

Litteratur

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen, s. 113*. Karlstad 1998.

S

Sandsjöbergsfältet

Beläget i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1760-talet–1872.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 86 (VA): intressenters bok 1830–1839.

Sandsjöhyttan (se även Rämens bruk)

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1646–1689.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:11 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1772–1790, indelnings- och ägarelängd 1778 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: E-son berättar om Sandsjöhyttan och Sigge Starks hem. *Filipstads Tidning*, 23/12 1972. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 384 f. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 151. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Sandsjöhytta och Gammelhyttehammaren. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1952–53, sid 8 f.

Saxå bruk

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Järnbruk 1633–1858, hytta 1540–1909.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:42 (VA): undersökningsprotokoll 1824, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1856 m. m.

Dito, volym F IV a:11 (VA): undersökningsprotokoll 1790–1833, kungliga brev 1676–1680 m. m.

Dito, volym D IV c:14 (VA): blåsningsjournaler 1839–1847.

Färnebo häradsrätt, volym F III:24 (VA): brukspatron Per Gustaf Berggrens konkurshandlingar 1852.

Dito, volym F III:1 (VA): bergsman Johan Perssons konkurshandlingar 1744.

Saxå bruk (VA), 1,5 hm: aktieböcker 1914–1916, blåsningsjournaler 1878–1907, kapitalböcker 1795–1841, avräkningsböcker 1836–1878, brukspatron Bernhard Berggrens kassaböcker 1840–1864 m. m.

Saxå bruk (Örebro läns företagsarkiv), 157 volymer: kapitalböcker 1867–1907, avräkningsböcker 1868–1907 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Saxån – en av Bergslagens äldsta industriplatser. Bara fyra hushåll kvar. *Filipstads Tidning*, 20/6 1974. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 147. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Saxån i tillväxt igen efter 60-talets botten. *Strövtåg i hembygden*, s. 149. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 55, 60, 129, 256 och 384. Filipstad 1924.

Gammal masugn mot ny vår. *Nya Wermlands Tidningen*, 7/10 1976.

Holmqvist, A. G.: *Några anteckningar om Saxå bruk*. U. å.

Palmqvist, Albert: Tidig bruksbebyggelse i Bergslagen. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1947–48, s. 32 ff.

Saxån – en gammal bruksplats. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1947–48, s. 39 f.

Skogshistorisk forskning i Europa och Nordamerika: vad är skogshistoria, hur har den skrivits och varför? *Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden* 22. Stockholm 1999.

Segersfors bruk

Beläget i Arvika socken, Arvika kommun. Järnbruk 1839–1868.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:42 (VA): undersökningsprotokoll 1837, värderingsprotokoll 1849–1852, privilegier 1839 m. m.

Litteratur

Engström, Margareta Å.: *Segersfors bruk*. Arvika 1995.

Erco, Carl: Segersfors järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 61 ff. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 435. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 64 ff. Arvika 2004.

Sillingsfors sågverk

Beläget i Långseruds socken, Säffle kommun. Sågverk 1781–2001, tegelbruk. Nedlagt efter en brand.

Litteratur

Kyrk, Arne: Sillingsfors och Viksfors – ett industricentrum i Långserud. *Boken om Långserud, del 1*, s. 175–196. Karlstad 1986.

Olsson, Linda: Ingen omstart för Sillingsforsågen. *Värmlands-Bygden*, 15/11 2002.

Silverhöjdens sågverk (se Högfors)

Sjögruvan (se Sjöändsgruvan)

Sjöändsgruvan/Sjögruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1769–1834.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 87 (VA): räkenskaper 1857–1858.

Grufve AB Långban, volym Ö 1:1–4 (VA): protokoll och räkenskaper för Sjöändesgruvorna 1881–1889, räkenskaper 1874–1899 m. m.

Skarpeds bruk (se Rottneros)

Skarphyttan

Belägen i Kroppa socken, Storfors kommun. Hytta 1638–1858, bergsmanshammare 1651–1850.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:44 (VA): protokoll med bilagor 1810, Bergskollegi beslut och resolutioner 1689–1839 m. m.

Dito, volym F IV a:11 (VA): blåsarelängd 1773–1785.

Dito, volym D IV c:14 (VA): blåsningsjournaler 1839.

Skarphyttan (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1859–1862, avräkningsböcker 1859–1862.

Litteratur

Furuskog, Jalmars: De värmländska järnbruken, s. 142, 258 och 392. Filipstad 1924.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Skattkärssågen

Belägen i Alsters socken, Karlstads kommun. Norra sågverket 1888–, södra sågverket ca 1865–. Övertogs av Bröderna Wästlund.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 186 ff. Filipstad 1929.

Skavnäsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1740–1872.

Skillingsfors bruk

Beläget i Skillingmarks socken, Eda kommun. Järnbruk 1793–1885.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:44 (VA): undersökningsprotokoll 1791–1836, värderingsprotokoll 1834–1838, Bergskollegi beslut 1791–1844 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): köpekontrakt för Skillingsfors bruk 1835.

Litteratur

Furuskog, Jalmars: *De värmländska järnbruken*, s. 306 och 435. Filipstad 1924.

Skoghallsverken (se även Uddeholms AB)

Beläget i Hammarö socken, Hammarö kommun. Sulfitfabrik 1915–, sulfatfabrik 1918–, pappersbruk 1930–, säckfabrik, kartongbruk 1977–, sågverk 1855–1987, fabriks- och lastageplats 1831–, elektrokemisk rörelse 1918–. Idag verksamhet under firmanamn Stora Enso Packaging Boards Skoghalls Bruk samt Akzo Nobel Base Chemical AB.

Arkiv

Karlstads häradsrätt, volym F IV:3 (VA): brukspatron Johan Petter Dahlgrens konkurshandlingar 1850.

Dito, volym F IV:3 (VA): inspektor Svante Abraham Gribergs konkurshandlingar 1848.

Skoghall Paper (VA): oförtecknat.

Skoghalls fabriker (VA), 4 hm: vågböcker 1850–1860, kapitalböcker 1831–1860, avräkningsböcker 1837–1860, journaler 1840–1860, dagsverksböcker 1834–1860 m. m.

Skoghallsverken (VA), 127 hm: fabriksjournaler 1919–1960, reparationsjournaler 1966–1973, laboratorierapporter 1918–1958, dagböcker för sodapannor 1971–1981, maskinböcker 1940–1977, vågböcker för utskeppning 1862–1880, hamn- och skeppningsböcker 1920–1965, platschefens korrespondens 1916–1953, dossierer, nybyggnadsförslag 1925–1963, olycksfallshandlingar 1918–1955, kapital- och huvudböcker 1861–1920, avräkningsböcker 1861–1947, kassaböcker 1861–1970, tillverkningsstatistik för pappersbruket 1920–1964, kartor och ritningar, fotografier m. m.

Litteratur

Andersson, Ingvar: *Skoghall 1914–1943*. Uddeholm 1983.

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Andreasson, Lars: *Brandförsvaret på Skoghallsverken och Hammarön 75 år*. Skoghall 1993.

Aronsson, Bengt: *Pappers avd. 36 75 år*. Skoghall 1981.

Bergkvist, August: *KM8 special. Företags-Special 97:1*. Karlstad 1997.

Bergström, Irma A.: *Skoghallssågen 100 år. Värmland vår hembygd, 1957*, s. 88–96. Även i *Uddeholmaren, 1956:1*, s. 12 ff.

Bergström, Irma A.: *Skoghallsverken – industrier på Hammarön. Hammarö – en hembygdsbok*. Karlstad 1957.

Bjurbom, Mats: *Människor i STORA*. Falun 1986.

Brandberg, Ejnar: *Pappersbruket. Uddeholmaren, 1951:9*, s. 14 f.

Brandberg, Ejnar: *Papperstillverkningen i Skoghall – 30 års utveckling av produktion och kvalitet. Uddeholmaren, 1961:1*, s. 3 ff. och 16.

Carlsson, Helen: *Skoghallsverken – en studie om arbetet mot olycksfall på 1930-talet*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.

Cervin, Tage: *Skoghalls nya forskningslaboratorier. Vi Uddeholmaren, 1947:6*, s. 2 ff.

Daggert, Ulrika: *Samhällsutvecklingen på Hammarön från 1800-talet*. B-uppsats i kulturgeografi. Karlstads universitet 2005.

Danielsen, Nils: *Mannen som skapade Skoghall. Kabinettskammarherre Herlenius livsverk hedras. Uddeholmaren, 1952:7*, s. 8 ff. och 12.

Ekström, G.: *Ny bygd och förlorad. (En jämförelse mellan Borgviks och Skoghalls samhällen). Värmland förr och nu, 1951*, s. 81 ff.

-
- Espelin, Johan: Arbetarrörelsen och hembygden. *Hammarö – en hembygdsbok*. Karlstad 1957.
- Espelin, Johan: *Från sågbänk och förhandlingsbord. Sågverksarbetarnas fackförening i Skoghäll 50 år*. Skoghäll 1957.
- Forsberg, Christina: *Bruksandan och bildningsideal i Hammarö kommun 1946–1964*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2005.
- Forsman, Anjela: *Minderåriga vid Skoghalls sågverk. Lagutveckling om minderåriga arbetare 1850–1920 och hur denna utveckling påverkade arbeten vid sågverket i Skoghäll 1900–1920*. B-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1997.
- Gröjer, Jan-Erik: *Teori om lokalt fackligt inflytande vid strukturförändringar*. Forskningsrapport 1982:1, Rädsla jobbenprojektet i Billerud 3. Högskolan i Karlstad 1982.
- Gullberg-Andén, Cecilia: *Dokumentation av Skoghalls sulfidfabrik*. 5-poängsuppsats. Högskolan i Karlstad 1986.
- Hellgren, Waldemar: Brandkatstrofen i Skoghäll. *Vi Uddeholmaren*, 1947:8, s. 6 f.
- Hellgren, Waldemar: Skoghallsverken – ett centrum för skogsindustrien. *Uddeholmaren*, 1951:9, s. 2 ff.
- Hesselstedt, Jan-Olof - Lunnemar, Mats: *Skoghällstanken. Från Stjernfors till Skoghäll*. Hammarö 1991.
- Jakenberg, Klas-Erik: *Uddeholms aktiebolag 1870–1985*. Hagfors 1991.
- Johansson, Sven L-O: Snart sågas sista stocken – efter 130 års industrihistoria i Skoghäll. *Värmlands Folkblad*, 12/6 1987.
- Johansson, Tobias: *Konflikt mot sin vilja – syndikalisternas agerande under konflikten vid Skoghallsverken 1932*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2000.
- Kihlgren, Rickard: Sågverket. *Uddeholmaren*, 1951:9, s. 6 f.
- Kjellgren, Sten: Elektrokemiska fabriken. *Uddeholmaren*, 1951:9, s. 16 ff.
- Kolmert, Gunnar: Skoghallsverken. *Värmländska industribilder*, s. 72 ff. Stockholm 1961.
- Lindskog, Birger: Hammarötassar och skoghällsbor – en studie i lokal sociologi. *Hammarö – en hembygdsbok*. Karlstad 1957.
- Löfgren, Jan: *Från backstuga till höghus: glimtar från samhällsutvecklingen på Skoghäll*. Karlstad 2002.
- Malmgren, Carolina: *Billerud Uddeholm AB – facket – Hammarö kommun*. Uppsats i statsvetenskap. Högskolan i Karlstad 1983.
- Marcusson, Carina: *Kultur i Skoghäll – en studie över två fackföreningars och Uddeholmsbolagets kultursatsningar i Skoghäll 1919–26*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1997.
- Nilsson, Bernhard: Elförsörjningen vid Skoghallsverken. *Uddeholms personaltidning*, 1952:9, s. 6 f. och 10.
- Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 141–164. Stockholm 1973.
- Persson, Sven: Elektrokemiska fabriken – 40 år på Anholmen. *Uddeholms personaltidning*, 1957:3, s. 1, 8 f. och 13.
- Porrvik, Gunnar: Män som varit med och byggt. *Uddeholmaren*, 1951:9, s. 12 f.
-

Rååd, Mona-Lisa: *Sågverket i Skoghall – kvinnlig arbetskraft under åren 1861, 1870, 1880, 1890 och 1900*. B-uppsats i ekonomisk historia 1998.

Sande, Berith: Föreningsliv – en viktig bit i pusslet kulturarv. *Värmländsk kultur*, 2002:5, s. 8 ff.

Sandin, Gunnar: Skoghallstågen. *Spår*, 2004, s. 33–96.

Sjunnesson, Helene: Skoghallsverken 1946. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 148 f.

Skoghallsverken – forskningsnummer. *Uddeholmaren*, 1952:4–5.

Skoghallsverkens nya forskningslaboratorier. *Vi Uddeholmare*, 1948:1, s. 6 f.

Uddeholms aktiebolag: Uddeholm, Schweden: Sulfitzellstoffabrik in Skoghall. U. å.

Waller, Arne: Cellulosafabrikerna. *Uddeholmaren*, 1951:9, s. 8 ff.

Välkommen till Stora Billerud, Division Skoghall. Skoghall 1992.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 185 f. Filipstad 1929.

40-års storartad utveckling av Herlenius Skoghallstanke. *Uddeholms personaltidning*, 1952:8, s. 4 ff.

Skogvaktargruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet –1865.

Skribogruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–1900?

Arkiv

Skribogruvan (VA), < 1 hm: kapitalböcker 1869–1870, protokoll 1868–1873, avräkningsböcker 1870–1872 m. m.

Skummeråsgruvan (se Västra Skogbacksgruvan)

Skåltjärnshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1638–1860.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:11 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1777–1821, indelnings- och ägarelängd 1778, köpekontrakt 1825 m. m.

Dito, volym D IV c:14 (VA): blåsningjournaler 1843–1850.

Färnebo häradsrätt, volym F III:19 (VA): bergsman Jonas Olofssons konkurshandlingar 1844.

Dito, volym F III:6 (VA): bergsman Per Petterssons konkurshandlingar 1815.

Dito, volym F III:4 (VA): bergsman Per Svenssons konkurshandlingar 1810.

Litteratur

Brattén, Lena: *Skåltjärn i våra hjärtan*. Skåltjärnshyttans hembygdsförening 2004.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 135 och 385. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: *Finnehyttor i Värmlands bergslag: Gräsbosjön och Skåltjärnshyttan i Färnebo socken: några anteckningar ur 1600-talets skattelängder och domböcker*. Rämnen 1937.

Skåre ångsåg

Belägen i Grava socken, Karlstads kommun. Sågverk ca 1872–?

Arkiv

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 2:1 (VA): handlingar angående Skåresågen 1876–1944.

AB Skåre-Trysil (VA), 9 hm: protokoll 1883–1897, utgående brev 1883–1933, disponent Louis Øvergaard's utgående brev 1883–1928, orderböcker 1908–1924, huvudböcker 1883–1927, avräkningsböcker 1873–1925, avlöningsböcker 1908–1944, kartor och ritningar m. m.

Litteratur

Menzel, Wolfgang: *Skåresågen*. Karlstad u. å.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 183. Filipstad 1929.

Skärps-/Kammar-/Stöpsjö-/Skärpskammargruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet –1835.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:3 (VA): geschworneredogörelse för Kammargruvan 1821.

Skärpskammargruvan (se Skärpsgruvan)

Skösselviksgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1767–1820.

Slottsbrons sulfit AB (se även Billeruds AB)

Belägen i Eds socken, Grums kommun. Sulfitfabrik 1897–1974, spritfabrik 1919–1925. Uppköpt av Billeruds AB 1904.

Arkiv

Slottsbrons Sulfit AB (VA), 19 hm: protokoll 1897–1917, tillverkningsrapporter, massa 1906–1954, massajournaler 1948–1972, bogseringsjournaler 1898–1908, aktieregister 1898–1916, bostadshandlingar 1937–1963, reserapporter rörande USA och Canada 1948–1955, kapitalböcker 1897–1960, avräkningsböcker 1898–1928, tillverkningsstatistik 1905–1961, ritningar m. m.

Litteratur

Andersson, Annika: *Blåtomtarna och Billerud – om ett bruks stöd till en idrottsförening 1929–45*. C-uppsats i historia. Karlstads universitet 2002.

Billerudskoncernen. Broschyr 1963.

-
- Brodin, Linus: Grums – en gammal kulturbygd. *Nya Wermlands Tidningen*, 1/11 1930.
- Ericsson, Christer: *Fotboll, bandy och makt. Idrott i brukssamhället*. Stockholm 2003.
- Granholm, Bernhard: Slottsbrons musikkår hundra år. *Värmländsk kultur*, 2003:1, s. 2.
- Grums kommun – en kulturbygd*. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.
- Karlsson, Mikael: Från Storjohann till Sven-Ingvars (Slottsbrons samhälle 100 år). *Vi på Gruvön*, 1997:4–5.
- Kolmert, Gunnar: Slottsbrons bruk. *Värmländska industribilder*, s. 103 ff. Stockholm 1961.
- Lager, Wilhelm: *Segmon och Kyrkebyn, Edsholms slott och Slottsbron*. Säffle 1933.
- Möller, Aksel: *Historik över Slottsbrons bruk*. Manuskript 1938.
- Möller, Odd: *Några minnesanteckningar från min tid på Slottsbron*. Manuskript 1980.
- Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 77–92. Stockholm 1973.
- Några data om Billerud*. Broschyr 1948.
- Olsson, Hasse: Grums – en bygd med industritraditioner. *Vi på Gruvön*, 1995:5.
- Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 46 ff. Kristinehamn 2005.
- Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet*. Grums 1969.
- Stålhandske, Henrik: *Slottsbron med bruksandan i blickfånget*. C-uppsats i kulturgeografi. Högskolan i Karlstad 1996.

Slottsbrons Träförädlings AB (se även Rottneros AB)

Beläget i Grums socken, Grums kommun. Sågverk ca 1870–1963, träsliperi 1954–1967. Uppköpt av Rottneros 1919.

Arkiv

Espingsföretagen (VA), 3,5 hm: brevkopieböcker 1898–1918, huvudböcker 1890–1913, avräkningsböcker 1889–1901, kassaböcker 1890–1930 m. m.

Landsfogden i Värmlands län, volym D III e:9 (VA): handlingar angående branden vid Slottsbrons träförädling 1950.

Rottneros bruk, volym F 5:8 och serie F 1 (VA): arbetsavtal för Slottsbrons trä 1921–1934, byggprojekthandlingar 1953, inventarielistor 1949, tillverkningsrapporter 1944–1951, ritningar 1946–1953 m. m.

Slottsbrons Träförädlings AB (VA), 4 hm: protokoll 1934–1965, värderingsinstrument 1939–1947, huvudböcker 1919–1952, dagböcker 1920–1964, fotografier m. m.

Litteratur

Bostadsbyggande i snabb takt i Grums-Slottsbron. *Nya Wermlands Tidningen*, 8/12 1954.

Brodin, Linus: Grums – en gammal kulturbygd. *Nya Wermlands Tidningen*, 1/11 1930.

Gamla Slottsbron. Artiklar och historiker i *Grums församlingsblad*, hösten 1973 och fastan/påskan 1986.

Gamla Slottsbron: Minnenas afton. 20-årsjubileum av nedläggningen. *Grums församlingsblad*, påskan 1987.

Gamla Slottsbron: historik över verksamheten i S:t Mikael's församling. *Grums församlingsblad*, påskan 1986.

Grums kommun – en kulturbygd. Kulturmiljövårdsprogram. Grums 1991.

Kolmert, Gunnar: Aktiebolaget Rottneros bruk. *Värmländska industribilder*, s. 149 ff. Stockholm 1961.

Kvarnbratt, Thomas: *Rottnerosbolagets verksamhet i Grums kommun. En studie av Slottsbrons träförädlings AB med särskild tonvikt på tiden 1945–67*. C-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1994.

Miljonbrand i Slottsbron: brädgården i aska. *Nya Wermlands Tidningen*, 10/6 1950.

Miljonbrand i Slottsbron. *Nya Wermlands Tidningen*, 14–15/10 1963.

Olsson, Hasse: Grums – en bygd med industritraditioner. *Vi på Gruvön*, 1995:5.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 131. Kristinehamn 2005.

Rottneros: ett värmländskt bruks historia. Karlstad 1982.

Rottneros möblerar om – 120 friställs i Slottsbron. *Värmlands Folkblad*, 14/5 1966.

Slottsbrons träförädlings brädgård lades helt i aska. *Värmlands Folkblad*, 9/6 1950.

Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet. Grums 1969.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 171. Filipstad 1929.

Slöjdefors bruk (se Munkfors bruk)

Snarkils bruk

Beläget i Silleruds socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1721–1877.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:10 (VA): se Karlsfors.

Snarkils bruk (VA), 1 hm: kapitalböcker 1845–1870, avräkningsböcker 1846–1864, handelsjournaler 1847–1871 m. m.

Uddeholms AB, dossier 270–271 (VA): handlingar angående Snarkil.

Litteratur

Alsterdal, Helmer: Industrihistoria i Sillerud. Tre kronor för man och häst från Nysäter till Snarkil. *Nya Wermlands Tidningen*, 3/10 1977.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 308 och 440. Filipstad 1924.

Östlind, Birgitta: *Järnbrukstiden i Årjängs kommun*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1977.

Östlund, Birgitta: *Snarkihl uti Wermeland, Nordmarks härad och Silleruds socken. Ett västvärmländskt järnbruk*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1975.

Snösockegruvorna

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1780–1889.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 90 (VA), < 1 hm: räkenskaper 1887–1892.

Spjutbäckens hammar

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1630–1868.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:45 (VA): värderingsprotokoll 1848–1854, privilegier 1644–1852 m. m.

Ölme häradsrätt, volym F IV:6 (VA): bruksägaren Harald Dillners konkurshandlingar 1861.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 195 och 416. Filipstad 1924.

Spjutbäckens bruk

Beläget i Kroppa socken, Filipstads kommun. Järnbruk och manufakturverk 1605–1859.

Arkiv

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): tingsprotokoll 1665–1693.

Storfors bruk, volym Ö 3:1 (VA): skogstaxeringar och skogslikvider för Spjutbäckens bruk 1873–1885.

Litteratur

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Spångedalen (se Brunsbergsverken)

Stedtgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1850-talet–1884.

Stennäsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1740–1898.

Stensnärtågruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1849–1854.

Stenåsgruvorna

Belägna i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1858–1888.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 73–75 (VA): protokoll 1868–1886 och räkenskaper 1873–1874 för Nya Stenåsgruvan.

Stjernsfors bruk

Beläget i Norra Råda socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1669–1887, sulfittfabrik 1894–1914, sulfatfabrik 1888–1918, elektrokemisk rörelse –1918.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:45 (VA): undersökningsprotokoll 1844, värderingsprotokoll 1842–1853, privilegier och beslut 1669–1784 m. m.

Stjerns AB (VA), 5,5 hm: protokoll 1908–1916, kopieböcker 1899–1912, kapitalböcker 1888–1918, inventarieböcker 1908–1922, avräkningsböcker 1888–1915 m. m.

Stjernsfors I 1774–1901 (VA), 20 hm: brukslängder 1774–1800, avräkningsböcker 1817–1901, kontoböcker 1815–1834, handelsspecialer 1839–1863 m. m.

Stjernsforsverken II 1902–1948 (VA), 2 hm: liggare över hyror och arrenden 1930–1948, inventarieböcker 1922–1935, statistik 1919–1921 m. m.

Uddeholms AB, direktionen, volym 1 (VA): byggnadsförslag för fabriker och bostäder 1888, köpekontrakt för Årås sulfittfabrik 1888, bolagsordningar 1888–1914, styrelseprotokoll 1888–1916 m. m.

Uddeholms AB, liggare och räkenskaper, volym 178, 1309, 1325–1326, 1344–1345, 1359–1360, 1375, 1390–1391, 1409, 1425, 1441–1442, 1456, 1469–1471, 1483, 1496–1497, 1514–1515, 1528–1529 (VA): bruksbok 1782–1783, huvudböcker 1885–1898, dagsverksböcker 1884–1889, avräkningsböcker 1886–1898.

Litteratur

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Berg, Ylva: Stjernsfors bruk. *Mästersmederna – brukets elit*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad u. å.

Carlsson, Berith - Forsberg, Håkan - Halvardson, Kjell-Erik: *Stjernsfors bruk 1817–1884. Perspektiv på arbetskraftens ekonomiska och sociala villkor*. Uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1974.

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 213, 277 och 403 f. Filipstad 1924.

Hedenäs, Ulf: *Kvarn i bruk: en krönika om Stjernsfors bruk och kvarn*. Uddeholm 1998.

Hesselstedt, Jan - Lunnemar, Mats: *Skoghallstanken. Från Stjernsfors till Skoghall*. Hammarö 1991.

Lindblad, Lars: *Järnhantering och viss social verksamhet vid Stjernsfors bruk 1861–1901*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad u. å.

Myrenberg, Staffan: För 110 år sedan i La Haye. Den första elektrokemiska blekningsmetoden. *Basebladet*, 2000:2.

Nitting, Gunnar: *Järnhantering och sociala åtgärder vid Stjernsfors bruk 1817–1860*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad u. å.

Nyström, Cecilia: Industrihistoria som resurs för lokal utveckling: idéer och förslag samt förslag till åtgärder i Hagfors kommun. *Bergsmän och bruksfolk: rapport 1999:1*. Karlstad 1999.

Palmqvist, Johan Viktor: *Det gamla bruket*. Stockholm 1936.

Stjernlöf, Bengt: *Innan tystnaden. Stjernsfors bruk och samhälle 1800–1900*. Hammarö 2002.

Stjernlöf, Bengt: Släktforskning blev bok om Stjernsfors. *Värmländsk kultur*, 2003:1, s. 15.

Stjernlöf, Bengt: Ton av arkiv bakom boken om Stjernsfors bruk. *Upptecknat*, 2003:1.

Stjänsfors kvarn och Stjernsfors bruk i ett historiskt perspektiv. Hagfors 1998.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Stjälphyttan (se även Motjärnshyttan)

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Hytta 1664–1854.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:11 (VA): värderingsprotokoll 1830–1846, auktionshandlingar 1844 m. m.

Dito, volym D IV c:14 (VA): blåsningsjournaler 1839–1850.

Färnebo häradsrätt, volym F III:19 (VA): riksdagsmannen och bergsbruksidkaren Jan Erik Janssons konkurshandlingar 1843.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 152 och 388. Filipstad 1924.

Stjärnbergsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1807–?

Stjärnfors kopparverk

Beläget i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet.

Litteratur

Palmqvist, Albert: *Stjärnbergstorpen och Stjärnfors kopparverk*. Rämnen 1931.

Stora Kalkgruvan (se Edsgruvan)

Stora Nygruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1686–1876.

Stora Stensgruvan/Storstensgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1830-talet–1870-talet.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 94–96 (VA): räkenskaper 1871–1873, kassaräkningar 1908–1945.

Uddeholms AB, smågruvorna (VA), < 1 hm: protokoll 1891–1954, kassaböcker 1904–1965.

Storbrohyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1591–1920, lantbruksrörelse.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:12 (VA): hyttstämmaprotokoll 1833–1860, bolagsstämmoprotokoll 1863, privilegier 1661–1683 m. m.

Dito, volym D IV c:15 (VA): blåsningsjournaler 1839–1848.

Storbrohyttans AB (VA), 3,5 hm: protokoll 1917–1957, huvudböcker 1917–1967, avlöningsböcker 1940–1956, kassaböcker 1931–1959 m. m.

Uddeholms AB, dossierarkiv, volym 503 (VA): handlingar angående Storbrohyttan.

Litteratur

Allsing, Stig: Om Storbro hytta. *En bok om Filipstad*. 1961.

Allsing, Stig: Storbrohyttan. *Värmland förr och nu*, 1961 sid 110 f.

Axelsson, Carl: Storbrohyttan. Ett av konstnärer ofta utnyttjat motiv. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1937–38, s. 17 ff.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 55 och 382. Filipstad 1924.

Mellander, Barbro: *Storbrohyttan: en vägledning*. Filipstad 1988.

Schoultz, Gösta von: Storbrohyttan 1924. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 150 f.

Storfors bruk (se även Uddeholms AB)

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Järnbruk, järnverk och manufakturverk 1587–. Uppköpt av Uddeholm 1909. Idag verksamhet under firmanamn Structo AB.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:46 (VA): undersökningsprotokoll 1804–1842, inkomna skrivelser 1715–1855, kungliga brev 1674–1849, privilegier 1668–1845 m. m.

Direktör Edvin Fornanders arkiv, volym 9–12 (VA): fotografier från Storfors bruk 1935–1937.

Färnebo häradsrätt, volym F III:15 (VA): bruksförvaltare C. M. Dahlgrens konkurshandlingar 1838.

Nykroppa brukshandel, volym 88, 100, 119 och 130 (VA): kassaböcker 1911–1913 och varuböcker 1914–1919 för Storfors brukshandel.

Storfors bruk (VA), 157 hm: protokoll 1898–1918, kopieböcker 1856–1914, utgående brev 1887–1918, smidesjournaler 1842–1908, orderböcker 1894–1914, dagsverksböcker 1834–1918, anteckningsböcker 1754–1918, inkommande brev 1840–1918, dossierer 1540–1919, brandförsäkringar 1828–1921, taxeringshandlingar 1712–1918, kapitalböcker 1746–1918, avräkningsböcker 1698–1918, kartor och ritningar m. m.

Storfors bruks kreaturskassa (VA), 3 hm: liggare över försäkringar 1894–1900, kreatursförsäkringar 1908–1937 m. m.

Storfors egnahems AB (VA), 1 hm: protokoll 1921–1940, aktiebok 1920–1947, köpekontrakt 1920–1967, huvud- och avräkningsböcker 1920–1948 m. m.

Storfors rörverk (VA), 330 hm: kapitalböcker 1919–, avräkningsböcker 1919–1950, journaler 1919–1938, fraktböcker 1919–1947, korrespondens 1919–1950 m. m. samt oförtecknade handlingar.

Storfors-Nykroppa handels AB (VA), 1,5 hm: protokoll 1918–1927, brev 1916–1926, huvudböcker 1918–1924, avräkningsböcker 1918–1926 m. m.

Storfors/Uddsan (VA), 7,5 hm: oförtecknade handlingar.

Uddeholms AB, direktionen, volym 26–27 (VA): styrelseprotokoll 1879–1918 och bolagsstämmo-protokoll 1893–1918 för Storfors bruk.

Litteratur

Andersson, Greger: *Bildning och nöje. Bidrag till studiet av de civila svenska blåsmusikkårerna under 1800-talets senare hälft*. Uppsala 1982.

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Bergquist, Tomas: *Boken om Storfors*. Storfors 1996.

Ekman, Gustaf: *Ur Storforsverkens historia*. Göteborg 1921.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Falk, Harald: Storfors i gamla tider. *Uddeholmaren*, 1953:3, s. 9 ff.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 81, 141, 257 och 393. Filipstad 1924.

Hedfors, Josefin: *Potatisodlingens genombrott i Värmland. En studie med utgångspunkt från tre järnbruk under 1800-talets första hälft*. D-uppsats i historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Herlenius, Emil: Några person- och kulturhistoriska anteckningar ur Storfors och Nykroppa äldsta historia. *Värmland förr och nu*, 1922, s. 41–64.

Herlenius, Emil: Porträtten på Storfors bruk. *Värmland förr och nu*, 1921, s. 19–27.

Herlenius, Emil: Storforsverken under den Linroth-Löwenhielmska tiden. Kultur- och personhistoriska anteckningar. *Värmland förr och nu*, 1942, s. 17–39.

Industriebostäder. Ett urval ritningar och bilder av 1940-talets bostadsbyggande vid industriens bostadsförenings medlemsföretag, s. 34. Stockholm 1950.

Kallerskog, S. A.: Några bilder ur rörets historia med anledning av Storfors rörverks 50-årsjubileum. *Vi Uddeholmare*, 1946:6, s. 2 ff.

Karlsson, Roland: *Undersökning av bebyggelsens anpassning till olika aktiviteters krav under skilda tider. Markanvändning med särskild hänsyn tagen till behovet att inom brukets ram producera livsmedel.* Uppsats i kulturgeografi. Lunds universitet 1966.

Kolmert, Gunnar: Storforsverken. *Värmländska industribilder*, s. 59–66. Stockholm 1961.

Landskapet berättar. Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Skog, Carl S.: Storforsrör – en kvalitetsprodukt med världsmarknad. *Uddeholmaren*, 1951:7, s. 2 ff.

Skog, Carl S.: Storfors rörverk. *Vi Uddeholmare*, 1948:7, s. 2 ff.

Skriftlig dokumentation av studier: ämne: Lungsunds äldre historia. Studieåret 1985/1986.

Sundberg, Carl Gustaf: *Kring bruksortens äldre historia.* Storfors 1988.

Sundberg, Carl Gustaf: *Storfors efter sekelskiftet 1900. Några minnesbilder.* Storfors 1988.

Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975.* Stockholm 1998.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia.* Karlstad 1947.

Storstensgruvan (se Stora Stensgruvan)

Storängsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1765–1767.

Storön

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1686–1863.

Stretortsgruvan (se Badstugugruvan)

Strömsnäs järnverk (se Degerfors)

Stålmalmsgruvan (se Gåsborns mangangruvor)

Stömne bruk (se även Sölje)

Beläget i Stavnäs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1693–1891, sulfatfabrik 1887–1910, sulfatfabrik 1910–1939, skogs- och lantbruksrörelse. Uppköpt av Billerud 1899.

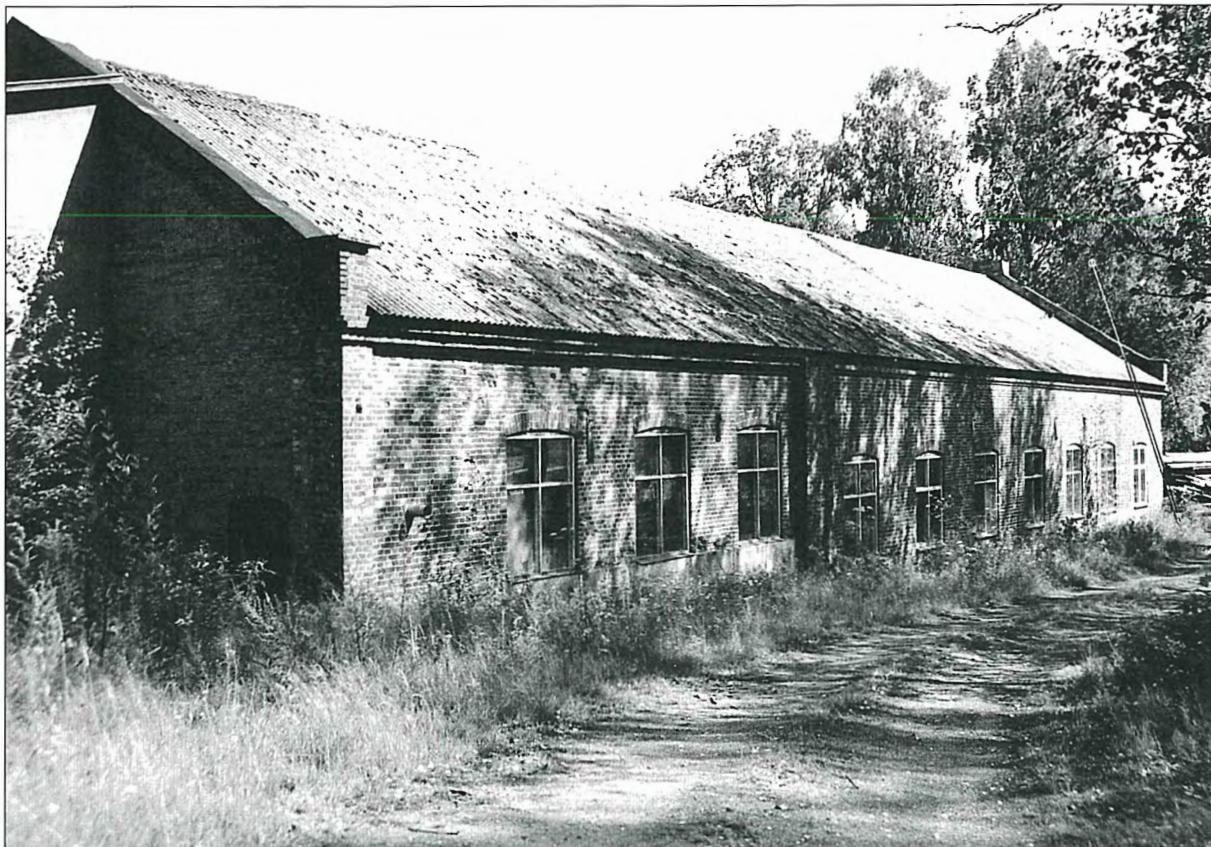
Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:47 (VA): undersökningsprotokoll 1827–1838, värderingsprotokoll 1789–1837, privilegier och tillståndsbevis 1693–1855, tillverkningsuppgifter 1832–1867 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): tingsprotokoll 1746, köpehandlingar 1831 m. m.

Stömne bruks AB (VA), 5 hm: stämмо- och styrelseprotokoll 1899–1916, brevkopieböcker 1894–1917, kapitalböcker 1892–1917, avräkningsböcker 1888–1917, orderböcker för Sölje glasbruk 1898–1902 m. m.

AB Stömne sulfatfabrik (VA), 7 hm: stämмо- och styrelseprotokoll 1900–1916, brevkopior 1886–1933, besiktningsprotokoll 1911–1938, kapitalböcker 1900–1928, avräkningsböcker 1899–1928, avlöningsböcker 1897–1928 m. m.

Byggnadsrest efter Stömne sulfatfabrik. Foto: Thomas Kvarnbratt 2001.

Litteratur

Brodin, Linus: *Stavnäs socken i Värmland*. Karlstad 1934.

Erco, Carl: Stömne bruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 27 ff. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 296 och 439. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Stömne bruk. *Arvika Nyheter*, 17/10 1977.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 100 ff. Arvika 2004.

Olsson, Hasse: Stömne – första bruket som Storzjohann köpte upp. *Billerunt*, 1992:6.

Stavnäsboken 2000. Klässbol 2000.

Stömne. Artikel i *GB-Aktuellt*, 1966:11.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Stöpafors bruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Järnbruk och manufakturverk 1747–1878, sågverk ca 1802–?, hyvleri, kvarn och kraftverksrörelse.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:48 (VA): värderingsprotokoll 1849–1862, privilegier och beslut 1747–1843 m. m.

Linus Brodin, volymerna 68, 76, 86, 92 och 183 (FA): fotografier och pressklipp.

Fryksdals nedre häradsrätt, volym F III:15 (VA): bruksbokhållare A. J. Tjeders konkurshandlingar 1855.

Dito, volym F III:10 (VA): brukspatron J. Gustaf Lobergs konkurshandlingar 1849.

Albert Palmqvists samling, volym 115 (VA): handlingar angående släkten Myhrman.

Stöpafors bruk (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Stöpafors elektriska distributionsförening (VA), < 1 hm: styrelseberättelser, registreringsbevis, dammrapporter 1919–1943 m. m.

Litteratur

Borgenstierna, Gert: Geniet i Karlstad (C. A. Agardh). *Carlstads-Gillets skriftserie* 21. 1986.

Brodin, Linus: *Fryksdalens herrgårdar och bruk, del 1*, s. 89–104. Filipstad 1923.

Brodin, Linus: *De sista kavaljererna*, s. 28–35. Göteborg 1944.

Carl Adolph Agardh 1785–1859: en minnesbok. Akademiska föreningen i Lund. Lund 1985.

Dahlgren, Lisbeth - Olsson, Ingegerd: *Sunnes historia*. Sunne 1973.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 284 och 424. Filipstad 1924.

Larsson, Lars Ragnar: *Stöpafors-krönikan*, s. 93–106. Sunne 2002.

Liedman, Sven-Eric: *Att förändra världen – men med måtta: det svenska 1800-talet i C. A. Agardhs och C. J. Boströms liv och verk*. 1991.

Noréen, Arvid: Personhistoriska data rörande en del förebilder till Selma Lagerlöfs Gösta Berlingsgester. *Personhistorisk tidskrift*, 1917:19, s. 187–196.

Olsson, Margit - Larsson, Ragnar: *De reste till Amerika: en bok om utvandrare från Stöpaforsområdet i Sunne kommun 1860–1940*. Sunne 1983.

Palmqvist, Albert: Släkten Myhrmans ursprung. *Filipstads bergslagsarkiv* 3:3. Rämmen 1941.

Palmqvist, Albert: Christoffer Myhrman d. ä. och Rämmen. *Filipstads bergslagsarkiv* 3:2. Rämmen 1939.

Toijer, Daniel: Från C. A. Agardhs sista decennium. *Värmland förr och nu*, 1959, s. 79–101.

Toijer, Daniel: Studier i värmländsk personhistoria. *Småskrifter utgivna av Värmlands museum* 12. Karlstad 1975.

Värmlands läns och Karlstads stifts årsbok och kalender, 1929, s. 98–104.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 153. Filipstad 1929.

Åkerblom, Sigfrid: *Från C. A. Agardh till C. H. Rundgren: studier till Karlstads stifts kyrkohistoria under väckelsestiden*. 1953.

Stöpsjögruvan (se även Skärpsgruvan)

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1880–?

Stöpsjöhyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta 1601–1882, järnbruk 1630–1689.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym D IV c:15 (VA): blåsningsjournaler 1840–1845.

Dito, volym F III ab:8 (VA): handlingar rörande krutbruk vid Stöpsjön 1859–1860.

Färnebo häradsrätt, volym F III:9 (VA): bergsbruksidkare Arvid Hasselblads konkurshandlingar 1818.

Litteratur

Danielsson, Tryggve: *Stöpsjöhyttan, Färnebo socken, Värmlands län 1601–1974*. Filipstad 1974.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 133 och 385. Filipstad 1924.

Hasselblad, Åke: *Bergslagsliv i flydda tider*. Stockholm 1927.

Sundholmens ångsåg (se Trävaru AB Niels Chr. Jensen)

Belägen i Karlstads socken, Karlstads kommun. Sågverk –1903, 1905–1917. Konkurs 1903, uppköpt av Trävaru AB Niels Chr. Jensen 1915.

Arkiv

Ingår i Trävaru AB Niels Chr. Jensen (VA).

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 185. Filipstad 1929.

Sundmansgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1887–1891.

Sundsgruvefältet

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1878–1893.

Sundshagsfors träsliperi

Beläget i Skillingmarks socken, Eda kommun. Träsliperi 1908–1939, kraftrörelse, snickerifabrik 1944–.

Arkiv

Sundshagsfors kraft AB (VA), < 1 hm: inventariebok 1944–1962, disponent Lennart Biesèrts korrespondens som styrelseordförande 1944–1960 m. m.

Litteratur

Krogh, Kerstin: *Sundshagsfors trämassefabrik. Historik*. Sundshagsfors 1975.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 135. Filipstad 1929.

Sundsjöhyttan (se Motjärnsnyttan)

Sundsviks ångsåg

Belägen i Sunne socken, Sunne kommun. Sågverk 1885–1966.

Arkiv

Värmlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol. F 4 AC:158–159 (VA): aktieregister 1918, kapitalbok 1923–1924

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 153. Filipstad 1929.

Sunnemohyttan

Belägen i Sunnemo socken, Hagfors kommun. Hytta 1640–1887.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:13 (VA): syne- och värderingsprotokoll 1849, privilegier 1649 m. m.

Sunnemohyttan (VA), 16 hm: journaler över tackjärnsblåsning och bergmalmsrostning 1841–1891, koljournaler 1884–1887, dagsverkslängder 1838–1890, brukningskontrakt 1844–1877, kapitalböcker 1795–1889, avräkningsböcker 1784–1889 m. m.

Litteratur

Andersson, Ingvar: Järnindustrin i Sunnemo under tvåhundraåren. *Sunnemo socken*, s. 159–194. Karlstad 1953.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 212 och 407. Filipstad 1924.

Nyström, Cecilia: Industrihistoria som resurs för lokal utveckling: idéer och förslag samt förslag till åtgärder i Hagfors kommun. *Bergsmän och bruksfolk: rapport 1999:1*. Karlstad 1999.

Sjunnesson, Helene: Sunnemohyttan 1772. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 154 f.

Sunnemos historia: ur arkiv och minnen, s. 7–65. Sunnemo 1997.

Svaneholms bruk

Beläget i Svanskogs socken, Säffle kommun. Järnbruk 1694–1884, träsliperi 1889–1999, kartongfabrik 1934–, träfiberplattor 1934–1999. Bedrev verksamhet vid nedläggningen under firmanamn Hunton Swanboard AB med norska, tyska och engelska ägare. Kartongfabriken drivs vidare under firmanamn Svaneholms bruk AB.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:48 (VA): undersökningsprotokoll 1800–1837, värderingsprotokoll 1787–1806, Bergskollegi beslut 1705–1846 m. m.

Linus Brodin, volymerna 84, 86 och 89 (FA): pressklipp.

Svaneholms bruk (VA), 25 hm: protokoll 1919–1983, veckorapporter 1982–1986, personalliggare

1840–1969, stångjärnsliggare 1835–1968, korrespondens 1931–1978, kontrakt och avtal 1918–1987, huvudböcker 1808–1974, avräkningsböcker 1822–1927, fotografier m. m.

Svaneholms gård (VA), 5,5 hm: varuböcker 1912–1922, fastighetshandlingar 1805–1975, kassaböcker 1914–1950 m. m.

Svaneholms rävgårdar (VA), 1 hm: protokoll 1933–1938, huvudböcker 1935–1965, reskontra 1935–1957 m. m.

Svanskogs kyrkoarkiv, volym P IV:1–4 (VA): fotografier.

Swanboard Masonite (VA), < 1 hm: oförtecknade handlingar.

Litteratur

Andersson, Axel: *Tillbakablick*. Svanskog 2001.

Eckerman, Pelle: På Guldkungens Svaneholm: ölunderrlägg från 75-årig maskin. *Nordisk Cellulosa*, 1987:3, s. 115–181.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 307 f. Filipstad 1924.

Förteckning öfver det s. k. Svaneholmsbiblioteket tillhörigt Värmlands nation i Uppsala. Utg. Av J. M. Hulth. Uppsala 1898.

Hjorth, Margareta: *Sällsamheter i Värmland, del 1*. Stockholm 1983.

Holgersson, Leif: *Vårt Säffle – och bygden omkring*. Säffle 1994.

Högmer, Carl Axel: *Guldkungen i Svanskog*. Säffle 1971.

Högmer, Carl Axel: *Svaneholm, några anteckningar*. Säffle 1971.

Högmer, Carl Axel: *Svanskog*. Ed 1978.

Högmer, Carl Axel: *Svanskog, del 2*. 1982.

Kolmert, Gunnar: Svaneholms AB. *Värmländska industribilder*, s. 185 ff. Stockholm 1961.

Lilljebjörn, Knut: *Hågkomster*. Stockholm 1911.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 147. Karlstad 2002.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 125 ff. Stockholm 1973.

Olsson, Siw: *Torparsonen som blev guldkung*. Bengtsfors 1989.

Rosenhall, Birgitta: *När järnet och massan möttes i Svaneholm*. Uppsats för proseminarium i ekonomisk historia. Göteborgs universitet 1970.

Waern-Bugge, Elisabeth: *Från bruksbackar och herrgårdssalonger*. Stockholm 1925.

Waern-Bugge, Elisabeth: *En gammal herrgård*. Stockholm 1920.

Wettergren, Carl-Johan: *Swanboard. Ett företags uppgång och fall. Minnesbilder upptecknade av Carl Johan Wettergren 1976–92*. 2003.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 135. Filipstad 1929.

Svartsångs hammarbruk/Svartsångshyttan

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Hytta 1624–1738, bergsmanshammare 1633–1861, gruvverksamhet 1841.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:49 (VA): undersökningsprotokoll 1837–1838, resolutioner och beslut 1689–1839 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:1 (VA): bergsman Carl Olofssons konkurshandlingar 1763.

Storfors bruk, volym Ö 3:1 (VA): kontoutdrag och värderingsinstrument för Svartsångs bruksherrgård 1872–1874.

Litteratur

Björkenstam, Nils: *Bergsmän och hyttor på Värmlandsberg. Svartsångshyttan och släkten Swartz*. Stencilerad uppsats. Uddeholm 1967.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 142, 258 och 392. Filipstad 1924.

Överström, Simon: *Bilder ur Kroppa sockens historia*. Karlstad 1947.

Svartsångshyttan (se Svartsångs hammarbruk)

Svartåhyttan

Belägen i Brattfors socken, Filipstads kommun. Hytta 1687–1893, sågverk, kvarnrörelse. Uppköpt av Uddeholm 1894.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:13 (VA): privilegier 1684–1687 m. m.

Dito, volym D IV c:15 (VA): blåsningsjournaler 1845–1850.

Svartå bruk (VA), 6 hm: malmböcker 1852–1893, kolböcker 1852–1892, blåsningsjournaler 1847–1889, kapitalböcker 1811–1892, avräkningsböcker 1826–1892 m. m.

Uddeholms AB, dossier 300–302 och 112 (VA): handlingar angående Svartå bruk.

Sven Persgruvan och Rundgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1787–1840?

Svenseruds hammare/Ölmskog

Belägen i Ölme socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1639–1686.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 194. Filipstad 1924.

Svenska Rayon AB

Beläget i Nors socken, Karlstads kommun. Textilfibertillverkning 1943–2004. Grundat 1941 som AB Cellull.

Litteratur

Blom, Thomas: *Vålberg-Älvenäs: en kulturgeografisk exkursion i en bruksort i tiden*. Institutionen för samhällsvetenskap: avdelningen för geografi och turism. Karlstads universitet 2000.

Hagsmo, Leena: *Framväxten av Vålberg och Älvenäs – Svenska Rayons påverkan på en bygd i utveckling*. B-uppsats i kulturgeografi. Karlstads universitet 2000.

Hellquist, Hanna: I Älvenäs visste alla sin plats i samhället. *Karlstads-Tidningen*, 7/8 2003.

Kolmert, Gunnar: Svenska Rayon Aktiebolaget. *Värmländska industribilder*, s. 160–168. Stockholm 1961.

Magnusson, Ragnar: *En stråle av ljus. Svenska Rayon AB 1943–1993*. Karlstad 1993.

Magnusson, Ragnar: *Karl Gustav Storms revolt: noveller ur arbetslivet*. Årjäng 1989.

Magnusson, Ragnar: *Skiftlag fyra*. 2002.

Mellkvist, Carl: *Nor socken*, s. 321 f. Karlstad 1963.

Olsson, Olle: Svenska Rayon Aktiebolaget. *Värmland vår hembygd*, 1960, s. 27–42.

Svånghyttan (se Hättsjöhytte hammar)

Säby bruk

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Kronojärnbruk före 1540.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 75 och 199. Filipstad 1924.

Säffle Sågverks AB

Beläget i By socken, Säffle kommun. Sågverk och hyvleri 1889–1943.

Arkiv

Säffle sågverks AB (VA), < 1 hm: huvudbok 1924, kassaböcker 1936–1942, fakturaböcker 1932–1942, avlöningsstatistik 1938–1941.

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol. F 4 AC:160-161 (VA): kassaböcker 1933–1934.

Litteratur

Beskrivning över Karlstad med omnejd, s. 127. Stockholm 1939.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 169. Filipstad 1929.

Sälboda bruk (se även Brättne bruk)

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1763–1882, pappersbruk 1903–1940, sulfidfabrik 1906–1940 och träsliperi 1893–1917 under namnet Brättne bruk. Uppköpt av Billerud 1917.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:49 (VA): Sälboda och Rexed: undersökningsprotokoll 1818, värderingsprotokoll 1832–1852, Bergskollegi beslut 1763–1857 m. m.

Jösse häradsrätt, volym F III:17–18 (VA): brukspatron Adolf Fredrik Edgren 1841.

Sälboda AB (VA), 21 hm: bolagsstämmoprotokoll 1899–1909, brevkopior 1865–1919, tillverkningsloggare 1909–1922, kapitalböcker 1833–1911, avräkningsböcker 1844–1920, specialer 1852–1901, dagsverksböcker 1864–1901, avlöningsböcker 1873–1918, kassaböcker 1870–1923, handelsjournaler för brukshandeln 1850–1871, medlemsförteckningar för Brättne sjuk- och begravningskassa 1925–1935, lastböcker för ångaren "Sälboda" 1863–1868 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: Sälboda järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 71 ff. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 302 och 434. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 36 ff. och 56 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Spade, Bengt: *De svenska kraftverken: teknik under hundra år*. Stockholm 1999.

Södra Ansviksfältet

Beläget i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1776–1884.

Sölje bruk (se även Stömne)

Beläget i Stavnäs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1798–1889, glasbruk 1813–1903.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:50 (VA): undersökningsprotokoll 1792–1837, värderingsprotokoll 1813–1840, Bergskollegi privilegier, tillståndsbevis och beslut 1813–1851 m. m.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): excerpt 1803.

Nynäs I, vol 400–407 (VA): handlingar angående G. M. Stuarts konkurs däribland kapital- och avräkningsböcker för Sölje bruk 1818–1828.

Sölje bruk (VA), < 1 hm: protokoll 1876–1886, inventariebok 1845, kapitalbok 1850, avräkningsböcker 1828–1859.

Värmlands museums gårdshandlingar, volym 4, 14, 17–18 (VA): handlingar angående familjen Nordström från Sölje.

Litteratur

Brodin, Linus: *Stavnäs socken i Värmland*, s. 102–112. Karlstad 1934.

Erco, Carl: Sölje järnbruk. *Från svarta till vita kol, del 1*, s. 43–51. Arvika 1943.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 296 och 439. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Sölje bruks historia. *Arvika Nyheter*, 21/1 och 2/2 1976.

Nisbeth, Åke: Sölje glasbruk. *Småskrifter utgivna av Värmlands museum* 6. Karlstad 1963.

Nisbeth, Åke: Värmländska glasbruk. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 29–62. Uppsala 1992.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 105 ff. Arvika 2004.

Ros, Einar: *Söljeboken*. Arvika 1986.

Stavnäs-boken 2000. Klässbol 2000.

T

Tabergs gruvor

Belägna i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1702–1962.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III ab:9 (VA): gruvuppgifter från Taberg 1864.

Tabergs gruvbolag (VA), 34 hm: protokoll 1912–1915, kopieböcker 1872–1919, gruvspecialer 1834–1924, rapportböcker 1840–1931, kapitalböcker 1825–1931, avräkningsböcker 1827–1931, varuspecialer 1845–1898 m. m.

Tabergs kanal (VA), < 1 hm: avräkningsböcker 1848–1850, kanalkassabok 1849–1850.

Litteratur

Ekström, Hans: En annorlunda vandring: tvenne vandrare nol i markera. *Värmländsk kultur*, 1984:2, s. 22 f.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 246 och 350. Filipstad 1924.

Grenholm, Gunvor: Tabergs kanal i Nordmark. *Näverluren*, 1985:4, s. 8 f.

Lagerhjelm, P.: *Försök med det vid Tabergs Gruvvoor nyligen byggda uppfodringsverk*. Stockholm 1831.

Ljunggren, Pontus: *The soft iron ores of Vermlands Taberg*. Stockholm 1958.

Rollof, Yngve: *Inre vattenvägar i Värmland*. Karlskrona 1962.

Schoultz, Gösta von: Tabergs gruvfält 1784. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 184 f.

Skarling, C. M.: Raset i Taberg 1879. *Näverluren*, 1985:1, s. 18 f.

Sundström, Kjell: *Gruvbyggnader i Bergslagen*. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer 1993:2. Stockholm 1993.

Tabergs bergslag I–II. 1929 och 1934.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895.
Filipstad 1896.

Tallnäsgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1789–1884?

Tattaråsmossgruvan

Belägen i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet –1900.

Tjettbergsgruvan eller Uddgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1782–1847.

Torsbogruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1825–1906.

Arkiv

Thorbogruvan (VA), < 1 hm: konceptavräkning 1899–1906 m. m.

Torsby bruk

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Järnbruk 1693–1878, träsliperi 1886–1929, skogs- och lantbruksrörelse. Uppköpt av Billerud 1905.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:52 (VA): Torsby, Oleby och Välsfors: undersökningsprotokoll 1836–1838, värderingsprotokoll 1814–1850, privilegier 1693–1853, anställningskontrakt 1854 m. m.

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): inventarier 1879, brandförsäkringar 1824–1872, kolningskontrakt 1864–1867, torparkontrakt 1834–1856 m. m.

Torsby bruk (VA), 50 hm: protokoll 1886–1916, kopieböcker 1875–1931, inventarieböcker 1874–1924, dagsverksböcker 1836–1909, timmermärkningslängder 1859–1882, kapitalböcker 1832–1928, avräkningsböcker 1832–1925, kassaböcker 1831–1927, avlöningsliggare 1907–1928 m. m.

Litteratur

Asplund, Börje: *Bruksdöden i Värmland – en studie av två bruk. Torsby bruk och Degerfors bruk 1870–80*. C-uppsats i ekonomisk historia. Karlstads universitet 2002.

Björkman, Eva: Torsby bruk 1866. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 157.

Büttner, Yvonne: *Liv och arbete vid Torsby bruk 1850–70 – räkenskaperna berättar*. C-uppsats i historia. Karlstads universitet 2003.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 226 och 442. Filipstad 1924.

Kvarnbratt, Thomas: *Billerud och de övertaliga arbetarna – en studie av Billeruds rationalisering och dess konsekvenser för arbetskraften och samhället 1928–32*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 135. Filipstad 1929.

Torsbäckens/Dressfallets anrikningsverk

Beläget i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och utdrag ur geschwornerberättelser 1821–1830.

Torskebäckshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta före 1540–1907, järnbruk 1643–1662.

Arkiv

Arkivfragment 68 (VA): protokoll 1868–1905, räkenskaper 1887–1906.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:13 (VA): hyttstämmaprotokoll 1833–1861, Bergskollegi beslut 1744 m. m.

Dito, volym D IV c:16 (VA): blåsningsjournaler 1839–1850.

Dito, volym F III ab:3 (VA): handlingar rörande Torskebäcks silvergruva 1800–1863.

Färnebo häradsrätt, volym F III:11 (VA): bergsman Anders Anderssons konkurshandlingar 1830.

Dito, volym F III:24 (VA): bergsman Erik Johan Modigs konkurshandlingar 1865.

Litteratur

Ekström, Hans: Torskebäckshyttan – en plats för järn. *Bergslagsarkiv*, 1992, s. 34 ff.

Eriksson, Gösta E-son: Föreningar, nöjen, posten och skolan i Torskebäcken. *Filipstads Tidning*, 23/10 1975. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 157 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Torskebäcken har traditioner från Västgöthe och Äskilsson. *Strövtåg i hembygden*, s. 151 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Torskebäckshyttan anrik med intressant historia. *Filipstads Tidning*, 14/10 1975. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 153 f. Filipstad 1992.

Eriksson, Petra: *Vem bevarar det industrihistoriska arvet? : en lägesbeskrivning över arbetet med den värmländska industrihistorien*. Karlstad 2001.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 60, 120, 128 och 383. Filipstad 1924.

Sjunnesson, Helene: Torskebäckshyttan 1907. *Värmland förr och nu*, 1979, s. 158 f.

Torstensgruvan

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1869–1888.

Treskogs bruk

Beläget i Gunnarskogs socken, Arvika kommun. Järnbruk 1754–1869, kopparverk 1680–1706.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:17 (VA): se Fredros.

Linus Brodins samling, volym 33 (FA): beskrivning över Treskogs bruk.

Dito, volym 34 (FA): domboksutdrag 1800–1856, köpebrev 1825–1856, fastebrev 1838–1856, värdering av Treskogs manufakturverk 1841 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: Treskog och Fredrosverken. *Från svarta till vita kol, del 2*, s. 37–44. Arvika 1948.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 301 och 434. Filipstad 1924.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 46 ff. Arvika 2004.

Olsson, Anders: Bruksrörelse inom Gunnarskog. *En bok om Gunnarskog*. Arvika 1962.

Schoultz, Gösta von: Två kartor från Treskog i Gunnarskog. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 148 f.

Träexportsågen (se även Trävaru AB Niels Chr. Jensen)

Belägen i Karlstads socken, Karlstads kommun. Sågverk 1907–1911. Ägdes av AB Träexport fram till konkurs 1911. Övertogs av Trävaru AB Niels Chr. Jensen efter konkursen.

Arkiv

Wermlands Enskilda Bank, Huvudkontoret, vol. F 4 AC:162–164 (VA): protokoll, kontrakt, konkursräkenskaper, kartor, värderingsbevis m. m 1907–1919.

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 185. Filipstad 1929.

Trävaru AB Niels Chr. Jensen

Bolag med säte i Karlstads socken, Karlstads kommun 1905–1959. Sågverksrörelse med bl. a. Orrholmens och Sundholmens sågverk.

Arkiv

Trävaru AB Niels Chr. Jensen (VA), 20 hm: protokoll 1905–1964, lönekort 1934–1958, avlöningslistor 1949–1958, beskrivningar över byggnader 1955–1957, ritningar m. m.

Litteratur

Beskrivning över Karlstad med omnejd, s. 121. Stockholm 1939.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 145. Karlstad 2002.

Ronge, Mats: *Det gamla Carlstad*, s. 536 ff. Karlstad 1958.

Tullgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1886–1894.

Tullholmens såg

Belägen i Karlstads socken, Karlstads kommun. Sågverk 1876–?

Litteratur

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 183 f. Filipstad 1929.

Tvetälvshyttan (se Hättsjöhyttan)

Töcksfors bruk

Beläget i Töcksmarks socken, Årjängs kommun. Järnbruk 1797–1872, träsliperi 1873–1941, sågverk 1797–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:53 (VA): undersökningsprotokoll 1797–1800, värderingsprotokoll 1833–1847, kungliga brev 1788–1830, tillverkningsuppgifter 1834–1867 m. m.

Töcksfors bruk (VA), 9 hm: protokoll 1872–1878, kopieböcker 1898–1913, inkomna brev 1896–1912, juridiska handlingar 1788–1901, kapitalböcker 1880–1912, avräkningsböcker 1880–1912, bruksjournaler 1891–1907 m. m.

Töcksfors brukshandel (VA), < 1 hm: kopieböcker 1891–1906, inventarieböcker 1901–1904 m. m.

Litteratur

Forslund, Joh. A.: *Vid Stora Lees stränder: kulturbilder från västra Värmland i medlet af förra århundradet*. Stockholm 1905.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 310 och 441. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: Töcksfors bruk. *Arvika Nyheter*, 28/4 1978.

Molae chartariae suecanae, s. 294 f. Svenska Pappersbruksföreningens tjugofemårsskrift. Stockholm 1923.

Rand, Per Olov: *Töcksfors kanal*. Uppsats i historia. Göteborgs universitet 1969.

Robertsson, Olov: *Om timmerhandel och järnhantering i gränsbygden*. Töcksfors u. å.

Prydz, Alf: *Slipmassaindustriens tekniska utveckling i Sverige 1857–1950*, s. 49 f. Stockholm 1952.

Sjunnesson, Helene: Töcksfors bruk 1869. *Värmland förr och nu* 1979, s. 160 f.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 165 f. Filipstad 1929.

Östlind, Birgitta: *Järnbrukstiden i Årjängs kommun*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1977.

Uddeholms AB

Industrikoncern inom järn, stål, skog och kraft med säte i Norra Råda socken, Hagfors kommun 1668-. Skogsrörelsen såldes till Billerud 1978.

Arkiv (företagets bruksarkiv redovisas under respektive bruk)

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:54 (VA): Uddeholmsverken: undersökningsprotokoll 1829, värderingsprotokoll 1835–1856, Kungl. Maj:ts skrivelser 1680, privilegier 1746–1798, ekonomiska kalkyler 1825–1835, prislistor 1840 m. m.

Dito, volym F IV a:13 (VA): Uddeholmshyttan: undersökningsprotokoll 1797 m. m.

Nils Danielsens efterlämnade handlingar (VA): oförtecknade handlingar.

Direktör Edvin Fornander, Grythyttan (VA), < 1 hm: fotografier.

Uddeholms AB, bostadsavdelningen (VA), 25 hm: protokoll 1936–1973, personalkort 1924–1985, interna cirkulär 1935–1970, entreprenadkontrakt 1913–1966, handlingar rörande ny- och ombyggnader 1895–1979, handlingar rörande brandkåren 1925–1970 m. m.

Uddeholms AB, fotoarkivet (VA), 15 hm: fotografier 1870–1967.

Uddeholms AB, informationsavdelningen (VA), 17 hm: utgående pressmeddelanden 1952–1977, tidningsurklipp 1943–1983, eget tryck 1900–1984 m. m.

Uddeholms AB, juridiska avdelningen (VA), 88 hm: oförtecknade handlingar 1899–1980.

Uddeholms AB, lantbruksavdelningen (VA), 18 hm: utgående cirkulär 1923–1945, journaler för osttillverkning 1885–1891, utsädes- och gödsellistor 1910–1959, strödda handlingar 1856–1970, avtalshandlingar 1904–1962, huvudböcker 1869–1984 m. m.

Uddeholms AB, pensionskassor (VA), 10 hm: delvis oförtecknade handlingar 1893–1965.

Uddeholms AB, protokoll och styrelsehandlingar (VA), 23 hm: oförtecknade handlingar.

Uddeholms AB, räkningsslut (samtliga förlag) (VA), 1 hm: räkningsslut 1870–1879, månadsrapporter 1887–1908 m. m.

Uddeholms AB, samhällsavdelningen (VA): oförtecknat.

Uddeholms AB, sociala fonden (VA), 1 hm: protokoll 1951–1978, inkomna brev 1955–1978, ansökningshandlingar 1952–1968, cirkulär 1948–1961, huvudböcker 1957–1974 m. m.

Uddeholms AB, Stiftelsen centralfonden (VA), < 1 hm: protokoll 1951–1978, stadgar 1951 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, arkivsump (VA), 2 hm: tabellverk över Uddeholmske räkenskaperna 1756, NKI:s trafikrapporter 1878–1896, register över aktieägare 1928, kronoräntors bok 1777–1809 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, byggnadsförslag med ritningar (samtliga förlag) (VA), < 1 hm: ritningar och handlingar 1886–1943.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, cellulosa/pappersförsäljning (VA), 4 hm: oförtecknade handlingar.

Uddeholm tog tidigt forskningen till sin hjälp. Här en högfrequensexperimentugn vid Hagfors järnverk.
Foto: Edvin Fornander, 1940. Ur Edvin Fornanders samling, volym K I:19.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, centrala bygnadsavdelningen (VA), 3 hm: korrespondens 1945–1956, kostnadsstatistik 1946–1953, kartor och ritningar m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, direktionen (VA), 13 hm: styrelseprotokoll 1856–, bolagsstäm-
moprotokoll 1870–, Uddeholmsbolagets protokoll 1753–1833, anställningshandlingar för högre befatt-
ningshavare 1863– m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, disponenternas och ombudsmännens korrespondens (VA),
108 hm: korrespondens 1830–1970.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, elektriska avdelningen (kraftverken) (VA), 6 hm: strömkonto-
böcker 1919–1937, avräkningsböcker 1916–1947, debiteringsjournaler 1915–1948 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, fastighetsavdelningen (VA), 40 hm: register över fastigheternas
ägovidd 1716–1970, register över jordregisternummer 1630–1962, arrenderegister 1896–1966, lantmä-
terihandlingar 1764–1983, brev 1557 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, fastighetsarkivalier (VA), < 1 hm: mikrofilmade fastighets-
handlingar.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, gruvrörelsen (VA), 16 hm: beställningsböcker 1917–1935, gruv-
register 1975–1981, åtkomst- och utmålshandlingar 1670–1950, prospekteringshandlingar 1874–1988,
huvudböcker 1932–1956 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, historiska arkivet (VA), 36 hm: dossierlagda handlingar
1653–1967.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, liggare och räkenskaper (VA), 113 hm: räkenskaper 1686–1975.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, ombudsmannaavdelningen (VA), 12 hm: dossierlagda handlingar rörande fastigheter, anläggningar, kommunikationer, administration, personal, sociala och allmänna frågor 1900–1967.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, organisationsavdelningen (VA), 2 hm: egna promemorior 1944–1948, korrespondens 1944–1949, utredningar 1935–1951 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, rederiavdelningen (VA), 1 hm: korrespondens 1915–1916, haverirapporter 1919–1927, fraktböcker 1921–1924, cirkulär 1929–1931 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, röragenturen (VA), 2 hm: inventarier och huvudböcker 1920–1955 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, skogsindustriförsäljningen (VA): handlingar 1936–1966.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, smågruvorna (VA), < 1 hm: protokoll 1891–1954, kassaböcker 1904–1965.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, stålrörelsen/stålförsäljningen (VA), 160 hm: Edvin Fornanders korrespondens 1935–1951, agenturkontrakt 1918–1955, direktör Herlenius arkiv 1924–1963, Bertil Aronssons arkiv 1976–1978, Stig Ryhagens arkiv 1956–1970, Nils Björkenstams arkiv 1970-tal, skeppningsböcker 1920–1951, reserapporter 1929–1976 m. m.

Uddeholms AB, centralförvaltningen, Uddeholms förlag (VA), 5 hm: kapitalböcker 1885–1919, avräkningsböcker 1870–1921 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, centrala skogskontoret (VA), 193 hm: revirnämndernas protokoll 1951–1978, brevkopior 1883–1914, årsberättelser 1883–1962, arrenderegister 1887–1973, kontrakt 1763–, klipp 1914–1972, kapitalböcker 1912–1970, ämnesordnade handlingar 1785–1985, fotografier m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Brattfors revir (VA), 13 hm: brevkopior 1913–1935, arrendeliggare 1918–1963, personalliggare 1890–1981, skogshandlingar 1897–1972, avräkningsböcker 1913–1945 m. m.

Uddeholms AB, Dalarnas revir (VA), 6 hm: revirnämndens protokoll 1951–1969, kopieböcker 1907–1914, personalliggare 1911–1969, avräkningsböcker 1909–1969 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Ekshärads revir (Västanbergs revir, Västra reviret) (VA), 57 hm: handlingar 1866–1975.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Filipstads revir (VA), 1 hm: personalregister 1920–1987, dagböcker 1975–1985 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Gustafsfors revir (VA), 8 hm: arrendeliggare 1915–1964, personalkort 1880–1964, avräkningsböcker 1909–1945 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Hagfors revir (VA), 22 hm: timmer- och virkesliggare 1862–1905, kolningsredogörelser 1867–1906, arrendeliggare 1945–1973, väghandlingar 1915–1975, kapitalböcker 1876–1918, avräkningsböcker 1879–1944 m. m.

Uddeholms AB, Kohlsätters revir (VA), hm: korrespondens 1938–1953, arrendekontrakt 1907–1951, avräkningsböcker 1938–1945, statistik 1930–1954 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Likenäs revir (VA), 12 hm: protokoll 1949–1964, arrendeliggare 1908–1971, korrespondens 1922–1964, avräkningsböcker 1914–1945 m. m.

Uddeholms AB, Mellersta reviret (VA), 8 hm: brevkopior 1899–1928, kapitalböcker 1899–1917, avräkningsböcker 1899–1932 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Munkfors revir (VA), 17 hm: cirkulär till bevakningarna 1918–1970, arrendeliggare 1922–1969, kolningsböcker 1860–1897, personalregister 1925–1970, kapitalböcker 1878–1917 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Mölnbacka revir (VA), 4 hm: arrenderegister 1843–1994, personkort 1915–1984, hyres- och arrendekontrakt 1904–1981 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Norra reviret I (VA), 7 hm: liggare över kolning 1892–1927, kapitalböcker 1881–1912, avräkningsböcker 1873–1913 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Norra reviret II (VA), 17,5 hm: arrendeliggare 1964–1985, cirkulär 1941–1981, korrespondens 1962–1981, arrendekontrakt 1878–1985 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, skogsindustriförsäljningen (VA), 1 hm: direktör Thomas Ihres handlingar 1930–1967 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen (VA), 2,5 hm: arrendeliggare 1931–1967, personalliggare 1894–1967 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, Tönnets revir (VA), 13 hm: revirnämndens protokoll 1949–1965, årsberättelser 1926–1953, beståndsliggare 1926–1957, arrendeliggare 1924–1970, korrespondens 1912–1965, väghandlingar 1908–1958, byggnadshandlingar 1889–1959, avräkningsböcker 1914–1963 m. m.

Uddeholms AB, skogsförvaltningen, fotoarkiv (VA): fotografier.

Uddeholms kraft AB (VA): oförtecknade handlingar.

Uddeholmshyttan (VA), 1 hm: brukslängder 1780–1806, hyttelängd 1803, avräkningsböcker 1859–1871 m. m.

Litteratur

Almgren, Anders M: Kallvalsat know-how 100-årig succé! *Jernkontorets annaler*, 1986:5, s. 10 ff.

Almquist, J. A.: *Uddeholmsverken*. Stockholm 1899.

Andersson, Inga-Lena: *Företagsledningens syn på kvinnlig arbetskraft. En studie av Uddeholms AB åren 1943–1956*. C-uppsats i historia. Karlstads universitet 2005.

Andersson, Inga-Lena: *Synen på kvinnlig reservarbetskraft. Uddeholms AB under beredskapsåren*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2005.

Andersson, Ingvar: *Uddeholm, värmlandsbruk med världsrykte*. Stockholm 1955.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms herrgård under tre sekler*. Stockholm 1968.

Andersson, Ingvar: *Uddeholms historia från äldsta tid till år 1914*. Stockholm 1960.

Arpi, Gunnar: Storfurstendömet Uddeholm. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 7–28. Uppsala 1992.

August Herlenius – 100-årsdagen av hans födelse. *Uddeholmaren*, 1961:9–10, s. 8 f.

Berg, Valter: *Den svarta piskan. En berättelse om nainsfinnarna och bruket*. Hagfors 1995.

Denna lastbil kämpar med en bunt långved, troligtvis i Haftersbol 1927. Ur Uddeholms bildarkiv, volym 67.

Bergström, Irma A.: Uddeholms herrgård. *Värmland förr och nu*, 1961, s. 92 f.

Broman, Anders: *Billerud och Uddeholm under andra världskriget – företagsutveckling, styrelseagerande och påverkande faktorer*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1998.

Carlsson, T.: *Palatsrevolution i Uddeholm 1949. Bevara och beforska: Festskrift till Gert Nylander*. Stockholm 1999.

Curman, Jöran: *Om Uddeholms aktiebolags bostadsbyggande åren 1944 till 1946. Vi Uddeholmare*, 1946:12, s. 3 ff.

Danielsen, Nils: *Om Uddeholms aktiebolags uppkomst ur Uddeholms bolag. Uddeholmaren*, 1955:3, s. 2-8.

Ekdal, Lennart: *Uddeholm går ur tiden – värmlandsbruket som försvann. Veckans Affärer*, 1985:26, s. 46 ff.

Ekman, Sven G.: *Produktionsöversikter inom Uddeholms AB:s skogsförvaltning*. Stockholm 1951.

Ekman, Wilhelm: *Uddeholm under tre sekler*. 1986.

Falk, Harald: *Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. Uddeholmaren*, 1953:6.

Fletcher, John: *Uddeholmskraft. Något om Klarälvens roll i Värmlands kraftförsörjning. Nationen och hembygden*, VII. Uppsala 1956.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 212 f, 274 ff, 359 och 403. Filipstad 1924.

-
- Geijer, Bengt Johan: *Bengt Gustaf Geijer till Uddeholm och hans ättlingar*. Malmö 1899.
- Gothnier, Daniel: *Uddeholms aktiebolag i mellankrigstidens Sverige*. C-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1997.
- Hansson, Martin: *Flottledernas utveckling på Klarälven med tvårälvor 1820–70 med inriktning på Uddeholm*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1996.
- Heckscher, Eli F.: *Uddeholm under frihetstiden*. U. å.
- Hedwall, Lennart: *”En öfversigt af musiken inom Wermland”*: bidrag till belysningen av det sena 1700-talets svenska musikliv. Stockholm 1995.
- Hulling, Hans: *Avreglering, industrialisering och naturrättsprinciper*. D-uppsats i historia. Karlstads universitet 2006.
- Industriebostäder. Ett urval ritningar och bilder av 1940-talets bostadsbyggande vid industriens bostadsförenings medlemsföretag*, s. 25 ff. Stockholm 1950.
- Jakenberg, Klas-Erik: Den värmländska bruksindustrin efter andra världskriget. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. *Nationen och hembygden*, XIV, s. 137–156. Uppsala 1992.
- Jakenberg, Klas-Erik: *Uddeholms aktiebolag 1870–1985*. Hagfors 1991.
- Johansson, Johan-Olov: *Smeder, brukspatroner och bergsmän*, s. 99 f. Stockholm 1933.
- Karlsson, Britt-Inger: *Skogsstationerna i Brunnsberg och Knoände – deras födelse och död*. B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2004.
- Kolmert, Gunnar: *Uddeholms aktiebolag. Värmländska industribilder*, s. 45 ff. Stockholm 1961.
- Lovén, Fredrik August: *Om våra barrskogar* (Uddeholms skogshistoria). Stockholm 1903.
- Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 301. Karlstad 2002.
- Med hammare och fackla*, 1992:32 (Årsbok om Wilhelm Ekman). Sancte Örjans gille. Stockholm 1992.
- Nilsson, K. Folke: *Något om Rådabygdens järnhantering förr och nu*. Manuskript. U. å.
- Nilsson, Lars: *Uddeholms grundläggning. Ett lokaliseringsprojekt. 1668. Värmland förr och nu*, 1977, s. 53 ff.
- Normén, Lennart: *Uddeholmsbolagets transportsystem efter järnvägarnas tillkomst på 1870-talet. Geografiska notiser*, 1975:3, s. 125–132.
- Normén, Lennart: *Uddeholmsbolagets transportsystem före järnvägarnas tid. Geografiska notiser*, 1974:1, s. 4 ff.
- Nyström, Cecilia: *Industrihistoria som resurs för lokal utveckling: idéer och förslag samt förslag till åtgärder i Hagfors kommun. Bergsmän och bruksfolk: rapport 1999:1*. Karlstad 1999.
- Nyström, Staffan: *Wilhelm Ekman lämnade då Uddeholm stod på topp. Dagens Industri*, 4/8 1983.
- Pettersson, Axel.V.: *Biografiska anteckningar om släkten Waern*. Stockholm 1901.
- Pokorny, C. R.: *Gamla Uddeholms saga all. Företagsekonomi*, 1978:4, s.12 ff.
-

Sandberg, Petra: *Uddeholms AB 1910-21. August Herlenius disponent och vd. C-uppsats i historia.* Högskolan i Karlstad 1996.

Schoultz, Gösta von: *Uddeholm år 1677. Värmland förr och nu, 1969, s.140 f.*

Selander, Sten: *Uddeholm: malmen-järnet-träet.* Stockholm 1943. Särtryck ur *Svenska Dagbladet*, 2/7, 8/7 och 16/7 1943.

Skälén, Per: *Uddeholms transportsystem 1850–80 med inriktning på järnvägarna.* B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1995.

Svensson, Marie: *Uddeholmsbolagets centralisering under andra delen av 1800-talet – en undersökande studie om orsakerna till varför Uddeholmsbolaget centraliserade sin järnhantering.* B-uppsats i historia. Karlstads universitet 2001.

Uddeholm – en jubileumsskiss. Uddeholm 1668–1968. Stockholm 1968.

Uddeholm informerar. Personaltidning 1973–1975.

Uddeholm om Uddeholm. Hagfors 1976.

Uddeholmaren. Personaltidning 1951–1972.

Uddeholms aktiebolag. Göteborg 1923.

Uddeholms bolag: 1746–1896. Uddeholm 1896.

Uddeholms herrgård 1733 och 1856. Värmland förr och nu, 1979, s. 94 ff.

Uddeholms personaltidning. Personaltidning 1951–1958.

Udden. Personaltidning 1975–.

Vi Uddeholmare. Personaltidning 1944–1950.

Vikström, Eva: *Bruksandan och modernismen: brukssamhälle och folkhemsbygge i Bergslagen 1935–1975.* Stockholm 1998.

Vikström, Eva: *Uddeholms AB och folkhemsepokens bruksmiljöer. Bergslagsarkiv, 1996, s. 3–20.*

Wilhelm, prins av Sverige: *Värmlandsbruket som blev världsindustri.* Uddeholm 1953.

Uddgruvan (se Tjettbergsgruvan)

Ulleshyttan (se Motjärnshyttan och Geijersholm)

Belägen i Norra Råda socken, Hagfors kommun. Hytta.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:13 (VA): Bergskollegi beslut 1745–1798 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken, s. 277.* Filipstad 1924.

Sjunnesson, Helene: *Ulleshyttan omkring 1860. Värmland förr och nu, 1979, s. 162 f.*

Ulrikagruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1803–1805.

Upsala hammare

Beläget i Eds socken, Grums kommun. Järnbruk 1661–1685.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 221 och 243. Filipstad 1924.

Nilsson, John: *Om Upsala hammare och Liljedals glasbruk*. Manus 1948. Även i *Om Kyrkebyn och Liljedal*. Stencil 1951.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner. Vi på Gruvön*, 1995:5.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 80 f. Kristinehamn 2005.

Uvanå bruk (se även Gustavsfors)

Beläget i Gustav Adolfs socken, Hagfors kommun. Järnbruk 1831–1874.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:54 (VA): värderingsprotokoll 1835–1855, privilegier 1839–1844 m. m.

Litteratur

Falk, Harald: Några anteckningar om Uddeholms gamla stångjärnsbruk och smidesprivilegier. *Uddeholmaren*, 1953:6.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 399. Filipstad 1924.

Vallgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1868–1869.

Valåsens bruk

Beläget i Karlskoga socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1632–1920, sågverk 1883–. Idag verksamhet under firmanamn Moelven Valåsen AB.

Arkiv

Kristinehamns rådhusrätt och magistrat, delarkiv II, volym F IV a:2 (VA): bruksägaren von Hofstens konkurshandlingar 1886.

Moelven Valåsens Sågverk AB (privat förvaring).

Valåsens bruk, delarkiv i Laxå bruk (Örebro läns företagsarkiv): handlingar 1837–1917.

Valåsens bruk (Örebro läns företagsarkiv), 382 volymer: handlingar 1792–1924.

Litteratur

Vid Bofors och Valåsen. *Järnbruksminnen*, s. 125–137. Svenskt arbete och liv 14. Nordiska Museet. Stockholm 1952.

Vassbottengruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1783–1849.

Arkiv

Diverse gruvbolag, volym 76 (VA): räkenskaper 1880–1884 för Nya Vassbottengruvan.

Vassgård bruk

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1658–1868.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:56 (VA): undersökningsprotokoll 1847, värderingsprotokoll 1851, beslut och privilegier 1658–1857 m. m.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 196 och 416. Filipstad 1924.

Vegerbols silvergruvor

Belägna i Värmskogs socken, Grums kommun. Gruvverksamhet ca 1800–1909.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III ab:2 (VA): handlingar rörande Wermskogs koppar och silververk 1808–1859.

Litteratur

Johansson, Ingrid: *Bilder af Värmskog*. Klässbol 1996.

Järliden, Tomas: *Beskrivning över Värmskogs socken och silverbrytningen vid 1800-talets mitt*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1996.

Nordenström, G.: Om Värmskogs och omgränsande socknars silfver och koppartillgångar i vestra Vermland. *Geologiska föreningens i Stockholm förhandlingar*, band 5, årgång 1880–81, s. 468 f.

Olsson, Hasse: *Grums – en bygd med industritraditioner*, s. 176. Kristinehamn 2005.

Stake, Isak: *Värmskogs socken i äldre och nyare tider*. Lysvik 1916.

Strandhugg från Värmeln till Åsfjorden och Ransundet. Grums 1969.

Warberg, Peter Ivan: *Beskrifning öfver Wermskogs socken i Wermelands län* (1853), s. 21 ff. Värmskog 1956.

Wermskogs silfververk (se Vegerbols silvergruvor)

Vikhyttan

Belägen i Filipstads stad, Filipstads kommun. Hytta före 1540–1613.

Viksfors bruk

Beläget i Långseruds socken, Säffle kommun. Gjuteri och redskapsfabrik 1860–1955.

Litteratur

Kyrk, Arne: Sillingsfors och Viksfors – ett industricentrum i Långserud. *Boken om Långserud, del 1*, s. 175–196. Karlstad 1986.

Vintermossgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1864.

Vinternäsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1871–1881.

Arkiv

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 8 (VA): kassabok 1908–1945.

Vinteråsagruvorna (se Jordåsgruvorna)

Visthusbäcksgruvorna

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1863.

Vretgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1830–1884.

Våggruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1884.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:4 (VA): geschworneredogörelse 1821.

Vägsjöfors bruk

Beläget i Vitsands socken, Torsby kommun. Järnbruk 1823–1893, manufakturverk 1743–1893, sågverk före 1825–.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:57 (VA): undersökningsprotokoll 1836–1849, värderingsprotokoll 1803–1852, privilegier 1743–1846 m. m.

Fryksdals övre häradsrätt, volym F III:7 (VA): brukspatron A. Lyrholms konkurshandlingar 1854.

Torsby bruk, volym 1032 och 1034 (VA): fraktböcker 1860 och 1866.

Vägsjöfors bruk (VA), 5,5 hm: kopieböcker 1908–1924, huvudböcker 1908–1939, kassaböcker 1908–1939 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 285 och 419. Filipstad 1924.

Magnusson, Ragnar: *Edsvalla bruk under fyra sekler: bygden, människor, händelser*. Edsvalla 1999.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Persson, Trygve: *Vägsjöfors – Fryksdalens sista järnbruk*. Kristinehamn 1972.

Välsforsens bruk (se Torsby)

Beläget i Fryksände socken, Torsby kommun. Järnbruk 1786–1823.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:52 (VA): se Torsby.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 285 och 422. Filipstad 1924.

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Vänerskog

Skogskoncern med säte i Karlstads socken, Karlstads kommun 1970–1982. I koncernen ingick bland annat bruken Bäckhammar, Deje, och Åmotfors.

Arkiv

Vänerskogs konkursarkiv (VA): oförtecknat.

Litteratur

Dahlgren, Göran: *En krossad dröm. En analys av Vänerskogskoncernen*. Stockholm 1990.

Sista arbetsdagen på Vänerskog. *Nya Wermlands Tidningen*, 31/8 1982.

Värmlandsberg

Benämning på bergslagen i Brattfors, Färnebo, Gåsborns, Kroppa och Nordmarks socknar. Privilegium för bergshantering 1413.

Arkiv

Pergamentbrevssamlingen, ur Färnebo häradsrätt (VA): privilegiebrev av Erik av Pommern å skattefrihet för inbyggarna på Järnberget 1413.

Litteratur

Björklund, Patrik - Langhof, Jörgen - Berg, Lena: *Värmlandsberg*. En sammanställning över de bergs-

historiska lämningarna i Brattfors, Färnebo, Gåsborns, Kroppa och Nordmarks socknar, samt en översiktlig redovisning av Rämmens socken. *Atlas över Sveriges bergslag. Jernkontorets Bergshistoriska utskott, serie H 117*. Stockholm 2003.

Fernow, Erik: *Om Värmlands bergslag (förr kallat Värmlandsberg) och staden Filipstad*. Filipstad 1935.

Hildebrand, Karl Gustaf: Privilegiebrev för Värmlandsberg 1413. *Värmland förr och nu*, 1977, s. 20 ff.

Johansson, Maria: *Värmlands Baerg: den värmländska delen av Bergslagen: hyttor fram till år 1600*. B-uppsats i arkeologi. Högskolan i Karlstad 1996.

Palmqvist, Albert: Det äldsta Värmlandsberg. Anteckningar, synpunkter, problemställningar. *En bok om Filipstad*. Filipstad 1962.

Vi gav järnet: gruvarbetare skildrar sina liv. Nordiska museet. Stockholm 1996.

Värmlandsbergsgruvan

Belägen i Kroppa socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1957–1980.

Västanviks ångsåg

Belägen i Fryksände socken, Torsby kommun. Sågverk 1882–ca 1900.

Litteratur

Värmlands skogsbruk förr och nu, s. 148. Filipstad 1929.

Västra Liselundsgruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1874–1879.

Västra Skogbacksgruvan och Skummeråsgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1816–1886.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F III aa:5 (VA): gruvinspektion och utdrag ur geschwornerberättelse för Västra Skogbacksgruvan 1821–1830.

Y

Yngshyttan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Hytta före 1540–?

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:14 (VA): undersökningsprotokoll 1850, syne- och värderingsprotokoll 1800–1850 m. m.

Färnebo häradsrätt, volym F III:19 (VA): brukspatron Erik Brusens konkurshandlingar 1844.

Dito, volym F III:23 (VA): riksdagsmannen och bergsbruksidkaren Erik Erikssons konkurshandlingar 1851.

Dito, volym F III:25 (VA): bruksförvaltare Isak Janssons konkurshandlingar 1864.

Dito, volym F III:23 (VA): bruksinspektör Anders Larssons konkurshandlingar 1851.

Dito, volym F III:8 (VA): bergsbruksidkare Petter Lindbergs konkurshandlingar 1818.

Yngshyttan (VA), < 1 hm: huvudböcker 1844–1847, avräkningsböcker 1846–1847 m. m.

Litteratur

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 52, 60 och 126. Filipstad 1924.

Schoultz, Gösta von: Stånggången vid Yngshyttan, Persbergs gruvfält. 1804. *Värmland förr och nu*, 1969, s. 186 f.

Utdrag af relationerna om Filipstads bergslags gruvor från och med år 1880 till och med år 1895.
Filipstad 1896.

Åminnefors bruk (se Bjurbäcken)

Beläget i Lungsunds socken, Storfors kommun. Järnbruk 1630–1890.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:5 (VA): se Bjurbäcken.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Lite historik om Asphyttan, Åminnefors och Bjurbäcken. *Strövtåg i hembygden*, s. 116 f. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 85, 143, 257 och 394. Filipstad 1924.

Landskapet berättar: Kulturmiljövårdsprogram för Storfors kommun. 1993.

Åmotfors bruk

Beläget i Eda socken, Eda kommun. Pappersbruk 1896–, sulfatfabrik 1926–1978. Idag verksamhet under firmanamn Åmotfors Bruk AB, ägt av Wermland Paper.

Arkiv

Billeruds AB, huvudkontorets dossierer, volym F 1 y:707 (VA): styrelseberättelser och värdeingar för Åmotfors pappersbruk 1930–50-tal.

Wermlands Enskilda Bank, Åmotfors, volym F 3:7-9 (VA): koncessionsansökningar, försäkringar m. m. för Åmotfors bruk 1972–1991.

Åmotfors pappersbruk AB (VA), 24 hm: protokoll 1963–1981, brevkopior 1898–1935, kontrakt och avtal 1913–1963, förteckning över arbetare 1873–1906, förteckning över utstängda arbetare under generalstrejken 1909, huvudböcker 1898–1950, bokslut 1953–1981, avlöningslistor 1907–1919 m. m.

Litteratur

Bäck, Max: *Historik*. Opublicerat manuskript u. å.

Dahl, Eva: Dramatisk räddningsaktion gav Åmotfors ny framtid. I *Värmlands affärer* 4/2006.

Dahlgren, Göran: *En krossad dröm. En analys av Vänerskogskoncernen*. Stockholm 1990.

Eda kommun 1948. En handledning tillägnad kommunens invånare.

Kolmert, Gunnar: Åmotfors Pappersbruks Aktiebolag. *Värmländska industribilder*, s. 155 ff. Stockholm 1961.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 179, 182 och 215. Karlstad 2002.

Nisser, Marie - Sjunnesson, Helene: *Massafabriker och pappersbruk i Värmland och Dalsland*, s. 113–124. Stockholm 1973.

Rottneros: ett värmländskt bruk. Karlstad 1982.

Schotte, Gösta: Åmotfors bruk. *Eda i gammal och ny tid*, s. 560 ff. Karlstad 1975.

Värmlands skogsbruk fordom och nu. Filipstad 1929.

Åmotfors bruk: en bildkavalkad under 100 år. Åmotfors 1996.

Åmots bruk (se Brunsbergsverken)

Beläget i Brunssocken, Arvika kommun. Järnbruk 1809–1882.

Årjängssågen

Belägen i Silbodals socken, Årjängs kommun. Sågverk 1946–. Brann 2001. Bedriver idag verksamhet under firmanamn Moelven Årjängs såg AB.

Arkiv

Ingår i Vänerskogs konkursarkiv (VA), < 1 hm: oförtecknat.

Årås bruk

Beläget i Södra Råda socken, Gullspångs kommun. Järnbruk 1685–1875.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:58 (VA): Ribbingsfors och Årås: besiktnings- och undersökningsprotokoll 1817–1826, värderingsprotokoll 1806–1813, privilegier 1685–1842 m. m.

Karlsdals bruk, Ö 2:1–2 (VA): kapitalböcker för Årås bruk 1812–1816.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 201, 270 och 418. Filipstad 1924.

Årås sulfitfabrik (se Stjernsfors)

Åsarnas silvergruva

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Silvergruva 1650–1782.

Åsjöhyttan

Belägen i Bjurtjärns socken, Storfors kommun. Hytta 1638–.

Arkiv

Arkivfragment 83 (VA): räkenskaper för Åsjöhyttan 1779–1811, brev 1850–1870.

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:14 (VA): undersökningsprotokoll 1752, hyttstäm-
moprotokoll 1838–1851 m. m.

Dito, volym D IV c:17 (VA): blåsningsjournaler 1842–1850.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 6:3 (VA): syneprotokoll 1778.

Litteratur

Nilsson, Anne-Louise: *Åsjöhyttan 1638–1801. En bergsmanshyttas betydelse för bygden*. C-uppsats i
ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1994.

Wijkander, Evert: *Åsjöhyttan*. Ur en gammal värmländsk bergsmanshyttas historia. *Med hammare och
fackla*, 1974. s. 69–97. Sancte Örjans gille. Stockholm 1974.

Åskagshyttan

Belägen i Kroppa socken, Storfors kommun. Hytta 1575–1860, gruvverksamhet 1882–1916.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:14 (VA): hyttstäm-
moprotokoll 1837–1859, Bergskollegi
protokollsutdrag 1759 m. m.

Dito, volym D IV c:17 (VA): blåsningsjournaler 1839–1850.

Bergstingsrätterna i västra distriktet, volym A 7:4 (VA): syneprotokoll 1751.

Färnebo häradsrätt, volym F III:22 (VA): bergsbruksidkare Erik Gustaf Erikssons
konkurshandlingar 1850.

Litteratur

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 142 och 392. Filipstad 1924.

Löfström, Karl: *Åskagssläkten – en värmländsk bergsmanssläkts historia*.
Stockholm 1931.

Åsteby bruk

Beläget i Vitsands socken, Torsby kommun. Järnbruk 1644–?

Litteratur

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 224. Filipstad 1924.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Åstebyholms såg

Belägen i Vitsands socken, Torsby kommun. Flyttades till Röbjörkeby i Fryksände. Sågverk 1817–1865.

Arkiv

Linus Brodins samling, volym 34 (FA): brandförsäkringar 1824–1848.

Litteratur

Mattsson, Anders: *Övre Fryksdalen*. Karlstad 1998.

Persson, Trygve: *Järnbruk och sågverk*. Torsby 1994.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 148 f. Filipstad 1929.

Älgå bruk

Beläget i Älgå socken, Arvika kommun. Järnbruk 1686–1877. Uppköpt av Billerud 1917.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:14 (VA): undersökningsprotokoll 1804–1844, värderingsprotokoll 1781–1849, privilegier 1695–1845 m. m.

Arvid Ernviks samling, volym E 1:11 och G 1:2–3 (VA): forskningsmaterial kring Älgå, kapitalbok 1865–1866, kassabok 1855–1856.

Jösse häradsrätt, volym F III:1 (VA): brukspatron Abraham Robsahms konkurshandlingar 1770.

Karlstads stifts och läroverksbiblioteks handskriftssamling, volym 56–57 (FA): protokoll från Älgå bruk 1882–1912, handlingar rörande släkten Rohdin.

Älgå bruk (VA), 1 hm: kapitalböcker 1859, 1890, avräkningsbok 1854, kassaböcker 1857–1876 m. m.

Litteratur

Erco, Carl: *Älgå järnbruk. Från svarta till vita kol, del 1*, s. 1–7. Arvika 1943.

Ernvik, Arvid: *Älgå: en sockenbeskrivning fram till år 1945*. Karlstad 1985.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 298 och 437. Filipstad 1924.

Hill, Nils Gunnar: *Älgå bruk*. *Arvika Nyheter*, 23/6 1975.

Karlberg, Gustaf: *Älgå socken i Värmland: i forna dagar och i våra*. Uppsala 1906. Även i faksimil 1978.

Mellander, Barbro - Ludvigsson, Bertil: *Värmländska bruk och herrgårdar. De värmländska brukstraditioner. En bok om bruk och brukskultur. Nationen och hembygden*, XIV, s. 97–121. Uppsala 1992.

Mellander, Barbro: *Älgå spiksmedja: en vägledning*. Karlstad 1984.

Nordström, Annalena: *Järnbruk, pappersbruk, glasbruk i Arvikabygden*, s. 85 ff. Arvika 2004.

Älgåskammargruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1826–1828.

Älvbro bruk

Beläget i Varnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1611–1862.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:13 (VA): värderingsprotokoll 1835–1849, privilegier 1656, Bergskollegi beslut och resolutioner 1759–1846 m. m.

Brukspatron Axel Julius Juhlin, volym 1 och 4 (VA): arrendekontrakt, handlingar angående stämplrar vid Elfbro bruk 1865 m. m.

Storfors bruk, volym Ö 3:1 (VA): handlingar rörande driften vid Elfbrohyttan 1873–1875, blåsningsrapporter 1873–1877.

Litteratur

Ernvik, Arvid: *Östvärmländska järnbruk*. Karlstad 1968.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 298 och 437. Filipstad 1924.

Älvsbacka bruk (se även Östanås)

Beläget i Älvsbacka socken, Karlstads kommun. Järnbruk 1642–1893, Östanås sågverk.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:14 (VA): undersökningsprotokoll 1756–1833, värderingsprotokoll 1836–1867, privilegier 1642–1834 m. m.

AB Mölnbacka-Trysil före 1939, volym F 2:1 (VA): handlingar angående Östanås såg 1920–1949.

Nyeds häradsrätt, volym F IV:21–22 (VA): Elfsbacka AB:s konkurshandlingar 1893–1894.

Dito, volym F IV:23 (VA): kammarherre J. U. W. Croneborgs konkurshandlingar 1893.

Älvsbacka handel (VA), < 1 hm: huvudböcker 1885–1892, avräkningsböcker 1888–1892, fakturaböcker 1885–1892.

Östanås bruk (VA), 4,5 hm: disponentböcker 1875–1891, huvudböcker 1878–1891, avräkningsböcker 1878–1891 m. m.

Litteratur

Carlberg, Harry: *Elfsbacka socken tillkomst, Elfsbacka bruk, senare namnet Östanås bruk tillkomst och utveckling*. Manuskript. Stockholm 1975.

Furuskog, Jalmar: *De värmländska järnbruken*, s. 187, 272 och 414. Filipstad 1924.

Levnadsbeskrivning över Hovmarskalken och Riddaren av Kungl. Nordstjärneorden Vålborne Herr Carl Johan Didrik Ulrik Croneborg. Stockholm 1953.

Mattsson, Anders: *Sveriges äldsta affärsbank. Wermlandsbanken*, s. 89. Karlstad 2002.

Mellander, Barbro: Vem minns Älvsbacka bruk? *Värmländsk kultur*, 1992:4, s. 17 ff.

Perman, Gunnar: *Älvsbacka bruk och bygdens historia*. Sundsvall 1984. Stencil.

På flyttning undan bruksdöden. *Järnbruksminnen*, s. 167–180. Svenskt arbete och liv 14. Nordiska Museet. Stockholm 1952.

Schultz, Helena: *Älvsbacka brukskomplex – en historik*. B-uppsats i ekonomisk historia. Högskolan i Karlstad 1998.

Älvsjöhyttan (se även Gustavsström)

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Hytta 1768–1896.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F IV a:14 (VA): undersökningsprotokoll 1836, privilegier 1629, Bergskollegi beslut 1689–1738 m. m.

Älvsjöhyttan (VA), 3 hm: dagsverksböcker 1856–1905, blåsningsjournaler 1865–1896, avräkningsböcker 1874–1905 m. m.

Älvsjöhyttans handel, delarkiv i Hällefors brukshandel, volym Ö 2:1–2 (VA): kassaböcker från filialen i Älvsjöhyttan 1887–1903.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Norra sockendelen orienterades mot Hällefors. *Strövtåg i hembygden*, s. 285. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Älvsjöhyttan, en fräsch by med både skola och affär. *Strövtåg i hembygden*, s. 284. Filipstad 1992.

Eriksson, Gösta E-son: Älvsjöhyttan förr och nu. Livlig föreningsverksamhet i början av detta sekel. *Filipstads Tidning*, 7/6 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 286 ff. Filipstad 1992.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 260 och 389. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: Eriksdal, Gustavsström och Älvsjöhyttan. *Bergslagen i ord och bild*, vintern 1948–49, s. 28 f.

Ämtjärns hammar (se Krontorp)

Beläget i Visnums socken, Kristinehamns kommun. Järnbruk 1694–?

Änggruvorna (se även Persbergs grufve AB)

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1658–1905.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym A II aa:40 (VA): gruvstämmaprotokoll 1872–1890.

Dito, volym F III aa:3 (VA): geschworneredogörelse 1821.

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 12 (VA): kassabok 1927–1961.

Änggruve bolag (VA), 4 hm: protokoll 1867–1927, gruvspecialer 1858–1880, kapitalböcker 1868–1904, avräkningsböcker 1850–1904 m. m.

Litteratur

Eriksson, Gösta E-son: Många framstående personer fick skolning i logen 2289 Enggrufvan. *Filipstads Tidning*, 18/1 1973. Även i *Strövtåg i hembygden*, s. 100 ff. Filipstad 1992.

Öjerviks såg och tegelbruk

Beläget i Sunne socken, Sunne kommun. Sågverk 1863–ca 1875, 1923–?- och tegelbruk.

Arkiv

Öjerviks sågverk AB (VA), < 1 hm: huvudböcker 1954–1961, kassaböcker 1948–1963 m. m.

Litteratur

Bratt, Christian: *Bratt från Brattfors. En släktkrönika*, s. 39 ff. Brattska släktföreningen. Stockholm 1992.

Brodin, Linus: *De sista kavaljererna*, s. 19–27. Göteborg 1944.

Rottneros: ett värmländskt bruk. Karlstad 1982.

Värmlands skogsbruk fordom och nu, s. 155 f. Filipstad 1929.

Ölmskog (se Svenseruds hammare)

Ölsboda bruk (se även Degerfors)

Beläget i Karlskoga socken, Karlskoga kommun. Järnbruk 1660–1864.

Arkiv

Ölsboda bruk (VA), < 1 hm: aktieregister 1863, brev till disponenten 1864–1869, disponentens huvudböcker 1858–1867, avräkningsböcker 1862–1863 m. m.

Örlingshyttan

Belägen i Gåsborns socken, Filipstads kommun. Hytta 1629–1738, bergsmanshammare 1673–1748.

Arkiv

Bergmästaren i västra distriktet, volym F V a:42 (VA): privilegier 1629 m. m.

Litteratur

Eriksson, Bo: *Örling: under 1900-talet*. Gåsborn 2001.

Furuskog, Jalmur: *De värmländska järnbruken*, s. 154 och 260. Filipstad 1924.

Palmqvist, Albert: *Örlingen och Örlingshyttan i Gåsborns socken. Arkivaliska och topografiska anteckningar om en bortglömd finnbygd. Filipstads bergslagsarkiv 1*. Filipstad 1931.

Örngruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1902–1903.

Arkiv

Uddeholms AB, smågruvorna, volym 6 (VA): kassabok 1904–1942.

Östanås bruk (se Älvsbacka)

Österviks sågverk (se Rämens bruk)

Östra Skogbacksgruvorna och Karin Jacobsgruvan

Belägna i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet före 1708–1870.

Östra Tabergsgruvan

Belägen i Nordmarks socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1714–1895.

Östra Yngsgruvan

Belägen i Kroppa socken, Storfors kommun. Gruvverksamhet 1882–1890.

Östra Älgögruvan

Belägen i Färnebo socken, Filipstads kommun. Gruvverksamhet 1852.

Topografiskt register över bruksanläggningar

Socken	Bruk	Socken	Bruk
<i>Alster</i>	Alstrum Forsnäs Skattkärrssågen	<i>Ed</i>	Upsala hammare
<i>Amnehärad</i>	Ribbingsfors	<i>Eda</i>	Charlottenberg Eda glasbruk Häljebodafors Kroppstafors Morastfors Noreborg Åmotfors
<i>Arvika</i>	Jösefors Segefors	<i>Ekshärad</i>	Abrahamsfors Föskefors Gustavsfors Halgå Knappåssågen
<i>Bjurtjärn</i>	Alkvettern Kväggeshyttan Lanfors Åsjöhyttan	<i>Filipstad</i>	Filipstads östra såg Kytthyttan Vikhyttan
<i>Boda</i>	Rinnfors	<i>Fryksände</i>	Bada Gustavsdal Notnäs Oleby Torsby Välsforsen Västanvik
<i>Bogen</i>	Mitandersfors	<i>Färnebo</i>	Aggruvefältet Alexandersgruvan Aspgruvan Asphyttan Badstugugruvan Beckgruvan Bergmästargruvan Björlungsgruvan Björntjärnsgruvan Blankagruvan Bolandsgruvan Bolhyttan Bornshyttan Bosjö Brandåsgruvan Bränningsgruvorna Buskegruvan Bålhyttan Damaskegruvan
<i>Borgvik</i>	Borgvik		
<i>Botilsäter</i>	Annebergs glasbruk		
<i>Brattfors</i>	Brattfors Forshyttan Pardixhyttan/Paradishyttan		
<i>Brunskog</i>	Brunsborg Edanesågen Gullsby pappersbruk Moriansfors Nolby Spångedalen Åmot		
<i>By</i>	Billerud Säffle Sågverks AB		
<i>Dalby</i>	Letafors Likaná Ransbysågen		
<i>Degerfors</i>	Degerfors Strömsnäs		
<i>Ed</i>	Kyrkebyns sulfit Liljedal Slottsbrons sulfit		

Socken	Bruk
<i>Färnebo</i>	Dammhammaren
	Dammhyttan
	Dressfallets anrikningsverk
	Dunderbacksgruvorna
	Duvkullsgruvan
	Dyviksgruvorna
	Edsgruvan
	Fagerbergsgruvorna
	Fallgruvan
	Finnfallsgruvam
	Finshyttan
	Flintkärrsgruvan
	Fogdhyttan
	Fredriksgruvan
	Gammalhyttehammaren
	Gasthallsgruvorna
	Gatgruvan
	Getbergsgruvan
	Getöhyttan
	Gravgruvorna
	Gruvåsens gruvor
	Gräsbosjöhyttan
	Gröngruvorna
	Guldakegruvan
	Gullkoberget
	Gustavsgruvan
	Gustavsgruvorna
	Gåsgruvorna
	Gåstjärnsgruvorna
	Gåsängsgruvorna
	Hackatallsgruvorna
	Haggruvorna
	Hallgruvan
	Hallsätersgruvorna
	Harstigsgruvan
	Hedgruvan
	Hektorshyttan
	Horrsjögruvan
	Horrsjöhyttan
	Hållplatsgruvan
	Hästkogruvan
	Högbergsfältet
	Högeråsgruvorna
	Hökbergsgruvorna
	Hökkullsgruvorna
	Jakobsgruvan
	Jordåsgruvorna
	Jordåskärrsgruvorna
	Kalhyttan

Socken	Bruk
<i>Färnebo</i>	Kalhyttegruvan
	Kammargruvan
	Kankasgruvan
	Karin Jacobsgruvan
	Karl Sigfridsgruvan
	Karlbogruvan
	Knutsgruvan
	Kobergs zinkgruva
	Kotjärnsgruvorna
	Kristinagruvorna
	Kråkåsgruvorna
	Krämbryggegruvan
	Kungsgruvan
	Kutholmsgruvan
	Kyrkviksgruvan
	Käringbergsgruvorna
	Laggarbogruvan
	Lahälls silververk
	Lerpgruvan
	Lilla Kalkgruvan
	Lillgruvan
	Lingruvan
	Lindbergshagegruvorna
	Lindbomsgruvorna
	Linfallsgruvan
	Lyckfallsgruvan
	Långbanshyttan
	Långbans gruvor
	Långskogsgruvorna
	Malmbergskärrgruvan
	Malmbergsåsgruvan
	Malmögruvan
	Mauritzgruvorna
	Mossgruvan
	Myhrmans stoll
	Myssbergsgruvan
	Myssåsgruvorna
	Mögsjöhyttan
	Mörkhultsfältet
	Mörttjärnshyttan
	Nordgruvan
	Notnäset
	Nya Limtjärnsgruvorna
	Nya Ljunghedsgruvorna
	Nya Norlandsgruvorna
	Nygruvan
	Nyttsta krangruva
	Nyttsta silvergruvor
	Nyårsgruvan

Socken	Bruk	Socken	Bruk	
<i>Färnebo</i>	Nyängsgruvan Ormbergs gruvor Papbergsgruvan Pathallsgruvan Persberg Pumpgruvan Reginagravan Rika randen Rika randsgruvan Rundgruvan Rådmansgruvan Råtlångsgruvan Rävviksgruvan Saxå Sjöandsgruvor Sjögruvan Skavnäsgruvan Skogvaktargruvan Skribogruvorna Skummeråsgruvan Skåltjärnshyttan Skärpsgruvan Skärpskammargruvan Skösselviksgruvan Stennäsgruvan Stjärnbergsgruvan Stora Kalkgruvan Stora Nygruvan Stora Stensgruvan Storbrohyttan Storstensgruvorna Storängsgruvan Storön Stretortsgruvan Stöpsjögruvan Stöpsjöhyttan Sundmangruvan Sven Persgruvan Tallnäsgruvan Torskbäcken Torskebäckshyttan Tullgruvan Vallgruvan Vintermossgruvan Vinternäsgruvorna Vinteråsagruvorna Vretgruvan Värmlandsberg Västra Liselundsgruvan	Västra Skogbacksgruvan Yngshyttan Älgåskammargruvorna Änggruvorna Östra Skogbacksgruvorna Östra Älgögruvan	<i>Gillberga</i>	Emilsdal
		<i>Glava</i>	Dammarna Fors träsliperi Glava glasbruk Glava skifferbrott Glasfors Haga träsliperi Hillringsberg Lenungshammar	
		<i>Grava</i>	Forshaga Forshaga fönsterglasbruk Hults ångsåg Klarafors Mölbacka-Trysil AB Skåre ångsåg	
		<i>Grums</i>	Agnhammar Gruvön Malsjö träsliperi Slottsbrons träförädling	
		<i>Gräsmark</i>	Högfors Kymsberg Silverhöjdens sågverk	
		<i>Gunnarskog</i>	Bockgruvan Bortans gruva Brättne Fredros Gunnarskogs gruvor Jägmästargruvan Kattgruvan Kungshöjdsgruvan Källargruvorna Lyred Mörtälvs järnbruk Mörtälvsgruvorna Nordsjöbruket Rexed Sälboda	

Socken	Bruk
<i>Gunnarskog</i>	Treskog
<i>Gustav Adolf</i>	Deglundsfors Geijersholm Gustavsfors Uvanå
<i>Gåsborn</i>	Andersgruvorna Andersbergsgruvorna Anders Persgruvorna Eriksdal Gustavsström Gåsborns mangangruvor Gåsbornshyttan Högbergsgruvan Igelströmsgruvan Jakob Persgruvan Kvarngruvan Långbansändehyttan Stjärnfors kopparverk Stålmalmsgruvorna Åsarnas silvergruva Älvsjöhyttan Örlingshyttan
<i>Hammarö</i>	Bergholmens sågverk Skoghallsverken
<i>Järnskog</i>	Koppom
<i>Karlanda</i>	Gladåker Lövstafors
<i>Karlsdal</i>	Karlsdal Kortfors
<i>Karlskoga</i>	Björkborn Bofors Granbergsdal Valåsen Ölsboda
<i>Karlstad</i>	Karlstads glasbruk Klaratjärns sågverk Orrholmens sågverk Sundholmens sågverk Träexportsågen Trävaru AB Niels Chr. Jensen Tullholmens såg

Socken	Bruk
<i>Karlstad</i>	Vänerskog
<i>Kroppa</i>	Borsjöhyttan Dränkagruvorna Fallgruvorna Gammalkroppa Herrhultsgruvorna Herrhultshyttan Holmgruvorna Hornkullens silvergruvor Hättsjöhytte hammar Hättälvs hammar Jordåsgruvorna Kommissionsgruvorna Kroppa Marracksgruvan Nykroppa Patrongruvorna Rosenhöjdsgruvorna Skarphyttan Spjutbäcken Stenåsegruvorna Storforsverken Sundsgruvefältet Svartsångs hammarbruk Svartsångshyttan Svånghyttan Södra Anviksfältet Tattaråsmossgruvan Torstensgruvan Vinteråsagruvorna Värmlandsbergsgruvan Åskagshyttan Östra Yngsgruvan
<i>Köla</i>	Adolfsfors Lässerudssågen
<i>Lekvattnet</i>	Lyrstahammar
<i>Lungsund</i>	Ackkärr Acktjärn Baggesjöhyttan Bjurbäcken Kungsskoghytte bruk Matlången Lundsberg Åminnefors

Socken	Bruk	Socken	Bruk
<i>Lysvik</i>	Björkaholms såg Lysviks ångsåg Lövstaholm	<i>Nordmark</i>	Tjettbergsgruvan Torsbrogruvan Uddgruvan Ulrikagruvan Vassbottengruvan Våggruvan Örngruvan Östra Tabergsgruvan
<i>Långserud</i>	Kolsäter Sillingsfors Viksfors	<i>Norra Ny</i>	Femtå
<i>Mangskog</i>	Reinholdsfors	<i>Norra Råda</i>	Deglundsfors Geijersholm Hagfors järnverk Loviseberg Stjernsfors Uddeholm Ulleshyttan Årås sulfit
<i>Nedre Ullerud</i>	Dejefors Dömle Kvarntorp Mölnbacka	<i>Ny</i>	Jössefors Palmvikens ångsåg
<i>Nor</i>	Edsvalla Norsälvens sågverk Svenska Rayon AB	<i>Nyed</i>	Blombacka Böckelshammaren Föske Högåsens träullsfabrik Lindfors Molkom Norum Näshammar Råglanda
<i>Nordmark</i>	Björnbergsfältet Dalkarlssjöhyttan Elzbergs gruvor Eriksbergsgruvan Finnmossens gruvor Fredriksbergsgruvan Gamla Hejssmossgruvan Grundsjöhyttan Grässåskärpningarna Haborshyttan Hultgruvan Hulttjärnsgruvorna Jakobsbergsfältet Laggarbogruvan Limkullsgruvorna Matsbergsfältet Motjärnshyttan Nordgruvans utmål Nordmarks gruvor Nordmarkshyttan Pengruvorna Römossegruvorna Sandsjöbergsfältet Sandsjöhyttan Snösockegruvorna Stedtgruvan Stensnärtåsgruvan Stjälphyttan Sundsjöhyttan Tabergs gruvor	<i>Nysund</i>	Håkansbol Lidefors Lidetorp Munkfors hammare
		<i>Ransäter</i>	Munkfors Ransberg Ransätersbruken Rånån
		<i>Rämmen</i>	Didriksfors Lesjöfors Liljendal Myrmansfors Näsrämshyttan Oforsen

Socken	Bruk	Socken	Bruk
<i>Rämnen</i>	Rämen Rämsbergsgruvan Österviks sågverk	<i>Södra Råda</i>	Årås
<i>Segerstad</i>	Carlsdals glasbruk	<i>Trankil</i>	Lennartsfors
<i>Silbodal</i>	Årjängssågen	<i>Töcksfors</i>	Hånsfors Töcksfors
<i>Sillerud</i>	Karlsfors Snarkil	<i>Varnum</i>	Andersfors Bro Lillieswärdska sågen Nicklasdamm Spjutbäckens hammar Vassgårda Älvbro
<i>Skillingsmark</i>	Skillingsfors Sundshagsfors	<i>Visnum</i>	Björneborg Bäckhammar Jonsbol Krontorp Ämttjärns hammar
<i>Stavnäs</i>	Mörtnäs hytta Stömne Sölje	<i>Vitsand</i>	Kristinefors Vägsjöfors Åsteby Åstebyholms såg
<i>Stora Kil</i>	Frykfors Fryksands ångsåg Fryksta ångsåg Hannäs ångsåg Näsfors	<i>Värmskog</i>	Vegerbols silvergruvor Wermskogs silfverwerk
<i>Sunne</i>	Annefors Antonström Berga hammare Björkefors Forsnäs Hånsjösågen Lerafors Lerans ångsåg Lersjöfors Malvikens ångsåg Rottnedal Rottneholm Rottneros Stöpafors Sundsviks ångsåg Öjerviks såg och tegelbruk	<i>Väse</i>	Glumserud Glumshammaren
<i>Sunnemo</i>	Sunnemohyttan	<i>Älgå</i>	Älgå
<i>Svanskog</i>	Svaneholm	<i>Älvsbacka</i>	Älvsbacka Östanås
<i>Södra Finnskoga</i>	Letafors	<i>Ölme</i>	Svenseruds hammare Ölmskog
		<i>Östmark</i>	Konradsfors Konradsforsågen Röna koppargruva
		<i>Östra Ämtervik</i>	Gårdsjö

Nycklar till brukssamhället

Bruken har format bilden av Värmland och satt djupa spår i landskapet. Kring bruken byggdes samhällen som än idag sägs vara bärare av en viss sorts kultur. Bruken var till stor del självförsörjande samhällen som krävde stora insatser från omgivningen för att hålla i gång produktionen. Till synes var det en sluten miljö, men genom bruken fanns också kontakterna med den stora världen utanför. Människor, varor, teknik och idéer tillfördes bruksmiljön. I det som ofta uppfattats som en stel och konservativ miljö finns många exempel på tidiga strävanden inom t. ex. det sociala området.

"Nycklar till brukssamhället" är en vägledning till källorna om den värmländska brukskulturen. Det är rika källor som trots att de använts mycket aldrig tycks sina. Boken ger svar på vad som gjorts om de olika bruken. Vilka böcker har skrivits? Vilka uppsatser har framlagts vid olika lärosäten? Vilka bruk har bevarade arkiv? Vad finns bevarat och vart förvarar man handlingarna?

Föreningen Värmlandsarkiv, bildad 1970, är Sveriges första länstäckande näringslivsarkiv och tillika utgivare av den här boken. Hos Föreningen Värmlandsarkiv finns förnämliga arkivbestånd från värmländsk järn- och bergshantering och skogsbruk.

Boken har tryckts med bidrag från Prytziska fonden nr 1. Även Näringslivsarkivens stödfond har lämnat bidrag till tryckningen.

